

Murteet ja puhekielisyys saksankielisten romaanien dialogeissa ja niiden suomennoksissa

Tarkastelussa Thomas Mannin *Buddenbrooks* ja sen kaksi käännöstä sekä Alfred
Döblinin *Berlin Alexanderplatz* ja sen käännös

Outi Saarinen
Tampereen yliopisto
Kieli-, käännös- ja kirjallisuustieteiden yksikkö
Monikielisen viestinnän ja kääntämisen maisteriopinnot
Saksan kääntämisen ja tulkkauksen opintosuunta
Pro gradu -tutkielma
Lokakuu 2016

Tampereen yliopisto
Kieli-, käännös- ja kirjallisuustieteiden yksikkö
Monikielisen viestinnän ja kääntämisen maisteriopinnot
Saksan kääntämisen ja tulkkauksen opintosuunta

SAARINEN, OUTI: Murteet ja puhekielisyys saksankielisten romaanien dialogeissa ja niiden suomennoksissa. Tarkastelussa Thomas Mannin *Buddenbrooks* ja sen kaksi käännöstä sekä Alfred Döblinin *Berlin Alexanderplatz* ja sen käännös.

Pro gradu -tutkielma 68 sivua + liitteet 90 sivua
Lokakuu 2016

Tässä tutkielmassa tarkastellaan saksankielisten romaanien ja niiden suomennosten dialogeissa esiintyviä murteita ja puhekielisyyttä. Tarkoituksena on selvittää, miten saksankielissä alkuteoksissa on käytetty murteita tai puhekielisyyttä puheen illuusion luomisessa ja millaisia käännösmenetelmiä teosten suomennoksissa on käytetty. Tämän lisäksi tutkielmassa tarkastellaan sitä, miten erilaiset puheen variaatiot vaikuttavat henkilöhahmojen karakterisaatioon ja miten kääntämisen normit eri aikoina ovat vaikuttaneet käännösten kieleen.

Tutkielman aineistona ovat Thomas Mannin romaani *Buddenbrooks – Verfall einer Familie* (2007; [1901]) ja sen suomennokset vuosilta 1925 ja 2010. Toinen tutkittava romaani oli Alfred Döblinin *Berlin Alexanderplatz* (1986 [1929]) ja suomennos vuodelta 1979. Mannin romaani oli aineistona kokonaan, kun taas Döblinin teoksesta tutkimukseen rajautui kaksi ensimmäistä lukua. Aineisto käytiin läpi repliikki repliikiltä ja kaikki repliikit, jotka sisälsivät murretta tai puhekielisyyttä, taulukoitiin. Taulukkoihin merkittiin, mitä kielen variantteja repliikissä esiintyy ja millä kielellisellä tasolla puhekielisyyttä tai murretta on imitoitu. Puhekielisuuden kirjallisen tuottamisen keinojen luokittelussa käytettiin Tiittulan ja Nuolijärven (2011, 43–69) puheen esittämisen keinoja, jotka jaettiin neljään luokkaan: äänne- ja muoto- piirteet, lauserakenteen taso, sanaston taso ja sanoman muotoilu. Käännösmenetelmiä analysoitiin Czennian (2004, 509–510) esittämien murteen käännösmenetelmien pohjalta.

Molemmissa saksankielisissä romaaneissa on käytetty murteita ja puhekieltä, jotka luovat puheen illuusiota ja vahvistavat joko henkilöiden karakterisaatiota, miljöötä tai tapahtumaaikaa. *Buddenbrooks*-romaanin dialogissa hallitsevia puhutun kielen variaatioita ovat alasaksa ja Baijerin murre. Romaanin ensikäännös on 1920-luvun normien mukaisesti hyvin yleiskielinen, ja lähtötekstin murteita ei ole juurikaan tuotu esille suomenkielissä repliikeissä. Saksankielisten murteellisten repliikkien käännöksissä vain kolmasosassa on hieman puhekielisyyttä. Uudelleenkäännöksen käännösmenetelmä on ollut kääntää murre jollakin kohdekieliselä murteella. Alasaksa on korvattu Turun murteella ja Baijerin murre murresekoituksella. Vain yhdeksän saksankielistä murteellista repliikkiä on käännetty yleiskielellä.

Berlin Alexanderplatz -romaanissa lähes kaikissa tutkituissa repliikeissä on piirteitä yleiskielestä, Berliinin murteesta ja puhekielestä. Romaanin suomennos on myös melko puhekielinen. Kääntäjä on kääntänyt lähtöteoksen murteen ja puhekielisuuden suurimmaksi osaksi yleiskielellä, jossa on äänne- ja muotopiirteiden ja lauserakenteen tason elementtejä puhekielestä. Noin kymmenesosassa repliikeistä on myös murrepiirteitä, ja parissa repliikissä suomennoksessa on myös slangisanoja. Toisin kuin Englund Dimitrovan (1997, 62) tutkimuksessa, tässä tutkielmassa havaittiin, että vain yksi kääntäjä selvästi standardisoinut kieltä.

Avainsanat: kaunokirjallinen kääntäminen, murteet, puhekielisyys, dialogi, suomi, saksa

Sisällys

1 Johdanto	1
2 Puhekielisyyden ja kielen variaatiot.....	4
2.1 Puhekielisyyden ja yleis- ja kirjakielen määritelmät.....	4
2.2 Murre.....	6
2.3 Sosiolekti ja idiolekti.....	8
2.4 Slangi.....	9
3 Puheen illuusio ja dialogi kaunokirjallisuudessa	11
3.1 Dialogin rooli kaunokirjallisissa teksteissä.....	11
3.2 Puheen illuusion luominen	13
3.3 Puhutun kielen piirteet ja niiden kirjallinen esittäminen suomen ja saksan kielessä	16
4 Kaunokirjallisen kääntämisen normit, puhekielisyyden kääntäminen ja uudelleen kääntäminen	20
4.1 Kääntämisen normit	21
4.2 Puhekielisyyden ja murteiden kääntäminen.....	23
4.2.1 Murteen ja puhekielen käännösmenetelmiä	23
4.2.2 Murteen ja puhekielen kääntämisen ongelmia	26
4.3 Uudelleen käännökset kaunokirjallisuudessa	27
5 Tutkimusaineisto ja -menetelmä	31
5.1 Tutkimusaineisto	31
5.2 Tutkimusmenetelmä	33
5.3 Tutkimuskysymyksen ja -menetelmän rajoitukset	36
6 Murteiden ja puhekielisyyden kääntäminen tutkimusaineistossa	37
6.1 <i>Buddenbrooks</i> -romaanin dialogin kieli	37
6.2 <i>Buddenbrooks</i> -romaanin dialogin suomennoksissa käytetyt käännösmenetelmät	41
6.2.1 Alasaksan kääntäminen.....	42
6.2.2 Baijerin murteen kääntäminen	44
6.2.3 Sivuhenkilöiden murteellisen puheen ja puhekielisyyden kääntäminen.....	47
6.2.4 Ajan ja normien vaikutus käännöksiin.....	49
6.3 <i>Berlin Alexanderplatz</i> -romaanin dialogin kieli	51
6.4 <i>Berlin Alexanderplatz</i> -romaanin suomennoksessa käytetyt käännösmenetelmät	53
6.4.1 Päähenkilö Franz Biberkopfin Berliinin murteen ja puhekielen kääntäminen	54
6.4.2 Sivuhenkilöiden puhekielisen ja murteellisen puheen kääntäminen	56
6.5 Yhteenveto.....	58
7 Lopuksi.....	62
Tutkimusaineisto	64
Lähteet.....	64
Sanakirjat ja hakuteokset.....	68

Liite 1. <i>Buddenbrooks</i> -romaanin repliikkitaulukko	I
Liite 2. <i>Berlin Alexanderplatz</i> -romaanin repliikkitaulukko	XXIII
Deutsche Kurzfassung	

1 Johdanto

Tarkastelen tutkielmassani kahdessa saksankielisessä romaanissa esiintyvän puhekielisen dialogin kääntämistä teosten suomennoksissa. Puhekielisyyys kattaa sekä murteet että muut puhekielen variaatiot. Tutkimuksen kohteina ovat Thomas Mannin *Buddenbrooks – Verfall einer Familie* (2007), sen kaksi suomennosta, Alfred Döblinin romaani *Berlin Alexanderplatz* (1986) ja sen suomennos. Tutkimus keskittyy romaaneissa esiintyvän dialogin eli vuoropuhelun kieleen ja sen käännösratkaisuihin sekä siihen, miten eri aikoina tehdyt käännökset eroavat toisistaan ja lähtöteksteistään.

Murteen ja puhekielisyyden kääntämistä on tutkittu kaunokirjallisuudessa jonkin verran ja hieman myös av-kääntämisen alueella. Verrattuna siihen, kuinka paljon dialogia käytetään ja kuinka merkittävässä osassa se on esimerkiksi romaaneissa, lisätutkimukselle on silti tarvetta. Puhekielisyyden kääntämisen eroja, jotka johtuvat eri käännösten ilmestymisajan kielestä ja erilaisista kääntämisen normeista, ei ole tutkittu lainkaan. Sekä tutkittavat teokset että niiden suomennokset ovat ilmestyneet eri vuosikymmeninä. Tämän tutkimuksen tavoitteena on tuoda lisätietoa erityisesti siitä, miten eri aikoina tehdyt käännökset eroavat puhekielisen dialogin kääntämisen osalta ja miten kääntämisen normit näkyvät puhekielisyyden kääntämisessä tai kääntämättä jättämisessä.

Standardikielestä poikkeavan kielen kääntäminen ei ole ongelmaton, mikä vuoksi puhekielisyyden tutkiminen on hedelmällinen tutkimuskohde. Standardikielellä tarkoitetaan yleensä kirjakieltä ja yleiskielen normien mukaista kieltä. Määtän (2004, 322) mukaan kääntäjän on huomioitava, että kirjailijan käyttämä standardikieli tai siitä poikkeava kieli eivät heijasta realistista puhetta sellaisenaan, vaan kirjailija on tehnyt tietoisia valintoja välittääkseen kertomuksen henkilöiden sosiologisia tai ideologisia eroja. Nämä valinnat palvelevat narratiivista tarkoitusta ja muun muassa rakentavat henkilöhahmoja (mts. 322). Kirjailija voi käyttää murteen tai muun puhekielen elementtejä myös esteettisen kielen ja tyylin luomisessa (Greiner 2004, 899).

Helin (2012) kirjoittaa, että murre on enemmän kuin vain pinnallinen kielellinen muoto. Murteen käyttö kertoo paljon puhujan elämäntavasta, kulttuuritaustasta ja perinteistä, joita ei ole aina mahdollista välittää käännöksessä jollakin kohdekielisellä murteella (mp.) Kääntäjä ei voi silti ohittaa puheen variaatioita käännöstyössään, sillä sama narratiivinen vaikutelma ja henkilöhahmon luonne olisi saatava välitettyä kohdekielille. Jos esimerkiksi lähtöteksti on puhekielimäinen ja käännös kirjakielinen, teoksen kokonaisvaikutelma muuttuu (Tiittula

2001, 12). Määttä (2004, 321) toteaa romaaneiden kääntämisessä yleensä oletettavan, että sekä lähtö- että kohdekielellä on oma normistonsa kirjoitetulle kielelle ja tietty konventio standardinmukaiselle kirjakielelle. Standardikielestä poikkeavan kielen sosiaalinen, etninen ja maantieteellinen kerrostuminen on kuitenkin erilainen jokaisessa kielessä, joten kieliyhteisöt suvaitsevat kirjoitettua murretta eri tavoin (mts. 321).

Puhekielisyyden ja erityisesti murteen kääntämistä on tutkittu hajanaisesti, ja tutkimusten tulokset ovat olleet osin ristiriitaisia. Määttä (2004) on tarkastellut standardikielestä poikkeavan murteen kääntämistä William Faulknerin romaanin ranskankielisessä käännöksessä. Hänen tutkimuksensa näkökulmana on ideologian näkyminen murteessa ja sen kääntämisessä. Hatim ja Mason (1997) ovat tutkineet Bernard Shaw'n *Pygmalionin* käännöksiä. He suosittelevat, että murteet tai idiolektit käännettäisiin niiden funktion mukaisesti. Toisin sanoen kääntäjän ei ole tarpeen etsiä optimaalista kohdekielistä murretta korvaamaan lähtökielen puhetapaa, vaan käytetyn murteen tai idiolektin voi tuoda kohdetekstissä esiin yksinkertaistamalla standardikieltä. (Mt.) Puhekielen kääntämistä on tutkinut myös muun muassa Englund Dimitrova (1997). Schwitalla ja Tiittula (2009) ovat lähes ainoita saksankielisiä teoksia ja niiden suomennoksia tarkastelleista tutkijoista. Helin (2012) on tutkinut runon murteellisuuden kääntämistä suomesta saksan kielelle.

Murteiden ja puheen variaation kääntämisestä on tehty muutamia opinnäytetöitä. Tanja Falk (2006) on tutkinut pro gradu -tutkielmassaan *The Catcher in the Rye* -romaanin dialogipuheen kääntämistä kahdessa suomennoksessa. Anne Soininen (2015) puolestaan on tutkinut dialogien kääntämistä tutkielmassaan *Kielellinen variaatio ja moniäänisyyden välittyminen Robert Galbraithin dekkarin The Cuckoo's Calling suomennoksessa*. Molemmat tutkielmat käsittelevät kieliparia englant-suomi. Laura Karhu (2008) on tutkinut *Tuntemattoman sotilaan* kaakoismurteen kääntämistä romaanin saksankielisessä käännöksessä.

Tässä tutkimuksessa on tarkoitus selvittää, miten kääntäjät tuovat esille lähtökielisen dialogipuheen puhekielisyyttä, kuten murretta ja muita puhekielisiä kielivariaatioita. Tarkastelusi ovat suoran puheen esitykset, jotka on yleensä merkitty lainausmerkkeihin ja jotka sisältävät usein johtolauseen. Tutkimuskysymykset ovat, millaisia murteen tai puhekielisyyden elementtejä on käytetty alun perin saksaksi kirjoitetuissa romaaneissa ja millä keinoin niiden suomentajat ovat kääntäneet nämä elementit. Samalla huomion sen, miten eri käännösratkaisut vaikuttavat henkilöhahmosta saatavaan kuvaan verrattuna lähtötekstin luomaan henkilökuvaan ja miljööseen, toisin sanoen tapahtumapaikan ja -ajan tunnelman välittymiseen.

Analysoin myös sitä, miten eri aikoina tehdyissä käännöksissä näkyvät ajan vaikutus ja kääntämisen normit. On mahdollista, että kääntäjät ovat päätyneet yleiskieliseen käännökseen, jolloin lähtöteoksen puhekielisyys ei välity käännöksessä. Jos puhekielisyys on käännetty, se on voitu tehdä käyttämällä puhekielisessä dialogipuheessa tiettyä suomenkielistä murretta tai kielivariaatiota. Kääntäjä on voinut tuoda puhekielisyyttä esille myös yhdistelemällä aineksia useista murteista tai käyttämällä yksittäisiä äänne- tai muotopiirteiden, sanatason tai lausetason kielivalintoja.

Tutkielman toisessa luvussa käsitellään ensin yleis- ja puhekielen määritelmiä ja puhutun ja kirjoitetun kielen eroja. Sen jälkeen tarkastellaan tutkimuksen kannalta keskeisiä puheen variaatioita, joita ovat murre, idiolekti, sosiolekti ja slangi. Luvussa 3 kerrotaan, miten puheen illuusio voidaan luoda esittämällä puhuttua kieltä kirjallisessa muodossa. Koska tutkimuksen kieliparina on suomi-saksa, luku käsittää myös kyseisten kielten eroja siinä, miten puhuttua kieltä imitoidaan kirjoituksessa. Luvun lopuksi käsitellään dialogin roolia kaunokirjallisuudessa. Luku 4 keskittyy kaunokirjallisen kääntämiseen vaikuttaviin normeihin ja uudelleen kääntämiseen sekä puhekielen ja murteiden kääntämiseen kaunokirjallisuudessa.

Luvussa 5 esitellään tutkimuksen aineisto ja tutkimusmenetelmä. Sitä seuraava luku 6 on kokonaisuudessaan tutkimuksen analyysiä. Analyysissä käsitellään ensin *Buddenbrooks*-romaanin saksankielistä dialogia, kahta romaanin suomennosta ja niiden käännösratkaisuja. Luvun toinen puoli käsittelee *Berlin Alexanderplatz*-romaanin puhekielistä ja murteellista dialogia ja sen suomennosta. Luvun lopuksi on yhteenveto keskeisistä tutkimustuloksista. Viimeisessä luvussa 7 kartoitetaan tutkimuksen merkitystä ja pohditaan tutkimuksesta nousseita uusia tutkimuskysymyksiä ja -tarpeita.

2 Puhekielisyys ja kielen variaatiot

Mikään kieli ei ole yhtenäinen, kaikkien kielenpuhujien samalla lailla käyttämä järjestelmä. Kieltä käytetään usein eri tavalla puhuttaessa ja kirjoittaessa. Kieliyhteisössä voi olla yhtenäiset normit kirjoitetulla ja puhutulle kielelle, mutta jokainen kielenkäyttäjä puhuu ja kirjoittaa eri tavalla. Itse asiassa yleis- tai kirjakieli on harvoin henkilön luonnollinen tapa puhua. Varsinkin suomen kielessä kirjakielinen puhetapa vaikuttaa poikkeavalta ja erottuu muista puhe-tavoista. Kielenkäyttötilanne, yksilön sosiaalinen ja ideologinen tausta, ikä ja sukupuoli vaikuttavat kielen käyttöön. Kielen variaatioita on monia, mutta tässä tutkimuksessa keskitytään kolmeen yleiseen variaatioon eli *murteeseen*, *idiolektiin* ja *sosiolektiin*, jotka ovat puhekielisiä kielivariaatioita ja siten relevantteja tutkimuksen kannalta. Myös *slangia* käsitellään lyhyesti, sillä tutkimusaineistossa on piirteitä slangista. Hatim ja Mason (1990, 46) liittävät puheen variaatioiden joukkoon *rekisterin*, joka viittaa tyyllilliseen puheen vaihteluun tilanteesta riippuen. Rekisterit eroavat toisistaan kieliopin ja sanaston suhteen, mutta niiden käyttöön vaikuttaa aina tilanne. Sama henkilö voi puhua eri tavalla kirkossa ja toisaalta selostaessaan urheilukilpailua. (Mts. 46.) Tässä tutkimuksessa ei oteta huomioon kielen rekistereitä, sillä ne eivät liity niinkään tutkimuksen kohteena oleviin puhekielisyyden äänne-, lause- ja sanastotason puheen variaatioihin vaan tyyliin.

Tässä luvussa määritellään ensin yleiskieli ja puhekieli sekä puhuttu kieli ja tehdään ero niiden välille. Sen jälkeen käsitellään murteen määritelmiä, jotka vaihtelevat hieman eri tutkijoiden ja teoreetikoiden välillä mutta joilla on paljon yhteistä. Lopuksi kerrotaan sosiolektista ja idiolektista, jotka ovat puhekielisyyden ilmentymiä, sekä slangista suomalaisessa kontekstissa.

2.1 Puhekielisyyden ja yleis- ja kirjakielen määritelmät

Jokaisella kielenkäyttäjällä on oma tapansa puhua ja kirjoittaa, mutta yleensä kieli jaetaan karkeasti *kirja-* tai *yleiskieleen* ja *puhekieleen*. Erot kirjakielen ja puhekielen välillä ovat vaihtelevia. Esimerkiksi Suomessa kirjakieli on ollut koko historiansa aikana kaukana puhutusta kielestä (Mielikäinen 2001, 4). *Kielitoimiston sanakirjan* (2016, s. v. *yleiskieli*) määritelmä yleiskielelle on ”erikoiskielten sanastoa sisältämätön suositusten mukainen kirjoitettu ja puhuttu kieli”. Puhekielellä viitataan puolestaan puhuttuun kieleen tai arkikieleen (mp. s. v. *puhekieli*). Hiidenmaan (2005, 5) mukaan yleiskielen sanotaan olevan kirjakielen normien mukaista, vaikka nykyään kirjoitettua kieltä on lukuisia eri muotoja. Esimerkiksi suomen kielestä puhuttaessa yleiskielellä viitataan kieleen, joka on kaikille suomalaisille yhteistä, kun taas

murteet ovat paikallisia ja alueellisia (Hiidenmaa 2005, 6). Federicin (2011, 6) mukaan niin sanottu standardikieli, jolla tarkoitetaan yhtä yleispätevää kansallista kieltä, on oikeastaan utopia. Kuitenkin eri kielivariaatiot, kuten murteet ja idio- ja sosiolektit, määritellään hierarkisessa suhteessa standardikieleen (mts. 6). Toisin sanoen murteita, sosiolektia ja idiolektia pidetään standardikielen alle kuuluvina kielen variaatioina, vaikka yläkäsitteen asemassa oleva standardikieli on keinotekoisesti luotu ja sitä käytetään muita puheen variaatioita vähemmän.

Hurta (1999, 56) toteaa, että termi puhekieli perustuu ensisijaisesti tuottotapaan, ja yleiskieli perustuu puolestaan rakenteeseen, käyttöalaa ja sanastoon. Näin ollen termit eivät ole suoraan verrattavissa toisiinsa. Yleiskieli ei välttämättä ole aina kirjakieltä, sillä kirjakieli on standardikielen normista riippumaton kielimuoto. Standardikielen vastaiset tekstit voivat olla silti kirjakieltä: esimerkiksi murrepakina voi olla kirjakieltä. (Mts. 58–59.) Rajanveto yleis-, kirja- ja puhekielen välille ei ole täysin selkeää, koska niitä voi määritellä sekä ilmiön, rakenteen ja normien näkökulmasta.

Tutkimukseni kannalta on tärkeää erottaa toisistaan puhuttu kieli ja puhekieli, joista jälkimmäinen on tutkimukseni kohteena. Tiittula ja Nuolijärvi (2013, 14) toteavat, että puhuttu kieli tarkoittaa kaikkea puhuttua, suullista kielenkäyttöä, kun taas puhekieli on normitetusta, muodollisesta kielestä poikkeava kielimuoto. Puhekieli voi siten olla kirjoitettua tai puhuttua, vaikka sitä tuotetaan ensisijaisesti puheena (Hurta 1999, 57). Tiittula ja Nuolijärvi (2013, 14) väittävät, että puhuttu kieli on aina spontaania, kun taas puhekieltä voidaan käyttää kirjoitettussa muodossa hyvin suunnitellusti. Hurta (1999, 60) kuitenkin muistuttaa, että vaikka puhuttu kieli on usein suunnittelematonta, joissakin tilanteissa se voi olla suunniteltua, kuten kokousten keskustelupuheenvuoroissa. Puhekieli on läheinen synonyymi arkikielelle. Käytän termejä puhekieli ja puhekielisyys viittaamaan yleiskielestä poikkeavaan, puhutun kielen ominaisuuksia imitoivaan kirjoitettuun kieleen. Tiittula ja Nuolijärvi (2013, 14) käyttävät samasta asiasta termiä puheenomaisuus. Vaikka puhekieltä voidaan käyttää kirjoitetussa muodossa, se ei voi välittää kaikkia puhuttuun kieleen kuuluvia elementtejä, kuten prosodiaa, eleitä ja ilmeitä ja puhujien välistä etäisyyttä. Näitä asioita voidaan vain kuvailla tekstissä. (Schwitalla & Tiittula 2009, 39.)

Hiidenmaan (2005, 6) mukaan kirjoitettuun kieleen yleensä viittaavan yleiskielen rinnalle on otettu käyttöön ilmaus yleispuhekieli, jolla viitataan kaikille yhteiseen, normeja myötäilevään puhuttuun kieleen. Yleispuhekieli on puheen jatkumolla yleiskielen ja puhekielen välissä. On

vaikea määrittää, missä yleispuhekieli loppuu ja alkaa puhekieli. Puhutun kielen tutkijat ovat viitanneet yleispuhekieli-termillä sellaiseen laajalevikkiseen puhutun kielen muotoon, joka ei ole kirjakielen normien mukaista muttei selvää murrettakaan. Yleispuhekielelle tyypillisiä ovat heidän mukaansa piirteet, jotka ovat jo vanhastaan esiintyneet laajalti eri alueiden puhekielessä. Viime vuosina yleispuhekieli-nimitystä on kuitenkin alettu vierastaa. (Hiidenmaa 2005,6.) Tästä syystä en käytä kyseistä termiä omassa tutkimuksessani, vaan viittaan termillä ”puhekieli” yleispuhekielenomaiseen kielen variaatioon.

Schwitalla (1997, 15) muistuttaa, että kun puhutaan puhekielestä tai puhutusta kielestä, ei tarkoiteta kirjoitetusta kielestä eroavaa kielisysteemiä. Kun käytetään termiä puhuttu kieli, tarkoitetaan oikeastaan kielen käyttöä (puhe)tilanteessa (mts. 15). Puheen puhekielisyyttä tai yleiskielisyyttä voidaan vaihtaa tilanteen mukaan, aivan samoin kuin rekistereitä. Schwitallan (mts. 44) mukaan sosiolingvistiikassa vallitsi kauan käsitys, että monikielisissä tai monta eri kielivariaatiota sisältävissä valtioissa ja yhteisöissä käytettiin yhtä kieltä tai kielivariaatiota virallisiin ja korkeakulttuurisiin tarkoituksiin, kun taas muut kielivariaatiot olivat käytössä arkipäiväisissä ja yksityisissä tilanteissa. Vielä nykyäänkin puhutaan tilanteisesta vaihtelusta, joka tarkoittaa, että esimerkiksi tilanteen vaihtuminen virallisemmaksi voi johtaa henkilön kielivariaation muuttumiseen. (Mts. 44.)

Ennen kirjoitetut tekstit ja puhutut dialogit, olivat toisistaan erillään, mutta nykyään ne ovat lähentyneet toisiaan kommunikointitapojen monimutkaistuesssa ja epävirallisten kommunikointimuotojen yleistyessä (Schwitalla & Tiittula 2009, 39). Siksi puhekielen, puheenomaisuuden ja yleis- tai kirjakielen rajat eivät ole enää kaikissa kommunikointitilanteissa selkeitä. Hatim ja Mason (1990, 42) muistuttavat, että puhuttaessa standardinmukaisesta kielivariaatiosta ei välttämättä haluta arvottaa standardikieltä ja siitä poikkeavaa kieltä. Historialliset tilanteet ja poliittiset agendat ovat silti vaikuttaneet siihen, millaista puhetapaa on suosittu puheessa ja kirjoituksessa. Esimerkiksi Saksassa murteiden ja muiden kielten, kuten puolan ja tanskan, puhumista yritettiin rajoittaa 1600–1800 luvuilla, samalla kun saksan standardikieltä suositettiin (mts. 28). Standardikielen muodostuminen on monimutkainen prosessi, johon vaikuttavat muun muassa koulutus ja media (mts. 43).

2.2 Murre

Landersin (2001, 166) mukaan *murteella* tarkoitetaan usein standardista poikkeavaa tai alempiarvoista puhetta, joka eroaa yleisesti hyväksytystä normista ääntämiseltään, sanastoltaan, kieliopiltaan tai syntaksiltaan. Standardikieli on Landersin mielestä lähinnä murrevariaatio,

jota puhuvat yhteisön etuoikeutetut jäsenet kuten poliittiset johtajat ja lukeneisto (Landers 2001, 16). Muut tutkijat eivät yleensä pidä murretta alempiarvoisena puheena, minkä vuoksi Landersin mielipiteeseen on suhtauduttava varauksella. Murretta voidaan käyttää joskus humoristisen vaikutelman luomiseksi, mutta yleensä murre ei erottele eri sosiaalisia ryhmiä toisistaan, vaan se ilmentää paikallisuutta. Esimerkiksi Czennian (2004, 505) mukaan murre on vahvasti alueellinen kielimuoto, joka ei kuitenkaan ilmennä lainkaan tai juurikaan sosiaalista erottelua. Hän kuitenkin ottaa askeleen Landersin suuntaan todetessaan, että empiirisesti on todistettu, että sosiaalisessa arvoasteikossa alempana olevat, puhuvat murretta enemmän kuin muihin sosiaalisiin luokkiin kuuluvat. Tämä asia on johtanut siihen stereotypiaan, että murteellinen puhe on vain alempien sosiaaliluokkien puhetta. (Mts. 507.) Englund Dimitrova (2004, 121) sanoo tiivistetysti, että murteet ovat sekä kulttuurisesti tai maantieteellisesti spesifejä että kielispesifejä. Klassisesti sellaiset tekstit, joita pidetään mahdottomina kääntää, sisältävät kyseisiä piirteitä. Tästä huolimatta murretta voidaan kääntää. (Mts. 121.)

Hurtan (1999, 59) mukaan murre määräytyy melko selvästi rakenteellisin perustein, toisin sanoen murteille ovat ominaisia yleiskielestä eroavat kieliopilliset ja sanastolliset piirteet. Hurta lisää kuitenkin, että mukana on vahvasti myös alueellinen komponentti (mts. 59). Hatim ja Mason (1990, 40–41) erottavat maantieteellisen ja ajallisen murteen (*geographical and temporal dialect*), joista ajallinen murre on nimensä mukaisesti ajan saatossa muuttuva, toisin sanoen eri sukupolvilla erilainen. Käytän tässä tutkimuksessa vain yleiskäsitettä murre kuvaamaan tietylle maantieteelliselle alueelle ja sen väestölle tyypillistä puhevariaatiota. Kaikki murteet muuttuvat toki ajan kuluessa, ja erityisesti kaupungistumisen vuoksi monet murteet tasoittuvat ja yleiskielistyvät. Se on otettava huomioon, kun tarkastellaan esimerkiksi eri aikoina kirjoitettuja tekstejä ja niissä käytettyjä murteita.

Tiittula ja Nuolijärvi (2013, 15) väittävät, että suomalaisessa kielentutkimuksessa murre-termi on rajoittunut merkitsemään maaseudun murteita. On kuitenkin olemassa monia murteita, joita on puhuttu nimenomaan kaupunkialueilla, kuten Turun murre. Murteilla voi olla kielentutkimuksessa maaseutuun liittyvä leima, mutta se ei aivan vastaa todellista tilannetta. Muissa kulttuureissa murteilla ei välttämättä ole lainkaan maaseutuun liittyvää vivahdetta. Myös murteiden vahvuus, erottelevuus ja merkittävyys puhujille eroavat. Esimerkiksi Saksassa on hyvin monia murteita, jotka eroavat toisistaan välillä niin paljon, että aina eri murteiden puhujat eivät ymmärrä toisiaan (Schwitalla & Tiittula 2009, 28). Murteiden olemukseen kuuluu, että ne esiintyvät lähes ainoastaan suullisessa muodossa, ja niiden kirjalliset esitystavat ovat kai-

kissa kielissä rajallisia. Kirjoitettu murre ikään kuin luodaan uudelleen joka kirjoituskerralla. (Englund Dimitrova 1997, 51–52.)

Leech ja Short (2007, 135) mainitsevat kaunokirjallisuudessa käytettävän niin sanottua silmämurretta (*eye-dialect*). Silmämurre tarkoittaa, että standardikielestä poikkeavaa puheen variaatiota esitetään kirjoitetussa muodossa standardista poikkeavalla kirjoitustavalla. Esimerkiksi puheessa tyypillinen sanan lyhentäminen voi antaa kirjoitettuna kuvan henkilöhahmon murteellisesta puhetavasta, vaikka ilmiö ei edusta oikeaa murretta. (Mts. 135). Leechin ja Shortin (2007, 135) määritelmän mukaisesti kaikki kaunokirjallisuudessa esitetty murteellinen puheen esittäminen olisi silmämurretta, sillä murteen kirjoittaminen ilman tarkkoja foneettisia merkintöjä ei usein kuvaa mitään murretta täysin todellisuutta vastaavasti.

Murteita pidetään tietyn kielen sisällä puhuttavina kielivariaatioina. Usein murteiden ja kielen rajaa ei pohdita, vaan se otetaan itsestäänselvytenä, vaikka murteen ja kielen välinen rajanveto ei ole aina selkeää. Hurtan (2007) mukaan hyvä kielitieteellinen peruste murteiden ja kielen määritelmille on se, että samaan kieleen kuuluvat ne erilaiset kielimuodot, siis murteet, joiden puhujat ilman erityisiä opintoja ymmärtävät toisiaan jossain määrin. Tämä määritelmä ei kuitenkaan ole vedenpitävä, sillä sen mukaan esimerkiksi ruotsi ja norja olisivat käytännössä sama kieli. Murteen ja kielen määrittelemisen onkin paljolti historiallinen ja poliittinen kysymys. (Mp.) Joskus kaksi saman kielen murretta eroaa toisistaan enemmän kuin kaksi eri kieltä, jopa niin paljon, että murteiden puhujat eivät ymmärrä toisiaan täysin. Koska murteet määritellään maantieteellisten alueiden kielivariaatioiksi, yhden valtion sisällä puhuttavat kielivariaatiot voi usein lukea murteiksi, jos niillä on selkeästi yhteisiä sanastollisia ja kieliopillisia piirteitä ja ne eivät ole omia kieliään. Tämän tutkielman tutkimusaineistossa kielen ja murteen raja on selkeä yhtä poikkeusta lukuun ottamatta: *Buddenbrooks*-romaanissa esille tuleva alasaksan luokittelu joko saksan kielen murteeksi tai omaksi kielekseen on häilyvä (Menke 1998, 171–172).

2.3 Sosiolekti ja idiolekti

Sosiolekti on kielivariaatio, kielen osajärjestelmä, joka on yhteinen tietylle sosiaaliselle ryhmälle (Czennia 2004, 505). Sosiolekti eroaa siten sosiaalisten piirteiden vuoksi murteesta, joka on maantieteelliselle alueelle ominainen (Englund Dimitrova 2004, 121). Hatim ja Mason (1990, 42) käyttävät termiä sosiaalinen murre, joka heijastaa sosiaalisia eroja kielessä ja joka tulee esiin puheyhteisön sosiaalisen kerrostumisen vuoksi. Termi on merkitykseltään hyvin samanlainen kuin sosiolekti. Alsina (2012, 139) kirjoittaa, että puheen sosiaaliset vari-

aatiot ovat vaikeita erottaa muista puheen variaatioista, kuten murteesta. Monissa kielissä esimerkiksi paikallinen murre ja työväenluokan puhetapa limittyvät (Alsina 2012, 139). Koska murteet muuttuvat ajan saatossa ja eri sukupolvet puhuvat usein eri tavalla, murteella on sosiolektin kanssa yhteisiä sosiaaliseen kerrostumiseen liittyviä tekijöitä.

Ihmisyhmien erottautuminen sosiaalisen puhetavan mukaan ei ole kaikissa kulttuureissa yhtä selkeää. Nykyään erot niin sanotun ylä- ja alaluokan välillä ovat ainakin Suomessa pienet, eivätkä eri sosiaalisten ryhmien puhetavat eroa selvästi toisistaan. Sosiaalisessa arvoasteikossa alempana elävien ihmisten puhe voidaan silti stereotyyppisesti esittää kaunokirjallisuudessa epämuodollisempana ja arkisempana kuin muiden puhe (Suojanen 1993, 138).

Idiolekti on yhdistelmä henkilön käyttämiä kielellisiä piirteitä, joihin vaikuttavat maantieteelliset, koulutukseen liittyvät ja fyysiset tekijät, kuten sukupuoli, etninen tausta, yhteiskuntaluokka ja historialliset vaikutteet (Federici 2011, 6). Tiivistettynä idiolekti on henkilön yksilöllinen tapa puhua tai kirjoittaa. Se liittyy henkilölle ominaisiin lempi-ilmauksiin, erilaiseen ääntämistapaan ja joidenkin syntaktisten rakenteiden ylenmääräiseen käyttöön. Idiolektissa on aina piirteitä muista kielivariaatioista, kuten murteesta ja sosiaalisesta puhetavasta. Kielivariaatiot ovat siten yhteydessä toisiinsa. (Hatim & Mason 1990, 43–44.) Idiolektit eivät ole vastoin yleistä luuloa perifeerisiä, vaan ne ovat systemaattisia, ja niiden käyttö liittyy usein ilmaisen tarkoitukseen (Hatim & Mason 1997, 102). Murteen tai sosiolektin käyttäjällä on aina idiolektinen tapa puhua. Idiolekti on silti selvästi yksilön puhetapa, kun taas sosiolekti ja murre ovat selkeästi ryhmän tai yhteisön laajuisia puhevariaatioita.

Sosiolekti ja idiolekti ovat usein puhekielisiä kielivariaatioita, ja siksi ne ovat puhekielisyyden ja murteen lisäksi osa tutkimuksen keskeisiä käsitteitä. Koska sosiolekti voi olla lähellä murteellista puhetapaa ja koska se erottaa sosiaaliset ryhmät toisistaan, se ilmenee yleiskielestä eroavana puheena. Yksilölle tyypillinen tapa puhua voi olla myös hyvin kirjakielistä, joten idiolektia käsitellään tutkielmassa vain niissä tapauksissa, joissa se on yhteydessä puhekielisyyteen.

2.4 Slangi

Slangi ei ole tutkimuksen päätutkimuskohde, mutta se kuuluu puhutun kielen variaatioihin, ja analysoitava materiaali sisältää muutamia slangisanoja. Tiittulan ja Nuolijärven (2013, 16) mukaan slangi on kielentutkimuksen näkökulmasta melko tarkkarajainen ja suppeasisältöinen kielimuoto, kun taas maallikoiden käytössä se voi tarkoittaa sekä Helsingin puhekieltä että yleisesti nuorison tai kaupunkilaisten kielimuotoa. Slangi on alun perin tarkoittanut vain ”sta-

din slangia”, eli helsinkiläisten nuorten käyttämää kielimuotoa, jonka yksi tunnuspiirteistä on runsas lainasanojen käyttö (Tiittula & Nuolijärvi 2013, 16). Slangilla voidaan viitata myös eri ammattiryhmien puhuttuun kielimuotoon (mts. 16–17). Tässä tutkielmassa sillä tarkoitetaan kuitenkin vain helsinkiläisslangia.

3 Puheen illuusio ja dialogi kaunokirjallisuudessa

Kaunokirjallisissa teksteissä käytetään murretta ja puhekielisyyttä yleensä dialogeissa, henkilöhahmojen suorassa puheessa. Puheen variaatioiden tehtävä fiktiivisissä teksteissä on yleensä henkilöhahmojen karakterisaatio, mutta sillä on muitakin tehtäviä. Englund Dimitrova (2004, 125) sanoo, että monissa kirjallisuuden klassikoissa murteen päätehtävä on lokalisointi, toisin sanoen ajan ja paikan erojen esille tuominen. Murteen avulla voi tuoda esille myös teoksen kantavia teemoja (mts. 127). Kielen variaatiot ovat sekä toistuvia että tarkoituksenmukaisia, ja siksi variaatioista ja niiden funktiosta on oltava tietoinen erityisesti kaunokirjallisessa kääntämisessä (Hatim & Mason 1997, 101). Standardikielestä eroavat puhetavat ja puhekielen elementit ovat myös ideologisesti latautuneita. Kun kirjan henkilöhahmot käyttäytyvät ja puhuvat tietyllä tavalla ja omaavat erilaisia arvoja, lukija saa tietoa teoksen kirjallisin keinoin luodusta maailmasta ja sen historiallisista, sosiaalisista, poliittisista ja ideologisista merkityksistä (Alsina 2012, 138).

Sen, miten hyvin kirjailija pystyy imitoimaan realistista puhetta, tulkitaan usein määrittelevän kirjailijan kielikorvan. On silti muistettava, että ei ole olemassa absoluuttista määritelmää sille, mikä on realistista tai kielikorvan mukaista. (Leech & Short 2007, 129.) Lukijoiden odotukset ja taustatiedot ovat myös erilaisia, minkä vuoksi jonkin teoksen dialogi voi olla jollekulle hyvinkin realistista, kun taas toinen lukija voi pitää sitä keinotekoisena. Jos lukija tuntee hyvin kirjailijan käyttämän murteen tai kuuluu itse siihen ryhmään, jonka puhetta kirjailija on imitoinut dialogissaan, hän voi suhtautua hyvin kriittisesti puheen aitouteen.

Tässä luvussa käsitellään ensin puhekielen kirjallisen esittämisen yleistä muotoa, dialogia, ja sen merkitystä. Sen jälkeen luvussa tarkastellaan puheen illuusion luomisen historiallista vaihtelua ja haasteita kaunokirjallisissa teksteissä yleisesti. Koska puhekieliset elementit eroavat toisistaan, puheen illuusiota luodaan eri kielissä eri tavoilla, minkä vuoksi luvun lopussa tarkastellaan suomen ja saksan puhekielen ja sen esittämisen eroja.

3.1 Dialogin rooli kaunokirjallisissa teksteissä

Dialogi merkitsee keskustelua tai vuoropuhelua, jossa henkilöhahmot vaihtavat keskenään ajatuksia. Kaunokirjallinen puhe esitetään usein dialogina, joissa henkilöiden repliikit seuraavat peräkkäin toisiaan. Vuoropuhelu on ollut alun perin draaman peruselementti, mutta se on myös yksi kertovan fiktion vakiintuneimmista esitysmuodoista. (Nykänen & Koivisto 2013, 11.) Fiktiivinen puhe on yksi kaunokirjallisuuden keino luoda todentuntuisia henkilöhahmoja ja tarinamaailmoja (mts. 9). Dialogit ovat siten tärkeitä, elleivät jopa olennainen osa kaunokir-

jallisia kertomustekstejä. Jo antiikin klassisissa eepoksissa kirjailijat käyttivät dialogikohtauksia kehittäessään henkilöhahmojen maailmankuvaa ja elämäkäsityksiä. (Schwitalla & Tiittula 2009, 9.) Puheen ilmaiseminen dialogeissa, kirjallisessa muodossa, on muuttunut erityisesti 1900-luvulta lähtien nykypäivään asti lähinnä niin, että dialogit ovat tulleet realistisemmiksi (Cadera 2012, 35).

Dialogin tehtävä voi siis olla juonellinen tai karakterisoiva. Varsinkin teoksissa, jotka koostuvat miltei kokonaan vuoropuhelusta, juonellinen, tarinaa kuljettava tehtävä ja myös selittävä tehtävä ovat keskeisiä. Karakterisoivaa eli henkilökuvaukseen liittyvää dialogia on perinteisesti tarkasteltu suhteessa siihen, missä määrin esitetyssä puheessa on henkilön autenttista puhetta ja missä määrin kirjoittaja referoi tai muokkaa henkilön sanoja. (Nykänen & Koivisto 2013, 17.) Kirjailijan valitsemat erilaiset puhetavat ovat tärkeitä luonnekuvan synnyssä.

Leech ja Short (2007, 136–137) väittävät, että standardikielestä poikkeava, usein murteellinen, puhe luo etäisyyttä ja kontrastia standardikieleen. Kirjailijan käyttämä murteellinen puhe eroaa näissä tapauksissa hänen puhetapansa normista, ja erikoinen puhetapa yhdistetään usein komedia- ja satiirihahmoihin, toisin sanoen hahmoihin, jotka nähdään vain ulkopuolelta (mts. 137). On kuitenkin olemassa esimerkkejä siitä, että murteellinen puhe on kirjailijan oman puhetavan mukaista tai että kirjan päähenkilö käyttää murretta, jolloin kyseessä ei ole vain ulkopuolisen hahmon karakterisointi. Muun muassa Alfred Döblinin romaanissa *Berlin Alexanderplatz* päähenkilön käyttämä Berliinin murre näkyy sekä hänen puheenvuoroissaan että kertovassa tekstissä ja on keskeinen osa romaanin maailmaa. Myös klassikkoromaanissa *Tuntematon sotilas* käytetty kaakkoismurre on selkeästi osa keskeisiä henkilöhahmoja, eikä murretta ole käytetty vain ulkopuolisuuden osoituksena tai huumorin luomisen vuoksi. Väinö Linnaa pidetäänkin Mielikäisen (2001) mukaan uuden suunnan näyttäjänä murteiden käytössä, sillä hän otti tuotannossaan murteet ja puhekielen käyttöön erityisesti luokkavastakohtien heijastamisen avuksi.

Caderan (2012, 37) mukaan fiktiivisen dialogin kieli ei ole välitöntä, kuten todellinen kasvokkain käytävä keskustelu kahden henkilön välillä, vaan se luo etäisyyttä kahdella tavalla. Ensiksikin dialogi on kirjailijan luomus, joka on saanut inspiraation todellisesta maailmasta mutta joka on silti osa kirjallista maailmaa ja näin keksittyä. Kirjailija on valinnut tiettyjä välittömyyttä luovia kielen elementtejä todellisuuden tunnun välittämiseksi. Puheen piirteiden tarkoituksena on tuottaa illuusio spontaanista ja dynaamisesta kommunikoinnista. Toiseksi fiktiivisellä dialogilla on monia muotoja: se voi olla perinteisessä draamallisessa muodossa, mut-

ta se voi olla myös kokeilevaa. Kerrontatapa ja todellisuuden tunteen välittyminen vaikuttavat siihen, että jotkin dialogit voivat vaikuttaa lukijasta toisia puheenkaltaisemmilta, vaikka dialogit sisältäisivät yhtä paljon puheen piirteitä. (Cadera 2012, 37.) Dialogin olemus kirjallisesa muodossa vaikuttaa tietenkin siihen, että se ei voi olla yhtä todellista ja välitöntä kuin todellinen kommunikaatio. Kirjallisessa dialogissa kirjailija voi turvautua vain kirjallisiin merkkeihin, eikä dialogi voi välittää todellisen maailman keskustelulle tyypillisiä eleitä ja ilmeitä (Schwitalla & Tiittula 2009, 10). Haakana (2013, 134) muistuttaa, että dialogin johtolauseissa ja niiden ulkopuolisessa kerronnassa voidaan kuvata kielellisesti joitakin ääneen liittyviä ja kehollisia piirteitä.

Caderan (2012, 37) mukaan fiktiivistä dialogia voi kutsua myös teeskennellyksi puheeksi (*feigned orality*). Kirjailijalla on käytössään sekä kerronnallisia että kielellisiä resursseja luoda fiktiivistä dialogia. Kerronnalliset resurssit viittaavat kerronnan tekniikkoihin ja tekstin graafisiin piirteisiin, jotka muun muassa merkitsevät puheenvuorojen vaihtumista ja antavat puheelle rytmin. Kielellisen tason resurssit tarkoittavat historiallisia puhetapoja tai puheen variaatioita kuten murretta ja slangia sekä puhekielille tyypillisten täytesanojen ja toiston käyttöä. (Mts. 37–38.) Molemmat kirjailijan käyttämät resurssit vaikuttavat dialogin käännettävyyteen, mutta tässä tutkimuksessa tarkastellaan dialogeja ja niiden käännöksiä vain kielellisellä tasolla.

Romaanin kirjoittajalla on ollut kirjoittaessaan aikaa miettiä tarkkaan, mitä hän sanoo ja miten. Siksi kriitikot lähtevät siitä oletuksesta, että kaikella kirjoitetulla on merkityksensä. Romaaneissa ei ole kyseessä vain henkilöhahmojen välinen puhe, vaan kirjailija puhuu myös lukijalleen. Kirjailija voi välittää haluamansa viestin joko suoraan tai epäsuorasti esimerkiksi henkilöhahmojen välisen keskustelun muodossa. (Leech & Short 2007, 242.) Vaikka kaikella kirjoitetulla on merkitys, ero kirjassa esiintyvän henkilöhahmon puheessaan välittämän viestin ja kirjailijan omien näkemysten välillä voi olla joskus merkittävä.

3.2 Puheen illuusion luominen

Eri kulttuureissa on erilaisia, aikakauden mukaan vaihtelevia tapoja ilmaista puhekielisyyttä teksteissä. Puheen illuusio ja dialogin esittäminen ovat aina sidoksissa aikaan ja muuttuviin ihanteisiin. Schwitalla ja Tiittula (2009, 11) kertovat, että saksankielisessä kertomakirjallisuudessa on aina ollut edestakaista liikettä henkilöiden puheen arkikielisen esittämistavan ja toisaalta kirjakielisen ja jopa taiteellisen kielen välillä. Poliittinen ilmapiiri ja taiteelliset tyyli-suunnat ovat vaikuttaneet myös kirjoitettuun kieleen: esimerkiksi Alfred Döblin edustaa sitä

ensimmäisen maailmansodan jälkeistä kirjailijaryhmää, joka vahvisti realistista, puheenomaista kirjoitustapaa. Kansallissosialismin aikana suosittiin puolestaan perinteistä proosatyyliä, jossa välteltiin mahtipontisuutta. (Schwitalla & Tiittula 2009, 16.)

Suomenkielinen kertomakirjallisuus on saksankieliseen kirjallisuuserinteeseen verrattuna nuorta. Romantiikan aikakaudella 1800-luvulla kirjallisuudessa alkoi tulla vallalle käsitys dialogista ”aidolle” puheelle uskollisena jäljennöksenä, ja arkisen kielen käyttöä alettiin hyväksyä (Nykänen & Koivisto 2013, 22). Mielikäisen (2001, 4) mukaan 1880-luvulla murretta alettiin käyttää kaunokirjallisuudessa taiteellisiin tarkoituksiin, mutta 1900-luvun alkupuoliskolla ilmaantui myös kirjallisuudensuuntia, joissa murteet jäivät kokonaan sivuun. Erityisesti kaupunkielämän kuvauksissa pyrittiin silloin kirjakieliseen ilmaisuun (mts. 4-5).

Schwitalla ja Tiittula (2009, 22) sanovat, että vasta 1800- ja 1900-lukujen vaihteessa kirjallisuuden dialogeissa alettiin käyttää itäsuomalaisia murrevariaatioita, tosin hyvin pienimuotoisesti ja usein kritiikkiä herättäen. Länsisuomalaiset kirjailijat pidättäytyivät murteiden käytöstä vielä 1900-luvun puoliväliin saakka. Modernistisen tyyliuunnan myötä 1950-luvulla kaunokirjallisuuden kieli alkoi uudistua, ja puhekielen käyttö yleistyi sekä dialogeissa että kerroksessa. Nykyään murteiden ja puhekielen käyttäminen romaaneissa ei ole kovin huomiota herättävää. Se, miten puhekielisiä romaanit ovat, riippuu tekstilajista: rikos- ja rakkausromaanit ovat kirjakielisempiä kuin nuortenkirjat. (Schwitalla & Tiittula 2009, 22–26.) Nykyään modernilla aikakaudella tiedostetaan yhä selkeämmin, että aito puhe ja puheen esittämisen konventiot ovat toisistaan erillään. Sekä suomalaisessa että muiden maiden kirjallisuudessa vallitsee sama suuntaus: mitä pidemmälle kirjallisessa traditiossa edetään, sitä selvemmin idea vuoropuhelun todentekäläisyydestä alkaa murtua. (Nykänen & Koivisto 2013, 24.)

Tiittula ja Nuolijärvi (2013, 11) nimittävät kirjallisin keinoin luotua fiktiivistä puhetta kolmanneksi kielimuodoksi kirjoitetun ja puhutun kielen välillä. Puhutun kielen illuusiota voidaan luoda kaunokirjallisissa teksteissä monin tavoin, vaikka kirjoitettu puhekieli ei voi koskaan heijastaa täysin ulkomaailman puhetapoja. Syynä ovat puheen ja kirjoituksen erilaiset olomuodot: puhe on akustis-vokaalista, korvalle tarkoitettua eli auditiivista, kun taas kirjoitus on graafista, silmälle tarkoitettua eli visuaalista (mts. 33). Puheen piirteet voivat saada kirjoitettuna eri merkityksiä kuin puheessa, sillä ne herättävät tekstissä huomiota. Esimerkiksi puheessa tavallinen epäröinti voi jopa helpottaa ymmärtämistä, mutta kirjoitettuna epäröinti voi tehdä puhujasta takeltelijan. (Mts. 36.) Schwitalla ja Tiittula (2009, 240) havaitsivat tutkimuksessaan, että puhekielen imitoiminen lyhentämällä lauseita on joskus niin tyylliteltyä ja

liioiteltua, että puhekielinen teksti ei vastaa autenttista puhetta. Tekstiä on myös vaikea ymmärtää ilman arkielämän keskusteluille ominaista kontekstia (Schwitalla & Tiittula 2009, 240).

Puhekielisten elementtien käyttö kaunokirjallisissa teksteissä on aina tarkoituksenmukaista. Perusperiaate esimerkiksi silloin, kun murretta käytetään taiteellisessa tarkoituksessa fiktiivisissä teksteissä, on se, että kieli eroaa standardinmukaisesta yleiskielestä ja tavallisesta arkikielestä. Kaikkia murteen ja yleiskielen eroja ei voi esittää kirjoitetussa muodossa, ja vaikka se olisi mahdollista, se voisi tuntua lukijasta käsittämättömältä. (Englund Dimitrova 1997, 52.) Mielikäinen (2001, 5) huomauttaa, että murteita voi käyttää kirjallisuudessa eri tavoin sen mukaan, mihin tehtäviin kirjoittaja tarvitsee sitä. Lievimmässä tapauksessa murteella voi vain sävyttää kaunokirjallista tekstiä niin, että sen repliikit myötäilevät puhetta lauserakenteissa, sanajärjestyksissä, sananvalinnoissa ja sanontatavoissa. Toinen vaihtoehto on kirjoittaa murretta äänne- ja muoto-opillisesti niin systemaattista murretta kuin mahdollista. (Mp.) Kirjailijan oma tausta ja kielellinen kompetenssi vaikuttavat siihen, miten hyvin hän pystyy tai haluaa käyttää murteellisia elementtejä tekstissään.

Czennia (2004, 506) huomauttaa, että puheen variaatioiden hyväksyttävä käyttö riippuu tilanteesta. Murteiden käyttö on tavallista ja hyväksyttyä tuttavallisissa keskusteluissa, puhelin-keskusteluissa ja haastatteluissa. Tieteellisissä esitelmissä, artikkeleissa tai lakiteksteissä murteellisia elementtejä pidetään puolestaan sopimattomina ja jopa rangaistavina. Murteellinen ja sosiolektinen puhe ilmenee yleensä tilanteissa, joissa keskustelukumppani on läheinen sosiaalisella ja emotionaalisella tasolla. (Mts. 506–507.) Siksi murteellisen puheen käyttö voi vaihdella esimerkiksi romaanin sisällä riippuen siitä, kenen kanssa henkilöhahmo puhuu.

Puhekielisyyden käytössä kirjallisissa teksteissä on oltava varovainen sikäli, että sen lukeminen on helposti hitaampaa ja vaativampaa kuin yleiskielisen puheen lukeminen. Äännetasolla puheen imitoiminen kirjoitetussa kielessä on mahdollista vain osittain rajallisten kirjainmerkien vuoksi, ja puhekielisen tekstin lukeminen voi olla lukijalle väsyttävää tai vaativaa. Semanttis-leksikaalisen tason puhekieliset elementit ovat teknisesti siirrettävissä kirjoitettuun kieleen, mutta niiden lukeminen voi herättää lukijassa ärtymystä. (Berg Henjum 2004, 514.) Sekä kirjailija että kääntäjät voivat vain jäljitellä puhekielen piirteitä, ja heidän pitää valita ne piirteet, jotka he haluavat tekstissä näkyviksi. Greiner (2004, 899) toteaa, että vaikka puhekielen pitäisi luoda kaunokirjallisessa tekstissä tunteen henkilöhahmon autenttisuudesta, puhekielen käyttäminen kirjallisessa muodossa on oikeastaan lukijalle vieraannuttavaa.

Leech ja Short (2007, 130) nimittävät taukoja, vääriä aloituksia ja syntaktisia poikkeavuuksia puheen normaaleiksi epäsujuvuuspiirteiksi¹ (*normal nonfluency*). Nämä piirteet ovat niin tavanomaisia, että kuulija jättää ne huomiotta, ja vasta niiden puuttuminen voi herättää kuulijan huomion (mts. 130). Kirjailija ja kääntäjä kuitenkin esittävät vain idealisoitua puhetta, josta epäsujuvuuspiirteet on jätetty pois. On muistettava, että vaikka puheen piirteet puheessa ja kirjoitetussa muodossa ovat tyypillisiä spontaanille arkikeskustelupuheelle, niiden toteutumat ovat kielispesifejä ja kielet eroavat siinä, miten puhetta voidaan esittää kaunokirjallisuudessa (Tiittula & Nuolijärvi 2013, 70). Jossakin kielessä puhekielisyyttä voidaan ilmaista syntaktisella tasolla, kun taas toisessa kielessä samanlainen puhekielisyyden vaikutelma luodaan leksikaalisilla elementeillä (Schwitalla & Tiittula 2009, 42). Myös puhekielen variaatioiden esittäminen kirjoitetussa muodossa voi olla vaikeaa niiden samankaltaisten piirteiden vuoksi. Englund Dimitrova (1997, 52) sanoo, että murre on helpoin erottaa yleiskielestä silloin, kun se on merkitty tekstiin leksikaalisilla merkeillä, kun taas murteen morfosyntaktiset piirteet ovat vaikeimmin erotettavissa tavallisen puhekielen piirteistä.

3.3 Puhutun kielen piirteet ja niiden kirjallinen esittäminen suomen ja saksan kielessä

Kielten rakenne ja historiallinen kehitys vaikuttavat siihen, millaisia puhutun kielen piirteitä niissä on. Esimerkiksi suomen ja saksan kieli ovat ääntämiseltään, lauserakenteeltaan ja kielipiltaan melko erilaisia. Eroja selittää osaksi se, että ne eivät ole läheistä sukua keskenään. Suomi kuuluu uralilaisiin kieliin ja saksa on osa indoeurooppalaisten kielten germaanista kieliryhmää. Sekä kirjailijat että kääntäjät käyttävät teksteissään oman kulttuurinsa puheen variaatioille tyypillisiä piirteitä se sijaan, että he loisivat täysin uuden puhekielen. Siksi puhutun kielen piirteiden tunteminen auttaa kääntämisessä ja käännösten puhekielisyyden analysoinnissa.

Puhutun kielen piirteitä esiintyy niin äännetasolla kuin sanaston, syntaksin ja puheenvuorojen rakentumisen tasolla. Tiittula ja Nuolijärvi (2013) erittelevät teoksessaan tyypillisiä puhutun suomen piirteitä.

- Äänne- ja muotopiirteet. Äännepiirteitä ovat muun muassa assimilaatiot eli sulautumat ja sanojen loppuheitot tai painottomien tavujen heittyminen. Myös änkytystä, puheen venymistä tai sammallusta voidaan merkitä näillä piirteillä. (Mts. 43, 45.)
- Muotopiirteisiin kuuluvat myös inkongruentit verbimuodot ja possessiivisuffiksin poisjätto. Inkongruenssi ilmenee esimerkiksi silloin, kun subjekti on monikossa ja

¹ Suomenkielinen termi on itse kääntämäni.

verbi on yksikössä Toinen inkongruentti ilmiö on possessiivisuffiksin poisjättö geneetiivimuotoisen persoonapronominin yhteydessä, kuten *mun kirja*. (Tiittula & Nuolijärvi 2013, 52.)

- Puheelle ominaiset persoonapronominit ja -viittaukset, kuten persoonapronominit *mä* ja *sä* sekä demonstratiivipronominit *se* ja *ne* tarkoittamassa ihmisiä. Myös passiivin eri käyttötavat ovat yleisiä puhekielessä. (Mts. 46–48.) Puheelle luontaista pronominiin käyttöä on lisäksi demonstratiivipronominiin *se* ja *ne* artikkelinomaisen käyttö (mts. 51).
- Lauserakenteet, kuten lauseiden lyhyys ja elliptisyys eli vajavaisuus sekä lohkeamarakenteet, joissa substantiivilauseke siirretään lauseen ulkopuolelle ja lauseessa sitä edustaa pelkkä pronomini tai pronominaalinen adverbi (mts. 53–54). Esimerkiksi lause *Sehän on kiva tuollainen tapahtuma*.
- Lauserakenteisiin kuuluu kieltoverbitön kieltö (mts. 56), joka ilmenee esimerkiksi lauseessa *Minä mihinkään lähde* (vrt. kieltoverbillinen, yleiskielen mukainen muoto *En minä mihinkään lähde*).
- Puhekielelle tyypilliset fraseologismit ja sanasto, esimerkiksi slangisanojen käyttö, liioittelu, partikkelien käyttö (kuten *no* ja erilaiset sävyartikkelit) (mts. 58–59).
- Sanoman muotoilu, eli epäröinnit, korjaukset, sanojen hakeminen ja toisto (mts. 64).
- Keskustelunomaisuus ja vuorovaikutus, joka näkyy muun muassa puheenvuorojen liittymisessä toisiinsa ja puhutteluissa (mts. 66–67).

Suomen kielellä kirjoittavat kirjailijat käyttävät kyseisiä piirteitä dialogeissaan luodessaan puheen illuusiota. Kääntäjillä on myös käytössään lähes samat mahdollisuudet välittää puhekielistä tekstiä kohdekielelle. Kuitenkin listauksen viimeinen kohta, keskustelunomaisuus ja vuorovaikutus, on sellainen kirjailijan valinta, jota kääntäjä ei yleensä voi muuttaa. Kääntäjä ei siis voi vaikuttaa siihen, kuka henkilöistä pääsee ääneen ja miten puheenvuorot järjestyvät ja liittyvät toisiinsa, koska kääntäjät eivät yleensä voi muuttaa lähtötekstissä olevaa repliikkiin järjestystä ja rakennetta. Repliikin sisäiseen keskustelunomaisuuteen, joka liittyy vahvasti sanoman muotoiluun, kääntäjä voi tehdä muutoksia, vaikka esimerkiksi virkerajojen muuttaminen on harvinaista ja sitä pyritään välttämään.

Tiittula ja Nuolijärvi (2013) ovat ottaneet lähtökohdakseen puheen piirteiden luokittelussaan tavanomaisen suomen puhekielen ja he käsittelevät piirteitä yleisellä tasolla. Puhekielen piirteet eivät silti ole samanlaisia kaikissa kielivariaatioissa, kuten murteissa ja slangissa. Jotkin äänne- ja muotopiirteet, esimerkiksi painottomien tavujen heittyminen, toteutuvat eri tavalla

eri murteissa. Myös puhekielelle tyypilliset persoonapronominit *mä* ja *sä* saavat savolaismurteissa muodon *mie* ja *sie*. Haakana (2013, 133) mainitsee edellä olleiden piirteiden lisäksi spontaanille, suunnittelemattomalle puheelle oleva tyypillistä myös kirjoituksessa toisistaan eroavien sanojen yhteensulautumat, kuten sanassa *tuliksne*.

Saksan kielessä puhutun kielen piirteet ovat osittain erilaisia, vaikka puheen illuusio voi näkyä siinäkin lauserakenteiden, sanaston ja sanoman muotoilun tasolla. Schwitalla (1997) käsittelee teoksessaan saksan puhutulle kielelle tyypillisiä piirteitä, jotka ovat osittain samoja suomen puhutun kielen kanssa. Puhutulle kielelle ovat ominaista niin äänenpaino kuin non-verbaaliset vihjeet, mutta niitä ei voi esittää puhekielen kaunokirjallisissa esityksissä. Esitän seuraavassa listauksessa Schwitallaa mukaillen sellaisia puhutun kielen piirteitä, jotka voivat ilmetä tämän tutkimuksen kohteena olevassa kirjoitetussa puhekielessä.

- Äännetason piirteet, kuten assimilaatio eli äänteiden yhteensulautuminen ja äänteiden poisjätöt (esimerkiksi artikkeleiden ja attribuuttiadjektiivien taivutuspäätteiden poisjätöt) (mts. 33).
- Lausetason lyhennetyt muodot, kuten ellipsit eli sanojen tai lausekkeiden poisjätöt (mts. 67). Lauseet ovat epäjatkuvia, toisin sanoen lauseissa voi olla epäjatkuvuutta aiheuttavia lisäyksiä (mts. 76). Esimerkiksi lauseessa, jossa verbin pitäisi kieliopin mukaisesti olla virkkeen lopussa, verbin jälkeen voi esiintyä aikaa, paikkaa tai objektirakennetta ilmeisevä lisäys.
- Lauseen keskeytykset, toistot ja uudelleenaloitukset (mts. 84–85).
- Sivulauseiden, erityisesti alistuskonjunktioilla *weil* ja *obwohl* alkavien lauseiden, kieliopin vastainen sanajärjestys. Verbi sijoitetaan sivulauseen alkuun, eikä loppuun. (Mts. 108–109.)
- Parafrasien käyttö eli saman asian sanominen usealla tavalla (mts. 126).
- Puhekielelle tyypillinen sanasto, esimerkiksi lyhennemuodot, ja fraseologismit sekä liioittelu. Esimerkkejä puhekielisistä sanoista ovat *ami* – ”Amerikaner”, *kucken* – ”sehen” ja *belämmert* – ”dumm”. (Mts. 168.)
- Modaalipartikkelien (*ja*, *doch*, *mal*, *eben*) käyttö selvästi suuremmassa määrin kuin kirjoitetussa kielessä (mts. 172).

Myös Tiittula ja Nuolijärvi (2013, 70) kertovat, että saksan puhekieltä voidaan ilmaista esimerkiksi kielelle tyypillisen lausekehyksen poikkeavalla käytöllä. Lausekehys voidaan katkaista, jolloin siihen kuuluva verbi tai sen osa tulee eri kohtaan kuin yleensä, tai sivulauseessa

voi olla päälauseen sanajärjestys. Saksan puhekielelle on tyypillistä myös lauseenalkuinen verbi ja mahdollisesti subjektin poisjätö. Morfosyntaksin tasolla saksan kielessä käytetään puhekielessä prepositiorakennetta genetiivin asemesta. Leksikaalisella tasolla puhekielen piirteisiin kuuluu sävyartikkelien (*ja, doch, mal*) runsas käyttö. (Tiittula & Nuolijärvi 2013, 70–72.)

4 Kaunokirjallisen kääntämisen normit, puhekielisyyden kääntäminen ja uudelleenkirjoittaminen

Kaunokirjallinen kääntäminen on luovaa toimintaa. Kußmaul (2000, 18) toteaa, että kääntäjillä on joko tiedostettu tai tiedostamaton toimeksianto, jonka he pyrkivät täyttämään. Jos lopputulos on onnistunut, voidaan puhua luovasta käännöksestä. Kaikki eivät pidä kääntämistä luovana toimintana, sillä kääntäjä ei luo mitään täysin uutta kuten kirjailijat, vaan he pitäytyvät jo kirjoitetussa tekstissä. Kääntäjillä ei toki ole samaa vapautta kuin lähtötekstin kirjoittajalla, mutta käännoksen kieli on ainakin osittain kääntäjän oma saavutus. Kääntäminen ei ole vain tekstin kirjoittamista uudelleen toisella kielellä. (Mts. 18, 20–21.) Sanasanainen kääntäminen ei ehkä ole luovaa, mutta kaunokirjallisuuden kääntämisessä sanasanaisuus ei riitä. Kääntäjän on löydettävä keinot säilyttää lähtöteoksen tyyli kohdekielellä, tehdä tekstistä ymmärrettävää ja sujuvaa, kääntää kulttuuriset viittaukset sekä tehdä tarpeen mukaan lisäyksiä ja poistoja.

Puheenomaisen kielen kääntäminen on vaativa tehtävä. Kääntäjän on tunnettava sekä lähtö- että kohdekielen erilaiset kielimuodot ja osattava liikkua niiden välillä. Lisäksi kääntäjän pitää huomioida kummankin kulttuurin kirjallisuuden perinne ja normit, puhekielen asema lähtö- ja kohdekielisessä kirjallisuudessa, miten kieliyhteisössä suhtaudutaan puhekieleen ja sen kirjalliseen käyttöön, ja miten puheen esittäminen on konventionaalistunut. (Tiittula & Nuolijärvi 2013, 238.)

Kääntäjä ei ole ainoa käännösratkaisuihin vaikuttava henkilö, vaan myös kustantaja ja kustannustoimittaja vaikuttavat siihen, millaiset puhekielisyydet hyväksytään käännökseen (Tiittula & Nuolijärvi 2013, 251). Vaikka päätöksen teoksen kielimuodosta tekee ensisijaisesti kääntäjä, kustannustoimittaja tarkistaa käännoksen virheiden varalta ja sujuvuuden osalta. Hän voi vaikuttaa yksittäisiin ratkaisuihin, vaikka kääntäjän tekemiä isoja kielellisiä valintoja hän ei voi enää korjata. Kustannustoimittajat, samoin kuin kääntäjät, ottavat huomioon kohdeyleisön ja sen odotukset, mikä vaikuttaa kielimuotojen valintaan. (Mts. 254, 260.) Vaikka kaunokirjallisuuden kääntäminen mielletään usein luovaksi toiminnaksi, sitä rajaavat sekä lähtötekstin piirteet, kohdekielen ominaisuudet, kustantajan valinnat ja yleisön odotukset ja hyväksyntä. Nord (2009, 31) toteaa, että kääntäjän harteille asetetaan monenlaisia vaatimuksia: lähtötekstin lähettäjän, toisin sanoen kirjoittajan, tarkoitusperiä pitää noudattaa, mutta toisaalta kohde-tekstin on oltava toimiva kohdekulttuurissa. Kääntäjä on vastuussa siitä, että eri tahot, joilla on erilaisia odotuksia, eivät pety. Nord käyttää tästä vastuusta nimitystä lojaliteetti. (Mts. 31.)

Niin kustannustoimittajat kuin käännösten vastaanottajat toimivat tietyssä ajassa ja paikassa, ja heidän odotuksensa käännökseltä pohjautuvat vallitseviin normeihin ja käsityksiin hyväksyttävästä käännöksestä. Samalla tavoin kääntäjän käännösratkaisuihin ja kokonaisstrategiaan vaikuttaa se, missä ympäristössä ja minä aikana hän kääntää. Varsinkin, kun tarkastellaan eri aikoina tehtyjä käännöksiä, on huomioitava kääntämisen normit. Tässä luvussa käsitellään ensin juuri kääntämisen normeja, jotka luovat pohjan kaunokirjalliseen kääntämiseen ja vaikuttavat myös puhekielisyyden kääntämiseen. Alaluvussa 4.2 kerrotaan puhekielisyyden ja murteiden käännösmenetelmistä ja haasteista nimenomaan kaunokirjallisen kääntämisen näkökulmasta. Viimeisessä alaluvussa pohditaan uudelleenkääntämistä ja sen syitä. Uudelleenkääntäminen on osoitus siitä, miten muuttuvat kääntämisen normit ja ajan saatossa vaihtuva kohdeyleisö vaikuttavat tarpeeseen uudistaa käännöksiä tai tehdä kokonaan uusi käännös. Tutkielman aineistoon kuuluu *Buddenbrooks*-romaanin kaksi eriaikaista suomennosta, minkä vuoksi uudelleenkääntämistä on tarpeellista käsitellä.

4.1 Kääntämisen normit

Käännöstieteessä esitetyt kääntämisen normit ovat vaihdelleet eri aikoina, ja ne ovat vaikuttaneet kääntäjien käännösstrategioihin ja -menetelmiin. Kääntäjään vaikuttavat tietenkin lähtö- ja kohdekielen normit, mutta tutkittaessa käännöksiä eri vuosikymmeniltä on tarkasteltava sitä, millaisessa normiympäristössä kääntäjä on toiminut. Chestermanin (2007, 357) mukaan yksinkertainen määritelmä normille on, että se on jonkin yhteiskunnan tai yhteisön käsitys korrektiudesta eli oikeasta tavasta toimia tai käsitys oikeanlaisesta tuotteesta. Normit sijoittuvat lakien ja konventioiden väliin. Ne ovat lievempiä kuin lait, ja niitä voidaan rikkoa, mutta normin rikkomisesta seuraa silti kritiikkiä, toisin kuin konvention rikkomisesta. (Mts. 357–358.) Normit voivat tulla päteviksi joko käytännön kautta tai auktoriteetin määräämänä. Normeja määrittäviä normiauktoriteetteja on monia: Suomessa esimerkiksi Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, joka on toiminut käännöstoiminnan alullepanijana ja tukijana, antoi 1800-luvulla ohjeita siitä, että käännöksen piti olla lähtötekstille hyvin uskollinen. Muita auktoriteetteja Suomessa ovat olleet arvostetut kääntäjät, kustantajat, virallisten kääntäjien tutkintolautakunta ja kääntäjien kouluttajat. Normeja voi tarkastella myös palautteen avulla. Käännöksen asiakas, lukija, arvostelija tai kriitikko joko hyväksyy käännöksen tai ei, ja kritiikin perusteena on usein jonkin normin rikkominen. (Mts. 360–362.)

Pymin (1998, 111–112) mukaan normien tutkimus ei ole ongelmatonta. Normien tutkijat eivät yleensä huomioi sitä, kuka keksii ja ylläpitää normeja, vaan tutkijat keskittyvät pelkästään

normien kuvailuun. Kääntämisen normeja voidaan tarkastella joko tekstien pohjalta, mikä kertoo, mitä kääntäjä on tehnyt, tai kääntämisestä kirjoitetun materiaalin perusteella, joka kuvailee, mitä kääntäjien pitäisi tehdä. Usein nämä kaksi näkökulmaa antavat ristiriitaisia tuloksia, minkä tutkijat ohittavat. Myös se oletus, että kääntämisen normit ovat kulttuurispesifejä, on Pymin mielestä puutteellinen. (Pym 1998, 111–112.) Normit ovat varmasti osaltaan kulttuurisidonnaisia, mutta käännösyhteisö on kulttuurit ylittävä yhteisö, jonka sisällä yhtäläiset normit leviävät maiden rajojen yli. Monet kääntämisen ihanteet ovat olleet yhteisiä monille kulttuureille.

Normit ohjaavat Touryn (2012) mukaan kääntämistä kolmella tasolla. Alkunormit (*initial norms*) ohjaavat kääntäjän suuntautumista käännoksessään joko lähtötekstin kulttuurin normeihin tai kohdekulttuurin normeihin. Ensiksi mainittu suuntautuminen johtaa Touryn mukaan adekvaattiin käännokseen, ja jälkimmäinen vaihtoehto määrää käännoksen hyväksyttävyyden. Ennakkonormit (*preliminary norms*) ohjaavat kääntämisen politiikkaa, kuten käännettävien tekstien ja tekstityyppien valintaa, ja kääntämisen suoruutta, eli sitä, onko esimerkiksi välikielen kautta hyväksyttävää kääntää. Vahvin ennakkonormi on tabu, joka kieltää tekstin kääntämisen kokonaan. Toimintanormit (*operational norms*) liittyvät kääntämisprosessin aikana tehtyihin ratkaisuihin, siihen, mitä muutoksia kääntäjä tekee ja mitä hän jättää pois, ja tekstin kielellisiin piirteisiin. (Mts. 79–82.)

Toimintanormit liittyvät ensisijaisesti kääntäjien piirissä vallitseviin normeihin, siihen, mikä on yleisesti hyväksytty tapa kääntää (Chesterman 2007, 360). Toimintanormeihin vaikuttavat myös kustantamon linja ja kääntäjän omat strategiat. Ennakkonormit puolestaan ovat alttiita yhteiskunnan poliittisille ja ideologisille muutoksille, jotka heijastuvat kääntämiseen. Alku- ja toimintanormeihin vaikuttavat samankaltaiset tekijät, muun muassa käännoksen tarkoitus, tekstityyppi, asiakkaan toivomukset ja lukijayleisön odotukset. Käännoiskirjallisuuteen vaikuttavat normit voivat olla myös koko kulttuurin normeja, josta esimerkkinä on poliittisen korrektiuden vaatimus (mts.361–362).

Normeille ominaista ovat siis ohjaavuus, arvottaminen ja yhteisöllinen ulottuvuus (Kujamäki 2007a, 401). Normien vaikutus käännosten kieleen ja puhekielisyyden suvaitsemiseen on ollut selvästi havaittavissa. Esimerkiksi sotien välisenä aikana suomenkielistä kääntämistä hallitsi ajatus siitä, että suomen kieli ja runokieli oli viimein tarpeeksi kehittynyt ja ilmaisuvoimainen suurteosten kääntämiseen. Kohdekielen sujuvuus oli kriitikoille tärkeää, ja kääntäjien ottamia vapauksia arvosteltiin epäjohdonmukaisesti. (Mts. 408–409.) 1900-luvun ensimmäisellä puo-

liskolla puhekielisyyttä ei juurikaan käytetty suomennoksissa ja lähtöteoksen puhekielinen muoto sai käänöksessä kirjakielisen asun (Tiittula & Nuolijärvi 2013, 301). 1950-luvulla suomennoksiin alkoi ilmestyä merkkejä puhekielisyydestä, mutta ei systemaattisesti. Puhekielisyyttä näkyi lähinnä leksikaalisella tasolla. (Mts. 310–311.) 1970-luvulta lähtien puhekielen käyttö on lisääntynyt sekä suomeksi kirjoitetussa kirjallisuudessa että tämän kehityksen jäljessä myös suomennoksissa (mts. 325).

4.2 Puhekielisyyden ja murteiden kääntäminen

4.2.1 Murteen ja puhekielen käännösmenetelmiä

Kääntäjän kompetenssi ja kielitaito vaikuttavat siihen, miten hyvin hän pystyy yhtäältä tunnistamaan murteita tai puhekielisyyttä ja toisaalta valitsemaan sopivan kohdekielisen puhemuodon käänökseen. Helinin (2012) mielestä ideaalitilanne olisi, että kääntäjä kääntää murretta äidinkieleensä päin ja käyttää hänelle itselleen tuttua murretta. Kääntäjä voi kuitenkin kääntää tekstiä hänelle vierasta murretta käyttäen, mikä on yhtä vaikeaa kuin kääntäminen opittuun vieraaseen kieleen päin. Murteen kääntäminen on vielä vaikeampaa, jos kohdekielenä on b-työkieli, vaikka kääntäjä hallitsisi kielen yleiskielen tasolla erinomaisesti. (Mp.) Tässä tutkielmassa kaikki kääntäjät ovat kääntäneet äidinkieleensä päin, mutta he ovat luultavasti käyttäneet käänöksissään murteita, joita he eivät itse puhu. *Buddenbrookit*-teoksen kääntäjä Nykyri (Nykyri 2010, 646–647) myöntää jälkisanoissaan avoimesti turvautuneensa asiantuntijoiden apuun etsiessään sopivaa murrevastinetta ja esittäessään sitä kirjoitetussa muodossa.

Kaunokirjallisuuden kääntämisessä ei ole tärkeää vain oikean sisällön välittäminen, kuten esimerkiksi teknisten tekstien kääntämisessä, vaan tyyli, se, miten asiat sanotaan, on myös hyvin oleellista. Kääntäjän on hallittava sekä lähtö- että kohdekieli erinomaisesti, jotta hän pystyy ymmärtämään ja välittämään lähtötekstin tyylin ja sävyn parhaansa mukaan. Hänen on oltava joustava ja kekseliäs. (Landers 2001, 7–8.) Suojasen (1993, 134) mukaan kääntäjän käännösratkaisuihin vaikuttavat kääntäjän tausta, lahjakkuus ja kielikorva. Puhekielisyyden kääntäminen vaatii erityisesti hyvää kielitajua ja taitoa säilyttää lähtötekstin tyyli sekä kääntäjän luovuutta, sillä puhekielisyyden jättäminen kääntämättä tai sen kääntäminen kontekstiin ja henkilön suuhun sopimattomalla kielivariaatiolla muuttaa tekstin tyyliä. Huonosti valittu käänöksen kielivariaatio voi vaikeuttaa tekstin lukemista tai luoda tahattoman humoristisen vaikutelman.

Kun kääntäjä kääntää puhekielistä tekstiä, hänen on huomioitava lähtö- ja kohdetekstin kulttuurin kirjalliset perinteet ja normit (Schwitalla & Tiittula 2009, 34). Niitä ovat esimerkiksi

kielenkäyttäjien suhtautuminen puhekielen käyttämiseen kirjoitetussa muodossa eri aikoina ja autenttisen puheen esittämistavat. Kääntäjän valitsevat käännösmenetelmät riippuvat hänen käännösstrategiastaan ja siitä, millaiselle kohdelukijalle hän ajattelee kääntävänsä. Kääntäjä tekee käännösstrategian valinnan yleensä kotouttamisen ja vieraannuttamisen välillä. Jos hän päättää kotouttaa tekstiä, hän todennäköisesti antaa henkilöhahmojen puhua kohdekulttuurin kielimuotoa ja noudattaa kohdekielen kirjallisuusnormeja. Vieraannuttavan strategian valinta johtaa siihen, että kääntäjä välittää kohdetekstin lukijalle lähtötekstin kielen erikoisuuksia. Käytännössä vieraannuttamisen ja kotouttamisen välinen valinta ei ole silti joko-tai-tilanne. (Schwitalla & Tiittula 2009, 35.) Suojanen (1993, 135) sanoo, että puhekielisen käännöksen onnistumista ei voida arvioida vain vertaamalla käännöstä lähtötekstiin, vaan arvioperusteena on ennemminkin se, miten hyvin puhujaa on onnistuttu karakterisoidaan suomalaiselle tai muulle kohdekulttuurin lukijalle.

Landers (2001, 116) väittää, että murteen kääntäminen on mahdoton tehtävä, vaikka kääntäjä usein haluaa välittää lähtökielen murteelle ominaiset sävyt ja uskoo kykyynsä löytää sopiva vastine. Standardikielestä eroavaan puhetapaan on mahdollista viitata käännöksessä hienovaraisesti silloin, kun murteellista puhetta on käytetty vähän, mutta muuten murretta ei edes pitäisi kääntää (mts. 117). Murteen kääntämistä kuitenkin tehdään, ja on olemassa paljon esimerkkejä onnistuneista murrekäännöksistä. Murteen kääntämättä jättäminen vaikuttaa väistämättä käännöksen tyyliin, henkilökuviin ja ajan ja paikan tuntuun, mikä vie käännöstä pois päin lähtötekstin maailmasta ja tarkoituksesta. Toki on lopulta kääntäjän päätettävissä, miten hän pystyy luomaan murteellisen puheen illuusion kohdekielellä vai korvaako hän murteen yleiskielellä. Määtän (2004, 321) mukaan puhekielen kääntämisen tutkimuksessa ei ole päästy yksimielisyyteen siitä, mikä olisi paras tapa kääntää murteita. Kuitenkin murteen kääntäminen niin, että erilainen puhetapa on näkyvissä myös kohdetekstissä, on yleisesti hyväksytty asia (mts. 321). Federici (2011, 2) mainitsee, että murteiden ja alueellisten puhetapojen kääntämisessä saavutetaan usein hyviä tuloksia, vaikka kielitieteilijät pitäisivät kyseisten kielivariaatioiden kääntämistä mahdottomana.

Schwitalla ja Tiittula (2009, 242) ovat tutkineet saksankielisten romaanien ja niiden käännösten dialogia puhekielisyyden näkökulmasta. He tarkastelivat kuutta saksankielisen romaanin suomennosta ja viittä suomenkielisen romaanin saksankielistä käännöstä sekä yhtä suomenruotsalaisen romaanin käännöstä, joista vain kahdessa suomennoksessa puheen illuusiota oli luotu yhtä monella kielellisellä tasolla kuin lähtöteoksessa. Näissä suomennoksissa lähtöteoksen murteellinen puhe oli korvattu suomalaisella murteella, ja käännökset vaikuttivat luonol-

lisilta ja olivat tyyliiltään ja merkitykseltään lähtötekstille uskollisempia kuin muut käännökset. (Schwitalla & Tiittula 2009, 242.)

Englund Dimitrova (1997, 62) on havainnut omassa tutkimuksessaan, että kääntäjät eivät siirrä kohdetekstiin sellaisia murteellisia kielellisiä ilmauksia, jotka viittaavat johonkin olemassa olevaan murteeseen. Sen sijaan kääntäjät käyttävät usein kirjan henkilöhahmojen puheenvuoroissa arkikieltä ja standardisoivat kieltä. Kielen muuttumista voi ajatella jatkumolla: jos lähtötekstissä on jollekin puheen variaatiolle tai murteelle ominaisia piirteitä, käännöksen kieli muuttuu useamman askeleen kohti yleis- tai kirjakieltä. Kääntäjät myös siirtyvät lähtötekstin fonologisista, ääntämiseen viittaavista murteen esittämisestä leksikaalisen tason esitystapoihin. (Mts. 62–63.) Myöhemmässä artikkelissaan Englund Dimitrova (2004, 134) ehdottaa teoreettisen jatkumon tilalle toista mallia, jossa hän hahmottelee kielen keskiöön standardisoidun kielen ja sen hyväksytyt rekisterit, joita ympäröivät ei-standardinmukaiset kirjoitetun kielen muodot. Mallin avulla murteiden kääntämisessä voidaan erottaa yleisiä taipumuksia. Jos lähtötekstissä on normien vastaisia kielimuotoja, kuten murretta, kääntäjillä on taipumus kääntää kielimuoto kohdekielen normien mukaisella kielivariaatiolla. Jos lähtökielen normien vastaiset kielimuodot käännetään kohdekielen normien vastaisella kielellä, käännöksen kieli ei edusta mitään kohdekielen murretta, vaan kielimuotona käytetään muuta puhekielisyttä. (Mts. 134.)

Englund Dimitrovan (1997, 62) mukaan yksi syy ilmiölle on kääntäjien näkemys omasta statuksestaan. Kääntäjät eivät tunne olevansa yhtä arvovaltaisessa asemassa kuin kirjailijat, joilla on vapaus luoda uutta kieltä ja toimia kielinormeja vastaan. Siksi he eivät ota paljon vapauksia ja pitäytyvät tehtävässään noudattaen kohdekielen kirjoitetun kielen normeja. Toinen käännösmenetelmiin vaikuttava tekijä on kääntäjien käsitys ja ymmärrys lähtötekstin murteesta. Kääntäjät ajattelevat kulttuurisen ja kielellisen ymmärryksensä vuoksi, että lähtökielen puhekielisellä kielellä ei ole ekvivalenttia kielivariaatiota kohdekielessä. (Mts. 62–63.)

Kolb (1999, 279) huomauttaa, että sekä murteen että sosiolektin kääntämisessä suosituin käännösmenetelmä on käyttää kohdetekstissä sosiolektin piirteitä, koska usein lähtö- ja kohdekielen kulttuureissa on löydettävissä samankaltaisia ryhmiä yhteiskuntaluokan, iän ja sukupuolen suhteen. Murteen ja muiden puheen variaatioiden kääntämisessä on huomioitava myös niiden tyyli ja arvottava asema, jotka ovat erilaisia eri kielisysteemeissä (Greiner 2004, 902–903). Toisaalta Schwitalla ja Tiittula (2009, 243–244) huomasivat tutkimuksessaan, että lähtökielisen puhekielen standardisoiminen käännöksissä ei koskenut vain murteita, vaan myös

sosiolektistä puhetta mukautettiin yleiskieliseksi. Parhaiten käännöksissä oli imitoitu nuorten ja lasten puhetapaa sekä juopuneiden henkilöiden puhetta (Schwitalla & Tiittula 2009, 244).

Czennia (2004, 509–510) mainitsee useita mahdollisia käännösmenetelmiä murteelliselle tai sosiolektiselle puheelle: lähtökielinen murre voidaan korvata kohdekieliselä murteella, se voidaan korvata kohdekielessä eri murteiden sekoituksella (jossa on käytetty useille murteille tyypillisiä piirteitä) tai murre voidaan korvata kohdekielessä sosiolektillä tai idiolektillä. Kääntäjä voi kääntää murteen yleiskielellä, jossa on piirteitä puhekielestä tai jättää murteelliset elementit kokonaan pois. Joissakin tekstilajeissa, kuten kertomuksissa ja runoissa, kääntäjä voi korvata lähtökielisen murteellisen kielivariaation kirjakielellä ja tuoda erilaisin lisäyksiin ilmi sen, että puhuja käyttää murretta. Mainituissa tekstilajeissa voidaan myös käyttää murteiden ja idiolektisen puheen sekoitusta osassa lähtökielistä murteellista puhetta ja vaihtaa menetelmä sitten yleiskielisempään suuntaan. (Mts. 510.) Viimeksi mainittu menetelmän toimivuus on hieman kyseenalaista, koska kaunokirjallisissa teksteissä pyritään yleensä johdonmukaisuuteen ja selkeyteen, mitä puhekielen kääntäminen välillä puhekieliselä variaatiolla ja välillä yleiskielellä ei toteuta. Helinin (2012) mukaan murteen kääntäminen standardinmukaiselle yleiskielelle ei sinänsä ole ongelma, mutta murteen kautta ilmaistut nyanssit ja tekstin syvimät merkitykset häviävät. Jos viesti välitetään kohdekielessä yleiskielellä, vain tekstin sisältö siirtyy kohdetekstiin (mp.).

4.2.2 Murteen ja puhekielen kääntämisen ongelmia

Keskeisiä ongelmia puhutun kielen kääntämisessä on vastaavan tai sopivan kielivariaation löytäminen. Kääntäjä voi käyttää kielellisen variaation kääntämisessä eri strategioita: lähtökielinen kielivariaatio voidaan jättää kokonaan kääntämättä ja käyttää koko käännöksessä vain yhtä varieteettia, tai variaatio voidaan säilyttää. (Tiittula & Nuolijärvi 2013, 244–245.) Murretta voi esittää käännöksessä esimerkiksi käyttämällä murteellista sanastoa. Mielikäinen (2001, 5–6) sanoo, että käännösteksteissä saatetaan käyttää runsaasti yleiskieleen kuulumattomia murre sanoja, ja ääritapauksessa murteellisiksi vaihdetaan kaikki mahdolliset sanat. Slangikirjallisuudessa tämä on luonnollista, sillä slangin keskeinen piirre on yleiskielestä poikkeava sanasto, mutta käännöksissä se voi muodostua ongelmaksi. Runsaas murre- tai slangisanaston käyttö muuttaa kielen lähes vieraaksi, eikä sen lukeminen suju ilman sanojen selityksiä. Murre ei ole jokapäiväisenä puhekielenä niin vaikeaselkoista eikä myöskään niin värikästä kuin käännöksissä. (Mts. 6.)

Murteen kääntämisen haasteeksi muodostuu usein se, että murre on sidoksissa tiettyyn maantieteelliseen alueeseen ja muodostaa siten hyvin kulttuurispesifin käännösongelman. Sosiolektin kääntäminen lähtökielestä kohdekieleen on helpompaa, koska sosiolektit ovat epätarkempia ja yleisluontoisempia kuin murteet. (Czennia 2004, 505–506.) Koska sosiolekti ja murre ovat usein päällekkäisiä puhemuotoja eikä niitä voi siten aina erottaa toisistaan, käytännössä ei voida sanoa, että sosiolekti olisi helpompi kääntää. Hatim ja Mason (1997, 104–105) sanovat, että kääntäjät eivät pidä idiolektejä yhtä tärkeänä kuin murteita tai historiallista kielivaihtelua, mikä näkyy käännöksissä. Tutkijat kiittävät Bernard Shaw’n *Pygmalion*-näytelmän arabiankielistä käännöstä siitä, että kääntäjä on onnistunut säilyttämään yhdelle henkilöhahmolle ominaisen puhetavan ja sen funktion. Kaikki näytelmän käännökset eivät kuitenkaan ole onnistuneet säilyttämään puheen variaatioiden tarkoitusta, jolloin henkilöhahmojen luonnekuva muuttuu. (Mts. 105–107.)

Se, miten eri kielissä ilmennetään puhekielisyyttä, vaihtelee ja voi siten aiheuttaa ongelmia kääntämisessä. Jos kääntäjä haluaa säilyttää puhekielisyyden vaikutelman kohdetekstissä, hän voi joutua käyttämään toisen kielellisen tason menetelmiä kuin lähtötekstin puhekielisessä dialogissa. Schwitalla ja Tiittula (2009, 42–43) antavat esimerkkejä siitä, miten saksan kielessä puhekielisyyttä voidaan ilmaista sanajärjestyksen, lähinnä verbin paikan, muutoksilla tai subjektin poisjättämisellä. Suomen kielessä sanajärjestys on kuitenkin melko vapaa ja subjektin poisjätto yleistä muissa kuin yksikön ja monikon kolmannessa persoonassa. Siksi kääntäjän on ratkaistava puhekielisyyden illuusio muulla tavalla, esimerkiksi käyttämällä suomeksi verbien lyhytmuotoja (*sä*) *oot* ja (*mä*) *oon*. Saksan ja suomen kielessä on myös erilaiset pronominijärjestelmät, ja suomessa ei ole lainkaan saksan kielen substantiivien sukuja ja artikkeleita. Kun suomeksi käytetään demonstratiivipronominia artikkelina, puhe näyttää puhekieliseltä, kun taas saksaksi artikkelin käyttäminen on yleiskielen mukaista. Saksan kielessä ei ole suomen puhekielille tyypillistä subjektin ja verbin inkongruenssia (*pojat menee*) ja possessiivisuffiksin poisjättämistä substantiivin perästä. Lisäksi suomen kielessä on melko helppoa esittää kirjoitetussa muodossa puhekielisen ääntämisen mukaisia sanoja, mutta saksan kielessä standardinmukainen kirjoitustapa mahdollistaa itsessään erilaisia tapoja ääntää. (Schwitalla & Tiittula 2009, 43–45.)

4.3 Uudelleenkäännökset kaunokirjallisuudessa

Tutkimuksessani vertaillaan puhekielisyyden käännösmenetelmiä Thomas Mannin *Buddenbrookien* kahdessa suomennosta, toisin sanoen ensikäännöksessä ja uudelleensuomennokses-

sa. Analyysissä käsitellään sitä, miten kaksi suomennosta eroaa toisistaan, mutta ennen sitä on hyvä pohtia teoreettisella tasolla, mitä uudelleenikäntäminen on ja miten ensikäännös ja uudelleenikännös voivat erota toisistaan. Uudelleenikännöksellä tarkoitetaan lähtötekstin toista tai myöhempää käännoä samalle kielelle kuin aiemmin tehty käännoä (Koskinen & Paloposki 2010, 294). Kun teos käännetään uudelleen, syitä voi olla useita. Kyse ei ole siitä, että ensikäännökset ovat varsinaisesti huonoja tai virheellisiä, vaan ne voivat olla vanhentuneita ja ne eivät kohtaa nykypäivän lukijan odotuksia. Jokainen käännoä on sidoksissa ilmestymisai- kansa historialliseen kontekstiin, toisin sanoen käännoä ei ole koskaan yleispätevä ja oikea, vaan aikasidonnainen (Liimatainen 2015, 86). Uudelleenikännöksen tehtävänä onkin edellisen käännoäen tulkintavirheiden korjaaminen ja tyylin sekä kielen uudistaminen (mts. 88). Koskinen ja Paloposki (2010, 294) toteavat Bermaniin² viitaten, että ensikäännökset eivät voi olla erinomaisia käännoäsiä. Ensikäännös yleensä esittelee lähtötekstin ja on siten kotouttava, kun taas toinen, vieraannuttava käännoä voi olla todella uskollinen lähtötekstille (mts. 294). Useita teoksia ei kuitenkaan koskaan käännetä toista kertaa. Siksi väite siitä, että ensimmäinen ja ainoa käännoä ei voi olla erinomainen, ei välttämättä koske kaikkia julkaistuja käännoäsiä.

Uudelleenikännöksiä ei aina tehdä selvästi eri aikoina, vaan samasta teoksesta voidaan tehdä käännoäsiä samanaikaisesti. Uudelleenikäntämiseen vaikuttavat siten ensikäännöksen vanhentumisen lisäksi tulkintaerot, eri yleisö, erilainen tutkimustieto ja käännoäksen tarkoitus ylipäätään. (Koskinen & Paloposki 2015, 9.) Pym (1998, 82) jakaa uudelleenikännökset aktiivisiin ja passiivisiin. Aktiiviset uudelleenikännökset ovat käännoäsiä, jotka tehdään saman kulttuurin sisällä ja joskus jopa samanaikaisesti ja jotka aktiivisesti kilpailevat edellisen käännoäksen kanssa. Passiiviset uudelleenikännökset ovat kohdistettuja tietyille lukijaryhmälle, maantieteelliselle alueelle tai kielialueelle, jolloin käännoäen ei tarvitse kilpailla toisiaan vastaan. (Mts. 82.)

Koskisen ja Paloposken (2015, 49) mukaan usein esitetään, että käännoäksen käyttöikä on 50 vuotta, mutta väite on intuitiivinen ja harvoin perusteltu oletus. He ovat omassa tutkimuksessaan havainneet, että 2000-luvulla uudelleensuomennettujen teosten viive ensikäännöksiin on keskimäärin 34 vuotta, kun taas 1800-luvun puolella tehtyjen uudelleenikännösten viive on alle 16 vuotta (mts. 56). Luvut ovat vain keskiarvoja, joten viive on joidenkin teosten kohdalla paljon pidempi ja joissakin tapauksissa hyvin lyhyt. Jos oletus 50 vuoden käyttöiästä pitäisi

² Berman, Antoine 1990. La Retraduction comme espace de traduction. *Palimpsestes* 13 (4): 1–7. (Koskinen & Paloposki 2010, 297.)

paikkansa, sen perusteella Thomas Mannin *Buddenbrookien* toinen käännös on viivästynyt, sillä Siebergin ja Nykyrin käännösten välillä on peräti 85 vuotta. Ensikäännös ilmestyi kuitenkin melko pian lähtöteoksen julkaisemisen jälkeen, toisin kuin *Berlin Alexanderplatzin* suomenkielinen käännös. Lappalainen (2008) ihmettelee *Berlin ALEXanderplatzin* kirjiarviossaan sitä, että saksankielisen teoksen suomennos ilmestyi myöhään, vaikka teoksella oli klassikon maine jo 1950-luvulla.

Se, mitä teoksia valitaan uudelleenkäännettäviksi, on sidoksissa teoksen klassikon asemaan. Koskinen ja Paloposki (2015, 172) toteavat, että uudelleenkäännösten sidos arvottamiseen on erityisen voimakas. Uuden käännöksen kautta lähtötekstin ajatellaan osoittavan elinvoimaisuutensa ja ajattomuutensa, ja uudelleenkäännös ilmentää lähtötekstin rikkautta ja tulkinnallisia mahdollisuuksia (mts.). Toisaalta klassikon voisi olettaa olevan teos, joka kestää aikaa ja jota ei siten välttämättä tarvitsisi kääntää uudelleen, ellei uudella käännöksellä tavoitella erityistä kohderyhmää. On mielenkiintoista havaita, että käännöksen käyttöä arvioidaan vain 50 vuotta, mutta klassikkoteoksen lähtötekstin oletetaan kestävän aikaa. Yhtenä taustaoletuksena niin tutkijoiden, kriitikoiden kuin kääntäjienkin tarpeeseen saada uusia käännöksiä voidaan nähdä sukupolvijattelu, ajatus siitä, että vaikka klassikot puhuttelevat lukijoita eri aikakausina, jokainen polvi tekee niistä oman tulkintansa (Koskinen & Paloposki 2015, 203). On muistettava myös, että klassikolle ei ole olemassa yhtä selkeää määritelmää. Klassikkokäsitteykset muuttuvat, eikä teoksia aina tunnisteta tai tunnusteta klassikoiksi niiden syntyessä (mts. 189).

Monissa tapaustutkimuksissa eri kulttuuri- ja kielialueilla on havaittu, että uudelleenkääntäminen liittyy vahvasti ideologioihin ja poliittisiin suhdanteisiin. Kuitenkaan suomalaisessa kirjallisuudessa ei ole havaittavissa 1800–1900-lukujen suurten poliittisten murrosten heijastumista käännöksiin ja uudelleenkääntämiseen. Suomen lähihistoriaa määrittävä varovaisuus on näkynyt pikemminkin jo käännettävien teosten valintavaiheessa. (Koskinen & Paloposki 2015, 214, 219.)

Chesterman (2004, 8) mainitsee, että uudelleenkääntämishypoteesi on yksi mahdollisista käännösuniversaaleista, kaikkia käännöksiä koskeva piirre. Uudelleenkääntämishypoteesin mukaan uudelleenkäännökset ovat käännösratkaisuiltaan ja tyyliltään ensikäännöksiä lähempänä lähtötekstiä (Chesterman 2000, 23). Uudelleenkääntämishypoteesista ovat kirjoittaneet monet tutkijat, ja sen perusajatus nojaa Goethen kirjoituksiin (Deane 2011, 7–8). Deane (mts. 9) kuitenkin kritisoi uudelleenkääntämishypoteesia sen lakonisuuden vuoksi. Hänen mukaan-

sa se perustuu lähinnä Goethen idealistisiin uskomuksiin ja heijastelee sitä, mitä uudelleen­käännösten haluttaisiin olevan, eikä sitä, mitä ne todellisuudessa ovat (Deane 2011, 9).

Myös Paloposki ja Koskinen (2004, 27) sanovat, että uudelleen­kääntämishypoteesin toimi­vuudesta tai toimimattomuudesta ei ole olemassa selkeitä todisteita. Heidän tutkimuksensa perusteella uudelleen­kääntämishypoteesi kattaa vain osan uudelleen­käännöksistä: jotkin käännökset noudattavat hypoteesia, kun taas monet uudelleen­käännökset ovat ensikäännöksiä kotouttavampia (mts. 36). Kuitenkin uudelleen­käännöshypoteesin taustalla on paljon vähin­täänkin intuitiivista tekstien tarkastelua. Syyt hypoteesille ovat myös ymmärrettäviä. Jos teksti vaikuttaa kohdekulttuurissa tai kääntäjästä todella vieraalta, seurauksena on usein kotouttava käännös. Teksti voi olla kääntäjälle yhtä tuntematon kuin se on kohdetekstin lukijoille, jolloin hän haluaa tehdä tekstin, joka on lukijoille helposti ymmärrettävä. Myöhemmin kääntäjä voi hyötyä siitä, että lähtötekstin kulttuuri on tullut tutummaksi myös muissa kulttuureissa. (Palo­poski & Koskinen 2004, 28.) Uudelleen­käännökset eivät välttämättä syrjäytä ensikäännöksiä, vaan joissakin tilanteissa kaksikin käännöstä voi elää rinnakkain ja saada uusia painoksia. Uudet käännökset tuovat uusia tulkintoja. (Koskinen & Paloposki 2015, 129.)

Ensikäännökset tehdään usein pian lähtötekstin julkaisemisen jälkeen, kun taas uudelleen­kääntäjä työstää vanhaa lähtötekstiä. Siksi hän pystyy hyödyntämään ajan tuomaa etäisyyttä ja ensikäännöksen saamaa vastaanottoa. (Liimatainen 2015, 86.) Koskinen ja Paloposki (2015, 237) kertovat, että käännöskritiikeissä uudelleensuomennoksia verrataan ensisijaisesti aiem­paan suomennokseen, ja uutta suomennosta kuvataan moderniuden ja nykyaikaisuuden käsit­tein. Uudelleen­käännös arvotetaan siis paremmaksi kuin vanha käännös. Edellinen käännös voi vaikuttaa uudelleen­käännöstä tekevän kääntäjän työhön myös toisella tapaa: koska uutta käännöstä verrataan helposti ensikäännökseen, kääntäjä voi tuntea painetta tehdä uudesta käännöksestä edellistä parempi tai ainakin selvästi erilainen.

5 Tutkimusaineisto ja -menetelmä

Tutkimuksessa on tarkoitus selvittää, miten kääntäjät tuovat käännöksissään esille lähtökielisen dialogipuheen puhekielisyyttä ja eri murteita. Tarkastelussani ovat suoran puheen esitykset. Tutkimuskysymykset ovat, millaisia murteen tai puhekielisyyden elementtejä on käytetty alun perin saksaksi kirjoitetuissa romaaneissa ja millä tavalla niiden suomentajat ovat kääntäneet nämä elementit. Analysoin sekä sitä, millä kielen tasoilla murretta tai puhekielisyyttä on käytetty lähtö- ja kohdetekstien dialogeissa että mitä käännösmenetelmiä kääntäjät ovat käyttäneet. Käytän käännösmenetelmiä analysoidessani Czennian (2004, 509–510) murteen kääntämisen mahdollisia käännösmenetelmiä (ks. luku 4.2.1). Samalla pyrin huomioimaan sen, miten eri käännösratkaisut vaikuttavat henkilöhahmosta saatavaan kuvaan verrattuna lähtötekstin luomaan henkilökuvaan ja miljööseen, toisin sanoen tapahtumapaikan ja -ajan tunnelman välittymiseen. Analyysin on tarkoitus vastata myös kysymykseen, miten eri aikoina tehdyissä käännöksissä näkyvät ajan vaikutus ja kääntämisen normit.

5.1 Tutkimusaineisto

Tutkimuksen kohteina ovat Thomas Mannin *Buddenbrooks – Verfall einer Familie* (2007) ja sen kaksi suomennosta. *Buddenbrooks* ilmestyi Saksassa ensimmäisen kerran kahtena niteenä vuonna 1901, ja kaksi vuotta sen jälkeen ilmestyi yhdistetty painos. Ilona Nykyrin käännös *Buddenbrookit: erään suvun rappio* (2010) on hyvin tuore uudelleenkäännös, kun taas Siiri Siebergin ensikäännös *Buddenbrookit: erään suvun rappeutumistarina* on vuodelta 1925. Lisäksi tutkin Alfred Döblinin romaania *Berlin Alexanderplatz* (1986), joka ilmestyi vuonna 1929, ja sen samannimistä suomennosta vuodelta 1979. Sen on kääntänyt Aarno Peromies. Döblinin teos ilmestyi vuonna 1929. Kaikki suomennokset ovat teosten ensimmäisiä painoksia, mikä oli tärkeää vertailukelpoisuuden säilyttämiseksi, koska Siebergin ja Peromiehen käännöksiä on hieman muokattu myöhemmissä painoksissa.

Sekä Mannin että Döblinin romaanit ovat saksalaisen kirjallisuuden klassikoita, ja ne valikoituivat tutkimusaineistokseni osittain sen vuoksi. Thomas Mann sai vuonna 1929 Nobelin kirjallisuuspalkinnon *Buddenbrooks*-romaanistaan, ja hän kirjoitti elinaikanaan useita tunnettuja romaaneja, kuten *Taikavuori* (*Der Zauberberg*, ilm. vuonna 1924) ja *Tohtori Faustus* (*Doktor Faustus*, ilm. vuonna 1947) (Lebendiges Museum Online s. d.). Alfred Döblin oli yksi 1900-luvun alun Saksan innovatiivisimmista kirjailijoista, ja *Berlin Alexanderplatz* on hänen tunnetuin suurkaupunkiromaaninsa (S. Fischer Verlag 2013). Molemmissa teoksissa ja niiden

käännöksissä on tutkimuksen tarpeisiin riittävästi puhekielisyttä ja murretta, mikä oli luonnollinen vaatimus tutkimusaineiston valinnassa.

Buddenbrooks sijoittuu 1800-luvun Saksaan, ja se kertoo Buddenbrook-kauppiassuvun vaiheista neljässä sukupolvessa. Lyypekissä asuva Johann Buddenbrook on menestyneen kaupahuoneen johtaja, ja hänen perheeseensä kuuluvat vaimo, heidän poikansa Jean ja tämän vaimo Elisabeth sekä Jeanin ja Elisabethin kolme lasta. Johannin vetäydyttyä kaupahuoneen johdosta Jean nousee johtajan paikalle. Buddenbrookien suku kilpailee Lyypekkiin asettuneiden Hagenströmien kanssa. Kukoistava yhtiö ja Buddenbrookien perhe alkavat kokea vaikeuksia Jeanin valta-aikana, ja vaikeudet kasvavat yhä suuremmiksi, kun Jeanin poika Thomas astuu isänsä saappaisiin. Perhe kohtaa yllättäviä kuolemantapauksia, ja tytär Tonym avioitot kariutuvat toisensa perään. Lopulta yhtiö ajautuu konkurssiin ja kerran niin vauras suku päätyy varattomaksi. Romaani kuvaa hyvin korkeassa asemassa olevan perheen sisäisiä suhteita ja ristiriitoja.

Toinen romaani, *Berlin Alexanderplatz*, kuvaa vuoden 1928 Berliiniä. Romaania on kuvailtu muun muassa rikosromaaniksi, suurkaupunkiromaaniksi ja moderniksi tragediaksi (Detken 1997, 9). Päähenkilönä on juuri vankilasta vapautunut Franz Biberkopf, pikkurikollinen, joka joutui vankilaan tapettuaan tyttöystävänsä raivonpuuskassaan. Vapauduttuaan Franz yrittää kaikin keinoin sopeutua normaaliin elämään ja pysyä kaidalla tiellä, mutta se osoittautuu vaikeaksi tehtäväksi. Hän tapaa vapautensa aikana monia ihmisiä, jotka omalla tavallaan houkuttelevat Franzia takaisin moraalittomiin tekoihin. Romaani on modernismin ajan klassikko. Sen tyyli on tajunnanvirtamainen ja kertoja ja kertomuksen näkökulma vaihtelevat.

Tutkittavien suomennosten kääntäjät edustavat eri sukupolvia. *Buddenbrookien* ensikäännöksen tehnyt Siiri Sieberg oli kirjallisuuden suomentaja, joka käänsi saksankielisen kirjallisuuden lisäksi myös norjalaista kaunokirjallisuutta (Wikipedia 2014, s. v. *Siiri Sieberg*). Uudelleen­käännöksen tehnyt Ilona Nykyri on suomentanut kääntäjäurallaan saksalaista kauno- ja tietokirjallisuutta noin 15 vuoden ajan. Vuonna 2014 hän sai Agricola-palkinnon Hans Falladan romaanista *Yksin Berliinissä*, ja hän sai kiitosta erityisesti dialogin elävästä kääntämisestä. (Majander 2014.) Nykyrin uudelle enkäännöksen kieltä on kiitelty kirja-arvioissa, ja erityisesti murteen käyttö on saanut kiitosta, vaikka esimerkiksi Turun murteen käyttämisen on todettu herättävän mielipiteitä (Koivisto 2010). Koivisto (mp.) mielestä myös ensikäännöksen kieli on kaunista ja käännös on joiltakin osin onnistunut.

Berlin Alexanderplatzin kääntänyt Aarno Peromies käänsi elinaikanaan saksankielistä kirjallisuutta, koska hänen äitinsä oli baltiansaksalainen (Kujamäki 2007b, 493). Häntä on luonnehdittu 1960- ja 1970-lukujen ahkerimmaksi saksankielisen kirjallisuuden suomentajaksi. Hän käänsi vajaat 120 teosta, minkä lisäksi hän kirjoitti omia runoja. Hänen kääntämiinsä kirjailijoihin kuuluivat Bertolt Brecht, Günter Grass, Hermann Hesse ja Franz Kafka. Romaanien lisäksi hän käänsi novelleja, kuunnelmia ja näytelmiä. Peromiehen suomennoksia on joskus kritisoitu epätarkkuuksien ja käännösvirheiden vuoksi. (Mts. 493–495.)

Tarkastelen romaaneista vain niissä olevia dialogikohtia eli vuoropuhelukohtauksia, jotka on kirjoitettu suorina lainauksina. Suorat lainaukset on merkitty lainausmerkkeihin tai hakasulkeisiin. Dialogia kirjoittaessaan kirjailija ja myös kääntäjä imitoivat puhetta ja luovat tietoisilla keinoilla puheen illuusiota. Jätän tutkimukseni ulkopuolelle kerronnan ja epäsuorat lainaukset, jotka eivät ole olennaisia tutkimuksen tavoitteen kannalta, sekä *Berlin Alexanderplatzissa* ajoittain esiintyvän sisäisen monologisen puheen ja kertomustekstissä esiintyvät puhekielisyydet. Rajaan pois myös mahdolliset monikielisyyden ilmaukset, esimerkiksi vieraskieliset rutiini-ilmaukset.

Otan tarkasteluun Mannin romaanin ja sen käännökset kokonaisuudessaan, sillä teoksessa ei ole suurta määrää puhekielistä dialogia. Sivumäärältään tutkimusaineisto on runsas: saksankielisessä romaanissa on 759 sivua, ja molemmat suomennokset ovat lähellä 600 sivua. Ensimmäisen käännöksen toisesta niteestä puuttuvat sivut 13 ja 14, joten näillä sivuilla ollutta dialogin käännöstä en voi tarkastella. *Berlin Alexanderplatz* -romaanista olen rajannut aineiston käsittelemään vain kirjan kaksi ensimmäistä lukua. Syynä rajaukseen on se, että teoksessa on hyvin paljon puhekielisyyttä ja dialogia, joten koko teoksen läpikäynti ja tutkittavien dialogikohtien kirjaaminen ylös olisi liian suuri työ tutkielman laajuutta ajatellen. Kahden luvun läpikäymisen jälkeen aineisto alkoi lisäksi jo kylläntyä. Sivumäärältään luvut kattavat noin viidesosan romaaneista: saksankielisestä lähtöteoksesta analysoitava osio on 104 sivua ja käännöksestä 133 sivua.

5.2 Tutkimusmenetelmä

Luen ensin romaanien analyysiin valitut kohdat vertaillen samanaikaisesti saksan- ja suomenkielistä tekstiä. Kirjaan ylös ne saksankieliset dialogikohdat, joissa on käytetty murretta tai muuta puheen variaatiota, sekä niiden käännökset. Kirjaan ylös myös puheenvuorot, jotka ovat lähtötekstissä yleiskielisiä mutta joiden käännöksissä on puhekielisyyttä. Merkitsen taulukkoon myös puheenvuorojen johtolauseet. Ne eivät ole analyysin kohteena, mutta ne hel-

pottavat analyysiprosessia. Johtolauseissa voidaan kertoa puheenvuoron puhekielisyydestä, jos dialogia ei ole kirjoitettu puhekielisessä muodossa, mutta aineiston ja tutkimuskysymyksen rajauksen vuoksi ne eivät ole osa varsinaista tutkimusta.

Merkitсен dialogikohdat taulukkoon, johon kirjaan omiin sarakkeisiinsa myös sen, mitä kielen variaatiota, toisin sanoen yleiskieltä, murretta tai puhekieltä on käytetty saksan- ja suomenkielisissä teksteissä. Käytän termiä ”puhekieli” niistä dialogikohdista, joissa ei esiinny millekään murteelle tyypillisiä piirteitä mutta jotka eroavat yleis- ja kirjakielestä. Usein yhdessä repliikissä voi olla käytetty sekä yleiskieltä että jotakin puhekielistä tai murteellista kielivariaatiota, jolloin kirjaan taulukkoon kaikki repliikissä olevat variaatiot siinä järjestyksessä, miten vallitsevia ne ovat. Kuitenkin jos yleiskieli on näkyvissä vain muutaman yleiskielisen sanan muodossa, en lue repliikkiä tai sen osaa yleiskieliseksi, vaan yleiskieltä on oltava repliikissä selvästi. En kirjaa taulukkoon ylös sitä, onko jokin puheen variaatio idiolekti vai sosiolekti, koska niitä on kielellisellä tasolla vaikea erottaa murteellisesta puhetavasta. Otan kuitenkin tutkielmani analyysiluvussa huomioon sen, millaisia sosiolektisiä ja idiolektisiä puhetapoja aineistosta löytyy. Jotta pystyn tarkastelemaan sitä, millä keinoin kääntäjä on tuonut esille tiettyä murretta tai puhetapaa, kirjaan taulukkoon myös sen, millä kielen tasoilla puhekielisyyttä on luotu. Keskityn vain tekstin kielelliselle tasolle, enkä analysoi puheen illuusion luomiseksi mahdollisesti käytettyjä välimerkki- ja typografiatkaisuja.

Käytän puhekielisyyden kirjallisen tuottamisen keinojen luokittelussa Tiittulan ja Nuolijärven (2011, 43–69) mainitsemia puheen esittämisen keinoja. Jaan ne omaassa tutkielmassani hieman yksinkertaistaen neljään luokkaan: äänne- ja muotopiirteet (assimilaatiot, heittymät, äänteiden yhteensulautumat ja poisjätöt, inkongruenssi ja possessiivisuffiksin poisjättö), lauserakenteen taso (lohkeamarakenteet, viittaussuhteet, kieltoverbitön kierto, subjektin poisjättö, passiivin käyttö, sanajärjestys, lauseiden lyhyys, epäjatkuvuus ja elliptisyys), sanaston taso (fraseologismit, slangit ja murren sanat ja partikkeleiden käyttö) ja sanoman muotoilu (toistot, epäröinnit, parafrasit, uudelleen aloitukset ja keskustelunomaisuus) (mp.). Jaotteluni on lähellä Makkonen-Graigin ja Vaattovaaran (2007, 407–409) murteellisuuden vaikutelman synnyttämisen tapoja, jotka liittyvät heidän mukaansa joko sanastoon, äänne- ja muotopiirteisiin tai lauseen- ja virkkeenrakennukseen. Tutkimusmenetelmäni on vertaileva käännösanalyysi yhdistettynä tekstianalyysiin. Tutkimus on pääosin kvalitatiivista. Kvantitatiivista näkökulmaa tuon esille laskemalla, kuinka monta repliikkiä lähtö- ja kohdekielisissä teksteissä sisältää murretta, puhekieltä tai niitä yhdistäviä kielimuotoja. En silti laske prosenttiosuuksia siitä, monessako repliikissä saksankielisen repliikin tietty murre tai puhekielinen variaatio on kor-

vattu milläkin suomalaiselle puheen variaatiolla. Koska useissa sekä saksan- että suomenkielisissä on käytetty sekaisin yleiskieltä ja puhekieltä tai murretta, tällainen tutkimusote ei ole mielekäästä.

Analyysissäni selvitän käytettyjen käännösmenetelmien ja puheen illuusion luomisen lisäksi sitä, miten aika on vaikuttanut käännösratkaisuihin. Kaikki kolme käännöstä ovat eri vuosikymmeniltä, ja ajan mukana muuttuvien kääntämisen normien vuoksi käännöksissä lienee eroja. Kääntäjillä on myös aina oma henkilökohtainen näkemyksensä toimivasta käännöksestä. Erityisen kiinnostavaa on, miten Thomas Mannin romaanin ensikäännöksessä on käytetty puhekielen tai murteiden piirteitä puheen illuusion luomiseksi. Siebergin käännös on yleiskielinen, mutta tutkimuksessa on tarkoitus löytää yleiskielestä poikkeavaa dialogikieltä. Tutkimuksen tavoitteena ei ole arvottaa käännöksiä, vaan kuvata deskriptiivisesti kääntäjien tekemiä ratkaisuja.

Tutkimukseni pohjaa osittain Nordin (2009) muotoilemaan kääntämisen tekstianalyysimalliin, jonka keskeisenä perustana on funktionaalinen kääntäminen. Käännösten tarkoituksena on olla toimivia kohdekulttuurissaan, ja kääntämisessä on tärkeää huomioida käännöksen käyttötarkoitus. Käännöksen funktio ei nouse itsestään lähtötekstistä, vaan funktio määrittyy kulttuurienvälisen kommunikaation ja tilanteen kautta. (Mts. 4, 9.) Nord on luonut lähtötekstianalyysimallin, joka käsittää tekstinulkoisia ja -sisäisiä piirteitä. Tekstinulkoiset piirteet vastaavat kysymyksiin kuka välittää, kenelle, miksi, minkä kanavan välityksellä, milloin ja missä. Myös tekstin funktio kuuluu tekstinulkoisiin piirteisiin. Tekstinsisäisiä piirteitä ovat puolestaan tematiikka (mistä kerrotaan?), tekstin sisältö (mitä?), ennakko-oletukset, tekstin rakenne (missä järjestyksessä?), non-verbaalit elementit, leksikko ja syntaksi (millä sanoilla ja lauseilla?) sekä sävy. Tekstin vaikutus on piirre, joka yhdistyy sekä ulkoisissa että sisäisissä piirteissä. (Mts. 40.)

Tutkin analyysissäni sekä lähtö- että kohdekielisten tekstien sisäisiä piirteitä, lähinnä leksikkoa, syntaksia ja non-verbaalisia elementtejä sekä osittain sävyä. Nord (2009, 122) luokittelee tavallisuudesta poikkeavan puhettavan non-verbaaliseksi elementiksi, jolloin puhekielisyyden ilmentäminen kirjoituksessa on non-verbaalinen piirre. Tarkastelen ennen kaikkea sitä, miten lähtötekstin kirjoittaja eli viestin lähettäjä puhuu fiktiivisten henkilöiden kautta. Fiktiiviset henkilöt kuuluvat Nordin mallissa tekstinsisäisiin piirteisiin, sillä he ovat toissijaisia lähettäjiä (mts. 43.) Vaikka tutkimuksen kohteena on fiktiivinen dialogi, dialogin kirjoittaja ja toisaalta sen kääntäjä ovat tehneet tietoisia ratkaisuja, miten dialogia esitetään. Dialogilla on siten sel-

keä funktio. Nämä asiat kuuluvat tekstinulkoisiin piirteisiin. Otan huomioon tekstinulkoisista piirteistä myös sen, missä ja milloin lähtöteksti ja toisaalta käännökset on tehty.

5.3 Tutkimuskysymyksen ja -menetelmän rajoitukset

Tutkimus keskittyy vain yleiskielestä eroavien puhekielisten elementtien ja murteiden tarkasteluun, minkä vuoksi vieraskieliset repliikit tai repliikkien osat rajautuvat tutkimuksen ulkopuolelle. Esimerkiksi *Buddenbrooks*-romaanissa on joitakin ranskankielisiä repliikkejä ja fraaseja, joita en käsittele tässä tutkielmassa.

Puhutun kielen illuusiota tuodaan tutkittavissa teoksissa esille monien fraseologismien, kuten rutiini-ilmauksiin kuuluvien kohteliaisuuslisäysten muodossa. Tutkimuksen tavoitteena on kuitenkin käsitellä vain yleiskielen normeista eroavia puhekielen piirteitä ja murteita, jolloin yleiskielen normien mukaista puhuttua kieltä ei käsitellä. Kyseistä rajausta puoltaa myös se, että kaikkien puhutun kielen fraasien huomioiminen kasvattaisi tutkimusaineiston liian suureksi. Tutkielmassa tarkastellaan fraseologismeja sanaston tason yhteydessä, mutta vain siinä tapauksessa, kun niissä on puhekielelle tai murteille tyypillisiä piirteitä.

Berlin Alexanderplatz -romaanin dialogissa on Berliinin murteen lisäksi muutamia viittauksia jiddišin eli juutalaissaksan kieleen. Ainoat päähenkilöstä ja muista berliiniläisistä puhetavaltaan eroavat henkilöt ovat päähenkilön tapaamat juutalaismiehet, joiden puheessa on Berliinin murteen lisäksi jiddišin piirteitä. Kielen piirteet näkyvät romaanissa muun muassa standardisaksasta poikkeavina ääntämismuotoina sanoissa *Aich (Euch)* ja *jenner (jeder)* (Detken 1997, 83). Jiddišin kielen piirteet karakterisoivat puhujat itäjuutalaisiksi ja vahvistavat puheen illuusiota, minkä vuoksi jiddišin kielen elementtien tutkiminen olisi hedelmällistä. Jiddişi ei kuitenkaan ole saksan murre, vaan se on eräänlainen fuusiokieli, jonka perusta on Keski-Saksan murteissa (UCLA 2009). Se luokitellaan joskus Saksan kansankieleksi (mp.). Koska tutkimuksen tavoite on tarkastella murteiden ja puhekielen kääntämistä, jiddişi on rajattava tutkimuksen ulkopuolelle. Jiddišin piirteitä on tutkittavassa aineistossa vain muutamassa repliikissä, joten sen poisjättäminen ei supista aineistoa juurikaan.

6 Murteiden ja puhekielisyyden kääntäminen tutkimusaineistossa

6.1 *Buddenbrooks*-romaanin dialogin kieli

Buddenbrooks-romaanin tutkimusaineisto koostuu 146 repliikkistä, joista 103 repliikissä on käytetty murretta ja 24:ssä puhekieltä. Näiden kahden kielen variaation sekoitusta on 13 repliikissä. Repliikkimäärään on laskettu mukaan myös muutama saksaksi yleiskielinen repliikki, jonka suomennoksissa on käytetty murretta tai puhekieltä. Alasaksan kieli on luokiteltu tässä jaottelussa murteeksi, vaikka se ei alkuperältään ole murre vaan oma kielensä. Alasaksan käyttö rakentaa henkilöhahmojen karakterisaatioita, kuvaa romaanin miljöötä ja tapahtumaa ja luo illuusion aidosta puheesta, minkä vuoksi sitä käsitellään tutkimuksessa yhtenä puheen variaationa. Murre on romaanissa vallitseva standardikielestä eroava kielen variaatio, mutta murre on teoksessa myös idiolektisessä ja sosiolektaalisessa käytössä. Edellä mainitut luvut eivät silti kerro sitä, kuinka paljon ja millä kielellisellä tasolla murretta tai puhekieltä on esitetty. Pitää muistaa esimerkiksi, että mikään repliikki ei ole täysin murteella kirjoitettu, vaan usein repliikeissä on yleiskielen piirteitä. Se, missä määrin puhutun kielen piirteitä on imitoitu, tulee esille myöhemmässä analyysin vaiheessa.

Mann sovelsi romaanissaan 1800-luvun realistisuuden ihanteita, mikä näkyy myös teoksen kielessä (Koivisto 2010). Teoksessa on käytetty murteita ja puheen variaatioita tuomaan esille henkilöhahmojen persoonallisuutta ja aitoutta, mutta myös sosiaalisia eroja ja eri asuinpaikkoja. Tiittula ja Nuolijärvi (2013, 289) toteavat kirjan murteen kuvaavan sekä alueellista että sosiaalista vaihtelua. Kirjan tarina sijoittuu 1800-luvulle, jolloin sosiaaliset luokkaerot olivat vielä melko selkeitä. Kirjailija Thomas Mann on itse syntynyt 1800-luvun loppupuolella, minkä vuoksi kirjailija on kuvannut paljolti oman aikakautensa kieltä. Buddenbrookien perheen palvelustyttö puhuu pohjoissaksalaista murretta, mutta konsuli perheineen puhuu standardikieltä, toisin sanoen yleiskieltä, joka on huoliteltua ja pääosin kielioppisääntöjen mukaista. Joissakin tilanteissa Buddenbrookien kielenkäyttö on arkisempaa kuin esimerkiksi virallisissa tapahtumissa, mutta se on silti yleiskielistä. Vain yhdessä repliikissä Christian Buddenbrook käyttää sanaa *die Kerls*, joka on arkikielinen, erityisesti Pohjois-Saksassa käytettävä sana (Korhonen 2008, s. v. *Kerl*). Koko romaanin osalta sosiaalinen, yhteiskuntaluokkaan perustuva jako on selvästi näkyvissä kielessä. Samaa jakoa tukee esimerkiksi perheen lasten opettajattaren neiti Weichbordtin käyttämä idiolekti. Vaikka tutkielma ei keskity yleis- ja kirjakieliseen dialogiin, on huomioitava se, että yleiskieliset dialogipätkät vahvistavat erottelua muihin puhevariaatioihin ja tekevät standardista eroavat puhetavat entistä näkyvämmiksi.

Buddenbrookin perheen tyttären Antoinen toinen aviomies Alois Permaneder on kotoisin Münchenistä, ja hän puhuu Baijerin murretta, jota lähes kukaan muu kuin Antoine ei ymmärrä Buddebrookien perheessä. Lyypekin seudulle tyypillistä alasaksaa on näkyvissä työväenluokan puheessa. Myös osa konsuli Buddenbrookin kauppakumppaneista ja tuttavista puhuu alasaksaa. Mann on selvästi paneutunut romaanin dialogiin ja pyrkinyt säilyttämään henkilöhahmojen puhettavan samanlaisena koko tarinan ajan.

Czennian (2004, 507) mukaan alaluokkien on todistettu puhuvan murretta muita enemmän, mikä voi johtaa stereotyyppisiin käsityksiin murteesta alaluokkien puhetapana ja herättää konnotaatioita köyhyydestä tai kouluttamattomuudesta. Kaunokirjallisia tekstejä tarkasteltaessa on havaittu, että murteelliset ja sosiolektiset elementit voivat herättää kirjoittajan ja myös tekstin vastaanottajan maailmankuvasta riippuen erilaisia konnotaatioita. Murteiden negatiivisia mielleyhtymiä voivat olla alkukantaisuus ja huolimattomuus, kun taas positiiviset mielleyhtymät liittyvät esimerkiksi luonnollisuuteen. Kirjakieli puolestaan yleensä tulkitaan joko elegantiksi ja hienostuneeksi tai negatiivisessa merkityksessä sosiaalisesti tukahduttavaksi. (Mts. 508.) *Buddenbrooks*-romaanissa henkilöhahmojen erilaiset puhetavat luovat heistä erilaisen mielikuvan, mikä perustuu murteen ja kirjakielen herättämiin konnotaatioihin: siinä missä Buddenbrookeista välittyy kuva hillityistä, arvonsa tuntevista ihmisistä, palvelusväen puhetapa tuo esiin heidän yksinkertaisuutensa ja maalaisuutensa. Tällaista kahtiajakoa ei kuvasta vain se, miten henkilöt puhuvat, vaan mistä he puhuvat. Alois Permanederia lukuun ottamatta murteita käyttävät henkilöhahmot puhuvat dialogissa vain hyvin arkisista asioista, toisin kuin Buddenbrookit ja muut yläluokan edustajat, jotka keskustelevalt myös paljon liiketoimintaan ja talouteen liittyvistä asioista.

Romaanin dialogissa paljon näkyvä alasaksa ei ole varsinainen saksan kielen murre, vaan se on ollut alun perin oma kielensä, jossa on piirteitä muun muassa hollannista ja saksasta. Menke (1998, 171) toteaa, että alasaksan (saks. *Niederdeutsch/Plattdeutsch*) historia on täynnä oletuksia ja väärinymmärryksiä, jotka koskevat alasaksan asemaa omana kielenään ja toisaalta yläsaksan kielivariaationa. Historiallisesti alasaksa on ollut oma kielensä, mutta nykymuodossaan alasaksa luokitellaan joskus saksan murteeksi, jolla on erityisasema (mts. 172). Stellmacher (1981, 5, 14) käsittää nykyisen alasaksan murreryhmäksi, vaikka hän myöntää, että alasaksan asemasta joko kielenä tai murteena ei ole yksimielisyyttä. Koska alasaksan asema ja luokittelu on häilyvä, käsittelen sitä tässä analyysissä murteenomaisena kielivariaationa silloin, kun karkea jaottelu puhekieleen ja murteisiin on tarpeen. Muutoin käsittelen alasaksaa

yleiskielisestä saksasta eroavana puheen variaationa. Alasaksalla on myös tärkeä rooli henkilöiden karakterisointiossa ja tapahtumapaikan ja -ajan kuvaamisessa.

Alasaksan keskeisiä piirteitä ovat pitkän e-äänteen ilmeneminen yleiskielisen saksan diftongin ei-sijasta ja puuttuva konsonanttien äänteensiirros (2. *Lautverschiebung*) (Stedje 2007, 137). Lisäksi *sp-* tai *st-* alkuisissa sanoissa ei ole *sch*-äännettä ja diftongit korvataan pitkällä äänneellä (Stedje 2007, 252). Äänteensiirros tarkoittaa, että alun perin esimerkiksi englannin tai hollannin kielistä lainattujen sanojen konsonantit *p*, *t* ja *k* muuttuivat kaksoiskonsonanteiksi. Esimerkiksi sanasta *ship* tuli saksan kielessä *Schiff* ja *apple* muuttui muotoon *Apfel*. (CfN 2012.) Myös muut saksan kielen vokaalidiftongit lausutaan alasaksassa pitkinä vokaaleina, kuten sanassa *Haus* -> *Huus*. Alasaksa voidaan jakaa läntiseen ja itäiseen alasaksaan ja edelleen tarkempiin ryhmiin, mutta tämän tutkielman kannalta näin tarkka jaottelu ei ole tarpeellista. Mann on käyttänyt alasaksalaisissa dialogikohdissa sekä läntisen että itäisen alasaksan piirteitä. Esimerkiksi läntiseen alasaksaan kuuluu persoonapronominien muodot *ick*, *dick* ja *wi*, kun taas itäisessä alasaksassa on tyypillistä käyttää sanaa *dat* konjunktion *dass* asemesta (CfN 2012). Mann on silti käyttänyt esimerkiksi sanaa *dass* muutoin alasaksankielisen puheen seassa. Muutoinkin romaanissa esiintyvä alasaksa on vain kielivariaation piirteiden jäljittelyä kirjoitetussa muodossa, ja siksi se ei voi heijastaa täysin kaikkia puhutun alasaksan piirteitä.

Romaanin henkilöiden puhetapa vaihtelee välillä tilanteen mukaan. Vanha herra Buddenbrook eroaa muista perheensä jäsenistä siinä, että hän vaihtaa puhetapaansa välillä innostuessaan alasaksaan ja käyttää myös ranskan kieltä. Esimerkissä 1 monsieur Buddenbrook puhuu ensin ranskaa, sitten yleiskielistä saksaa ja tunnekuohun vallassa vielä alasaksaa. Alasaksan piirteitä on esitetty esimerkissä lähinnä äänne- ja muotopiirteiden tasolla (muun muassa *Dunner* -> *Donner*, *wat* -> *was*). Esimerkissä on lisäksi alasaksankielinen sana *gliek*, jonka yleissaksankielinen vastine on *sofort* (Plattdeutsches Wörterbuch s. d., s. v. *gliek*). Kaikkien esimerkkien kursivoinnit ovat omiani, ja olen niillä osoittanut murteelliset tai puhekieliset elementit.

Esimerkki 1. "Excusez, mon cher!... Mais c'est une folie! Du weißt, dass solche Verdunkelung der Kinderköpfe mir verdrüßlich ist! *Wat, de Dunner sleit in? Da sall doch gliiek de Dunner inslahn!* Geht mir mit eurer Preußen..." (Mann 2007, 12.)

Kuten esimerkissä on nähtävissä, alasaksaa imitoivan puheen seassa on aina myös muutamia yleiskielisiä saksan sanoja. Mann ei kirjoita yhtäkään alasaksalaista tai puhekielistä repliikkiä täysin ilman kirjakielisiä saksalaisia sanoja, mikä voi johtua siitä, että pienet tutut, kirjakieliset elementit tekevät repliikeistä ymmärrettävämmän. Lukijan näkökulmasta murrepiirteiden

imitoiminen kirjoitetussa muodossa hidastaa lukemista ja voi olla jopa rasittavaa (ks. luku 3.1). Voi myös olla, että aidossa murteellisessa puheessa on yleisestikin joitakin yleiskielisiä piirteitä. Murteen käyttö tekee dialogista hyvin eläväistä ja tekee henkilöhahmoista aidon tuntuisia.

Tilanteinen vaihtelu on näkyvissä erityisesti luotsivanhin Schwarzkopfin puheessa: hän puhuu vahvaa alasaksaa perheensä kesken, mutta Buddenbrookin perheenjäsenten vieraillessa Schwarzkopfin luona hän käyttää yleiskieltä, kun hän puhuu Buddenbrookeille. Seuraavassa esimerkissä luotsivanhin puhuu ensin alasaksaa ajurille, joka on tuonut Antoine ja Thomas Buddenbrookin Schwarzkopfin perheen luo lomalle. Alasaksaa on jälleen imitoitu pääosin äännetasolla (esimerkiksi *Pierd* -> *Pferd*, *sünd* -> *sind*). Esimerkissä esiintyy myös sanastotason murteen osoitus: sana *to* on alasaksan vastine sanalle *zu*. (Deutsch-Plattdeutsch Wörterbuch s. d., s. v. *to*). Repliikin lopussa luotsivanhin vaihtaa yleiskielisempään puhetapaan ja osoittaa puheensa Buddenbrookeille. Sanastoltaan ja äänne- ja muotopiirteiltään yleiskielisessä puheessa on kuitenkin lauserakenteellinen puhekielinen piirre. Kysymys *Sie übernachten doch bei uns, Herr Buddenbrook?* on lauserakenteeltaan väitelause, mutta sen funktio on olla kysymys, mikä on osoitettu kysymysmerkillä. Autenttisessa puheessa nouseva intonaatio voisi osoittaa kysymyksen.

Esimerkki 2. "*Fahr'n Se man to Gastwirt Peddersen*", sagte er zum Kutscher, der den Koffer ins Haus getragen hatte; "*da sünd de Pierd ganz gaut unnerbracht... Sie übernachten doch bei uns, Herr Buddenbrook?... I, warum nicht gar! Die Pferde müssen doch verschnaufen, und dann kämen Sie ja nicht vor Dunkelwerden zur Stadt...*" (Mann 2007, 118.)

Edellä esitetyt esimerkit osoittavat, että Mann on tuonut puhekielisyyttä ja murretta esille pääosin äänne- ja muotopiirteiden tasolla. Dialogissa esiintyy myös jonkin verran lausetason puhekielisiä muotoiluja, lähinnä ihmisiin viittaamista pronomineilla *der* ja *die*, virkkeitä ilman subjektia ja sanajärjestykseen liittyvää epäjatkuvuutta. Dialogi sisältää paikoittain puhekielistä sekä Baijerin murteelle tai alasaksalle tyypillistä sanastoa ja fraseologismeja. Aina ei ole kuitenkaan helppoa vetää raja sen välillä, milloin sana on esitetty äännetasolla normaalista poikkeavasti ja milloin sana on kokonaan eri sana, jolla on yleissaksankielinen vastine. Myös sanoman muotoilu on välillä puheenomaista: keskustelunomaisuutta on luotu esimerkiksi toiston ja pitkien, polveilevien virkkeiden avulla.

6.2 *Buddenbrooks*-romaanin dialogin suomennoksissa käytetyt käännösmenetelmät

Siiri Siebergin käännös ilmestyi kahtena niteenä vuonna 1925. Siebergin käännöksestä tutkimusaineistoksi muodostui 140 repliikkiä, jotka ovat lähtöteoksen puhekielisten tai murteellisten repliikkien käännöksiä. Repliikkimäärä eroaa lähtöteoksen 146 tutkittavasta repliikistä, koska käännöksen toisesta niteestä puuttuu kaksi sivua, joten näillä sivuilla olleita käännöksiä en voinut analysoida. Lisäksi suomennoksessa ei ole käännetty lainkaan kahta saksankielisen teoksen repliikkiä. Replikeistä 76 on yleiskielistä ja 56:ssa on käytetty puhekielen piirteitä. Vain viidessä repliikissä on käytetty murretta ja kolmessa repliikissä on sekä murteen että puhekielen piirteitä. Vaikka puhekielen piirteitä on havaittavissa noin kolmanneksessa analysoitavista replikeistä, ne ovat usein melko hienovaraisia. Kyseessä on monessa tapauksessa lauserakenteellinen tai sanoman muotoiluun liittyvä, saksankielisen repliikin mukainen virkkeiden rakenne, joka näkyy esimerkiksi toistona, lyhyinä virkkeinä tai pilkuilla toisistaan erotettujen päälauseiden käytössä. Sanaston tasolla puhekielisyyttä on hyvin vähän, sillä muun muassa alkuteoksessa esiintyvät murteelliset fraseologismit on korvattu yleensä yleiskielellä. Nykyrin käännöksessä vuodelta 2010 on 146 tutkittavan repliikin joukossa vain yhdeksän yleiskielistä repliikkiä. Murretta on käytetty hänen käännöksessään yksinään jopa 79 repliikissä ja puhekielen piirteiden kanssa 27 repliikissä. Pelkkiä puhekielen piirteitä sisältäviä repliikkejä on 31.

Siebergin käännöksen kieli heijastaa aikaansa, sillä 1900-luvun alkupuolella puhekielisyyttä ei juuri näkynyt suomenkielissä romaaneissa tai kaunokirjallisissa käännöksissä (Tiittula & Nuolijärvi 2013, 301). Siebergin käännöksen kieli on dialogia myöten pääosin hyvin yleiskielistä, eikä lähtöteoksen murteellinen puhe näy suomennoksessa murteen käytöllä oikeastaan ollenkaan. Kääntäjän käännösmenetelmä on lähinnä murteen korvaaminen yleiskielellä, ja joissakin yksittäisissä tapauksissa murre on korvattu yleiskielellä, jossa on puhekielisiä piirteitä. Useissa tapauksissa Sieberg on sujuvoittanut saksankielisen dialogin puheenomaisesta rakennetusta käännöksessään muun muassa jakamalla pitkiä virkkeitä lyhyemmiksi ja lisäämällä lauseeseen sanoja, jotka tekevät virkkeestä saksankielistä virkettä oikeakielisemmän. Tämän vuoksi suomenkielinen dialogi ei aina tunnu uskottavalta puheelta, eikä dialogi ole yhtä eläväistä kuin lähtöteoksessa, vaikka se on yleiskielisyytensä vuoksi helppolukuista ja ymmärrettävää. Dialogin tyyli on ajoittain jopa ylätyylistä. Se sopii joillekin henkilöhahmoille, kuten Buddenbrookin perheenjäsenille, vaikka lähtöteoksen kieli ei olekaan yhtä ylätyylistä.

Nykylukijalle Siebergin käännös tuntuu vanhahtavalta, mutta koska tarina Buddenbrookeista sijoittuu 1800-luvun lopulle, vanhahtavuus ei ole ristiriidassa teoksen sisällön ja tyylin kanssa. Nykyrin käännös noudattaa puolestaan 2000-luvun kieli- ja oikeinkirjoitusnormeja: dialogin kieli on tavallista yleiskieltä niissä kohdin, joissa ei ole käytetty murretta tai puhekieltä. Nykyri ei ole siten tuonut käännökseensä lähtötekstin ilmentymisajan ja tarinan tapahtumajan vanhahtavaa tuntua. Replikeissä, joissa on saksankielisessä teoksessa murretta tai puhekieltä, Nykyri on lähes poikkeuksetta säilyttänyt standardista poikkeavan puhutavan käännöksessään sekä äänne- ja muotopiirteiden että sanaston tasolla. Nykyrin käännökseen ovat myös siirtyneet lähtöteoksen repliikkien muotoilutavat, muun muassa keskustelunomaisuus, ajoittain pitkät ja polveilevat virkkeet sekä toistot ja epäröinnit.

Nykyrin käännös on hyvin erilainen kuin Siebergin käännös, sillä hän on ottanut käännösmenetelmäkseen sen, että lähtötekstin puhekieli tai murre korvataan jollakin suomenkielisellä murteella, murresekoituksella tai puhekielellä. Nykyri on käyttänyt käännöksessään Turun murretta korvaamaan lähtötekstin alasaksan. Hän perustelee ratkaisuaan sillä, että Turun kaupungilla on historiallisesti paljon yhtymäkohtia Lyypekkiin (Nykyri 2010, 646). Münchenistä kotoisin olevan herra Permanederin murteellisen puheen Nykyri on korvannut puolestaan kei-notekoisella Etelä-Pohjanmaan ja Peräpohjolan murteen sekoituksella. Käännöksen ”baijeri” on sanastoltaan eteläpohjalaista, mutta taivutusmuodoiltaan peräpohjalaista perua. (Mts. 647.)

6.2.1 Alasaksan kääntäminen

Eniten alasaksaa on saksankielisessä romaanissa näkyvissä työläisten puheessa. Alasaksa toimii sosiolektin asemassa, sillä lähes kaikki romaanin työväenluokan edustajat ja palveluskunta puhuvat alasaksaa. He osoittavat siten kuuluvansa sosiaalisesti eri ryhmään kuin konsulin perhe ja heidän kauppakumppaninsa ja tuttavansa. Saksankielisessä lähtöteoksessa alasaksaa puhuvat henkilöhahmot ovat selvästi eri asemassa kuin kirjakieltä puhuvat henkilöt, mikä tulee esille myös Nykyrin käännöksessä. Nykyri on korvannut alasaksan Turun murteella ja käyttänyt sitä johdonmukaisesti aina, kun lähtöteoksen replikeissä on puhuttu alasaksaa. Turun murre ei välttämättä luo kuvaa siitä, että murteen puhujat olisivat sosiaalisesti alemmassa asemassa kuin yleiskielen puhujat, mutta murre antaa repliikkeihin hieman humoristisen sävyn. Sieberg on myös ollut hyvin johdonmukainen käännösstrategiassaan, joka on olla kääntämättä murretta ja korvata se yleiskielellä. Joissakin tapauksissa Sieberg on käyttänyt puhekielisiä persoonapronomineja *mä* ja *sä* ja niiden taivutusmuotoja tai inkongruentteja verbi-muotoja, mutta tällaiset puhekieliset viittaukset ovat hyvin vähäisiä.

Hyvän esimerkin alasaksan käytöstä tarjoaa romaanin kohta, jossa työväenluokka mellakoi yläluokkaa vastaan ja yrittää tehdä vallankumousta. Eräs vallankumouksellisista, nuori mies nimeltään Corl Smolt, puhuu konsuli Buddenbrookille selvästi alasaksaa murtaen. Esimerkissä 3 on Smoltin repliikki, jossa alasaksan käyttö on osoitettu selvästi yleiskielisestä saksasta eroavalla ääntämyksellä (kuten sanoissa *Kunsel* -> *Konsul*, *wi sünd nich mihr* -> *wir sind nicht mehr*). Esimerkissä on lisäksi sanastotason alasaksan esittämistä: sana *Saak* alasaksalainen vastine sanoille *Sache* ja *Angelegenheit* (Deutsch-Plattdeutsch Wörterbuch s. d., s. v. *Saak*). Saksankielisen repliikin alla ovat Siegbergin ja Nykyrin käännökset.

Esimerkki 3. "*Je, Herr Kunsel, dat seggen Sei woll, öäwer dat is nu so wied... wi sünd nu nich mihr taufreden mit de Saak... Wir verlangen nu ne anner Ordnung, un dat is ja ook gor nich mihr, dass dat wat is...*" (Mann 2007, 191.)

"Niin, herra konsuli, niinhän te sanotte... mutta se on nyt sillä lailla... *ettei me olla* enää tyytyväisiä asioihin... *Me tahdotaan* toista *meininkiä*, tämä ei enää ole yhtään sellainen kuin olla pitää..." (Mann 1925, 228.)

"*Juu*, herra konsuli *sano semmottis*, mut se on ny sil mallil et... *Me ei enä suastuta...* *Me tahrota uus oorninki*, eikä *tämmöne* mitä ny on ol enä *alkunkka...*" (Mann 2010, 162.)

Siegbergin käännös on muuten yleiskielinen, mutta siinä on kaksi inkongruenttia verbimuotoa (*me ei olla*, *me tahdotaan*), jotka antavat repliikille hieman puhekielimäistä väriä. Samoin sana *meininki* on puhekielinen (Kielitoimiston sanakirja 2006, s. v. *meininki*), ja sanoman muotoilu noudattelee lähtötekstin katkonaista muotoilua. Nykyrin suomennoksessa on myös inkongruentteja verbimuotoja ja puheen katkonaisuutta, mikä lisää puhekielistä vaikutelmaa. Käännös noudattelee äänne- ja muotopiirteiltään Turun murretta, ja sana *oorninki* on myös Turun murteessa käytössä oleva sana. Turun murre kuuluu lounaismurteiden ryhmään (Lyytikäinen, Rekunen & Ylä-Paavola 2013, 17). Sen tunnusmerkkejä ovat muun muassa pitkien vokaalien lyhentyminen, loppuheitto, diftongien väljeneminen, konsonanttien *k*, *t*, *p* ja *s* kahdentuminen ja yleiskielen *d*:n tai *t*:n vastineena on *r* (mts. 17–19). Kaikkia näitä piirteitä on havaittavissa Nykyrin kääntämissä repliikeissä. Nykyrin käännöksen dialogissa on silti myös piirteitä yleiskielestä, eikä dialogi ole missään vaiheessa täysin käsittämätöntä tai liian vaikeaa ymmärtää.

Esimerkissä 3 näkyy lisäksi Thomas Mannin tapa käyttää dialogissa paljon kolmea pistettä. Joissain tapauksissa se osoittaa lauseen jäämistä kesken tai epäröintiä, mutta usein, kuten esi-

merkissä 3, lauseet ovat kokonaisia. Käännöksissä on suurimmaksi osaksi käytetty välimerkkejä lähtötekstin tavoin. Kolmen pisteen funktio lieneekin luoda tunne aidosta puheesta, joka ei ole yhtä sujuvaa ja selkeää kuin kirjoitettu teksti. Koska välimerkkien tarkastelu ei ole tutkielman tavoite, jätän sen melko vähälle huomiolle muissa tapauksissa kuin niissä, joissa kolme pistettä kuvaa epäröintiä tai takeltelua.

Edellä käsitelty kirjan kohta on merkityksellinen tapahtumien etenemisen ohella myös siksi, että konsuli Buddenbrook ikään kuin laskeutuu työväenluokan tasolle ja puhuu Smoltille alasaksaa. Esimerkissä 4 on konsuli Buddenbrookin alasaksankielinen vastaus Smoltille. Alasaksaa kuvastavien äänne- ja muotopiirteiden lisäksi konsulin puheenvuorossa on käytetty partikkeleita *nu* ja *mal*, joita usein käytetään puheessa ja puhetta jäljittelevässä tekstissä enemmän kuin muussa kirjallisessa aineistossa (Schwitalla 1997, 192). Siebergin käännöksessä ainoa puhekielisyyteen viittaava piirre on sävypartikkeli *-pas* verbin lopussa. Nykyrin käännös on jälleen äänne- ja muotopiirteiden osalta Turun murretta.

Esimerkki 4. "Smolt, *wat wull Ji nu eentlich!* Nu *seggen Sei dat mal!*" (Mann 2007, 191.)

"Smolt, mitä te nyt oikein tahdotte! *Sanokaapas nyt!*" (Mann 1925, 229.)

"Smolt, mitä te *ny oikkiastas tahrotte!* *Sanos ny!*" (Mann 2010, 163.)

Työläisväki tai muuten sosiaalisesti Buddenbrookit perhettä alempana olevat henkilöt eivät ole täysin ainoita alasaksaa puhuvia henkilöitä. Myös uusrikas viinikauppias herra Köppen puhuu välillä alasaksaa, vaikka osa hänen saksankielisistä repliikeistään on yleiskielisiä. Nykyri on kääntänyt alasaksaa sisältävät repliikit Turun murteella. Repliikissä, jossa herra Köppen käyttää yleiskieltä muutamilla puhekielisillä äännepiirteillä väritettynä, Nykyri on myös käyttänyt hienovaraisia puhekielisiä muotopiirteitä. Köppenillä on myös pari yleiskielistä repliikkiä, joiden kohdalla Nykyri on kääntänyt repliikit Turun murretta käyttäen. Tämä on mielenkiintoista siksi, että muutoin Nykyri ei ole korvannut tai lisännyt murretta sellaisiin repliikkeihin, joissa sitä ei ole saksankielisissä repliikeissä. Sieberg on kääntänyt herra Köppenin repliikit pääosin yleiskielellä. Yhdessä repliikissä hän on silti käyttänyt sävypartikkelia verbin lopussa ja yhdessä repliikissä sanaa *sulle* sekä sanaa *kongfliikki*.

6.2.2 Baijerin murteen kääntäminen

Herra Alois Permaneder, müncheniläinen humalakauppias, on kirjan ainoa Baijerin murretta puhuva henkilö. Alois Permanederin puhe esitetään romaanissa kaikkein vaikeimmin ymmär-

rettävänä, sillä kirjan henkilöt ihmettelevät usein, mitä mies oikein tarkoittaa puhuessaan. Buddenbrookin perheellä on vaikeuksia ymmärtää miehen puhetta ja myös hänen hieman tahditontakin käytöstään. Mies on kuvattu erikoisena hahmona pukeutumisensa ja käytöksensä osalta, joten hänen puhetapansa vain korostaa miehestä muotoutuvaa sympaattista ja hieman koomista hahmoa. Hänen Baijerin murteensa näkyy melkein jokaisessa sanassa, ja murteen käyttö on hänelle tyypillinen idiolekti. Baijerin murteelle tyypillisiä piirteitä ovat muun muassa diftongien *ie*, *uo* ja *üe* muuttuminen muotoon *ia*, *ua* ja *üa*, diftongin *ei* muuttuminen muotoon *oa* ja *a*:n ääntäminen usein *o*:na (Stedje 2007, 249). Permanederin puheessa on näkyvissä juuri kyseisiä ääntenmuutoksia. Nykyri on korvannut Baijerin murteet Etelä-Pohjanmaan ja Peräpohjan murteen sekoituksella. Suomennoksen murre ei selvästi paikannu millekään maantieteelliselle alueelle. Siegberg on kääntänyt tämänkin puhevariaation yleiskieliseksi, mikä on välillä ristiriidassa sen kanssa, että kirjassa selvästi kerrotaan Buddenbrookien vaikeudesta ymmärtää Permanederin puhetta.

Esimerkissä 5 on herra Permanederin repliikki kohtauksesta, jossa hän keskustelee rouva konsulittaren kanssa saavuttuaan Buddenbrookien kotiin. Monissa repliikin sanoissa on äännetasoinen loppuheitelmä (*is scho* -> *ist schon*) ja vokaalit äännetään eri tavalla kuin yleiskielisessä saksassa. Myös sanaston tasolla on Baijerin murteen piirteitä, muun muassa sana *gnua* merkityksessä *genug* ja *halt*-sanana käyttö partikkelina merkityksessä *eben* (Bayrisches Wörterbuch s.d., s. v. *halt*).

Esimerkki 5. Aber Herr Permaneder wehrte ab: "*Is scho* recht. Davon *is* koa *Red*'. Ah, naa, die *Hauptsach'* *is* halt, dass *i* allweil den Wunsch *k'habt* hob, der gnädige Frau *amol* mei Aufwartung *z'* mochn und die Frau Grünlich *wiederzusehn*! Dös *is* *Sach'* *gnua*, um die *Reis'* net *z'* scheun!" (Mann 2007, 326–327.)

Mutta herra Permaneder sivuutti sen. "Hyvä. Mutta en minä siitä. Pääasia on se, että minä olen tahtonut käydä tervehtimässä armollista rouvaa ja nähdä rouva Grünlichin! Siinä on kylliksi asiaa matkan tekoon!" (Mann 1925, 388.)

Mutta herra Permaneder torjui keuhut: "*Antaapi* olla. Ei *puhettakhan*. Ei *tosissansa*, *oikia* syy oli se *notta molen funteerannu* kaiken aikaa *lähtiä* konsulinna *tykönä käymhän* ja *kattomhan Ryynlihin* rouvaa! *Kyä* sitä sen *tähe* kestää *reisun* vaivat!" (Mann 2010, 279.)

Esimerkki osoittaa selkeästi kahden eri suomennoksen erot. Siegbergin käännöksessä ainoa yleiskielestä poikkeava piirre on elliptisyys, toisin sanoen verbin puuttuminen lauseessa *Mutta en minä siitä [välitä]*. Toinen repliikki on Nykyrin murteellinen käännös, jossa on peräpoh-

jalaisia taivutus- ja äännepiirteitä (*tosissansa, puhettakhan*) ja eteläpohjalaista sanastoa, kuten alistuskonjunktio *notta* ja verbi *funteerata*, joka tarkoittaa ”ajatella” (Suomen murteiden sanakirja 1988, s. v. funteerata). Siebergin käännöksessä ei ole niin selkeästi lähtötekstissä olevaa toistoa kuin Nykyrin käännöksessä, jossa kaksi ensimmäistä virkettä ovat saman asian ilmaisuja. Nykyrin käännöksessä on jälleen myös yleiskielisiä sanoja ja äänne- ja muotopiirteitä.

Permaneder käyttää monia Baijerin murteelle tyypillisiä fraseologismeja, kuten tervehdystä *Grüß (Eahna) Gott ja I hob die Ähre* (”Ich habe die Ehre”). Sieberg on käyttänyt tervehdysten käännöksinä yleiskielisiä fraaseja *Hyvää päivää* ja *Minulla on kunnia*, kun taas Nykyri on joissakin tapauksissa käyttänyt yleiskieltä ja joissakin repliikeissä arkisia muotoja, kuten tervehdystä *huomentapäivää*. Permanederin repliikeissä esiintyy usein kiroilua ilmaiseva fraseologismi *Es is halt a Kreiz*. Sieberg on korvannut edellisen fraseologismin käännöksellä *Voi sun vietävä*, joka on arkikielinen lievä kirosana (Kielitoimiston sanakirja 2016, s. v. *vietävä*). Nykyri on käyttänyt puhekielistä fraseologismia *Jo ny myrkyn lykkäs*, jonka kirjoitusasu mukailee murretta (mp. s. v. *myrkky*). Kuten Liimatainen (2015, 101–102) toteaa omassa fraseologismeja käsittelevässä tutkimuksessaan, ensikäännöksen ja uudelleen­käännöksen ovat aikakausiensa ilmentymiä, mikä näkyy monien muiden piirteiden ohella myös fraseologismien kääntämisessä.

Alois Permanederin repliikkien kääntäminen yleiskielellä ei tarjoa lukijalle mielikuvaa miehestä, joka on kirjan kuvauksen mukaan hassu ja omalaatuinen. Nykyrin murrekäännös tavoittaa samankaltaisen tunnelman kuin lähtöteksti, sillä murteen käyttö antaa humoristisen vaikutelman ja tukee kirjan muiden henkilöhahmojen ihmettelyä siitä, mitä mies oikein tarkoittaa puhuessaan. Esimerkki 6 kuvastaa kaikessa lyhydessään sitä, miten Permaneder käyttäytyy Buddenbrookin perheelle luonteenomaista kohteliasta ja hallittua käytöstä vastaan. Nykyrin käännös on lyhyt ja humoristinen, ja hän on jättänyt rouva konsulittaren puhuttelun kokonaan pois. Siebergin käännös on puolestaan kirjakielinen.

Esimerkki 6. *”Is scho recht, Frau Konsul.”* (Mann 2007, 344.)

”Aivan niin, rouva konsulitar.” (Mann 1925, 409.)

”Niin *justhin*.” (Mann 2010, 294.)

6.2.3 Sivuhenkilöiden murteellisen puheen ja puhekielisyyden kääntäminen

Buddenbrookien palveluskunta käyttää jonkin verran puhekieltä tai murretta. Palvelusväen dialogia ei kuitenkaan ole teoksessa kovin paljon. Monet heidän puheenvuoroistaan ovat myös niin lyhyitä, että standardikielestä poikkeavat puheen piirteet eivät ehkä aina tule esille. Silti perheen lasten opettajatar neiti Weichbrodt puhuu tavalla, joka eroaa selvästi muista henkilöhahmoista. Hänen puhetavastaan ei ole tunnistettavissa selvästi alasaksan tai yhdenkään murteen piirteitä. Mann on yhdistänyt Weichbrodtin hahmossa tuntemansa lyypekkiläisen pensionaatin omistajan ja oman äitinsä tyypillisen puhetavan (Wissenschaft 3000 s. d.). Neiti Weichbrodt käyttää useassa repliikissä *glücklich* ("glücklich") ja *Kend* ("Kind"), jotka ovat lievästi murteellisia (DeAcademic 2012, s. v. *Sei glücklich, du gutes Kend*). On mielenkiintoista, että Nykyri ei ole korvannut neiti Weichbrodtin puhetapaa millään suomalaisella puheen variaatiolla, vaan hän on käyttänyt neidin repliikeissä yleiskieltä. Siegberg on kuitenkin tuonut käännökseen vähän puhekielisyyttä kirjoittamalla joissakin repliikeissä sanoja tavanomaisuudesta poikkeavasti. Esimerkissä 7 on näkyvissä saksankielinen repliikki sekä Siegbergin ja Nykyrin käännökset. Siegberg on korvannut sanan *glücklich* kirjoittamalla suomen sanan *hyvä* tavalla, jolla sanaa ei yleensä lausuta. Kyseinen kirjoitusasu ei kuvasta mitään olemassa olevaa suomalaista murretta. Nykyri ei ole huomioinut murteellista sanaa käännöksessään.

Esimerkki 7. Und auch Sesemi Weichbrodt kam, stellte sich auf die Zehenspitzen, küßte Gerda mit leise knallendem Geräusch auf die Stirn und sagte bewegt: "Sei *glücklich*, du gutes *Kend*!" (Mann 2007, 296.)

Sesemi Weichbrodt tuli myös, nousi varpaisilleen, suudella napsahutti Gerdaa otsalle ja sanoi liikuttettuna: "Tule onnelliseksi, siis: *hövä* lapsi!" (Mann 1925, 353.)

Ja myös sesemi Weichbrodt tuli, nousi varpailleen, suuteli Gerdaa otsalle kevyesti poksauttaen ja sanoi liikuttuneena: "Ollos onnellinen, lapsikulta!" (Mann 2010, 252.)

Neiti Weichbrodtin eräässä toisessa repliikissä Siegberg on kääntänyt lausahduksen *Kind, sei nich-t sa domm!* sanoilla *Lapsi, älä ole tohma!*. Saksankielisen repliikin yleiskielestä poikkeava puhetapa näkyy sanoissa *sa domm*, jotka olisivat yleiskielisessä muodossaan *so dumm*. Siegberg on jälleen kirjoittanut sanan *tuhma* yleiskielestä poikkeavalla tavalla. Nykyrin käännös on *Lapsi, äläpäs nyt höl-möi-le!*. Nykyrin käännöksessä ei ole murretta, vaan puheeno- maisuus on tuotu esille sanan *hölmöile* tavuviivojen kautta, mikä luo kuvan painokkaasta puheesta. Weichbrodtilla on koko teoksessa vain muutama lyhyt repliikki, joten hänen puheensa

yleiskielistäminen ei muuta suuresti Nykyrin käännöksen tunnelmaa verrattuna lähtötekstiin. Yksittäisen henkilön luonnekuvan kannalta murteen häviäminen Nykyrin käännöksessä on silti huomionarvoista. Neiti Weichbrodtista välittyä lähtötekstissä kuva tiukkana, mutta toisaalta vähän hassuna ja sympaattisena hahmona. Idiolektin kääntäminen yleiskielellä vie pois osan tästä sympaattisuudesta.

Palvelustyttö Linellä on vain pari repliikkiä koko teoksessa, mutta hänen puheensa on selvästi murteellista. Hänen puheessaan on selkeästi alasaksan piirteitä. Esimerkissä 8 Line kutsuu konsulitarta apuun löydettyään vanhan herra konsulin kuolleen. Hänen repliikissään on alasaksan ääntämisspiirteitä, kuten pitkä e-ääne diftongin sijaan, ja alasaksan sanoja *Fru* ("Frau") ja *flink* ("schnell") (Plattdeutsches Wörterbuch, s. v. *Fru*, s. v. *flink*). Linen tunnetilaa kuvaavat toistuva huudahdus *ach* ja sanoman katkonaisuus. Repliikissä on myös fraasia *um Gottes willen nein* mukaileva fraasi *Gottes nee*. Siegbergin suomennoksessa ainoa puhekielinen piirre on voi-interjektion käyttö. Fraasi *Gottes nee* on saanut yleiskielisen asun "voi hyvä Jumala". Nykyrin käännös on jälleen Turun murretta äänne- ja muotopiirteiden osalta. Päivitelyä ilmaisevat fraasit "voi herra tähre" ja "mul o syrän kurkus" ovat rakenteeltaan yleiskielisiä, mutta niiden äänneasu on murretta (Kielitoimiston sanakirja 2016, s. v. *herra*; s.v. *sydän*).

Esimerkki 8. "*Ach, Fru Konsulin, ach nee, nu kamen's man flink... ach Gottes nee, wat heww ick mi verfiert..!*" (Mann 2007, 248.)

"Voi, rouva konsulitar, voi, voi, tulkaa pian... voi hyvä Jumala!" (Mann 1925, 295.)

"Voi frouva konsulinna, voi ei, äkki ny, voi herra tähre ku mul o syrän kurkus...!"
(Mann 2010, 211.)

Palvelustyttö Trinan puhe taas on selvästi alasaksaa, mikä näkyy esimerkeissä 9. Trina käyttää alasaksalle tyypillisiä ääntämismuotoja (mm. *nich* -> *nicht*, *annere* -> *andere*, *Sei* -> *Sie*). Lisäksi alasaksaa on esitetty sanavalinnoilla, kuten *Saak* ja *Kleed* -> *Kleid*. Muuten repliikin sanasjärjestys ja lauserakenne on yleiskielen mukaista. Siegbergin käännös on täysin yleiskielinen, ja Nykyrin käännös on kokonaan Turun murteella kirjoitettu. Turun murretta on imitoitu kaikkein selkeimmin äänne- ja muotopiirteiden tasolla, kuten sanojen pitkiä vokaaleita lyhentämällä (*enä*, *tule*) ja sanojen viimeisen vokaalin tai n-konsonantin jättämisellä pois. Sanaston tasolla murretta on luotu sanojen *oorninki* ja *ketä* avulla. *Ketä* on kuka-pronominin vastine erityisesti Etelä-Hämeen länsiosissa (Suomen murteiden sanakirja 2016, s. v. *ketä*).

Esimerkki 9. Als die Konsulin ihr wegen einer missratenen Chalottensauce einen Verweis hatte zu Teil werden lassen, hatte sie die nackten Arme in die Hüften gestemmt und sich wie folgt

geäußert: "Warten Sie man bloß, *Fru Konsulin, dat duert nu nich* mehr lang, denn kommt *ne annere* Ordnung in *de Saak*; denn *sitt ich doar up'm Sofa in' sieden Kleed*, und *Sei be-deinen* mich denn..." (Mann 2007, 176.)

Kun konsulitar kerran nuhteli häntä epäonnistuneen Chalotten-kastikkeen johdosta, oli Trina vastannut paljaat käsivarret puuskassa seuraavasti: "Odottakaahan, rouva konsulinna, ei kestä kauan enää ennen kuin tulee toinen järjestys; silloin minä istun tuolla sohvassa silkkileningissä ja te palvelette minua..." (Mann 1925, 210.)

Kun konsulinna oli joutunut moittimaan tyttöä epäonnistuneen salottikastikkeen vuoksi, tämä oli pannut paljaat käsivartensa puuskaan ja kuuluttanut: "*Orottakaas vaa, frouva konsulinna, ei men enä kauva ku tänneki tule uus oorninki; sit mää ole se ketä istu tual soffal silkkilänninkis ja te passatte...*" (Mann 2010, 150.)

Palvelustyttö Ida Jungmannin puhetta on esitetty joissakin repliikeissä yleis- ja joissakin puhekielisinä. Jungmann on kotoisin Länsi-Preussin alueelta, ja hänen puheessaan havaittavissa puhekielen piirteiden lisäksi Länsi-Preussin murteen piirteitä. Hänen puheessaan on silti muidenkin murteiden piirteitä. Eräässä repliikissä hän käyttää sanaa *nachjedacht* ("nachgedacht"), jossa on muun muassa Berliinin murteessa esiintyvä g-äänteen muuttuminen j-äänteeksi (Deutsche Welle 2016). Seuraavassa esimerkissä puhekielisyys näkyy standardista eroavaa ääntämistä kuvaavana sanana *tücht'g*, jossa on vokaalin heittymä, sekä epäjatkuvuutta ilmentävänä lausekehyksen ulkopuolisena lisäyksenä *in der Küche*. Poikkeuksellisesti Nykyri ei ole tuonut käännöksessään esille puhekielisyyttä, vaan hänen käännöksensä on yhtä yleiskielinen kuin Siegberrin suomennos.

Esimerkki 10. "Klothildchen hat *tücht'g* geholfen *in der Küche*, Trina hat fast nichts zu tun brauchen..." (Mann 2007, 13.)

"Klothilde on auttanut ahkerasti keittiössä, Trinan ei ole tarvinnut tehdä juuri mitään..." (Mann 1925, 12.)

"Kaikki on valmista. Pikku Klothilde auttoi reippaasti keittiössä, Trinan ei ole tarvinnut tehdä juuri mitään..." (Mann 2010, 10.)

6.2.4 Ajan ja normien vaikutus käännöksiin

Buddenbrooks-romaanin kaksi käännöstä on tehty eri aikoina, jolloin myös niiden kohdeyleisönä ovat olleet eri aikoina eläneet lukijat. Myös kääntämisen normit ja kustantajien odotukset käännöksiltä ovat olleet aivan erilaiset 1920- ja 2010-luvuilla. Normit muuttuvat ajan muuttuessa, ja kun normit muuttuvat, uudelleenäännösten tarve voi kasvaa. Kääntämisen

normeihin vaikuttavat monet tekijät, kuten kääntäjäyhteisön sisäiset toimintatavat, käsitykset sopivista käännösstrategioista ja normiauktoriteetit (ks. luku 4.1).

Romaanin kaksi käännöstä ovat selvästi erilaisia. Siebergin käännös on selvästi yleiskielinen ja osittain ylätyylinen, mutta 1900-luvun alussa puhekielen tai murteen käyttäminen ei ollut normien mukaista. Käännöksessä on pieniä puhekielisyyden osoituksia, mutta murretta ei ole lainkaan näkyvissä. 1900-luvun alussa suomenkielinen kirjallisuusperinne oli vielä melko nuorta, ja murteiden käyttö suomeksi kirjoitetuissa romaaneissa sai kriitikoilta negatiivista huomiota (Schwitalla & Tiittula 2009, 24–25). Nykyrin käännös palvelee ennen kaikkia nykylukijoita, joille murteiden esittäminen kaunokirjallisuudessa ei ole enää harvinaista, ja murretta on käännöksessä paljon. Vaikka 1900-luvun alussa kääntäjien ottamia vapauksia ei katsottu hyvällä, Sieberg on silti ottanut joissakin dialogikohdissa vapauksia jättämällä yksittäisiä ilmauksia ja parissa tapauksessa jopa kokonaisen repliikin kääntämättä. Myös Liimatainen (2013, 157) on havainnut romaanin fraseologismien kääntämisestä tutkiessaan, että Siebergin ensikäännöksessä poisto on käännösmenetelmänä uudelleenkäännöstä yleisempää.

Käännösten erilaiset käännösmenetelmät vaikuttavat myös siihen, miten henkilöhahmoja on karakterisoitu dialogin kielen kautta. Nykyrin käännöksessä eri henkilöt puhuvat eri tavalla, kun taas Siebergin käännöksessä ainoastaan neiti Weichbrodtin puheesta välittyy hänelle ominainen idiolekti. Myös karakteriaation välittymisen erot voivat johtua ajallisesta kulttuurista ja erilaisista normeista tai vain kääntäjien omista käännösstrategiavalinnoista ja tekstin tulkinnasta.

Käännösten välillä on kulunut kauan aikaa, joten uudelleenkäännökselle on varmasti ollut kysyntää, varsinkin, koska alkuteos on yksi saksalaisen kirjallisuuden suurista klassikoista. Käännökset noudattavat uudelleenkäännöshypoteesia siinä mielessä, että Nykyrin käännöksessä murteet on käännetty myös murteella ja siten se on lähempänä lähtötekstiä. Siebergin käännös on kotouttavampi, koska dialogin kieli on käännetty tavalliselle 1900-luvun alun yleiskielelle, joka on ollut tuttua sen aikaisille lukijoille. Kuitenkin Nykyrin käännös on väisämättä myös kotouttava, koska käytetyt murteet heijastavat Suomen kielivariaatioita ja paikallista kulttuuria. Kun käännetään murretta tai puhekieltä, jaottelu uskollisen eli vieraannuttavan ja toisaalta kotouttavan käännösstrategian välillä ei ole yksioikoista. Kun kahden käännöksen välillä on kulunut niin paljon aikaa kuin kahden *Buddenbrookit*-käännöksen välillä, puheen variaatioiden kääntämisessä näkyvät enemmän muuttuneet normit ja ajan vaikutus kuin ne erot, joita uudelleenkäännöshypoteesin mukaan käännösten välillä yleensä on.

6.3 *Berlin Alexanderplatz* -romaanin dialogin kieli

Döblin on käyttänyt teoksensa dialogeissa paljon pieniä viitteitä puhekielisyyteen, mutta usein puheen illuusiota on luotu virkkeissä tai kokonaisissa puheenvuoroissa vain muutamassa kohdin. Kaiken kaikkiaan tutkimusaineistossa on 306 saksankielistä puhekieltä tai murretta sisältävää repliikkiä. Analyysissä on mukana kuitenkin 337 repliikkiä, sillä mukaan on laskettu myös Peromiehen suomennoksessa olevat puhekieliset tai murteelliset repliikit, vaikka niiden lähtökielinen vastine olisi yleiskieltä. Lähtöteoksessa on puhekielen elementtejä sisältäviä repliikkejä 192, murretta sisältäviä repliikkejä 54, ja näitä kahta puheen variaatiota yhdisteleviä repliikkejä on 60.

Kirjan päähenkilö, Franz Biberkopf, puhuu välillä Berliinin murretta, mikä näkyy yksittäisissä sanoissa murteen mukaista äänne- ja muotoasua jäljittelevänä kirjoitusasuna. Dialogissa on paljon puhekielen piirteisiin kuuluvaa sanojen loppuheittoa, toisin sanoen verbien lopun lyhentämistä ääntämisen mukaisesti. Välillä Biberkopf kuitenkin puhuu yleiskielisesti, ja murteellisten elementtien sisältämä repliikki voi olla suurimmaksi osaksi yleiskielinen. Siksi dialogi ei ole aina aidon tuntuista, vaikka kokonaisuudessaan dialogista välittyy puheen illuusio. Huomattavaa on, että Biberkopfin puhe ei eroa selkeästi sivuhenkilöiden puhetavasta lukuun ottamatta miehen tapaamia juutalaisia miehiä. Detken (1997, 68) sanoo, että teoksen murteen tehtävä ei olekaan yksittäisten henkilöiden karakterisointi, vaan murre kulkee koko romaanin läpi, jonka vuoksi romaani on saanut klassikkoaseman. Englund Dimotrovan (2004, 125) mukaan useissa klassikkoteoksissa murteen tehtävä on juuri lokalisointi, mikä sopii Döblinin romaaniin.

Se, että puhekielen ja murteen piirteitä on imitoitu välillä epäjohdonmukaisesti, osoittaa kirjailijoiden olevan usein varovaisia puhekielisen tekstin kirjoittamisessa. Puhekielisyyttä näkyy välillä myös saksan kieliopin normien vastaisessa sanajärjestyksessä, epäjatkuvuuspiirteissä ja viittaussuhteissa silloin, kun henkilöihin viitataan sanoilla *der* tai *die*. Sanastotason puhekielisyyttä on melko vähän, vaikka aineistosta löytyy toki joitakin yksittäisiä esimerkkejä. Kirjassa käytetty tapa osoittaa puhekielisyyttä heijastuu myös käännökseen: käännöksessäkin puhekielisyyttä on puheenvuoroissa vain vähän, ja jotkut repliikit ovat suomen yleiskielen mukaisia, vaikka puhuja olisi toisessa repliikissä käyttänyt murretta.

Seuraava esimerkki 11 on osoitus siitä, miten saman repliikin sisällä on käytetty sekä Berliinin murteelle ominaista kieltä että yleiskieltä. Repliikki on kohtauksesta, jossa Biberkopf puhuu tapaamiensa juutalaismiesten kanssa. Virkkeessä on mukailtu murteen mukaista ääntä-

mistä persoonapronominissa *Se* ja kysymyssanassa *wat*, joka on Berliinin murteessa käytettävä vastine yleissaksankieliselle kysymyssanalle *was* (Deutsche Welle 2016). Repliikissä esiintyy myös yleiskielen ääntämisen mukainen persoonapronomini *Sie*. Erityisesti sanat *Se* ja *Sie* sekä *wat* ja *was* esiintyvät melko epäjohdonmukaisesti koko teoksen dialogissa. Esimerkissä on myös puhekielinen verbi *quatschen*, joka ei ole tyypillinen juuri Berliinin murteelle (Duden Online-Wörterbuch 2016, s. v. *quatschen*).

Esimerkki 11. "Sagen *Se* mal, *Sie*, *wat* sitzen *Sie* eigentlich hier und *quatschen* mir vor?"

(Döblin 1986, 21.)

Esimerkki 12 on osoitus yleiskielen ja puhekielen käytöstä Biberkopfin puheessa. Repliikissä on puhekielen ääntämistä mukaileva artikkelin alun heittymä (*eine* > *ne*), ja ensimmäinen virke on elliptinen, sillä siitä puuttuu lauseen alussa tarvittava toinen verbi ja tekijä (esim. *Ich wollte/möchte*). Toisesta virkkeestä puolestaan puuttuu subjekti.

Esimerkki 12. "Bloß *ne* Tasse Kaffee trinken. *Wirst* doch für mich ein Töpfchen haben." (Döblin

1986, 38.)

Suurin osa Biberkopfin tapaamista ihmisistä puhuu myös Berliinin murretta tai muuten puhekielisellä tavalla. Berliinin murre voi olla teoksessa myös sosiolektin asemassa, sillä ainakin tutkimusaineistoon kuuluvassa romaanin osiossa dialogiin osallistuvat henkilöhahmot ovat Biberkopfin kanssa melko samanlaisessa sosiaalisessa asemassa. Murteen tehtävä voi olla kuvata juuri työväenluokan ihmisiä ja heidän puhetapaansa. Alsinan (2012, 139) mukaan puheen sosiaalisia variaatioita on vaikea erottaa muista puheen variaatioista, kuten murteesta, ja monissa kielissä esimerkiksi paikallinen murre ja työväenluokan puhetapa limittyvät.

Murteen ja sosiolektin erottamisen lisäksi eron tekeminen Berliinin murteelle tyypillisten piirteiden ja toisaalta muiden murteiden tai kielten piirteiden välillä ei ole romaanin dialogissa aina selkeää. Tähän on syynä se, että Berliinin murteessa on piirteitä alasaksasta, saksista, hollannista ja slaavilaisista kielistä (Deutsche Welle 2016). Yhdessä romaanin repliikissä on Berliinin murteen sanastoon kuuluva ilmaus *meschugge* ("hullu"), joka on toisaalta myös jiddišin kielen sanastoa (ks. Detken 1997, 83; Spreetaufe 2015, s. v. *meschugge*). Myös yleispuhekielen piirteet ja Berliinin murteen piirteet ovat joskus vaikea erottaa toisistaan, minkä vuoksi joidenkin repliikkien luokittelu murteellisiksi tai puhekielisiksi on vaikeaa.

6.4 *Berlin Alexanderplatz* -romaanin suomennoksessa käytetyt käännösmenetelmät

Romaanin suomennoksesta on analyysissä mukana 337 repliikkiä, joista 31 on yleiskielisiä, vaikka lähtötekstissä olisi käytetty puheen variaatioita. Peromiehen käännöksessä ei näy selkeästi mitään tiettyä murretta: 38 repliikkiä yhdistää murteen ja puhekielen piirteitä, mutta vain kolmessa repliikissä on pelkästään murrepiirteitä. Eniten käännöksessä on käytetty puhekielen piirteitä, joita on 265 repliikissä. Yhdeksässä repliikissä on Helsingin slangin sanastoa, mikä sopii romaanin suurkaupunkiympäristöön, mutta tätäkään puheen variaatiota ei ole käytetty jatkuvasti tai tietyn henkilöhahmon karakterisaation apuna. Kääntäjä Peromies on näin ollen käyttänyt pääosin käännösmenetelmää, joka korvaa lähtökielisen puhekielen tai murteen yleiskielellä, jossa on piirteitä puhekielestä.

Peromiehen suomennos noudattelee hyvin samanlaista käännösstrategiaa kuin Detkenin (1997) tutkimuksessa mukana olleet käännökset. Detken (1997, 73) on tutkinut *Berlin Alexanderplatzin* englanninkielistä, ranskankielistä ja kahta espanjankielistä käännöstä ja havainnut, että englannin- ja ranskankielissä käännöksissä Berliinin murre on korvattu puhekielellä. Kaikki muut paitsi uudempi espanjankielinen käännös on tehty 1930-luvulla. Englanninkielisessä käännöksessä on Detkenin mukaan havaittavissa myös slangisanoja, kun taas ranskankielinen käännös pelkistää puhutavan sosiolektiksi (mts. 78). Espanjankielissä käännöksissä ei ole myöskään käytetty paikallista murretta vaan puhekieltä. Puhekieltä on vanhemmassa käännöksessä enemmän kuin uudelleenkäännöksessä, jossa puhekieltä ei ollut juurikaan käytetty äänne- ja muotopiirteiden tasolla. (Mts. 79–79.) Peromiehen käännös on uudempi kuin Detkenin tutkimuksessa mukana olleet käännökset, lukuun ottamatta 1980-luvulla ilmestynyttä espanjalaista uudelleenkäännöstä. Detkenin tutkimus ja tämän tutkielman analyysi osoittavat, että sama klassikkoteos on käännetty dialogin osalta samalla tavalla.

Lähtötekstissä ei ole käytetty murretta tai puhekieltä suurissa määrin tai kovin systemaattisesti, mikä heijastuu käännöksessä. Useissa repliikeissä on lähtötekstin tavoin sekä yleiskielisiä että puhekielisiä piirteitä, kuten *minä*- ja *mä*-pronominien ja niiden taivutusmuotojen vaihtelua. Kahdessa repliikissä on jopa *sinä*-pronominin muoto *sää*, jota esiintyy lounaismurteissa (Wiik 2006, 184). Välillä kääntäjä on lisännyt puhekielisiä piirteitä, esimerkiksi persoonapronominien puhekielisiä muotoja *mä* ja *sä* repliikkeihin, joissa ei ole saksaksi puhekielisyyttä. Tämä voi johtua siitä, että kääntäjä on halunnut korvata jossakin toisessa saksankielisessä repliikissä olevan puhekielisyyden, jos hän ei ole pystynyt tuomaan puhekielisyyttä esille juuri kyseisen repliikin käännöksessä. Eniten puhekielisyyttä on havaittavissa äänne- ja muotopiirteiden tasolla edellä mainituissa persoonapronominien eri muodoissa, inkongruenssi-

teinä ja puuttuvina possessiivisuffikseina. Dialogissa on silti myös lauserakenteen tason puhekielisyyttä, kuten henkilöihin viittaavia se-pronomineja ja virkkeitä ilman subjektia, sekä puhekielisiä sanoja ja partikkelin *no* käyttöä.

6.4.1 Päähenkilö Franz Biberkopfin Berliinin murteen ja puhekielen kääntäminen

Franz Biberkopfin puhe on sekoitus Berliinin murretta, puhekieltä ja yleiskieltä. Suomennoksessa Berliinin murre on korvattu pääosin joko yleiskielellä tai puhekielisillä piirteillä. Kuitenkin repliikeistä löytyy pieniä viitteitä eri murteisiin: esimerkiksi yhdessä Franzin repliikin suomennoksessa on murreilmaus *son* (*se on*), joka on tyypillinen keski- ja pohjoispohjalaismurteissa, mutta jota käytetään myös puhekielessä (Jarva & Nurmi 2009, s. v. *son*). Kahdessa repliikissä on puolestaan sana *nääs*, joka on Tampereen murteessa perinteinen täyte- ja voimistussana (Hyttinen 2009, s. v. *nääs*). Näiden repliikkien lähtökielisissä repliikeissä on käytetty Berliinin murretta. Murrepiirteet ovat kuitenkin hyvin hajanaisia ja harvinaisia, ja vallitseva käännösmenetelmä on ollut kääntää Berliinin murre ja saksalainen puhekieli suomalaisella yleiskielellä, jossa on piirteitä puhekielestä.

Jotkin Peromiehen käyttämät puhekielisyyteen viittaavat piirteet esiintyvät useissa suomen murteissa. Esimerkin 13 sanassa *kattokaas* oleva ts-äänteen muutos tt-äänteeksi on tyypillistä monissa länsi- ja kaakkoismurteissa (Wiik 2006, 229; Lyytikäinen, Rekunen & Yli-Paavola 2013, 19, 127). Kyseinen murrepiirre ei siten paikannu tietylle murrealueelle. Esimerkin 13 Berliinin murre on tätä yhtä suomalaisiin murteisiin kuuluvaa piirrettä lukuun ottamatta käännetty puhekielen piirteitä sisältävällä yleiskielellä. Esimerkissä on Franzin repliikki, jossa Berliinin murretta on lähinnä repliikin kolmessa viimeisessä virkkeessä äänne- ja muotopiirteiden tasolla (*gloobe* -> *glaube*, *eenen* -> *einen*). Ensimmäisessä virkkeessä on persoonapronominista *Sie* käytetty muotoa *Se*. Suomennoksessa puhekielen käyttö ei rajoitu samoihin virkkeisiin kuin lähtötekstissä, vaan puhekielisiä viittauksia on käytetty useammassa virkkeessä. Käännöksessä on käytetty mä-pronominia ja viitattu ihmisiin puhekielisillä se- ja ne-pronomineilla. Lisäksi viimeisestä virkkeestä puuttuu subjekti, ja koko repliikki alkaa puhekielessä paljon esiintyvällä *no*-partikkelilla.

Esimerkki 13. "Da, kucken *Se* her, meine Hose. So dick war ich, und so steht sie ab, zwei starke Fäuste übereinander, vom Kohldampfschieben. Alles weg. Die ganze Plautze zum Deibel. So wird man ruiniert, weil man nicht immer so gewesen ist, wie man sein sollte. Ich *gloobe* nicht, dass die *andern* viel besser sind. *Nee, det gloobe* ich nicht. Verrückt wollen sie *eenen* machen." (Döblin 1986, 25.)

"No, kattokaas nyt mun housujani. Näin lihava minä olin, ja näin ne retkottavat nyt, kaksi vahvaa nyrkkiä mahtuu väliin, johtui siitä että mahani sai kurnia tyhjänä. Kaikki hupeni päältä. Koko maha häipyi hiiteen. Näin *ne* räökkäävät ihmistä, kun *se* ei ole aina ollut niin kuin pitäisi. *Mä* en usko, että muut ovat paljonkaan parempia. Ehei, sitä *mä* en usko. *Yrittävät* kiusata ihmisen hulluksi." (Döblin 1979, 44.)

Berliinin murre vahvistaa sitä, että teoksen tapahtumapaikka on todella Berliini. Kielelliset piirteet toisin sanoen vahvistavat romaanin kerronnallisessa tekstissä mainittua ympäristöä. Käännöksen lukijalle suomenkielisen puhekielen käyttäminen ei sido tapahtumia mihinkään tiettyyn paikkaan, vaan Franzin kielenkäyttö voi sopia missä päin Suomea tahansa asuvan henkilön suuhun. Jos käännöksessä olisi käytetty suomalaista murretta, se olisi hyvin kotouttava ja voisi sitoa tarinan suomalaiseen ympäristöön. Tapahtumapaikka tuodaan käännöksessä esille vain kerronnallisessa tekstissä mainitsemalla Berliini tai kaupungin paikkoja nimeltä sekä kuvailemalla tapahtumapaikan ihmisiä ja tunnelmaa.

Monet yleisen puhekielen piirteet ovat peräsin jostakin murteesta, minkä vuoksi puhekielen ja murteen välinen rajanveto on joskus häilyvää. Peromiehen käännöksissä esiintyy välillä puhekielinen sanamuoto *toi/ton*, jota käytetään yleisesti puhekielessä (Jarva & Nurmi 2009, s. v. *toi*). Sana on kuitenkin myös hämäläismurteiden murrevastine sanalle *tuo* (Wiik 2006, 185). Esimerkissä 14 on Biberkopfin repliikki, kun hän puhuu tuttavalleen Orgelle kapakassa. Suomenkielisessä repliikissä esiintyvät puhekielinen pronomini *toi* sekä puhekieliset sanat *sä*, *tollanen* (*tuollainen*) ja *mimmonen* (*millainen*). Verbi *raijata* on arkikielinen vastine verbille *raahata* (Kielitoimiston sanakirja 2016, s. v. *raijata*). Saksankielinen repliikki on myös osittain puhekielinen. Puhekielisyys näkyy äänne- ja muotopiirteiden tasolla yhteensulautumana sanassa *fürn* (*für den*). Sanat *Acht Groschenjunge* ("urkkija") ja *Rotzlöffel* ("räkänokka") ovat puhekielisiä (Duden Online-Wörterbuch 2016, s. v. *Acht Groschenjunge*; s. v. *Rotzlöffel*). Esimerkissä puhekielisyyttä on tuotu esille suomennoksessa voimakkaammin äänne- ja muotopiirteiden tasolla kuin lähtötekstissä.

Esimerkki 14. "Orge, was ist denn das *fürn Acht Groschenjunge*, wo hast du dir denn den *Rotzlöffel* besorgt, den du anschleppst?" (Döblin 1986, 92.)

"Kuule, Orge, *mimmonen* piimäsuu *toi* oikein on, mistä *sä* olet *tollasen* räkänokan löytänyt ja *raijannut* tänne?" (Döblin 1979: 120.)

Joissakin repliikeissä on käytetty Helsingin slangiin viittaavia sanoja, kuten *mutsi* tai *muija* (Paunonen 2001, s. v. *muija*; s. v. *mutsi*). Saksankieliset sanat ovat pääosin yleiskielisiä. Esimerkissä 15 Biberkopf käyttää saksankielistä sanaa *Mist*, joka tarkoittaa puhekielessä roinaa tai krääsää (Korhonen 2008, s. v. *Mist*). Itävallassa sana viittaa jätteeseen, joka on standardisaksan kielessä *Müll* (mp.) Peromiehen käännöksessä on Helsingin slangissa esiintyvä sana *skeidat*. *Skeida* tarkoittaa slangissa paskaa (Paunonen 2001, s. v. *skeida*). Tässä repliikissä sanavalinta vie lukijan selvästi Helsingin alueelle. Esimerkin saksankielisessä repliikissä on verbin *geben* loppuheitteily, kun taas suomennoksessa on käytetty puhekielistä viittausta *sille* (merkityksessä *hänelle*) ja puheenomaista ääntämistä mukailevaa sanaa *nää*.

Esimerkki 15. "Komm, Lina, ich *geb* ihm ja seinen *Mist* wieder." (Döblin 1986, 75.)

"Tule nyt sentään, Lina, minähän annan *nää skeidat sille* takaisin." (Döblin 1979, 100–101.)

Esimerkissä 16 on Biberkopfin repliikki, joka on saksaksi yleiskielinen mutta jonka suomennoksessa on puhekielen elementtejä. Tällaista puhekielisyyden käyttämistä repliikeissä, joiden saksankielinen vastine on yleiskielinen, on noin 30. Siihen, missä tapauksissa kääntäjä on tuonut suomennokseen lisää puhekielisyyttä ja milloin hän on kääntänyt puhekielisen repliikin yleiskielelle, ei tutkimukseen valitun tekstiosuuden perusteella löydy selkeää sääntöä. Esimerkin 16 suomennoksessa on jälleen käytetty persoonapronomineja *mä*, *mun* ja *mulle*, ja myös inkongruentti verbimuoto lausekkeessa *mun asiani on* osoittaa puhekielisyyttä. Lisäksi ilmaus *olla huonossa jamassa* on puhekielinen (Kielitoimiston sanakirja 2016, s. v. *jamassa*; ks. myös Muikku-Werner, Jantunen & Kokko 2008, s. v. *jamassa*).

Esimerkki 17. Er war kräftiger, hatte einen blauen Wintermantel, einen braunen steifen Hut: "Ich wollte dir bloß zeigen, wie ich dastehe, wie ich aussehe." (Döblin 1986, 38.)

Franz oli pulskistunut, hänellä oli sininen talvitakki, ruskea jäykkä hattu: "Minä halusin vain näyttää *sulle* missä *jamassa mun asiani nyt on*, miltä *mä* näytän." (Döblin 1979, 58.)

6.4.2 Sivuhenkilöiden puhekielisen ja murteellisen puheen kääntäminen

Romaanissa on paljon sivuhenkilöitä, jotka joko liittyvät Biberkopfin elämään tai ovat vain osana suurkaupungin elämää kuvaavia yksittäisiä katkelmia. Teoksen alkupuolella Biberkopf tapaa muun muassa kapakassa miehiä, joiden puheessa yhdistyvät Biberkopfin repliikeissä esitetyn puheen tavoin sekä Berliinin murre että puhekieli ja yleiskieli. Samoin Lina, Franzin

uusi naisystävä, puhuu lähtöteoksessa murteen, yleiskielen ja puhekielen sekoitusta. Henkilöhahmojen erilaiset persoonallisuudet ja taustat eivät tule selvästi ilmi henkilöiden puhetavoista. Myöskään suomennoksessa henkilöiden persoonallisuus ei rakennu dialogin kautta tehtyyn karakterisaation varaan.

Esimerkki 17 on kohtauksesta, jossa nuori mies puhuu elokuvateatteriksi luulemansa paikan kassaneidin kanssa. Lähtökielinen dialogi yhdistelee jälleen puhekieltä ja Berliinin murretta: nuoren miehen repliikin alussa on partikkeli *na*, ja murre tulee esille äännetasolla sanoissa *rin* (*drin*) ja *keen* (*kein*). Suomennos on puhekielinen äännepiirteen tasolla (*mä*), ja sanajärjestys kassaneidin repliikissä on puhekielenomainen. Suomennoksessa on lisäksi sana *levari*, joka tarkoittaa elokuvia tai elokuvateatteria (Paunonen 2001, s. v. *levari*). Sanaa on käytetty kyseisessä merkityksessä lähinnä 1900–1960 luvuilla, ja se on nykyään harvinainen (mp.). Kyseinen sana on ainoa selkeä viite siitä, että käännös on tehty muutama vuosikymmen sitten.

Esimerkki 17. ”*Na, darf ich rin?*” ”*Hier ist keen Kino.*” (Döblin 1986, 28.)

”*No, pääsenkö mä sisälle?*” ”*Ei täällä mitään levaria ole.*” (Döblin 1979, 47.)

Romaanin alkupuolella yksi merkittävistä sivuhenkilöistä on Lina. Linan puhetapa ei eroa havaittavasti muista henkilöistä, vaan myös hänen puheessaan yhdistyvät yleiskieli, puhekieli ja Berliinin murre. Esimerkissä 18 on Linan repliikki. Repliikin lauseet ovat melko lyhyitä, mikä on tyypillistä silloin, kun puhetta imitoidaan kirjoituksessa. Döblinin dialogissa esiintyy toisinaan tätäkin esimerkkiä lyhempiä virkkeitä. Puhekieli näkyy repliikissä äännepiirteiden tasolla, kuten sanassa *nee* ja muutaman sanan loppuvehityksissä. Verbimuoto *biste* (*bist du*) on yleinen Berliinin murteessa käytetty muoto, jossa verbi ja subjekti yhdistyvät. Viimeisessä virkkeessä puhekielen piirteitä ovat puuttuva subjekti ja puhekielinen verbi *dünnemachen* (Duden Online-Wörterbuch 2016, s. v. *dünnemachen*). Suomennoksessa sekoittuvat yleiskieli ja puhekieli, joka tulee esille äänne- ja muotopiirteiden tasolla persoonapronomineissa. Myös ensimmäisen repliikin *ehei* ja kieltosanan toisto ovat puhekielisiä piirteitä. Fraasi *haistattaa pitkät* on alatyylinen ja puhekielinen (Muikku-Werner, Jantunen & Kokko 2008, s. v. *haistattaa*). Suomennoksessa säilyy repliikin tyyli ja Linan suorasukainen puhetapa. Välillä Peromiehen dialogisuomennokset ovat kuitenkin jopa karkeakielisempiä kuin alkutekstin repliikit.

Esimerkki 18. ”*Nee, nee, mit dir geh ich nich,* Franz. Bei mir *biste* abgemeldet. *Kannst dir dünnemachen.*” (Döblin 1986, 75.)

”*Ehei, ei, en minä lähde sun kanssasi,* Franz. Minä *haistatan sulla pitkät*. Saat häipyä *mun* puolestani.” (Döblin 1979, 100.)

6.5 Yhteenveto

Molemmissa tutkimusaineistoon kuuluvissa saksankielisissä romaaneissa on käytetty murteita ja puhekieltä, jotka luovat puheen illuusiota ja vahvistavat joko henkilöiden karakterisaatiota, miljöötä, tapahtuma-aikaa tai kaikkia niistä. *Buddenbrooks*-romaanin dialogissa hallitsevia puhutun kielen variaatioita ovat alasaksa, jota puhuvat monet kaupungin työläisväestöstä ja osa Buddenbrookien palveluskunnasta, sekä Alois Permanederin puhuma Baijerin murre. Pelkkiä standardisaksasta eroavia puhekielen piirteitä on dialogissa noin kahdeksasosassa tutkituista repliikeistä. Murretta on käytetty dialogissa johdonmukaisesti, ja sillä on selkeä funktio henkilöhahmojen persoonallisuuden esille tuojana. Murre on myös sosiolektin asemassa, sillä murteen käyttö erottaa selkeästi Buddenbrookit ja heidän kanssaan samassa sosiaalisessa asemassa olevat henkilöt työläisväestöstä. Suurin osa puheen variaatioiden piirteistä esiintyy äänne- ja muotopiirteiden tasolla, mutta dialogissa on myös esimerkiksi alasaksalle tyypillistä sanastoa. Sanoman muotoilu on välillä keskustelunomaista, välillä taas kirjakielen normien mukaista.

Berlin Alexanderplatz -romaanissa puhekielen ja murteen merkitys ei ole erotella henkilöitä toisistaan, vaan puheen variaatiot heijastavat Berliinin kaupunkia ja sen asukkaita. Dialogin kieli on siten kaupungille tyypillistä. Berliinin murre on teoksessa kuvattujen kaupunkilaisten sosiolekti. Lähes kaikki tutkimusaineistoon rajatussa teoksen osassa puheenvuoron saavat henkilöt puhuvat kieltä, jossa on piirteitä yleiskielestä, Berliinin murteesta ja puhekielestä. Puhekielen piirteitä on suurimassa osassa tutkittuja repliikkejä, ja murrepiirteitä on huomattavasti vähemmän. Murrepiirteitä ei ole käytetty johdonmukaisesti, ja samassa repliikissä on usein samoja sanoja kirjoitettu sekä yleiskielisellä että murteellista ääntämistä imitoivalla tavalla. Vain kaksi päähenkilön tapaamaa juutalaismiestä puhuu hieman muista eroavalla tavalla: heidän puheessaan on piirteitä jiddišistä eli juutalaissaksasta. Jiddiš ei kuitenkaan kuulunut tutkimuksen aineistoon. Romaanin dialogissa murretta ja puhekieltä on esitetty äänne- ja muotopiirteiden sekä lauserakenteen tasolla. *Buddenbrooks*-romaanin verrattuna lauserakenteen tason puhekielisyyttä on tässä romaanissa enemmän: dialogi sisältää puhekielelle tyypillistä epäjatkuvuutta, viittaussuhteita ja subjektittomia lauseita, joita on Mannin romaanissa melko vähän.

Buddenbrooks-romaanin kahden suomennoksen välillä on 85 vuotta, mikä näkyy selvästi dialogin käännösmenetelmissä. Siebergin käännös on hyvin yleiskielinen, ja lähtötekstin murteita ei ole juurikaan tuotu esille suomenkielissä repliikeissä. Tutkituista repliikeistä noin puolet on täysin yleiskielisiä, ja vähän yli kolmasosassa on puhekielisyyttä, mutta puhekieliset

viitteet ovat hyvin hienovaraisia. Puhekielen piirteitä esiintyy lähinnä äänne- ja muotopiirteiden tasolla inkongruenssina ja sanoman muotoiluun liittyvinä puheen illuusion keinoina, joihin kuuluu muun muassa toisto. Mitään selkeää murretta ei ole käännöksessä näkyvissä. Nykyrin käännösmenetelmät ovat olleet täysin erilaisia. Nykyri on korvannut lähtöteoksen alasaksan Turun murteella ja Baijerin murteen murresekoituksella, joka on sanastoltaan eteläpohjalaista ja taivutusmuodoiltaan peräpohjalaista murretta. Tutkittavista repliikeistä vain yhdeksän on yleiskielisiä, mikä kertoo siitä, että uudemmassa suomennoksessa käännösmenetelmä on ollut kääntää murre jollakin kohdekieliselä murteella. Siebergin käyttämä menetelmä on ollut korvata murre tai puhekielisyys yleiskielellä, jossa on ajoittain pieniä puhekielisiä elementtejä.

Peromiehen *Berlin Alexanderplatz* -suomennos on melko puhekielinen. Peromies on kääntänyt lähtöteoksen murteen ja puhekielisyyden suurimmaksi osaksi yleiskielellä, jossa on äänne- ja muotopiirteiden ja lauserakenteen tason elementtejä puhekielestä. Noin kymmenesosassa repliikeistä on myös murrepiirteitä, jotka ovat paria selkeästi Tampereen murteeseen viittaavaa sanaa lukuun ottamatta tyypillisiä sekä hämäläis- että Kymenlaakson murteille. Muutamassa repliikissä suomennoksessa on myös slangisanoja. Lähtöteoksen jiddišin kieli ei näy suomennoksessa muusta dialogista eroavana kielenä.

Käännöksissä puhekieltä ja murretta on siis imitoitu eniten äänne- ja muotopiirteiden sekä lauserakenteen tasolla. Tämä tulos on hieman erilainen kuin Schwitallan ja Tiittulan (2009) tutkimuksessa, jossa he havaitsivat sanastollisten ja lauserakenteellisten piirteiden olevan yleisimmät puheen illuusion luomisen menetelmät. Schwitallan ja Tiittulan tutkimissa käännöksissä oli nähtävissä myös äänne- ja muotopiirteiden tason käännösratkaisuja, erityisesti murteellisessa dialogipuheessa. Tutkimusaineistossa ei ollut kovin paljon elliptisiä ja hyvin lyhyitä lauseita, toisin kuin Schwitallan ja Tiittulan tutkimusaineistossa. Käännösmenetelmät ovat aina riippuvaisia lähtötekstin tyylistä, kääntäjän omasta tyylistä ja tulkinnasta sekä kompetenssista,

Kaikki kolme käännöstä ovat ilmestyneet eri vuosikymmenillä: *Buddenbrookien* ensikäännös ilmestyi vuonna 1925, uudelleenkäännös vuonna 2010 ja *Berlin Alexanderplatzin* suomennos 1970-luvun lopulla. Kaikki kolme käännöstä ovat erilaisia, ja niiden ilmestymisaikojen erilaiset kääntämisen normit ovat selkeästi havaittavissa. Siebergin käännös on hyvin yleiskielinen, eikä murretta ole käytetty ollenkaan, mikä oli tyypillistä 1900-luvun alun kirjallisuuspöireissä. Peromiehen käännöksessä on jo nähtävissä puhekieltä ja hieman murretta. Peromiehen

käännös kuvastanee kaunokirjallisuuden kielen 1950-luvulla alkanutta muutosta, jolloin puhekielen käyttö yleistyi sekä dialogeissa että kerronnassa (Schwitalla & Tiittula 2009, 23). Puheen variaatioita ei tosin ole imitoitu kovin johdonmukaisesti, mutta siihen voi vaikuttaa lähtötekstin dialogin epäjohdonmukaisuus. Nykyään murteiden ja puhekielen käyttäminen romaaneissa ei ole kovin huomiota herättävää. Nykyrin käännös muutaman vuoden takaa on selvästi puhekielisin, ja suomalaisia murteita on käytetty runsaasti. Nykyään murteiden kääntämisestä murteella pidetään hyvänä asiana, ja lukijat ovat jo tottuneet lukemaan yleiskielestä poikkeavaa dialogia. Kaikki kolme käännöstä edustavat erilaista ajallista kulttuuria, aivan samalla tavalla kuin lähtöteoksetkin. Varsinkin silloin, kun lähtöteoksen ja käännöksen välillä on kulunut paljon aikaa, kääntäjän on huomioitava käännösratkaisuissaan sekä lähtö- ja kohdekielen ja maantieteellisen kulttuurin erot että eri aikakausi.

Kääntäjien tekemät ratkaisut vaikuttavat siihen, millaisen kuvan lukija saa teosten henkilöistä, tapahtumapaikasta ja -ympäristöstä. Siebergin ensikäännös *Buddenbrooks*-romaanista ei tavoita alasaksaa puhuvien työläisten ja yleiskieltä käyttävän yläluokan sosiaalisia eroja. Siebergin osin jopa ylätyylinen ja nykylukijalle hieman vanhahtava kieli kuitenkin sopivat teoksen tapahtumien miljööseen, 1800-luvun Lyypekkiin. Myös lähtöteoksessa hassuksi ja vaikeasti ymmärrettävää kieltä puhuvaksi mieheksi kuvattu Alois Permaneder on Siebergin käännöksessä melko neutraali hahmo. Nykyrin käännös puolestaan tuo esille eri henkilöiden puhetavat ja muun muassa Permanederin murteen, jota romaanin monet henkilöhahmot pitävät omituisena. Suomalaisten murteiden käyttö tuo käännöksen paljon lähemmäksi suomalaista kuin saksalaista ympäristöä, erityisesti Turun murteen vuoksi. Baijerin murteen korvaava etelä- ja peräpohjalaisen murteen sekoitus ei paikannu yhtä selvästi tietylle maantieteelliselle alueelle.

Peromiehen käännöksessä karakteriaatiota ei juuri tapahdu dialogin kautta, mutta lähtöteoksessakaan henkilöt eivät eroa puhetapansa osalta. Päähenkilö Biberkopfin puhetapa ei vaihtelee selkeästi tilanteen mukaan, mitä ei tapahdu lähtöteoksessakaan. Jiddišin kielen piirteiden esille tuominen alkuteoksessa karakterisoi juutalaiset miehet selkeästi, mutta kyseinen kielivariaatio ei kuulunut tämän tutkimuksen aineistoon.

Tutkimuksen tuloksia tarkasteltaessa on hyvä ottaa huomioon mahdolliset inhimilliset virheet aineiston keräyksessä ja murteiden ja puhekielen piirteiden luokittelussa. Jotkin murrepiirteet voivat esiintyä useissa murteissa, ja vaikka tämä on pyritty ottamaan tutkimuksessa huomioon, murteiden tunnistamisessa on voinut tapahtua virheitä. Lisäksi rajanveto puhekielisten

elementtien ja johonkin murteeseen liittyvien piirteiden välillä ei ole aina selkeää. Puhekielisten ja murteellisten elementtien jaottelu äänne- ja muototason, lauserakenteen tason, sanaston ja sanoman muotoilun tason piirteisiin ei ole aivan yksiselitteinen, varsinkaan lauserakenteen ja sanoman muotoilun osalta.

7 Lopuksi

Tutkielman tarkoitus oli selvittää, miten puhekieltä ja murretta on käytetty kahdessa saksalaisen kirjallisuuden klassikkoteoksessa, Thomas Mannin *Buddenbrooks*-romaanissa ja Alfred Döblinin *Berlin Alexanderplatzissa*. Tutkimuksessa tarkasteltiin sitä, miten teosten suomentajat ovat huomioineet yleiskielestä eroavat puhemuodot käännöksissään ja miten käännöksiin ovat vaikuttaneet niiden ilmestymisaikoihin vallinneet kääntämisen normit. Keskeiset tutkimustulokset osoittavat, että Siebergin ensikäännös *Buddenbrookeista* ei ole pyrkinyt luomaan lähtöteoksessa vallitsevaa puheen illuusiota ja korvaamaan lähtöteoksen murretta suomalaisella murteella. Nykyrin uudelleenkäännös on uskollinen lähtötekstille sikäli, että murre on korvattu murteella, vaikka suomalaisten murteiden käyttäminen tuo tekstin lähemmäksi suomalaista kuin saksalaista kulttuuria. Peromiehen *Berlin Alexanderplatz* -romaanin käännös sijaitsee käännösmenetelmien osalta kahden muun käännöksen välissä. Siinä on käytetty puhekielisyttä ja pieniä viittauksia murteisiin, mutta dialogin kieli ei ole kovin johdonmukaista.

Tutkimuksen tulokset eivät ole yhteneväisiä kaikkien aikaisempien tutkimusten kanssa. Esimerkiksi Englund Dimitrova (1997, 62) on havainnut omissa tutkimuksissaan, että kääntäjät eivät siirrä käännökseen joihinkin olemassa oleviin murteisiin viittaavia piirteitä, vaan he käyttävät arkikieltä ja standardisoivat kieltä. Hänen mukaansa kääntäjillä on taipumus muuttaa lähtötekstin standardikielestä eroavaa kieltä selvästi lähtötekstiä yleiskielisemmäksi (mp.). Tässä tutkimuksessa vain Sieberg oli siirtynyt käännöksessään lähtötekstin murteellisesta dialogista selkeästi yleiskieleen, mutta Nykyrin ja Peromiehen käännökset eivät standardisoineet kieltä. Peromies oli jopa lisännyt puhekielisiä piirteitä repliikkeihin, jotka olivat lähtötekstissä yleiskielisiä. Tämä tutkimus on yleisten käännösstrategioiden osalta lähellä Schwittallan ja Tiittulan (2009) tutkimusta, jossa he toteavat, että usein lähtötekstin puheen variaatioita sisältävää dialogia standardisoidaan, mutta on olemassa myös päinvastaisia tapauksia.

Aikaisemmat puhekielisyyden ja murteen kääntämisestä tehdyt tutkimukset osoittavat, että puheen variaatioita sisältävän kaunokirjallisen tekstin kääntämisessä jotkin käännösmenetelmät ja -strategiat ovat toisia yleisempiä. Jokainen kääntäjä tekee silti aina omat ratkaisunsa, jotka voivat poiketa yleisimmästä kääntämistavasta. Tutkimustulosten eroavaisuudet osoittavat, että lisätutkimukselle on vielä tarvetta ja että kääntäjien valitsemat käännösmenetelmät riippuvat sekä ajallisesta että paikallisesta kulttuurista, jossa hän kääntää. Tässä tutkimuksessa ei tutkimuskysymyksen rajauksen vuoksi voitu ottaa huomioon kustantajien mahdollisia toiveita ja ohjeistuksia kääntäjille.

Sekä puhuttu että kirjoitettu kieli ovat jatkuvassa muutoksessa, eikä 2010-luvun suomalainen puhekieli ole samanlaista kuin muutama vuosikymmen sitten. Puhekielisyyttä ja murteita koskevan tutkimuksen pitäisikin huomioda puheen variaatioiden muuttuminen ja se, miten kääntäjät eri aikoina käyttävät usein oman aikansa murteita ja puhekieltä käännöksissään. Kääntäjä voi tehdä silti toisenlaisenkin valinnan. Hän voi käyttää tarkoituksella esimerkiksi vanhahtavaa kieltä, nykyään vähän käytettyjä sanoja tai korostetun kirjakielistä dialogia.

Kummassakaan tutkimukseen kuuluvassa saksankielisessä teoksessa murteen ja sosiolektin välille ei voi vetää selkeää rajaa, vaikka joidenkin tutkijoiden mukaan murre ei ilmennä lainkaan sosiaalista erottelua (ks. esim. Czennia 2004). On huomioitava, että *Buddenbrooks*-romaani kuvastaa 1800-luvun Saksaa ja *Berlin Alexanderplatz* puolestaan sijoittuu 1920-luvulle. Molempina aikakausina sosiaaliset luokkaerot olivat ehkä selvempiä kuin nykyään, mikä heijastui kielen käytössä. Murre ja puhekielisyyys merkitsevät myös joidenkin henkilöhahmojen idiolektista puhetapaa: esimerkiksi Alois Permanederin ja neiti Weichbrodtnin puhe- tavat eroavat niin selkeästi muista, että ne ovat vain heille tyypillisiä. Tutkittaessa puheen variaatioiden ja murteiden kääntämistä on muistettava, että tutkijan näkemykset siitä, mikä on murretta tai sosiaalista asemaa merkitsevä puheen variaatio vaikuttavat väistämättä tutkimus- tuloksiin.

Tätä tutkimusta voisi jatkaa tarkastelemalla esimerkiksi *Buddenbrooks*- ja *Berlin Alexanderplatz* -romaaneissa näkyvää karakterisaatiota ja murteiden herättämien konnotaatioiden merki- tystä. Tutkimuksen voisi ulottaa usein tutkittujen klassikkoteosten sijaan myös vähemmän tunnettujen kirjailijoiden teksteihin. Kyseisten näkökulmien tarkastelu myös käännöksissä olisi hedelmällistä. Murteella ja puhekielen elementeillä on aina tarkoitus, minkä vuoksi kää- ntäjien ratkaisut voivat muuttaa kirjailijan teokseen kirjoittamia merkityksiä suuresti. Näkö- kulman hedelmällinen tutkiminen vaatisi käännöstieteellisten menetelmien yhdistämistä kir- jallisuustieteen menetelmiin. Toinen lisätutkimuskohde olisi kääntäjän kompetenssin vaiku- tuksen tutkiminen puheen variaatioiden kaunokirjallisessa kääntämisessä. Tässä tutkimukses- sa ei ole otettu kantaa kääntäjien kykyihin ja taitoihin, sillä pelkkien käännösten tarkastelu ei ole validi tutkimusmenetelmä. Kääntäjien kompetenssin vaikutusta murteiden kääntämiseen voi tutkia vain sekä käännöksiä ja lähtötekstejä vertailemalla että selvittämällä kääntäjän taus- taa esimerkiksi haastattelun tai itsereflektoinnin avulla.

Tutkimusaineisto

- Döblin, Alfred 1979. *Berlin Alexanderplatz*. Suomentanut Aarno Peromies. Helsinki: WSOY.
- Döblin, Alfred 1986 [1929]. *Berlin Alexanderplatz*. 4. painos. Berliini: Rütten & Loening.
- Mann, Thomas 1925. *Buddenbrookit: erään suvun rappeutumistarina I-II*. Suomentanut Siiri Sieberg. Porvoo: WSOY.
- Mann, Thomas 2007 [1901]. *Buddenbrooks – Verfall einer Familie*. 9. painos. Frankfurt am Main: S. Fischer Verlag.
- Mann, Thomas 2010. *Buddenbrookit: erään suvun rappio*. Suomentanut Ilona Nykyri. Helsinki: WSOY.

Lähteet

- Alsina, Victòria 2012. Issues in the translation of social variation in narrative dialogue. Teoksessa Brumme, Jenny & Espanya, Anna (toim.). 137–154.
- Berg Henjum, Kjetil 2004. *Gesprochensprachlichkeit als Übersetzungsproblem*. Teoksessa Kittel, Harald, Armin Paul Frank, Norbert Greiner, Theo Hermans, Werner Koller, José Lambert & Paul Fritz (toim.). 512–519.
- Brumme, Jenny & Espunya, Anna (toim.) 2012. *The Translation of Fictive Dialogue*. Amsterdam & New York: Editions Rodopi.
- Cadera, Susanne M. 2012. Translating fictive dialogue in novels. Teoksessa Brumme, Jenny & Espunya, Anna (toim.). 35–51.
- CfN= Centrum für Niederdeutsch 2012. *Was ist Niederdeutsch?* Saatavilla: https://www.uni-muens-ter.de/Germanistik/cfn/Plattinfos/WasistNiederdeutsch/Was_ist_Niederdeutsch.html. [Luettu 5.5.2016.]
- Chesterman, Andrew 2000. A causal Model for Translation Studies. Teoksessa Olohan, Maeve (toim.), *Intercultural Faultlines. Research Models in Translation Studies I. Textual and Cognitive Aspects*. Manchester & Northampton: St. Jerome. 15–27.
- Chesterman, Andrew 2004. Hypotheses about Translation Universals. Teoksessa Hansen, Gyde, Kirsten Malmkjær & Daniel Gile (toim.), *Claims, Changes and Challenges in Translation Studies*. Amsterdam: John Benjamins. 1–13.
- Chesterman, Andrew 2007. Kääntämisen normit. Teoksessa Riikonen, H. K., Urpo Kovala, Pekka Kujamäki, Outi Paloposki (toim.). 357–364.
- Czennia, Bärbel 2004. *Dialekte und soziolektale Elemente als Übersetzungsproblem*. Teoksessa Kittel, Harald, Armin Paul Frank, Norbert Greiner, Theo Hermans, Werner Koller, José Lambert & Paul Fritz (toim.). 505–512.
- Deane, Sharon L. 2011. *Confronting the Retranslation Hypothesis: Flaubert and Sand in the British Literary System*. University of Edinburgh, väitöskirja.
- Detken, Anke 1997. *Döblins "Berlin Alexanderplatz" übersetzt*. Göttingen: Vandenhoeck & Ruprecht.

- Deutsche Welle 2016. *So quatscht Berlin: Schrippe, Stulle und Molle*. Saatavilla:
<http://www.dw.com/de/so-quatscht-berlin-schrippe-stulle-und-molle/a-3947347>.
 [Luettu 18.5.2016.]
- Englund Dimitrova, Birgitta 1997. Translation ad dialect in fictional prose – Vilhelm Moberg in Russian and English as a case in point. Teoksessa Falk, Johan (toim.), *Norm, variation and change in language. Proceedings of the centenary meeting of the Nyfilosofiska sällskapet, Nedre Manilla 22–23 March 1996*. Tukholma: Almqvist & Wiksell international. 49–65.
- Englund Dimitrova, Birgitta 2004. Orality, literacy, reproduction of discourse and the translation of dialect. Teoksessa Helin, Irmeli (toim.), *Dialektübersetzung und Dialekte in Multimedia*. Frankfurt: Peter Lang. 121–139.
- Falk, Tanja 2006. *Hei, kuka puhuu ruispellossa? The Catcher in the Rye -romaanin dialogit Saarikosken ja Schroderuksen suomennoksissa*. Tampereen yliopisto, pro gradu –tutkielma.
- Federici, Federico M. 2011. *Translating dialects and languages of minorities. Challenges and solutions*. Oxford & New York: Peter Lang.
- Greiner, Norbert 2004. *Stil als Übersetzungsproblem: Sprachvarietäten*. Teoksessa Kittel, Harald, Armin Paul Frank, Norbert Greiner, Theo Hermans, Werner Koller, José Lambert & Paul Fritz (toim.). 899–907.
- Haakana, Markku 2013. Dialogin yksityiskohdista kokonaisuuteen. Teoksessa Koivisto, Aino & Nykänen, Elise (toim.), *Dialogi kaunokirjallisuudessa*. Helsinki: Suomalaisen kirjallisuuden seura. 125–152.
- Hatim, Basil & Mason, Ian 1990. *Discourse and the translator*. Lontoo & New York: Longman.
- Hatim, Basil & Mason, Ian 1997. *Translator as communicator*. Lontoo: Routledge.
- Helin, Irmeli 2012. Gedichtübersetzung und Dialekt - eine unmögliche Kombination? Teoksessa Nadiani, Giovanni & Rundle, Chris (toim.), Special issues: The Translation of Dialects in Multimedia. *inTRAlinea.online translation journal*. University of Bologna. Saatavilla:
http://www.intraline.org/specials/article/gedichtuebersetzung_und_dialekt_eine_unmoegliche_kombination. [Luettu 17.11.2015.]
- Hiidenmaa, Pirjo 2005. Näkökulmia yleiskieleen. *Kielikello* 4/2005. 5–11.
- Hurta, Heikki 1999. Variaatiotutkimuksen myytit ja stereotypiat. Teoksessa Määttä, Urho, Pekka Pälli & Matti K. Suojanen (toim.), *Kirjoituksia sosiolingvistiikasta*. Tampere: Tampereen yliopiston suomen kielen ja yleisen kielitieteen laitos. 53–101.
- Hurta, Heikki 2007. Länttä ja itää – suomen murteiden ryhmittelyä. *Kielikello* 3/2007. Saatavilla: <http://www.kielikello.fi/index.php?mid=2&pid=11&aid=1865>. [Luettu 10.2.2016.]
- Karhu, Laura 2008. *Väinö Linnan Tuntemattoman sotilaan kaakkoismurre ja sen kääntäminen saksaksi*. Tampereen yliopisto, pro gradu -tutkielma.
- Kittel, Harald, Armin Paul Frank, Norbert Greiner, Theo Hermans, Werner Koller, José Lambert & Paul Fritz (toim.) 2004. *Übersetzung. Ein internationales Handbuch zur Übersetzungsforschung*. Berliini & New York: Walter de Gruyter.

- Koivisto, Päivi 2010. *Elämä ja miten se on elettyä*. Kiiltomato.net. Saatavilla: <http://www.kiiltomato.net/thomas-mann-buddenbrookit/>. [Luettu 7.6.2016.]
- Kolb, Waltraud 1999. Sprachvarietäten (Dialekt/Soziolekt). Teoksessa Snell-Hornby, Mary, Hans G. König, Paul Kußmaul, Peter A. Schmitt (toim.), *Handbuch Translation*. 2., paranneltu painos. 278–280. Tübingen: Stauffenberg-Verlag.
- Koskinen, Kaisa & Paloposki, Outi 2010. Retranslation. Teoksessa Gambier, Yves & Van Doorslaer, Luc (toim.), *Handbook of Translation studies. Volume 1*. Amsterdam & Philadelphia: John Benjamins Publishing. 294–298.
- Koskinen, Kaisa & Paloposki, Outi 2015. *Sata kirjaa, tuhat suomennosta – kaunokirjallisuuden uudelleenkiääntäminen*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- Kujamäki, Pekka 2007a. Kääntämisen normit sotien välisenä aikana. Teoksessa Riikonen, H. K., Urpo Kovala, Pekka Kujamäki, Outi Paloposki (toim.), *Suomennoskirjallisuuden historia I*. 401–413. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- Kujamäki, Pekka 2007b. Aarno Peromies. Teoksessa Riikonen, H. K., Urpo Kovala, Pekka Kujamäki, Outi Paloposki (toim.). 492–496.
- Kußmaul, Paul 2000. *Kreatives Übersetzen*. Tübingen: Stauffenburg.
- Landers, Clifford E. 2001. *Literary translation*. Clevedon: Multilingual matters.
- Lappalainen, Otto 2008. *Kesäklassikko: Alastoman kaupungin monet tarinat*. Kiiltomato.net. Saatavilla: <http://www.kiiltomato.net/alfred-doblin-berlin-alexanderplatz/>. [Luettu 7.6.2016.]
- Leech, Geoffrey & Short, Mick 2007. *Style in Fiction. A Linguistic Introduction to English Fictional Prose*. Harlow: Pearson Longman.
- Lebendiges Museum Online s. d. *Thomas Mann 1875–1955*. Saatavilla: <https://www.dhm.de/lemo/biografie/thomas-mann>. [Luettu 8.1.2016.]
- Liimatainen, Annikki 2013. *Zeitbindung bei Erst- und Neuübersetzung von Phraseologismen*. Teoksessa Fabčić, Melanija, Sabine Fiedler & Joanna Szerszunowicz (toim.), *Phraseologie im interlingualen und interkulturellen Kontakt. Phraseology in Interlingual and Intercultural Contact*. 147–160. Budapest: Bielsko-Biala.
- Liimatainen, Annikki 2015. Thomas Mannin Buddenbrookit uudelleenkiääntämishypoteesin näkökulmasta. Teoksessa Järventausta, Marja, Liisa Laukkanen & Christoph Parry (toim.), *Kontextwechsel. Zur gegenseitigen Vermittlung finnischer und deutscher Literatur durch Übersetzung. Kontekstinvaihto. Käännökset suomalaisen ja saksalaisen kirjallisuuden välittäjinä*. München: Iudicium Verlag. 84–105.
- Lyytikäinen, Erkki, Jorma Rekunen & Jaakko Yli-Paavola 2013. *Suomen murrekirja*. Helsinki: Gaudeamus.
- Majander, Antti 2014. Ilona Nykyri ja Jaana Kapari-Jatta voittivat suomentajien tärkeimmät palkinnot. *Helsingin Sanomat* 9.4.2015. Saatavilla: <http://www.hs.fi/kulttuuri/a1397011066731>. [Luettu 3.12.2015.]
- Makkonen-Graig, Henna & Vaattovaara, Johanna 2007. Murteiden uusi nousu. Riikonen, H. K., Urpo Kovala, Pekka Kujamäki, Outi Paloposki (toim.). 401–411.
- Menke, Hubertus 1998. Niederdeutsch: Eigenständige Sprache oder Varietät einer Sprache? Teoksessa Schmitsdorf, Eva, Nina Hartl & Barbara Meurer (toim.), *Lingua Germanica. Studien zur deutschen Philologie*. Münster: Waxmann. 171–184.

- Mielikäinen, Aila 2001. Kirjoitettua murretta. *Kielikello* 4/2001. 4–7.
- Muikku-Werner, Pirkko, Jarmo Harri Jantunen & Ossi Kokko 2008. *Suurella sydämellä ihan sikana. Suomen kielen kuvaileva fraasisanakirja*. Jyväskylä: Gummerus.
- Määttä, Simo 2004. Dialect and point of view. The ideology of translation in The sound and the fury in French. *Target* 16:2. 319–339.
- Nord, Christiane 2009. *Textanalyse und Übersetzen*. 4., uudistettu painos. Tübingen: Juluis Groos Verlag.
- Nykyri, Ilona 2010. Suomentajan jälkisanat. Teoksessa Mann Thomas, *Buddenbrookit. Erään suvun rappio*. Helsinki: WSOY. 646–647.
- Nykänen, Elise & Koivisto, Aino 2013. Näkökulmia kaunokirjalliseen dialogiin. Teoksessa Koivisto, Aino & Nykänen, Elise (toim.), *Dialogi kaunokirjallisuudessa*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura. 9–56.
- Paloposki, Outi & Koskinen, Kaisa 2004. A thousand and one translations: Revisiting retranslation Teoksessa Hansen, Gyde, Kirsten Malmkjaer & Daniel Gile (toim.), *Claims, Changes and Challenges in Translation Studies*. Amsterdam & Philadelphia: John Benjamins Publishing. 27–38
- Pym, Anthony 1998. *Method in Translation History*. Manchester: St. Jerome Publishing.
- Riikonen, H. K., Urpo Kovala, Pekka Kujamäki & Outi Paloposki (toim.) 2007. *Suomennoskirjallisuuden historia II*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- Schwitalla, Johannes 1997. *Gesprochenes Deutsch: Eine Einführung*. Berliini: Schmidt.
- Schwitalla, Johannes & Tiittula, Liisa 2009. *Mündlichkeit in literarischen Erzählungen: Sprach- und Dialoggestaltung in modernen deutschen und finnischen Romanen und deren Übersetzungen*. Tübingen: Stauffenburg.
- S. Fischer Verlag 2013. *Alfred Döblin*. Saatavilla:
http://www.alfreddoebelin.de/site/alfred_doeblin/home. [Luettu 8.1.2016.]
- Soininen, Anne 2015. *Kielellinen variaatio ja moniäänisyyden välittyminen Robert Galbraithin dekkarin The Cuckoo's Calling suomennoksessa*. Tampereen yliopisto, pro gradu -tutkielma.
- Stedje, Astrid 2007. *Deutsche Sprache gestern und heute : Einführung in Sprachgeschichte und Sprachkunde*. 6., uudistettu painos.
- Stellmacher, Dieter 1981. *Niederdeutsch. Formen und Forschungen*. Tübingen: Max Niemeyer Verlag.
- Suojanen, Matti K. 1993. Puhekieli kääntäjän käsissä. Suojanen, Päivikki & Suojanen, Matti K. (toim.), *Kulttuurin kaleidoskoopista. Kirjoituksia kielestä ja kulttuurista*. Kangasala: Antrokirjat. 134–141.
- Tiittula, Liisa 2001. Puhuttu kieli ja sen illuusio kirjallisuudessa. Kuinka puhe kääntyy tekstiksi? *Kielikuvia* 1/2001. 5–16.
- Tiittula, Liisa ja Nuolijärvi, Pirkko 2013. *Puheen illusion suomenkielisessä kaunokirjallisuudessa*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- Toury, Gideon 2012. *Descriptive translation studies and beyond. Revisited Edition*. Amsterdam & Philadelphia: John Benjamins Publishing.
- UCLA – Department of Germanic Languages 2009. *Yiddish language*. Saatavilla:
<http://www.germanic.ucla.edu/yiddish>. [Luettu 25.5.2016.]

- Wiik, Kalevi 2006. *Sano se murteella: minkälaisia suomen murteet ovat ja missä niitä puhutaan?* Tampere: Pilot-kustannus.
- Wikipedia 2014. Siiri Sieberg. Muokattu viimeksi 22.12.2014. Saatavilla: https://fi.wikipedia.org/wiki/Siiri_Sieberg. [Luettu 3.12.2015.]
- Wissenschaft3000 s. d. *S: Zitate und geflügelte Worte – woher sie kommen*. Saatavilla: <https://wissenschaft3000.wordpress.com/liste-geflugelter-worte/s-zitate-und-geflugelte-worte-woher-sie-kommen/>. [Luettu 20.7.2016.]

Sanakirjat ja hakuteokset

- Bayrisches Wörterbuch s.d. Saatavilla: <http://www.bayrisches-woerterbuch.de/>. [Luettu 20.5.2016.]
- DeAcademic 2012. *Universal-Lexikon*. Saatavilla: http://universal_lexikon.deacademic.com/. [Luettu 20.7.2016.]
- Deutsch-Plattdeutsch Wörterbuch s. d. Saatavilla: <http://www.deutsch-plattdeutsch.de/>. [Luettu 26.5.2016.]
- Duden Online-Wörterbuch 2016. Saatavilla: <http://www.duden.de/woerterbuch>. [Luettu 29.5.2016.]
- Hyttinen, Hannu 2009. *Iso pipa. Tampere-suomi-suursanakirja*. Tampere: Tampere-Seura.
- Jarva, Vesa & Nurmi, Timo 2009. *Oikeeta suomee. Suomen puhekielen sanakirja*. 2. painos. Jyväskylä: Gummerus.
- Kielitoimiston sanakirja 2006. 2. osa. Helsinki: Kotimaisten kielten tutkimuskeskus.
- Kielitoimiston sanakirja 2016. Kotimaisten kielten keskuksen verkkojulkaisuja. Saatavilla: <http://www.kielitoimistonsanakirja.fi/netmot.exe?motportal=80>. Päivitetty 11.11.2014. [Luettu 25.7.2016.]
- Korhonen, Jarmo (toim.) 2008. *Saksa-suomi suursanakirja. Großwörterbuch Deutsch-Finnisch*. Helsinki: WSOY.
- Paunonen, Heikki 2001. *Tsennaaks Stadii, bonjaaks slangii. Stadin slangin suursanakirja*. 3. painos. Helsinki: WSOY.
- Plattdeutsches Wörterbuch s. d. Saatavilla: <http://www.plattdeutsches-woerterbuch.de/>. [Luettu 26.5.2016.]
- Spreetaufe 2015. *Berliner Wörterbuch*. Saatavilla: <http://www.spreetaufe.de/berlinerisch-berliner-jargon/woerterbuch-berlinisch-a-h/>. [Luettu 29.5.2016.]
- Suomen murteiden sanakirja* 1988. Helsinki: Kotimaisten kielten tutkimuskeskus.
- Suomen murteiden sanakirja* 2016. Kotimaisten kielten tutkimuskeskuksen verkkojulkaisuja. Saatavilla: <http://kaino.kotus.fi/sms/?p=main>. [Luettu 25.7.2016.]

Liite 1. Buddenbrooks-romaanin repliikkitaulukko

Saksankielinen dialogi, puhuja, sivunumero	Käytetty puheen variaatio	Puheen illuusion taso	Siebergin käännös, puhuja, sivunumero	Käytetty puheen variaatio	Puheen illuusion taso	Nykyrin käännös, puhuja, sivunumero	Käytetty puheen variaatio	Puheen illuusion taso
"Je, den Düvel ook, c'est la question, ma très chère demoiselle!" Monsieur Buddenbrook, s. 7.	Alasaksa	Puheen illuusion taso	"Siinäpä se solmu onkin, ma très chère demoiselle!" Monsieur Buddenbrook, s. 5 (nide 1).	Yleiskieli	Puheen illuusion taso	"Jaa-a, mitähän rumahista tosiaanki, c'est la question, ma très chère demoiselle!" Monsieur Buddenbrook, s. 5.	Turun murre	Äänne- ja muotopiirteet, sanasto
"Excusez, mon cher!... Mais c'est une folie! Du weißt, dass solche Verdunkelung der Kinderköpfe mir verdächtig ist! <i>Wat, de Dunner sleit in? Da soll doch glek de Dunner insdahn!</i> Geh! mir mit eurer Preußin..." Monsieur Buddenbrook, s. 12.	Alasaksa	Äänne- ja muotopiirteet, sanasto	"Excuse, mon cher!... Mais c'est une folie! Tiedäthän ettei innoien apsen järjen pilaaaminen minua miellytä. Vai ukkonen lyö alas. Lyököönkin paikalla! Mokoma preusitär..." Monsieur Buddenbrook, s. 11.	Yleiskieli	Puheen illuusion taso	"Excusez, mon cher! Mais c'est une folie! Tiedäthän sinä että minä näen punaista kun lasten pää pannaan tuolla lailla pyöräille! Ai, et mukamas jyrin äiskee? Etkä! <i>Sas mennä sen silän tän</i> koko mamselli..." Monsieur Buddenbrook, s. 9.	Puhekieli, Turun murre	Äänne- ja muotopiirteet, sanasto
"Es ist alles bereit", sagte Mamsell Jungmann und schnurte das rin der Kehle, denn sie hatte es ursprünglich überhaupt nicht aussprechen können. "Klothildchen hat tücht'g geholfen in der Küche, Trina hat fast nichts zu tun brauchen..." Ida Jungmann, s. 13.	Yleiskieli, Länsi-Preussin murre	Äänne- ja muotopiirteet, lauserakenne (epäjatkuvuus)	"Kaikki on valmista", sanoin mamselli Jungmann. "Klothilde on auttanut ahkerasti keittiössä. Trinan ei ole tarvinnut tehdä juuri mitään..." Hän kurahutti rin hullunkurisesti kurkussa, sillä hän ei alupitäen ollut osannut lausua sitä lainkaan. Ida Jungmann, s. 12.	Yleiskieli	Puheen illuusion taso	"Kaikki on valmista. Pikku Klothilde auttoi reippaasti keittiössä. Trinan ei ole tarvinnut tehdä juuri mitään..." sanoi mamselli Jungmann sorauttaen ärrää, jota ei ollut aluksi osannut lausua lainkaan. Ida Jungmann, s. 10.	Yleiskieli	
"'N Aop is hei! Soll er nicht gleich Dichter werden, Hoffstede?" Monsieur Buddenbrook s. 15.	Alasaksa	Äänne- ja muotopiirteet, sanasto	"Oikein! Eikö hänestä yksin tein voi tulla runoilija, Hoffstede?" Monsieur Buddenbrook, s. 15.	Yleiskieli	Puheen illuusion taso	"Apina mikä apina! Kui ois jos poika rappeis saman <i>tän runolljaks</i> , Hoffstede?" Monsieur Buddenbrook, s. 11.	Turun murre	Äänne- ja muotopiirteet
Er beugte sich vor, schüttelte den Kopf und redete eindringlich in die Luft hinein: "Äußerlich, mein gutes Kind, äußerlich bist du glatt und gelect, ja, aber innerlich, mein gutes Kind, da bist du schwarz..." Und dies sagte er unter Weglassung des "r" und indem er "schwarz" wie "swärz" aussprach... Christian, s. 15.	Yleiskieli, puhekieli	Sanoman muotoilu	Hän taivuttautui eteenpäin, ravisti päätään ja alkoi painokkaasti jäljitellä: "Ulkoa sinä, rakas lapsi, olet sileä kuin muna, niin olet, mutta sisältä sinä, rakas lapsi, olet musta..." Tämän hän sanoi jättäen pois rin ja matkien muutenkin niin onnistuneesti opettajan ääntämistä... Christian, s. 15.	Yleiskieli	Puheen illuusion taso	Hän kumartui eteenpäin, pudisti päätään ja puuskahti eteenä tuijottaen: "Päätpäi, poikasen, <i>päätpäi sää olet silone</i> ja silipattu, <i>mut sisätpäi</i> , poika hyvä, <i>sää</i> olet pikimusta..." Christian matki taitavasti opettajan murteellista ääntämystä... Christian, s. 12.	Turun murre	Äänne- ja muotopiirteet
"'N Aop is hei!" wiederholte der alte Buddenbrook kirschend. Monsieur Buddenbrook, s. 15.	Alasaksa	Äänne- ja muotopiirteet, sanasto	"Kuulkaahan tuota!" toisti ukko Buddenbrook hihittään. Monsieur Buddenbrook, s. 15.	Yleiskieli	Puheen illuusion taso	"Apina mikä apina!" toisti monsieur Buddenbrook nauraa kihertäen. Monsieur Buddenbrook, s. 12.	Yleiskieli	
"Öwer denn ook <i>glek düchtig!</i> " und Johann Buddenbrook machte eine weite Ambewegung über die Krögersche Verwandtschaft hin, indem er dem Alten die Hand schüttelte... Monsieur Buddenbrook, s. 17.	Alasaksa	Äänne- ja muotopiirteet	"Mutta voimalla ja vaelaj!" Johann Buddenbrook osotti laajalla kädenliikkeellä tuijoita ja puristi sitten vanhan herran kättä. Monsieur Buddenbrook, s. 17.	Yleiskieli	Puheen illuusion taso	"Ja sit' heti tuvan <i>täyret!</i> " Johann Buddenbrook viittasi laajalla kädenliikkeellä Krögeriden suuntaan käteleen samalla vanhaherra Krögeriä. Monsieur Buddenbrook, s. 13.	Turun murre	Äänne- ja muotopiirteet

Saksankielinen dialogi, puhuja, sivunumero	Käytetty puheen variaatio	Puheen illuusion taso	Siebergin käännös, puhuja, sivunumero	Käytetty puheen variaatio	Puheen illuusion taso	Nykyrin käännös, puhuja, sivunumero	Käytetty puheen variaatio	Puheen illuusion taso
"Wie gesagt, alle Achtung, Buddenbrook!" übertönte die wichtige Stimme des Herrn Köppen das allgemeine Gespräch, als das Folgmädchen mit den nackten, roten armen, dem dicken, gestreiften Rock und der kleinen weißen Mütze auf dem Hinterkopf, unter Beihilfe Mansell Jungmanns und des Mädchens der Konsulin von oben, die heiße Kräutersuppe nebst geröstetem Brot serviert hatte und man anfang, behutsam zu öffnen. Herr Köppen, s. 20-21.	Yleiskieli		"Kuten sanottu, kunnia talolle, Buddenbrook!" kaikui herra Köppenin mahtava ääni yli muun keskustelun, kun sisäkkö, jolla oli paljat punaiset käsivarret, paksu raitainen hame ja pieni pääläella kekottava valkoinen myssy, oli tarjoillut kuumaa vihannekskeittoa paahdetun leivän kera manselli Jungmannin ja väkärassa asuvan konsulin palvelustytön kanssa. Ja kun oli alettu varovasti maistella sitä. Herra Köppen, s. 21-22.	Yleiskieli		"Kuten sanottu, kunnia on!" kuului herra Köppenin kumea ääni muun keskustelun yli. kun paksuun raitalliseen hameeseen ja takaraivoille liukuneeseen valkoiseen myssyyn sonnustautunut, manselli Jungmannin ja konsulin palvelustytön avustaman piika oli punaiset käsivarret paljaana tarjoillut paahdettua leipää ja kuumaa yrttikeittoa, jota nyt ryhdyttiin huolella lusikoimaan. Herra Köppen, s. 16-17.	Puhekieli	Sanasto
"Alle Achtung! Diese Weitaufigkeit, diese Noblesse... ich muss sagen, hier läßt sich leben, muss ich sagen..." Herr Köppen, s. 21.	Yleiskieli, puhekieli	Sanoman muotoilu (toisto)	"Kunnia talolle! Kaikki on niin tilavaa ja upeata...täällä kelpaa elää, sen minä sanon..." Herra Köppen, s. 22.	Yleiskieli		"Kunnia on! Tämänöhen avaruus, tämänöhen hienostuneisuus... voi ennomaast, kyl kelpaa elellä, voi ennomaast sendis ..." Herra Köppen, s. 17.	Puhekieli, Turun murre	Äänne- ja muotoilteet, sanasto, sanoman muotoilu (toisto)
"Praktische Ideale... ne, ich bin da gar nicht für!" Er verfiel vor Verdruß den Dialekt. Monsieur Buddenbrook, s. 28.	Yleiskieli, puhekieli	Äänne- ja muotoilteet	"Käytännölliset ihanteet... ehei, minä en kannata niitä ollenkaan!" Hän unohti suuttumuksesta puhua murretta. Monsieur Buddenbrook, s. 31.	Yleiskieli		"Käytännön ihanteisiin... ee, semmost mäd en kannat ollenka!" hän sanoi vaihtaan harmissaan murteeseen. Monsieur Buddenbrook, s. 23.	Turun murre	Äänne- ja muotoilteet
"Krischan, freet mi nich tou veer", rief plötzlich der alte Buddenbrook, "Thilda, der schoadt es nichts... packt ein wie söben Drescher, die Dirn..." Monsieur Buddenbrook, s. 30.	Alasaksa, puhekieli	Äänne- ja muotoilteet, lauserakenne (epäjätkuvuus), sanoman muotoilu	"Krischan, älä syö liikaa", huusi ukko Buddenbrook. "Thilda se ei halitaa... nielee sisäänä kuin seitsemän puimakonetta, semmoinen tyttö se on..." Monsieur Buddenbrook, s. 34.	Puhekieli	Lauserakenne (vittauspuhteet), sanoman muotoilu	"Krischan, diös ny ohnetu taas likoi", huudahti monsieur Buddenbrook äkkä. "Thilta on toist maat, tommosei fikoi ei tee tiukkaaka ...haki ku puimakone..." Monsieur Buddenbrook, s. 25.	Turun murre	Äänne- ja muotoilteet, lauserakenne, sanasto, sanoman muotoilu
"Einen Kongflick, daversteh' ich mich auf. Nee, alle schuldige Achtung, Herr Senator, aber Sie sind ja wolf nich zu helfen, Gott bewahre!" Herr Köppen, s. 40.	Alasaksa, puhekieli	Äänne- ja muotoilteet, sanasto	"Kongflick, sen minä sanon. Täysi kunnioitus, herra senaattori, mutta tässä asiassa me emme voi vetää yhtä köyttä!" Herra Köppen, s. 46.	Puhekieli, yleiskieli	Sanasto	"Rähiä, sen pääl mädki ymmärd. Eeh, kaikel kunnioitukse!, arvon herra senaattor, mut se on ät kyl mena, jumaliste!" herra Köppen, s. 33.	Turun murre	Äänne- ja muotoilteet
Herr Köppen, in einem Mantel mit fünfacher Pelerine, einen weltschweifigen grauen Cylinder auf dem Kopf und seine beleibte Gattin am Arm, sagte in seinem biedersten Baß: "h Abend, Buddenbrook! Na, geh' rein, erkalt' dich nicht. Vielen Dank - du? Ich habe gelesen wie lange nicht... und mein Roter zu vier Courantmark konveniert dir also? Gut! Nacht noch mal..." Herr Köppen, s. 42.	Puhekieli	Äänne- ja muotoilteet, lauserakenne, sanasto, sanoman muotoilu	Herr Köppen, jolla oli yllään viisikauluksinen hartiaaviitta ja päässä avra, hamaa silinteri ja joka talutti pulleaa vaimoan käsikoukusta, sanoi möräkimällä bassollaan: "Hyvää yötä, Buddenbrook! Menepäs sisään, ettet vilustu. Suuret kiitokset sulle! En ole pitkiin aikoihin syönyt näin lujasti... neljäleimainen punaviini miellyttää sinua siis. Vielä kerran, hyvää yötä!" Herra Köppen, s. 48.	Puhekieli, yleiskieli	Äänne- ja muotoilteet	Herra Köppen, yllään viisinkertaisella sadekeepillä varustettu takki, päässä hamaa, leveälierinen silinterihattu ja käsipuollessa tukeva valmonsä, sanoi römäkäläbassollaan: "Kylöpäs olikin ilta, Buddenbrook! No, menes siitä sisään jottet kylmety. Paljon kiitoksia, kuule! Eipä ole tullut aikoihin syövä yhtä hyvin... ja se neljän markan punaviini siis kelpaa sinulle? Hyvää yötä vielä kerran..." Herra Köppen, s. 35-36.	Puhekieli	Äänne- ja muotoilteet, lauserakenne, sanasto, sanoman muotoilu
"Na, min Schön Johann! Wo gehst du dot?" Monsieur Buddenbrook, s. 43.	Alasaksa	Äänne- ja muotoilteet, sanasto (partikkelit)	"No, poikani Johanni! Mitäs kuuluu?" Monsieur Buddenbrook, s. 49.	Puhekieli	Äänne- ja muotoilteet, sanasto (partikkelit)	"No, poika, mitä miäles!" Monsieur Buddenbrook, s. 36.	Turun murre	Äänne- ja muotoilteet, sanasto (partikkelit)
"Sie hat prächtig getrunken", bemerkte Madame Antoinette. "Sieh nur, sie hat stupende zugenommen..." Antoinette Buddenbrook, s. 58.	Yleiskieli		"Hän söi niin vankan aterian", virkkoi madame Antoinette. "Katsohan, paino on jo hämmästyttävästi lisääntynyt..." Antoinette Buddenbrook, s. 66.	Yleiskieli		"Se söi oikein reippaasti!", huomautti madame Antoinette. "Katso vaikka, pikkunen on lihonut ällistytävästi..." Antoinette Buddenbrook, s. 48.	Puhekieli, yleiskieli	Lauserakenne (vittauspuhteet)

Saksankielinen dialogi, puhuja, sivunumero	Käytetty puheen variaatio	Puheen illuusion taso	Siebergin käännös, puhuja, sivunumero	Käytetty puheen variaatio	Puheen illuusion taso	Nykyin käännös, puhuja, sivunumero	Käytetty puheen variaatio	Puheen illuusion taso
Eine Gemüsefrauvielleicht, die, ihre große Strohschute mit hellgrünen Bändern auf dem Kopf, ih ihrem Wägelchen vom Dorfe hereinutschierte, rie für ihr ein freundliches "God'n Morgen ook, Mamselling!" Torimyyjä s. 60.	Alasaksa	Äänne- ja muotoopirteet, sanasto	Joku vihanmesmyyjätär, joka ajoi pikku rattaitaan kylästä kaupunkiin, päässään iso rälkeävinvirein nauhoiin koristettu olkihattu, saattoi huutaa hänelle "Ka, hyvää päivää, mamsse!". Torimyyjä, s. 69.	Puhekieli, murteen jäljittely	Äänne- ja muotoopirteet	Pieniä vihanmeskärryillä kotkylästään tulossa oleva torimuija, jolla oli leveäalierinen, vaaleanvihreillä nauhoilla leuan alle sidottu olkihattu, saattoi huikata hänelle ystävällisesti: "Huoment vaa fröökynälleki!" Torimyyjä, s. 50.	Murre (esim. Turun ja Oulun murre)	Äänne- ja muotoopirteet, sanasto
Und Johann Buddenbrook fügte hinzu: "Ein oller Stränker!" Monsieur Buddenbrook, s. 61.	Alasaksa, puhekieli	Äänne- ja muotoopirteet, sanasto	Ja ukko Johann Buddenbrook lisäsi tähän: "Mokoma riitapukari!" Monsieur Buddenbrook, s. 70.	Veiskieli		Ja Johann Buddenbrook lisäsi: "Ainane kränäjä!" Monsieur Buddenbrook, s. 51.	Murre (esim. Turun ja Oulun murre)	Äänne- ja muotoopirteet, sanasto
Herr Stengel, aus dessen Westentaschen stets ein halbes Dutzend wundervoll gespitzter Bleistifte hervorstarre, trug eine fuchsröte Perücke und einen offenen, heilbraunen Rock, der ihm fast bis an die Knöchel reichte, besaß Vatermörder, die sogar noch seine Schläfen bedeckten, und war ein witziger Kopf, der philosophische Unterscheidungen liebte, wie etwa: "Du sollst 'n Linie machen, mein gutes Kind, und was machst du? Du machst 'nen Strich!" Er sagte "Une" statt "Linie." Herr Stengel, s. 65.	Puhekieli	Äänne- ja muotoopirteet	jonka sisään katosisivat ohimotkin. Hän oli mukava mies, joka rakasti viisaustieteellisiä johdelmia. Hän saattoi esimerkiksi sanoa näin: "Sinun piti tehdä viiva, mutta mitä näenkään? Tuohan on selvä vako!" Herr Stengel, s. 75.	Veiskieli		Herra Stengelillä, jonka liivintaskusta törötti aina puolen tusinaa tavattoman taitavasti teroitettua lyijykynää, oli ketunpunainen peruukki, napittamaton, liki polviin asti ylettyvä vaaleanruskea takki ja niin korkea kaulus että se hipoi ohimoita; hän laski kernaasti leikkiä ja saivarteli leveän murteellisesti ääntään, esimerkiksi tähän tapaan: "Sun pitäis piirtää suora, poika hyvä, ja mitä säö teet? Verät viivan!" Herr Stengel, s. 55.	Turun murre	Äänne- ja muotoopirteet
Wenn sie zu einer Schülerin sagte: "Kind, sei nich-t sa dommi!" und zweimal dabei ganz kurz mit dem gekrümmten Zeigefinger auf den Tisch pochte, so machte sie dies Eindruck, das ist sicher. Neiti Weichbrodt, s. 84.	Murteen jäljittely, idiolekti	Äänne- ja muotoopirteet	Ja kun hän sanoi jollekin oppilaalle: "Lapsi, älä ole tohma!" napahuttaen samalla koukistetulla etusormellaan kaksi kertaa pöytään, ei se ollut tekemättä vaikutusta. Neiti Weichbrodt, s. 98.	Murteen jäljittely	Äänne- ja muotoopirteet	Kun hän sanoi jollekulle pensionaatin tytöistä: "Lapsi, äläpäs hoi-mö-lei!" ja kopautti pari kertaa kiivaasti pöytää kühmuraisella etusormellaan, vaikutus oli taattu. Neiti Weichbrodt, s. 71.	Veiskieli	
Und wenn Mademoiselle Popinet, die Französin, sich beim Kaffee mit allzuviel Zucker bediente, so hatte Fräulein Weichbrodt eine Art, die Zimmerdecke zu betrachten, mit einer Hand auf dem Tischsuch Klavier zu spielen und zu sagen: "Ich würde die ganze Zockerbösch nehmen!", dass Mlle. Popinet heftig erröte.... Neiti Weichbrodt, s. 84.	Murteen jäljittely, idiolekti	Äänne- ja muotoopirteet	Ja kun mademoiselle Popinet, ranskatär, otti kahvia juotaessa liian paljon sokeria, katsoi neiti Weichbrodt niin merkitsevästi kattoon, rummuttaen sormillaan pöytää ikään kuin pianoa soittaen, ja sanoi: "Minä ottaisin koko astian!" että mademoiselle Popinet punastui korviaan myöten... Neiti Weichbrodt, s. 98.	Veiskieli		Ja kun ranskalainen mademoiselle Popinet lappoi ylen määrin sokeria kahvinsa, ja neiti Weichbrodt katseli huoneen nurkkaan, naputteli sormilla pöytälinjaa ja sanoi: "Minä ottaisin ko-ko sokerikon!", se sai tytön punastumaan ankarasti... Neiti Weichbrodt, s. 71.	Veiskieli	
"Ich verstehe es nicht... ich verstehe es nicht..." schluchzte Tony fassungslos und schmiegte ihren Kopf wie ein Kätzchen unter die streichelnde Hand. "Er kommt hierher... sagt allen etwas Angenehmes... reist wieder ab... und schreibt, dass er mich... ich verstehe es nicht... wie kommt er dazu... was habe ich ihm getan?" Tony, s. 103.	Veiskieli, puhekieli	Sanoman muotoilu (toisto, epärointi)	"Minä en ymmärrä... minä en ymmärrä..." nyhytti Tony avuttomasti, kyynistellen kuin kissa sivelevän käden alla. "Hän ilmestyy tänne... sanoo jokaiselle jotakin mainittelevaa... matkustaa jälleen pois... ja kirjoittaa, että hän... minä en ymmärrä... miten hän on voinut... mitä minä olen hänelle tehnyt?" Tony, s. 122.	Veiskieli, puhekieli	Sanoman muotoilu (toisto, epärointi)	"Minä en ymmärrä... minä en ymmärrä..." nyhytti Tony poissa tolaitaan ja npuski päätä huksiaan siiltävään kämmeneen kuin kissanpoika. "Hän tulee tänne... sanoo kaikille jotakin miellyttävää... matkustaa pois... ja kirjoittaa mi nusta e tta hän... minä en ymmärrä... miten hän sel laista saa päähänsä... mitä minä olen hänelle tehnyt?" Tony, s. 87.	Veiskieli, puhekieli	Sanoman muotoilu (toisto, epärointi)

Saksankielinen dialogi, puhuja, sivunumero	Käytetty puheen variaatio	Puheen illuusion taso	Siebergin käännös, puhuja, sivunumero	Käytetty puheen variaatio	Puheen illuusion taso	Nykyin käännös, puhuja, sivunumero	Käytetty puheen variaatio	Puheen illuusion taso
" <i>Fahr ins man to Gassner's</i> ", Haus getragen hatte, "da sind die Pferd ganz gout unnerbracht... Sie übernahmen doch bei uns, Herr Buddenbrook?... I, warum nicht gar! Die Pferde müssen doch verschmaufen, und dann kämen Sie ja nicht vor Dunkelwerden zur Stadt..." Luotsivanhin Schwarzkopf, s. 118.	Alasaksa, puhekieli, yleiskieli	Äänne- ja muotopiirteet, lauserakenne, sanasto	" <i>Werkstää te redderssemin majaraaton</i> ", sanoi hän ajajalle, joka oli kantanut matka- sisään matka-arkun, "sinne voi hyvin jättää hevoset... Kai te jättäte meille yöksi, herra Buddenbrook?... Miksikä ei! Hevosten täytyy kuitenkin huohtaa, ettek te ehtisi kaupunkiin ennen pimeän tuloa..." Luotsivanhin Schwarzkopf, s. 141.	Yleiskieli	Äänne- ja muotopiirteet, lauserakenne, sanasto	" <i>tyyrakko karkyrettessemin kiovari</i> ", hän sanoi ajurille, joka oli kantanut matka- arkun taloon, "siä piretää hevosiit hyvä huoli... Tehän jättäte yöksi meille, herra Buddenbrook, eikös niin?... Ilman muuta! Täytyyhän hevosten levähtää, niin että ette te ennen pimeäntuloa kaupunkiin joutuisikaan..." Luotsivanhin Schwarzkopf, s. 101.	Turun murre, puhekieli, yleiskieli	Äänne- ja muotopiirteet, lauserakenne, sanasto
" <i>No, min Söhn</i> " sagne der Lotsenkommandeur, "du kömmt spät..." Luotsivanhin Schwarzkopf, s. 120.	Alasaksa, puhekieli	Äänne- ja muotopiirteet, sanasto (partikkelit)	" <i>No, poikasen</i> ", sanoi luotsipäälikkö, "nyöhäänhän sinä tulet..." Luotsivanhin Schwarzkopf, s. 142.	Yleiskieli, puhekieli	Sanasto (partikkelit)	" <i>No niin, poika</i> " sanoi Luotsivanhin, "sää olaan myöhässä..." Luotsivanhin Schwarzkopf, s. 102.	Puhekieli	Lauserakenne (passiivi), sanasto (partikkelit)
Der alte Schwarzkopf aber sagte: " <i>Nu speel di man nich up, Herr Dokter, mit deinem Stoffwechsel...</i> Da wollen wir gar nichts von wissen", worauf der Junge Mensch lachte und wieder errötend auf Tonys Teller blickte. Luotsivanhin Schwarzkopf, s. 121.	Alasaksa	Äänne- ja muotopiirteet, lauserakenne	Mutta uikko Schwarzkopf sanoi: "Älä pääs nyt mahtalle aineenvaihtoinesi, herra tohtori... Se saa meidän puolestamme olla rauhassa", jolloin nuorukainen nauroi ja katsoi jälleen punastuen Tony'n lautasta. Luotsivanhin Schwarzkopf, s. 144.	Yleiskieli	Yleiskieli	Mutta pojan isä sanoi: "Älä <i>prüstäl</i> sin, herra tohtor, vai mukamas <i>aineenvaihtunutta...</i> semmosit me ei <i>tahrot tätä yhtikä mitä</i> " Poika naurahhti isänsä sanolle ja katseli Tony'n lautasta punastuen taas. Luotsivanhin Schwarzkopf, s. 103.	Turun murre	Äänne- ja muotopiirteet
" <i>Allabonähr!</i> Ist mir eine Ehre, Herr Grünlich! Aber wollen der Herr sich's nicht ein bisschen bequemer machen? Einen Grog nach der Fahrt? Ich rufe sofort in die Küche..." Luotsivanhin Schwarzkopf, s. 149.	Puhekieli	Äänne- ja muotopiirteet, sanasto, lauserakenne	" <i>Allabonööri!</i> Erittäin miellyttävää, herra Grünlich! Mutta eikö herra halua istua hiukan mukavammin? Pieni grogi matkan jälkeen? Minäpä toimitan heti sanan keittiöön..." Luotsivanhin Schwarzkopf, s. 178.	Puhekieli, yleiskieli	Sanasto, lauserakenne	" <i>Alaponööri!</i> Hyvää päivää, herra Grünlich! Eikö herran sopisi tehdä oloaan vähän mukavammaks? Maistuisiko kuuma toti matkan päälle? Minä huiikkaan heti keittiöön..." Luotsivanhin Schwarzkopf, s. 127.	Yleiskieli, puhekieli	Sanasto
" <i>Was?</i> " rief der Lotsenkommandeur, indem er sich heftig auf die Armlenken stützte und emporsprang... " <i>Da soll doch gleich... I, dat wier je denn doch wol...</i> " Luotsivanhin Schwarzkopf, s. 150.	Alasaksa	Äänne- ja muotopiirteet, sanoman muotoilu (keskenjätöt)	" <i>Mitä?</i> " ärähti luotsipäälikkö tarttuen lujasti tuolin kalteisiin ja ponnahtaen kiihkeästi koholle... "Silloin hänen pitää heti... Sehän nyt olisi vasta..." Luotsivanhin Schwarzkopf, s. 180.	Yleiskieli, puhekieli	Sanoman muotoilu (keskenjätöt)	" <i>Mitä?</i> " huusi luotsivanhin, tarrasi raivokkaasti käsiin ja ampaisi pystyyn... "Tämä pitää kyllä heti... <i>Jukalavit, sehä ny olisiki...</i> " Luotsivanhin Schwarzkopf, s. 128.	Puhekieli, Turun murre	Äänne- ja muotopiirteet, sanoman muotoilu
"Du hast dich also wie ein dummer Junge betragen?" fuhr der Lotsenkommandeur Morten an. Luotsivanhin Schwarzkopf, s. 151.	Yleiskieli, puhekieli	Sanoman muotoilu	" <i>Sinä olet siis käyttäytynyt kuin tuma nuiikka?</i> " ahdisti luotsipäälikkö Mortenia. Luotsivanhin Schwarzkopf, s. 181.	Yleiskieli, puhekieli	Sanoman muotoilu	" <i>Sää olet käyttäntyny ku joku helkutin köppi, niivai?</i> " luotsivanhin ärjäisi Mortenille. Luotsivanhin Schwarzkopf, s. 129.	Puhekieli, Turun murre	Äänne- ja muotopiirteet, lauserakenne, sanasto
" <i>So, na, dann will 'k di man vertellen, dass du 'n Däskopp büs, 'n Hanswurst, 'n großer Dummerjahn! Und dass du morgen nach Göttingen abkutschst, hörst du wohl? morgenden Tages!</i> Und dass das Ganze 'n <i>Kinderkram</i> ist, ein nichtsnutziger <i>Kinderkram</i> und damit Punktum!" Luotsivanhin Schwarzkopf, s. 151.	Alasaksa, puhekieli	Äänne- ja muotopiirteet, lauserakenne, sanasto	" <i>Jaaha, na</i> silloin saat kuulla, että olet aika tomppeli, suuri veijari ja pöllö! Huomispäivänä lähdet Göttingeniin, kuuletko? Huomispäivänä! Ja se kaikki on lasten höpöystä, ei kerrassaan mitään muuta kuin lasten höpöbystä, ja siihen piste!" Luotsivanhin Schwarzkopf, s. 181.	Yleiskieli, puhekieli	Sanasto (partikkelit)	" <i>Vai semmattos. No täräkki sit, et olet täys aasi, tollo ja pöllö kusta! Ja et huome painut sinne Köttingenäs, kuulik sää?</i> Het <i>huome!</i> Ja et koko juttu o <i>lapsellist kotkotust. Iha vihoivimist kotkotust ja pistet!</i> " Luotsivanhin Schwarzkopf, s. 129.	Turun murre	Äänne- ja muotopiirteet, sanasto (partikkelit), lauserakenne

Saksankielinen dialogi, puhuja, sivunumero	Käytetty puheen variaatio	Puheen illuusion taso	Siebergin käännös, puhuja, sivunumero	Käytetty puheen variaatio	Puheen illuusion taso	Mykyrin käännös, puhuja, sivunumero	Käytetty puheen variaatio	Puheen illuusion taso
"Sei glücklich, du gutes Kind!", sagte sie, als Tony an Herrn Grünlichs Seite in der Säulenhalle erschien, reckte sich empor und küßte sie mit leise knallendem Geräusch auf die Stirn. Neiti Weichbrodt, s. 163.	Murteen jäljittely, idiolekti	Äänne- ja muotoilpiirteet	"Tule onnelliseksi, hyvä lapsi", sanoi hän Tonyin ilmeystessä pyyhässiin herra Grünlichin taluttamana, kurottaui eteenpäin ja suudella napsahutti Tonya hiljaa otsalle. Neiti Weichbrodt, s. 194-195.	Murteen jäljittely	Äänne- ja muotoilpiirteet	"Ollos onnellinen, lapskulta!" hän sanoi Tonyin ilmeystessä pyyhässiin herra Grünlichin käsipuolella ja suuteli tätä kevyesti poksauttaen otsalle. Neiti Weichbrodt, s. 139.	Puhekieli	Äänne- ja muotoilpiirteet
Als die Konsulin ihr wegen einer missratenen Chalottensauce einen Verweis hatte zu Teil werden lassen, hatte sie die nackten Arme in die Hüften gestemmt und sich wie folgt geäußert: "Warten Sie man bloss, Fru Konsulin, dort duert nu nich mehr lang, denn kommt ne annere Ordnung in de Soak; denn s'it ich doort up 'm Sofa in' sieden Kleed, und Sei bedehnen mich denn..." Trina, s. 176.	Alasaksa	Äänne- ja muotoilpiirteet, sanasto	Kun konsulitar kerran nuhteli häntä epäonnistuneen Chalotten-kastikkeen johdosta, oli Trina vastannut paljaat käsivarret puuskassa seuraavasti: "Odottakaaahan, rouva konsulinna, ei kestä kauan enää ennen kuin tulee toinen järjestys: silloin minä istun tuolla sohvasa silkkieningissää ja te palvellette minua..." Trina, s. 210.	Yleiskieli	Äänne- ja muotoilpiirteet, sanasto	Kun konsulinna oli joutunut moittimaan tyttöä epäonnistuneen salottikastikkeen vuoksi, tämä oli pannut paljaat käsivartensa puuskaan ja kuuluttanut: "Odottakaaas vaa, frouva konsulinna, ei men enä kauua ku tänneki tule uus oominki; sit mää ole se kerä istu tuul soffol silkkieninkis ja te possotte..." Trina, s. 150.	Turun murre	Äänne- ja muotoilpiirteet, sanasto
In irgend einem Winkel vernahm man unaufhörlich die Stimme des Herrn Stuht aus der Glockengießerstraße, welcher, einen schwarzen Rock über dem wollenen Hemd, sich an der Auseinandersetzung beteiligte, indem er mit entrüsteter Betonung beständig wiederholte: "Unerhörte Infamie!" – Übrigens sagte er "Infamje". Herra Stuht, s. 184.	Yleiskieli	Äänne- ja muotoilpiirteet, sanasto	Jostakin nurkasta kuului lakkaamatta herra Stuhtin ääni; hän oli saapunut Glockengießerstrasse'la musta takki villapaidan yllä ja otti nyt osaa kertomukseen toistamalla lakkaamatta: "Katalat! Katalat!" Herra Stuht, s. 220-221.	Yleiskieli	Äänne- ja muotoilpiirteet	Jostakin nurkasta kuului kaiken aikaa Keillonvalajankadulla asuvan herra Stuhtin ääni; hänellä oli musta takki villakankaaisen paidan päällä, ja hän osallistui keskusteluun hokien närkästyneellä äänellä herkeämättä: "Hävyttömyyren huippu!" Herra Stuht, s. 157.	Turun murre	Äänne- ja muotoilpiirteet
Gleich darauf tat in indend einem Winkel ein dumpfes und entrüstetes Organ den Ausspruch: "Unerhörte Infamje!" Herra Stuht, s. 186.	Alasaksa	Äänne- ja muotoilpiirteet	Heti tämän jälkeen lausuttiin Jostakin nurkasta matalalla, järkytyllä äänellä: "Katalat!" Herra Stuht, s. 222.	Yleiskieli	Äänne- ja muotoilpiirteet	Jostakin nurkasta kuului heti sen jälkeen juro ja käreä ääni joka sanoi: "Hävyttömyyren huippu!" Herra Stuht, s. 158.	Turun murre	Äänne- ja muotoilpiirteet
"Freigeit, Herr? Wieso? Gottesdunner... Die Leute werfen mit Ziegelsteinen! Ich heww da nu 'haug von..." Herra Benthien, s. 186.	Yleiskieli, alasaksa	Äänne- ja muotoilpiirteet, sanasto	"Raukkamaisuttako, herra? Kuinka niin? Herra varjeloon... ne heittävät tiilikiviä! Minä olen saanut tarpeekseni..." Herra Benthien, s. 222.	Yleiskieli, puhekieli	Lauserakenne (viittaussuhteet)	"Raukkamaisuttako, herra? Kuinka niin? Jessus... Ne paisko tiilikivi! Mun mitan on täys..." Herra Benthien, s. 159.	Puhekieli, Turun murre	Äänne- ja muotoilpiirteet, lauserakenne (viittaussuhteet), sanasto
"Da bün ick nich für tau haben", sagte jemand mit einer biedereren Entschlossenheit, die keinen Einwand gestattete. Prah!, s. 186.	Alasaksa	Äänne- ja muotoilpiirteet, sanasto	"En minä kannata sitä", sanoi joku niin jyrkän päättäväisesti, ettei se sietänyt vastaväitteitä. Prah!, s. 223.	Yleiskieli	Äänne- ja muotoilpiirteet, sanasto	"Mä en ainaska ruppe", sanoi joku niin jäyhän päättäväisesti että siihen ei ollut vastaan sanomista. Prah!, s. 159.	Turun murre	Äänne- ja muotoilpiirteet
"Da oben auf den Sitzen kann man von der Straße aus gesehen werden! Die Leute werfen mit Ziegelsteinen! Wee, Gottesdunner, ick heww da nu 'haug von..." Herra Benthien, s. 187.	Yleiskieli, alasaksa	Äänne- ja muotoilpiirteet, sanasto	"Tuolta ylhäältä penkeiltä näkyy ulos! Ne heittävät tiilikiviä! Oi, varjeloon, minä olen saanut tarpeekseni..." Herra Benthien, s. 223.	Yleiskieli, puhekieli	Lauserakenne (viittaussuhteet)	"Tonne yläpenkeil näke karut! Ne paisko tiilikivi! Mun mitan on täys..." Herra Benthien, s. 159.	Puhekieli, Turun murre	Äänne- ja muotoilpiirteet, lauserakenne (viittaussuhteet)

Saksankielinen dialogi, puhuja, sivunumero	Käytetty puheenvaraatio	Puheen illusion taso	Siebergin käännös, puhuja, sivunumero	Käytetty puheenvaraatio	Puheen illusion taso	Nykyrin käännös, puhuja, sivunumero	Käytetty puheenvaraatio	Puheen illusion taso
"Dass auch die verluchte Tür so eng ist!" stieß der Weinändler Köppen verzweifelt hervor. "Wenn wir hinaus wollen, drücken wir ja wol dat..." drücken wir uns ja wol!" Herri Köppen, s. 187.	Yleiskieli, Alasaksa	Äänne- ja muotoopitteet, lauserakenne (yksinäinen sivulause), sanoman muotoilu	"Ja tuo kirottu ovikin on niin kaita!" sanoi viinikauppias Köppen epätoivoisesti. "Jos me pyrimme ulos, niin puristumme kuoliaksi!" Herri Köppen, s. 223.	Yleiskieli		puuskahti viinikauppias Köppen epätoivoissaan. "Siinähan liiskaantuu hengiltä jos täällä ruvetaan ulos tunkemaan... liiskaantuu hengiltä!" Herri Köppen, s. 199.	Yleiskieli, puhekieli	Lauserakenne, sanoman muotoilu
Aber die meisten dachten darüber wie Herr Stuhlt, der mit einem fatalischen Kopfschütteln erklärte: "Ich bin ja doch zu dick dazu!" Herri Stuhlt, s. 188.	Yleiskieli, puhekieli	Sanasto (partikkelit)	Mutta useimmat ajattelivat kuten herri Stuhlt, joka sanoa tokäsi päättään pudistaen: "Minähän olen kuitenkin liian paksu mahuaikseni läpi!" Herri Stuhlt, s. 224.	Yleiskieli		Useimmat kuitenkin ajattelivat siitä niin kuin herri Stuhlt, joka kohtaloonsa alistuen pudisti päättään ja totesi: "Mää ny eres mahtuaka siit!" Herri Stuhlt, s. 160.	Turun murre	Äänne- ja muotoopitteet, lauserakenne (kieltoverbotin kielto)
Diese Tatsache, diese offenbare und unerhörte Unterbrechung der Ordnung, war das Erste, was den Konsul Buddenbrook aufrichtig erzürnte, und sie war schuld daran, dass er in ziemlich kurzem und ägerlichem Tone zu sprechen begann: "Lüüd, wat is dat nu biß für dumm Tüg, wat löda anstellt!" Konsuli Buddenbrook, s. 190.	Alasaksa	Äänne- ja muotoopitteet, sanasto	Tämä asianaara, tämä julkinen ja kuulumaton järjestyksen rikkomus oli ensimmäinen seikka, joka vilpittömästi suututti konsuli Buddenbrookia, ja se oli myös syynä siihen, että hän alkoi puhua jotakuin tuikealla äänellä: "Kuulkaa, mitä tuumuksia täällä nyt on oikein te keillä?" Konsuli Buddenbrook, s. 227.	Yleiskieli		Vastatämä seikka, se että päiväajestyksen oli tullut ilmiselvää ja ennenkuulumaton katkos, sai konsulin todella sydämistymään, ja se oli syynä siihen, että hän alkoi puhua melko töksäyttelevään ja äkäiseen sävyyn: "Kuulkaas ny, mihe helkuri konstailuun te olette ruvennu!" Konsuli Buddenbrook, s. 162.	Turun murre, puhekieli	Äänne- ja muotoopitteet (inkongruenssi), sanasto
Man machte sich aufmerksam, stieß sich in die Seiten und sagte gedämpft: "Dat's Kunsel Buddenbrook! Kunsel Buddenbrook will he red' hollen! Holl din Muß, Krischan, he! kann holl'schen fuchtig warn!... Dat's Makler Gosch... kiek! Dat's son Aap!... Is hei 'n beetten öwersgäng?" Kansalaiset, s. 190.	Alasaksa	Äänne- ja muotoopitteet, sanasto	Tultiin tarkkaavaisiksi, jotkut töykkivät toisiaan kylkeen ja sanoivat hiljaa: "Se on konsuli Buddenbrook! Konsuli Buddenbrook tahtoo pitää puheen!" "Pidä suusi, Krischan, se osaa olla riivatus vihainen..." "Tuo on kauppanvälittäjä Gosch... katso!... Eikö se ole hiukan hassahtava?" Kansalaiset, s. 227.	Yleiskieli, puhekieli	Lauserakenne (vittausuhteet), sanasto	Miehet hiljienivät, tökkivät toisiaan kylkeen ja kuusivat: "Se on konsuli Puttonprookki! Konsuli Puttonprookki meina puhu. Tuki suus ny, Kristani, se olette piru ku sil pääl sattu!... Taitoine on Koshi... katos! Konsyys marakatti! Eik se olekki vähä hähä?" Kansalaiset, s. 162.	Turun murre, puhekieli	Äänne- ja muotoopitteet, lauserakenne (vittausuhteet), sanasto, sanoman muotoilu
"Nu red' mal, Corl Smolt! Nu is Tiet! Ji heww hier den leewen langen Nomiddag bröfft..." Konsuli Buddenbrook, s. 190-191.	Alasaksa	Äänne- ja muotoopitteet, sanasto (partikkelit)	"No puhupas nyt, Corl Smolt! Mitä tämä on? Te olette mökösset täällä koko iltapäivän..." Konsuli Buddenbrook, s. 228.	Yleiskieli	Äänne- ja muotoopitteet, sanasto (partikkelit)	"No, antaas tulla ny, Corl Smolt! Ruppe riittämä. Te olette tääl jo remunu koko ehtopäivän..." Konsuli Buddenbrook, s. 162.	Turun murre, puhekieli	Äänne- ja muotoopitteet (inkongruenssi), sanasto (partikkelit)
"Je, Her Kunsel..." brachte Corl Smolt kauend hervor. "Dat's nu so 'n Soak... döwer... Dat is nu so wied... Wi maaken nu Revolutschon..." Corl Smolt, s. 191.	Alasaksa	Äänne- ja muotoopitteet, sanasto, sanoman muotoilu (epärointi)	"Niin, herri konsuli..." sai Corl Smolt sanotuksi leipää preskellen. "Se on nyt semmoinen asia... se on nyt sillä lailla... että meillä on nyt valankumous..." Corl Smolt, s. 228.	Yleiskieli, puhekieli	Sanoman muotoilu (epärointi)	"Juu, herri konsuli..." virkkoi Corl Smolt leipäänsä mutustaan. "Se on ylläppä... tatanoi... se on ymmöses hontis et... Me tehä valankumous ny..." Corl Smolt, s. 162.	Turun murre, puhekieli	Äänne- ja muotoopitteet (inkongruenssi), sanoman muotoilu (epärointi)
"Wat's dat för Undög, Smolt!" Konsuli Buddenbrook, s. 191.	Alasaksa	Äänne- ja muotoopitteet, sanasto	"Mitä roskaa sinä puhut, Smolt!" Konsuli Buddenbrook, s. 228.	Yleiskieli		"Mitä hullui, Smolt!" Konsuli Buddenbrook, s. 162.	Turun murre	Äänne- ja muotoopitteet, sanoman muotoilu

Saksankielinen dialogi, puhuja, sivunumero	Käytetty puheen variaatio	Puheen illuusion taso	Siebergin käännös, puhuja, sivunumero	Käytetty puheen variaatio	Puheen illuusion taso	Nykyrin käännös, puhuja, sivunumero	Käytetty puheen variaatio	Puheen illuusion taso
"Je, Herr Kunsel, dat seggen Sei woll, ööwer dat is nu so wied... wisünd nu nich mihr taufreden mit de Soak... Wir verlangen nu ne anner Ordnung, un dat is ja ook gar nich mihr, dass dat wat is..." Corl Smolt, s. 191.	Alasaksa	Äänne- ja muotopiirteet, sanasto, sanoman muotoilu	"Niin, herra konsuli, niinhän te sanotte... mutta se on nyt sillä lailla... ette/me olla enää vyytyväisiä asioihin... Me tahdotan toista me/ninkä, tämä ei enää ole yhtään sellainen kuin olla pitää..." Corl Smolt, s. 228.	Yleiskieli, puhekieli	Äänne- ja muotopiirteet (inkongruenssi), sanasto, sanoman muotoilu	"Juu, herra konsuli sano semmattis, mut se on ny sil' mäll' ei... Me ei enä suustuta... Me tahrata uus oominki, eikä lämämne mitä ny on olenä alkunkka..." Corl Smolt, s. 162.	Turun murre	Äänne- ja muotopiirteet (inkongruenssi), sanasto, sanoman muotoilu (epäpänti)
"Hür mal, Smolt, un ihr annern Lüd! Wer nu 'n verstännigen Kierl is, der geht nao Hus un scheert sich nich mihr um Revolution und stört hier nich de Ordnung..." Konsuli Buddenbrook, s. 191.	Alasaksa, yleiskieli	Äänne- ja muotopiirteet, sanasto	"Kuulehan, Smolt, jate muut. Olkaa nyt ymmärtäviä ja menkää kotiin alkaak haurailko vallankumouksesta ja rikkoko järjestystä..." Konsuli Buddenbrook, s. 228.	Yleiskieli	Äänne- ja muotopiirteet	"Kuales ny, Smolt, ja te muukki! Lopettaka lämämne so hamine ja painuka kattanne täält. Ny ei passa enä paasat vallankumouksist ja ruvet sohkema tääl järjestyst..." Konsuli Buddenbrook, s. 162.	Turun murre, puhekieli	Äänne- ja muotopiirteet, sanasto
"De Ordnung, seg ick!" beschloß Konsul Buddenbrook. "Nicht mal die Lampen sind angezündet... Dat geht denn doch tau wied mit de Revolution!" Konsuli Buddenbrook, s. 191.	Alasaksa, yleiskieli	Äänne- ja muotopiirteet	"Järjestystä, sanon minä!" lopetti konsuli Buddenbrook. "Lyhdyttyään eivät ole sytytty..." Tämä vallankumous menee liian pitkälle!" Konsuli Buddenbrook, s. 228.	Yleiskieli	Äänne- ja muotopiirteet	"Ruvet ny sohkema tääl järjestyst, sanon mädi!" päätti konsuli Buddenbrook lauseensa. "Eres lampui ei ol sytyetty..." Sin sen vallankumouksen kansa menty liiko pitkäl!" Konsuli Buddenbrook, s. 163.	Turun murre, puhekieli	Äänne- ja muotopiirteet, lause rakenne
"Je, Herr Kunsel, dat seggen Sei woll! Ööwer dat is man biß wegen das allgemeine Prinzip von dat Wahlrecht..." Corl Smolt, s. 191.	Alasaksa, puhekieli	Äänne- ja muotopiirteet (artikkelin taivutusmuoto)	"Niin, herra konsuli, niinhän te sanotte! Mutta se tapahtuu yleisen vaalioikeusperiaatteen tähden..." Corl Smolt, s. 228.	Yleiskieli	Äänne- ja muotopiirteet	"Juu, herra konsuli sano semmattis. Mut ku me puolusteta ny yleisen äänioikeuren periaatet..." Corl Smolt, s. 163.	Turun murre	Äänne- ja muotopiirteet (inkongruenssi)
"Je, Herr Kunsel", sagte Corl Smolt ein bisschen eingeschüchtert; "das is nu Allens so as dat is. Ööwer Revolutschon mütt sien, dat is tau gewiss. Revolutschon is ööwerall, in Berlin und in Paris..." Corl Smolt, s. 191.	Alasaksa	Äänne- ja muotopiirteet, sanasto	"Niin, herra konsuli!" sanoi Corl Smolt vähän pelästyneenä, "tämä on nyt mitä on. Mutta vallankumous se olla pitää, se on varma. Joka palkassa on vallankumous, Berliinissä, Pariisissa..." Corl Smolt, s. 228.	Yleiskieli	Äänne- ja muotopiirteet	"Juu, herra konsuli", sanoi Corl Smolt hiukan epävarmana, "se ny on kaak niinku o. Mut vallankumous tortte ol, ky jämpö o. Vallankumous on joka paikas, Perimis ja Parisis..." Corl Smolt, s. 163.	Turun murre, puhekieli	Äänne- ja muotopiirteet, sanasto
"Smolt, wat wull Ji nueentlich! Nu seggen Sei dat mal!" Konsuli Buddenbrook, s. 191.	Alasaksa, puhekieli	Äänne- ja muotopiirteet, sanasto (partikkelit)	"Smolt, mitä te nyt oikein tahdotte! Sonokaapas nyt!" Konsuli Buddenbrook, s. 229.	Yleiskieli, puhekieli	Äänne- ja muotopiirteet	"Smolt, mitä te ny oikostas tahrotte! Sanos ny!" Konsuli Buddenbrook, s. 163.	Turun murre	Äänne- ja muotopiirteet
"Je, Herr Kunsel, ick seg man bloss: wie wull Ji ne Republike, seg ick man bloss..." Corl Smolt, s. 191.	Alasaksa	Äänne- ja muotopiirteet, sanoman muotoilu (toisto)	"Niin, herra konsuli, minä sanon vaan: me tahdotan tasavaltaa, sen minä vaan sanon..." Corl Smolt, s. 229.	Yleiskieli, puhekieli	Äänne- ja muotopiirteet (inkongruenssi), sanasto, sanoman muotoilu (toisto)	"Juu, herra konsuli, en mäa muut sano ku et me tahrata ny tasavalta, muut en sano..." Corl Smolt, s. 163.	Turun murre	Äänne- ja muotopiirteet (inkongruenssi), sanoman muotoilu (toisto)
"Ööwer du Däskopp... Ji heww ja schon een!" Konsuli Buddenbrook, s. 191.	Alasaksa	Äänne- ja muotopiirteet, sanasto	"Pöläpää... Johan teillä on tasavalta!" Konsuli Buddenbrook, s. 229.	Yleiskieli, puhekieli	Sanasto	"Senkin tomppe!... Teilläähän on jo tasavalta!" Konsuli Buddenbrook, s. 163.	Yleiskieli, puhekieli	Sanasto
"Je, Herr Kunsel, denn wull wi noch een." Corl Smolt, s. 191.	Alasaksa	Äänne- ja muotopiirteet	"Niin, herra konsuli, mutta me tahdotan vielä toinen!" Corl Smolt, s. 229.	Yleiskieli, puhekieli	Äänne- ja muotopiirteet (inkongruenssi)	"Juu, herra konsuli, sit me tahrata vielä toine..." Corl Smolt, s. 163.	Turun murre	Äänne- ja muotopiirteet

Saksankielinen dialogi, puhuja, sivunumero	Käytetty puheen variaatio	Puheen illuusion taso	Siebergin käännös, puhuja, sivunumero	Käytetty puheen variaatio	Puheen illuusion taso	Nykyin käännös, puhuja, sivunumero	Käytetty puheen variaatio	Puheen illuusion taso
"Ma Lüd" sagne schließlich Konsul Buddenbrook, "ick glöw, dat is nu dat Beste, wenn ihr Alle naa Hus geht!" Konsuli Buddenbrook, s. 192.	Alasaksa	Äänne- ja muotopiirteet, sanasto (partikkelit)	"Kuulkaahan nyt, hyvät ihmiset" sanoi konsuli Buddenbrook lopuksi, "ei kukaan teidän nyt olisi parasta mennä kotiin!" Konsuli Buddenbrook, s. 229.	Yleiskieli		"Kunnekaas kaik", sanoi konsuli Buddenbrook viimein, "eiks mahra ol paras et painutte kottime jokane!" Konsuli Buddenbrook, s. 163.	Turun murre, puhekieli	Äänne- ja muotopiirteet
Carl Smolt, gänzlich verdutzt über die Wirkung, die er hervorgebracht, antwortete: "Je, Herr Kunsel, dat is nu so, un denn möht man de soak je woll up sick beruuhn lassen, un ick bin je ook man Froh, dat Herr Kunsel mi dat nich öwehehmen daut, un adjüs denn ook, Herr Kunsel..." Carl Smolt, s. 192.	Alasaksa, puhekieli	Äänne- ja muotopiirteet, sanasto, sanoman muotoilu	Carl Smolt, joka oli aivan ällistynyt aikaansaamastaan vaikutuksesta, vastasi: "No, herra konsuli, olkoon nyt sitten niin, että annetaan sitten asian olla, ja minä olen iloinen, ettei herra konsuli ole vihainen minulle, ja tuota, hyvästi nyt, herra konsuli..." Carl Smolt, s. 229.	Yleiskieli, puhekieli	Sanasto (partikkelit), sanoman muotoilu	Carl Smolt, täysin ymmällään aikaansaamastaan vaikutuksesta, vastasi: "Juu, herra konsuli, on se täätyst riikki, ja tämän ossian täyty kai vaa antaa ol mitä on, ja seeki o hyvä etei herra konsuli ny vihaks pistäny, ja näkemni ny vaa herra konsuli..." Carl Smolt, s. 163.	Turun murre, puhekieli	Äänne- ja muotopiirteet, lauserakenne (passiivi), sanasto, sanoman muotoilu
"Smolt, töf mal'n Oogenblick!" rief der Konsul. "Seg mal, hast du den Krägerschen Wagen nich seihn, de Kalesch' von Krögers vorm Burgtor?" Konsuli Buddenbrook, s. 192.	Alasaksa, yleiskieli	Äänne- ja muotopiirteet, lauserakenne (epäjätkuvuus), sanasto	"Smolt, odotapas vähän!" huusi konsuli. "Sanapas etkö ole nähnyt Krögerin vaunuja, Burgtorin ajoneuvoja?" Konsuli Buddenbrook, s. 229.	Yleiskieli, puhekieli	Äänne- ja muotopiirteet, lauserakenne	"Smolt, maltappas sekuntit!" huusi konsuli. "Tatanoi, et ois Kröckerin vaunui nähny, niit soi umpivaunui?" Konsuli Buddenbrook, s. 163.	Turun murre	Äänne- ja muotopiirteet, lauserakenne, sanasto
"Jewall, herr Kunsel! De is kamen. De is doar unnerwärts upp Herr Kunsel sin Hoff ruppfahrn..." Carl Smolt, s. 192.	Alasaksa	Äänne- ja muotopiirteet, sanoman muotoilu	"Kyllä, herra konsuli. Kyllä ne on tulleet. Ne on tuolla, ne ajoivat herra konsulin pihaan..." Carl Smolt, s. 229.	Yleiskieli, puhekieli	Äänne- ja muotopiirteet (inkongruenssi), sanoman muotoilu (toisto)	"Kyl mar vaa, herra konsuli. On ne tullu. Herra konsulin piha ne aratta..." Carl Smolt, s. 163.	Turun murre	Äänne- ja muotopiirteet (inkongruenssi), sanoman muotoilu (toisto)
"Schön, denn loop mal fixing hin, Smolt, un seg tau Jochen, heisallmal'n beetten rannerkammen; sin Herr will naa Hus." Konsuli Buddenbrook, s. 192.	Alasaksa	Äänne- ja muotopiirteet, sanasto	"Hyvä, juokse sukkelaan sinne ja sano Jochenille, että hän tuo ne pian tänne; herra tahtoo kotiin." Konsuli Buddenbrook, s. 229.	Yleiskieli		"Hyvä, kipaseha sinne, Smolt, ja sano Jochenille et oja vähä ikemmäs, herra tahto pääst katti." Konsuli Buddenbrook, s. 164.	Turun murre	Äänne- ja muotopiirteet, lauserakenne
"Jewall, herr Kunsel!" Carl Smolt, s. 192.	Alasaksa	Äänne- ja muotopiirteet	"Kyllä, herra konsuli!" Carl Smolt, s. 230.	Yleiskieli		"Kyl mar vaa, herra konsuli!" Carl Smolt, s. 164.	Turun murre	Äänne- ja muotopiirteet
"Täppische Flegel!" sagte der Konsul ärgerlich. "Ist man denn heute Abend aus Rand und Band?... Aber er hat Sie nicht verletzt, wie, Schwiegervater?" Konsuli Buddenbrook, s. 195	Yleiskieli		"Kaiken näköisiä kujeita!" sanoi konsuli suutuksissaan. "Onko kaikki tänä iltana sijoiltaan?... Ei kai se satuttanut teitä, appi?" Konsuli Buddenbrook, s. 233.	Yleiskieli		"Pojanpäivästä!" huudahti konsuli raivoissaan. "Onko niiltä tänä iltana kokonaan hölti pois?... Mutta eihän teihin sattunut, appi hyvä?" Konsuli Buddenbrook, s. 166.	Yleiskieli, puhekieli	Lauserakenne (viittaussuhteet), sanasto
"Brauchst nicht Furcht haben, Tonychen, mein Kindchen", sagte sie; "bist noch jung, wirst dich wieder verheiraten." Ida Jungmann, s. 232.	Yleiskieli, puhekieli	Lauserakenne (puuttuva subjekti), sanasto	"Älä ole huolissasi, lapsukainen", sanoi hän; "sinä olet vielä nuori, voit mennä uudelleen naimisiin." Ida Jungmann, s. 277.	Yleiskieli		"Älä huoli, Tony pikkuinen, lapsoseni", hän sanoi, "sinä olet vielä nuori, menet uudelleen naimisiin." Ida Jungmann, s. 197.	Yleiskieli	

Saksankielinen dialogi - puhuja, sivunumero	Käytetty puheen variaatio	Puheen illuusion taso	Siebergin käännös, puhuja, sivunumero	Käytetty puheen variaatio	Puheen illuusion taso	Mykyin käännös, puhuja, sivunumero	Käytetty puheen variaatio	Puheen illuusion taso
"Diese Möllendorpf, diese geborene Hagenström, diese Semlinger, dieses Julchen, dieses Geschöpf... was meinst du wohl, Mamal Sie grüßt mich nicht... nein, sie grüßt mich nicht! Sie wartet, dass ich sie zuerst grüße! Was sagst du dazu! Ich bin in der Breiten Straße mit erhobenem Kopfe an ihr vorbeigegangen und habe ihr gerade ins Gesicht gesehen..." Tony, s. 237.	Yleiskieli, puhekieli	Sanoman muotoilu (toisto), lauserakenne (demonstratiivipron.)	"Voitko ajatella, että tuo Möllendorpf - Hagenström - Semmlinger [sic] - Julchen, mokoma, ei tervehti minua... hän ei tervehti minua! Hän odottaa, että minä tervehtisin ensin! Mitä sinä sanot siitä? Kuljin Breitestrassessa pää pystyssä ja katsoin häntä suoraan kasvoihin..." Tony, s. 283.	Yleiskieli, puhekieli	Sanoman muotoilu, lauserakenne (demonstratiivipron.)	"Se naisenkuvatus Möllendorpf, syntijään Hagenström, mokoma Semlinger, se Julchen... Voitko kuvitella, äiti! Hän ei tervehti minua... ei, ei tervehti minua! Odottaa että minä tervehdin ensin! Mitäs sinä siitä sanot! Minä kävelin Breitestrassella pää pystyssä hänen ohitseensa ja katsoin häntä päin naamaa..." Tony, s. 202.	Yleiskieli, puhekieli	Äänne- ja muotoilpiirteet, lauserakenne (vittaussehteet, puuttuva subjekti), sanoman muotoilu (toisto)
"Oh, man kann sich hineinlassen!" Tony, s. 238.	Yleiskieli		"Kun joutuu oikein kiidäksin ..." Tony, s. 284.	Puhekieli	Lauserakenne (yksinäinen sivulause, passiivi), sanoman muotoilu (keskenjätto)	"No vaihan sitä lipsahtaa!" Tony, s. 202.	Puhekieli	Lauserakenne, sanasto (partikkelit)
"Je, Herr Poster..." sagte Trine [sic] zögernd, errötend und mit großen Augen. "Wekken meenen's denn? Den Ollen oder den Jungen?" Trina, s. 242.	Alasaksa	Äänne- ja muotoilpiirteet	"Kyllä, herra pastori", sanoi Trina epäroiden, punastuen ja luoden katseensa maahan. "Kumpotakos herra pastori tarkoittaa, vanhaako vai nuorta?" Trina, s. 289.	Yleiskieli, puhekieli	Äänne- ja muotoilpiirteet	"Totanol, herra pastori..." sanoi Trine [sic] empien, punastuen ja silmät selälään. "Kumppa te mehoitte, vanhaa vai nuort?" Trina, s. 206.	Turun murre	Äänne- ja muotoilpiirteet, sanasto
"Ach, Fru Konsulin, ach nee, nu kamen's man flink... ach Gottes nee, wat heww ick mi verfiert..." Line, s. 248.	Alasaksa	Äänne- ja muotoilpiirteet, sanoman muotoilu (toisto)	"Voi, rouva konsultitar, voi, voi, tulkaa pian... voi hyvä Jumala!" Line, s. 295.	Yleiskieli, puhekieli	Sanoman muotoilu (toisto)	"Voi frouva konsulinna, voi ei, äkki ry, voi herra tähre ku mul o syrän kurkus..." Line, s. 211.	Turun murre	Äänne- ja muotoilpiirteet, sanasto, sanoman muotoilu (toisto)
Aber das Mädchen stieß geängstigt hervor: "Ach nee, Ma'm Grünlich... un wenn es dat man wier... ööwer dat is mit den Herrn, und ick wollt man die Stieffel bringen, und doar stit Herr Kunsel doar upp'm Lehnstaul und kann nich reden und kiemt man immer bloß so, un ick glöw, dat geht nich gaut, den Herr Kunsel is ook gaar tau geel..." Line, s. 248.	Alasaksa	Äänne- ja muotoilpiirteet, sanasto, sanoman muotoilu	Mutta tyttö änkytti hädissään: "Ei, ei, ma'm Grünlich... jospa olisikin niin... herra, herra, minun piti viedä herralle saappaat, mutta herra konsuli istuu tuolissaan eikä sano mitään, haukkoo vaan näin, ja nyt taitaa tulla pahot, sillä herra konsuli on ihan mykkä..." Line, s. 295.	Yleiskieli, puhekieli	Sanoman muotoilu, sanasto	Mutta tyttö henkäisi kauhuissaan: "Eei olenka, frouva... oliski vaa semmöst... mut kuny on itte herrast puhe, ku möö vei hänel saapaat ni siin se etus herra konsuuli nojatualis eikä kyken puhuma ja liikutta ah vaa leukojas, noi ja noi, ja möö pelkkä kans ete itärrä hyvää ku herra konsuuli o lha kauhtan keltaneki..." Line, s. 211.	Turun murre	Äänne- ja muotoilpiirteet, sanoman muotoilu
Auch Herr Stuhlt in der Glockengießerstraße sagte zu seiner Frau, welche in den ersten Kreisen verkehrte: "Die Beiden ergänzen sich ganz gaut, will 'k dr man verstellen!" Herr Stuhlt, s. 267.	Yleiskieli, alasaksa	Äänne- ja muotoilpiirteet	Glockengiesserstrassen varrella asuva herra Stuhltkin sanoi vaimolleen, joka seurusteli parhaimmissa piireissä: "Nuo kaksi, kuulehan, täydentävät toisiaan mainiosti!" Herr Stuhlt, s. 318.	Yleiskieli		Myös herra Stuhlt Kellonvalajankadulta sanoi vaimolleen, joka liikkui parhaisissa piireissä: "Ne täyrenttä toisias kerrossas hyvi, sano mun sanone!" Herr Stuhlt, s. 227.	Turun murre	Äänne- ja muotoilpiirteet, lauserakenne (vittaussehteet)

Saksankielinen dialogi, puhuja, sivunumero	Käytetty puheen variaatio	Puheen illuusion taso	Siebergin käännös, puhuja, sivunumero	Käytetty puheen variaatio	Puheen illuusion taso	Hyöryn käännös, puhuja, sivunumero	Käytetty puheen variaatio	Puheen illuusion taso
Wenn aber Herr Marcus zu einem biederem Arbeitsmann: "Verstoh'n Sie mich?" sagte, so klang dies so völlig unmöglich, dass sein Socius, ihm gegenüber am Pulte, einfach anfang, zu lachen, auf welches Zeichen das ganze Comptoir sich der Heiterkeit überließ. Marcus, s. 267.	Alasaksa	Äänne- ja muotopiirteet	Muttaj os herra Marcus yritti käyttää murretta puhuessaan jonkun kelpo työmiehen kanssa, kuului se niin hullunkuriselta, että hänen pöydän toisella puolella istuva liikekumppaninsa purskahti nauruun, jonka merkin saatuaan koko henkilökunta antautui hyväntuuluen valtaan. S. 319.	Ei dialogia	Äänne- ja muotopiirteet	Mutta kun herra Marcus sanoi jollekulle kelpo työmiehelle: "Oletteek ymmärtäny", se kuulosti niin kerta kaikkisen mahdolltomalta, että vastapään pöydän ääressä istuva nuorempi yhtiökumppani yksinkertaisesti purskahti nauruun, jolloin koko konttoriväki uskaltautui seuraamaan esimerkkiä ja alkoi nauraa tyrskähdeliä. Marcus, s. 227.	Turun murre	Äänne- ja muotopiirteet
"Good'n Dag ook, Mäm' Grünlich!" sagte der Lotsenkommandeur und redete vor Freude platt. "No, weetens woll noch? Dat's nu all bangig lang her, ööwer dort wier ne verdämmt nette Tied... Un uns Worten, de & nu allang Dokter in Breslau, un hei heft ook all'ne ganz staa'tsche Praxis, der Bengel...." Luotsivanhin Schwarzkopf, s. 291.	Alasaksa	Äänne- ja muotopiirteet, sanasto (partikkelit), sanoman muotoilu	"Hyvää päivää, mä'm' Grünlich!" sanoi luotsipäällikkö puheen ilosta alasaksa. "Vielöpös te muistatte. Siitä on hiukan pitkä aika, kun te olitte meillä... Ja meidän Morten on nyt tohtorina Breslaussa ja sillä vekuilla on aikamoinen praktiikka..." Luotsivanhin Schwarzkopf, s. 346.	Yleiskieli, puhekieli	Äänne- ja muotopiirteet (puuttuva possessiivisuffiksi), lauserakenne	"Moihrotama kaunist päivää vaa frauvallekk", sanoi luotsivanhin puheen tohke isaan murretta. "Jaahas, jaahas, teki vissi muistatte viäi? Sit on tosi kauva, mut turkose mukava aikaa se oli... Juu, meijän Martteni, hän on ollu jo premniä aikka Preslaus tohroina, hänel on siä hiano vastaanotto, pojol..." Luotsivanhin Schwarzkopf, s. 248.	Turun murre	Äänne- ja muotopiirteet, lauserakenne, sanasto, sanoman muotoilu
Und auch Sesemi Weichbrodt kam, stellte sich auf die Zehenspitzen, küßte Gerda mit leise knallendem Geräusch auf die Stirn und sagte bewegt: "Sei glücklich, du gutes Kind!" Neiti Weichbrodt, s. 296.	Murteen jäljittely, idiolekti	Äänne- ja muotopiirteet	Sesemi Weichbrodt tuli myös, nousi varpaisilleen, suudella napsahutti Gerdaa otsalle ja sanoi liikutettuna: "Tule onnelliseksi, siis: hövi lapsi!" Neiti Weichbrodt, s. 353.	Yleiskieli, murteen jäljittely	Äänne- ja muotopiirteet	Ja myös sesemi Weichbrodt tuli, nousi varpaisilleen, suuteli Gerdaa otsalle kevyesti poksauttaen ja sanoi liikutuneena: "Ollos onnellinen, lapsikulta!" Neiti Weichbrodt, s. 252.	Yleiskieli	
"Je, Fru Kunsel", sagte das Mädchen, "daor wier'n Herr, ööwer hei red' nich dütsch un is ook goortou snoksch..." Line, s. 323.	Alasaksa	Äänne- ja muotopiirteet, sanasto	"Niin, rouva Konsulitar", sanoi tyttö, "siellä on semmoinen herra, mutta se ei puhu sakkaa ja on muutenkin..." Line, s. 384.	Yleiskieli, puhekieli	Lauserakenne (viittaussuhteet), sanoman muotoilu	"Juu, fruuv", sanoi palvelustyttö, "säi olis yks herra mutku hän puhu vaa jotta ulkomaankäik ja o jollatoppa vähi sukkeb..." Line, s. 277.	Turun murre	Äänne- ja muotopiirteet, sanasto
Gleich darauf öffnete es die Glastür aufs Neue und ließ eine unterse tzte Gestalt eintreten, die im schattigen Hintergrunde des Zimmers einen Augenblick steh blieb und etwas Langerzogenes verlauten ließ, das klang wie: "Hob' die Ähre..." Permaneder, s. 323-324.	Baijerin murre	Äänne- ja muotopiirteet, sanasto	Heti senjälkeen [sic] avautui lasiovi uudelleen, ja sisään astui vanterra mies, joka jäi hetkeksi seisomaan huoneen varjoisan takaosaan ja äänsi jotakin pitkävetteistä, joka kuului kuin: "Minulla on kunnia." Permaneder, s. 385.	Yleiskieli		Lasiovi avautui heti sen jälkeen uudestaan ja sisään astui lyhyenlänitä hahmo, joka pysähtyi hetkeksi huoneen hämärään takaosaan ja sanoi sitten jotakin joka kuulosti seuraavanlaiselta: "Huomentapäivää..." Permaneder, s. 277.	Puhekieli	Sanasto
"I hin so frei..." antwortete der Herr wiederum mit einer gemüthlich singenden und gedehnten Betonung, indem er, höflich gebückt, zwei Schritte vorwärts tat, worauf er abermals stehen blieb und sich suchend umblickte: -- Permaneder, s. 324.	Baijerin murre	Äänne- ja muotopiirteet, sanasto	"Jos sallitte..." vastasi herra jälleen hyväntahtoisen laulavalla äänellä, astuen kohteliaasti kumartaan pari askelta eteenpäin, minkä jälkeen hän jälleen jäi seisomaan katsellen ympärilleen, -- Permaneder, s. 385.	Yleiskieli		"Kiitosta vain..." vastasi herra leppoisan verikkaan ja asui kohteliaasti kumartaan kaksi askelta eteenpäin, pysähtyi uudelleen ja katseli ympärilleen etsien jotakin, -- Permaneder, s. 277.	Puhekieli	Sanasto

Saksankielinen dialogi, puhuja, sivunumero	Käytetty puheen variaatio	Puheen illuusion taso	Siebergin käännös, puhuja, sivunumero	Käytetty puheen variaatio	Puheen illuusion taso	Ilkkyrin käännös, puhuja, sivunumero	Käytetty puheen variaatio	Puheen illuusion taso
Da legte der Herr mit einer entschlossenen Bewegung Hut und Stock auf den Deckel des Harmoniums, rieb sich dann befriedigt die frei gewordenen Hände, blickte die Konsulin treuherrig aus seinen hellen, verquollenen Augen an und sagte: "I bitt' die gnädige Frau um Verzeihung von wegen dem Karl; i hob kei anderes zur Hand k'habt. Mei Name ist Permaneder, Alois Permaneder aus München. Vielleicht hat die gnädige Frau schon von der Frau Tochter meinen Namen k'het - ". Permaneder, s. 325.			Nyt laski herra päättäväisesti hatun ja kepin harmonion kannelle, hieroi sitten tyytyväisenä vapaiksi joutuneita käsiään, katsoi konsultianta luottavasti vaaleilla, turvonneilla silmillään ja sanoi: "Pyydän anteeksi, armollinen rouva, ettei minulla ollut parempaa korttia. Nimeni on Permaneder, Münchenistä. Ehkäpä armollinen rouva on jo kuullutkin minun nimeni rouvatytärenne kautta." Permaneder, s. 386.	Yleiskieli		Silloin vieras laski päättäväisin liikkein hatun ja kepin harmonin päälle, hieroi tyytyväisenä vapautuneita käsiään, tapitti konsultianta hartaasti vaaleilla ajetunneilla pikkusilmillään ja sanoi: "Soi se loppo vähä...ka ei muutokhan ollu. Mie olen Permaneder, Alois Permaneder Münchenistä. Tein fikka onki jo voinu." Permaneder, s. 278.	Murresekoitus: Etelä-pohjanmaan ja Peräpohjan murre	Äänne- ja muotopiirteet (puuttuva possessiivisuffiksi), lauserakenne (passiivi), sanasto
"Gelt'n's da sch'au'n's!" sagte Herr Permaneder, indem er sich bei der Konsulin in einem Lehnessel niederließ, auf den sie mit vornehmer Bewegung gedeutet hatte, und begann, mit beiden Händen behäglich seine kurzen und runden Oberschenkel zu reiben.... Permaneder, s. 326.	Baijerin murre	Äänne- ja muotopiirteet, lauserakenne	"Kuten näkyy!" sanoi herra Permaneder istutuen konsultianten viereen nojatuihin, jota tämä oli osoittanut hienolla viittailulla molemmin käsin, sekä alkoi tyytyväisesti hieroa lyhyitä, pyöreitä reisiään.. Permaneder, s. 387.	Yleiskieli		"Toletta vishin vähä oukkamastunu", sanoi herra Permaneder, istutui sohvan viereen nojatuihin, johon konsulinna oli vittannut sirolla kädenliikkeellä, ja alkoi hangata tyytyväisenä lyhyitä pyöreitä reisiään. Permaneder, s. 278.	Murresekoitus: Etelä-pohjanmaan ja Peräpohjan murre	Äänne- ja muotopiirteet, sanasto
"Gelt'n's, da spitzen's!" antwortete Herr Permaneder, indem er aufhörte, seine Kniee zu reiben. Permaneder, s. 326.	Baijerin murre	Äänne- ja muotopiirteet, lauserakenne, sanasto	"Kuten näkyy", vastasi herra Permaneder lakaten hieromasta reisiään. Permaneder, s. 387.	Yleiskieli		"Toletta vishin vähä ouroasanna", vastasi herra Permaneder ja lakkasi hankaamasta polviaan. Permaneder, s. 278.	Murresekoitus: Etelä-pohjanmaan ja Peräpohjan murre	Äänne- ja muotopiirteet, sanasto
Um aber diese Pause aufzufüllen, sagte Herr Permaneder mit einem ächzenden Seufzer: "Es is halt o Kreiz!" Permaneder, s. 326.	Baijerin murre	Äänne- ja muotopiirteet, sanasto	Lopettaakseen tuon vaihtelun sanoi herra Permaneder ähkäisten: "Voi sun vieträ!" Permaneder, s. 387.	Puhekieli	Sanasto	Hiljaisuuden rikkoakseen herra Permaneder sanoi sitten ähkäisten: "Jo ny myrkyn lykkös, sano!" Permaneder, s. 279.	Puhekieli, murresekoitus: Etelä-pohjanmaan ja Peräpohjan murre	Äänne- ja muotopiirteet, lauserakenne, sanasto
"A Kreiz is!" wieder holte Herr Permaneder ausserordentlich laut und grob. Permaneder, s. 326..	Baijerin murre	Äänne- ja muotopiirteet, sanasto	"Voi sun vieträ!" toisti herra Permaneder erittäin kovasti ja karkeasti. Permaneder, s. 387.	Puhekieli	Sanasto	"Jo ny myrkyn lykkös!" toisti herra Permaneder tavattoman kovalla ja karkealla äänellä. Permaneder, s. 279.	Puhekieli, murresekoitus: Etelä-pohjanmaan ja Peräpohjan murre	Äänne- ja muotopiirteet, sanasto
"A Gschäffter!" sagte Herr Permaneder, inde er seine kurze Hand in der Luft hin und her drehete, "o kloons Gschäffter, gnädige Frau, mit der Brauerei zur Walkmühle!" Permaneder, s. 326.	Baijerin murre	Äänne- ja muotopiirteet, sanaston muotoilu (toisto/parafrasi)	"Asia", sanoi herra Permaneder huihtoen lyhyttä kätään ilmassa, "pikkune asia, armollinen rouva, panimo- ja tamppimylly- asia!" Permaneder, s. 388.	Puhekieli, Yleiskieli	Sanoman muotoilu (toisto/parafrasi)	"No offäärit", sanoi herra Permaneder heilutellen lyhyttä käsiarttaan sinne tänne, "mulon vähä asiaa tuonne Tamppausmyllyn panimihan!" Permaneder, s. 279.	Puhekieli, murresekoitus: Etelä-pohjanmaan ja Peräpohjan murre	Äänne- ja muotopiirteet, sanasto (partikkelit)

Saksankielinen dialogi, puhuja, sivunumero	Käytetty puheen variaatio	Puheen illuusion taso	Siebergin käännös, puhuja, sivunumero	Käytetty puheen variaatio	Puheen illuusion taso	Nykyrin käännös, puhuja, sivunumero	Käytetty puheen variaatio	Puheen illuusion taso
Aber Herr Permaneder wehrte ab: "Is scho recht. Davon is koa Red". Ah, naa, die Hauptsach is halt, dass i allweil den Wunsch k'hab' hob, der gnädige Frau amol mei Aufwartung z' mochn und die Frau Grünlich wieder zusehn! Dös is Sach' gnuu, um die Reis' net z' scheun!" Permaneder, s. 326-327.	Baijerin murre	Äänne- ja muotoipirteet, lauserakenne, sanasto (partikkelit)	Mutta herra Permaneder sivuutti sen. "Hyvä. Mutta en minä sitä. Pääasia on se, että minä olen tahtonut käydä te nehtimässä amollista rouvaa ja nähdä rouva Grünlichin! Sinä on kylliksi asiaa matkan tekooni!" Permaneder, s. 388.	Yleiskieli, puhekieli	Lauserakenne (elliptisyys)	Mutta herra Permaneder torjui kehut: "Antopai olla. Ei puhetta kohan. Ei toisassansa, oika syy oli se notta möl'n funterannu kaiken aikaa lähtää konsulinan tykönä käymhän ja kattothann Rynlinin rouvaal. Kyä sitä sen tähe kestää rešun vaivat!" Permaneder, s. 279.	Murresekoitus: Etelä-Pohjanmaan ja Peräpohjan murre	Äänne- ja muotoipirteet, lauserakenne (lauseiden lyhyys, elliptisyys), sanasto, sanoman muotoilu
"Ja, Himmi Sakrament, werd' i a Freid ho'm!" rieli Herr Permaneder und drehte sich mitsamt seinem Lehnessel der Tür zu. Permaneder, s. 327.	Baijerin murre	Äänne- ja muotoipirteet, sanasto, sanoman muotoilu	"Voi tavahinen, mikä ilo!" huudahti herra Permaneder kääntäen tuolinsa oveen päin. Permaneder, s. 388.	Puhekieli, yleiskieli	Sanasto	"Niin, voi Jesus, siitä se riemu ratkioo!" huusi herra Permaneder ja käännähti nojatuoliineen pävineen ovea kohti.	Puhekieli, murresekoitus: Etelä-Pohjanmaan ja Peräpohjan murre	Äänne- ja muotoipirteet, sanasto, sanoman muotoilu
"Werd' i a Freid ho'm..."wiederholte er abwesend, indem er die Tapeten, das große Sévres-Tintenfass auf dem Sekretär und die Möbel betrachtete. Permaneder, s. 327.	Baijerin murre	Äänne- ja muotoipirteet, sanasto	"Mikä ilo...", hän toisti mietteissään katsellen sisäkuvia, suurta Sévres-porsliinista mustepulloa, joka oli kirjoituspyöädällä, ja huonekaluja. Permaneder, s. 388.	Yleiskieli		"Sitä se riemu ratkioo ..." hän toisti poissaolevana, katsellen tapetteja, kirjoituspastolla kiittelevää uorta posliinista mustesiiliötä ja huonekaluja. Permaneder, s. 279-280.	Peräpohjan murre	Äänne- ja muotoipirteet
Dann sagte er mehrere Male: "Is dös a Krez!... Es is halt Krez!..." wobei er sich die Kniee rieb und ohne ersichtlichen Grund schwer seufzte. Permaneder, s. 327.	Baijerin murre	Äänne- ja muotoipirteet, sanasto, sanoman muotoilu (toisto)	Sitten hän lausui moneen kertaan: "Voi sun viertävä!... Voi sun viertävä!...", hankasi polviaan ja huokaisi syvään ilman mitään käsitettävää syytä. Permaneder, s. 388-389.	Puhekieli	Sanasto, sanoman muotoilu (toisto)	Sitten hän sanoi useaan kertaan: "Jo ny myrkyn lykkäs!... Jo ny myrkyn lykkäs, sano!" hankasi polviaan ja huoautti raskaasti ilman näkyvää syytä. Permaneder, s. 280.	Puhekieli, murresekoitus: Etelä-Pohjanmaan ja Peräpohjan murre	Äänne- ja muotoipirteet, sanasto, sanoman muotoilu (toisto)
Er ergriß ihre beiden Hände, schüttelte sie und rief: "Ja, die Frau Grünlich! Ja, groß Eohna Gott! Ja, wie hat's denn derweil gegangen? Was haben's denn allweil g'macht, da heroben? Jessas, hab' i a narrische Freid! Denken's denn noch amol an d' Münchnerstadt und an unsre Berg' O mei, ham wir a Gaudi k'hab', geltn's ja?!" Krazi Türken nei! und da son mer wieder! Jetzt wer hatt' denn des glaubt...!" Permaneder, s. 327.	Baijerin murre	Äänne- ja muotoipirteet, lauserakenne, sanasto (partikkelit), sanoman muotoilu	Hän tarttui Tony'n molempiin käsiin, puristi niitä ja huusi: "Kos siinäähän on rouva Grünlich! Kos, hyvää päivää! Kuinka olette voinut? Mitä olette tehnyt täällä kaukana? Voi sentään kuinka minä olen iloinen! Vieläkö te joskus muistatte meidän Müncheniämme ja vuoriamme? Siellä oli vasta hauska? Voi turkin pippuri! että me saimme tavata vielä! Kuka olisi luullut..." Permaneder, s. 389.	Yleiskieli, puhekieli	Lauserakenne, sanasto, sanoman muotoilu (toisto, parafraasi)	Hän tarttui Tony'n molempiin käsiin, pudisti niitä ja huusi: "Ka, Rynlinin rouva! Ka, päiviä! Kuinka toletta voinu? Mitä toletta vörkänny tällä välin täällä pohjojossa? Jukoliste, kyä ny riemu ratkes! Onko tällä ollu yhtthän enää mielesä Münchenin kaupunki ja ne meidän vuoret? Pehkana ko meillä oli lystiä, eikä vain ollukki? Voi turkkilaane! Ja näin sitä nähhöän taas! Kukupä olisi uskonut!" Permaneder, s. 280.	Murresekoitus: Etelä-Pohjanmaan ja Peräpohjan murre	Äänne- ja muotoipirteet, lauserakenne (demonstratiivipron., lyhyet lauseet), sanasto, sanoman muotoilu (toisto, parafraasi)
"Ös tuats enk leicht!" sagte Herr Permaneder, als er sich niederließ und die Auswahl an kalter Küche auf dem Tische überblickte... Permaneder, s. 329	Baijerin murre	Äänne- ja muotoipirteet, sanasto	"Onpas tämä!" sanoi herra Permaneder silmäillen kylmiä ruokia, joita oli levitetty pöydälle... Permaneder, s. 390.	Yleiskieli		"Jo on trahteent!" sanoi herra Permaneder pöytään tultaessa nähdesään tarjolle pannun leikkelevalikoiman... Permaneder, s. 281.	Etelä-Pohjanmaan murre	Sanasto
"I donk'scheen, Herr Nachbohr!" sagte Herr Permaneder kauend und merkte nichts von dem entsetzten Blick, den Mamsell Jungmann ihm zuwarf. Permaneder, s. 329.	Baijerin murre	Äänne- ja muotoipirteet, sanasto	"Kiitoksia, herra naapurini!" sanoi herra Permaneder purra ratuuttaan eikä huomannut ollenkaan mamselli Jungmannin kauhistunutta katsetta. Permaneder, s. 391.	Yleiskieli		"Tattista vaan!" sanoi herra Permaneder ruoka suussa eikä huomannut lainkaan kauhistunutta katsetta, jonka mamselli Jungmann loi häneen. Permaneder, s. 281.	Puhekieli	Sanasto

Saksankielinen dialogi, puhuja, sivunumero	Käytetty puheen variaatio	Puheen illuusion taso	Siebergin käännös, puhuja, sivunumero	Käytetty puheen variaatio	Puheen illuusion taso	Nykyin käännös, puhuja, sivunumero	Käytetty puheen variaatio	Puheen illuusion taso
"O mei, Herr Nachbar!" antwortete Herr Permaneder und wandte sich mit der Unbeholfenheit eines Mannes, der einen dicken und steifen Hals hat, nach des Konsuls Seite, um nun den anderen Arm an der Stuhllehne hinunterhängen zu lassen. Permaneder, s. 330.	Bajlerin murre	Äänne- ja muotoilpiirteet, sanasto, sanoman muotoilu	"Voi, herra naapuri!" vastasi herra Permaneder kääntyen vaivalloisesti konsulin päin - hänen paksu, jäykkä kaulansa halttasi näet liikkumista ja hänen toinen käsivartensa riippui nyt tuolin selustalta alas. Permaneder, s. 391-392.	Yleiskieli		"Jaahas joo", vastasi herra Permaneder, kääntäyty konsulin puoleen työläästi kuin ainakin paksu- ja jäykkänsikainen mies ja hivutti vuorostaan toisen käsivartensa tuolin selustan yli. Permaneder, s. 282.	Puhekieli	Sanasto, sanoman muotoilu
"Do is n'k'n z'ed'n, dös is halt a Plog! Schaur's, München" - er sprach den Namen seiner Vaterstadt stets in einer Weise aus, dass man nut erraten konnte, was gemeint war -, "München is kaone G'schäftsstadt... Da will an jeder sei' Ruh' und sei' Maß... Und a Depechen tuat man fei'nöt lesen beim Essen, dös fei'net. Jetzt da haben's dahero ben an anderen Schneid, Sacramento!... I donk'scheen, inehm'scho noch a Gäser!... Es is a Kreiz i Mei' Compagnon, der Noppe, hat allweil nach Nürnberg g'wohlt, well's da die Börs' ham und an Unternehmungsgesit... aber i verliöß mei München nöt... Dös fei' nöt i - Es is halt a Kreiz!... Schaur's, da hamer dā damische Konkurrenz, dā damische... und der Export, dös is schon z'im Lochen... Sogar in Russland werden's nächstens anfangen, selber a Pflanzen z' bauen..." Permaneder, s. 330.	Bajlerin murre	Äänne- ja muotoilpiirteet, lauserakenne (demonstratiivipron., epälatkuvuus), sanasto, sanoman muotoilu (toisto, keskustelunom.)	"Ei kannata puhua, se on tuskan palkka!" Nähkääs, München" - hän lausui synnyin kaupunkinsanimen siten, että vain saattoi arvata mistä oli kysymys - "München ei ole mikään kaupakaupunki... Siellä tahtoo jokainen olla rauhassa... Eikä siellä kukaan lue sähkösanomia ruokapöydästä, ei kukaan. Täällä pohjoisessa on toinen muoti, sapperment!... Kiitos, kyllä menee vielä yksi lasi...! Kumppanini Noppe tahtoo Nürnbergin, koska siellä on pörssi ja hänellä on yrittelynhalua... mutta minä en lähde Münchenistä... Enkä lähde! - Voi sun viertävä!... Katokaas, siellä on niin hemmettimoinen kilpailu, hemmentin... ja vienti ihan naurattaa... Venäjälläkin nyt ruvetaan jo itse viljelemään humaloita..." Permaneder, s. 392.	Yleiskieli		"Siitä ny ei parane puhua, san pelekkä riesa. München" -hän lausui kotikaupunkinsa nimen niin omalaatuisesti, että siitä ei saanut selvää kuin arvaamalla - "München ko ei oo mikään kaupakaupunki... siellä halutahan elää kaikessa rauhassa ja juua kaljoo... Ei siellä lueta teekrammeja ruokapöydästä, ei tuu kuulhankha, ei. Teijä on täällä pohjoisessa aiva eri meininki, voitavihan valtat!... No jos yhten vielä... Jo ny myrkyn lykkäs! Noppe, se minun afäärivaiveri, se puhuu alavariinsa Nymppekiästä ko niillon siellä se pörssi ja sitä yrittäjienkiä... mie en vaan lähe Münchenistä mininkään... En ikänä...! Jo ny myrkyn lykkäs, sano... Säl on niin viertävämöinen kilpailuki, voi voi...! Ja se vienti sätte, siinä önkinaurusa pitelemistä... Net viljelet kohta jo Venäjälläki itte humalaa..." Permaneder, s. 282.	Puhekieli, murresekoitus: Etelä-Pohjanmaan ja Peräpohjan murre	Äänne- ja muotoilpiirteet (puuttuva posessiivisuffiksi), lauserakenne (viittaussuhteet, sanajärjestys, ellipsi, demonstratiivipron.), sanasto (partikkelit), sanoman muotoilu (toisto, keskustelunom.)
Plötzlich aber warf er dem Konsul einen ungewöhnlich hurtigen Blick zu und sagte: "Übrigens... i will nixen g'sagt ham, Herr Nachbar! Dös is fei a nett's G'schäftler! Mer machen a Geld mit der Aktien-Brauerei, wovon der Niedepaur Direktor is, wissen's. Dös is a ganz a klone G'sellschaft g'wesen, aber mer ham eahna an Credit geben und a bares Gald... zu 4 Prozent, auf Hypothek... damit's eahnerre Gebäud' ham vergrößern können... Und jatzt machen's an G'schäft, und mer ham an Umsatz und a Jahreserinnahm' - dös haut scho!" schloß Herr Permaneder --, Permaneder, s. 330.	Bajlerin murre	Äänne- ja muotoilpiirteet, lauserakenne (epälatkuvuus), sanasto, sanoman muotoilu	Mutta äkkiä hän loi konsulin harvinaisen nopean katseen ja sanoi: "Mutta... en minä sano mitään, herra naapuri! Onhan se semmoinen sievä liike! Me saamme rahaa osake-painimosta, jonka johtaja on Niedepaur. Se oli aivan pieni yhtio, mutta sillä on luottoa ja puhdasta rahaa... neljää prosenttia vastaan Hypoteekkipankissa... niin että sen taloa ja tuottaa hyvät tulot ja vuosivoitot - aivan niini!" lopetti herra Permaneder --, Permaneder, s. 392.	Yleiskieli, puhekieli		Mutta sitten hän vilkaisi äkkiä yllättävän ripeästi konsulia ja sanoi: "Tuota... jädäkän tuo omhan arvohansa! Kyä se passel pikku liiket on! Met tienaamma kattokaas Niejeaurin osakepanimon jäljys. Se oli aivo pieni värma mutta met tokosimma nile lainaa ja annomma selevää rahaa... neljän prosentin hypoteekkilainaa... natta net pystyit suurentamhan niitä rustinkeja... Ja nyt het teit voittua ja met saamma osuusen ilikevaihosta ja määräsumman joka vuosi - kyä se leiville lyö!" päätti herra Permaneder puheensa. Permaneder, s. 282.	Murresekoitus: Etelä-Pohjanmaan ja Peräpohjan murre	Äänne- ja muotoilpiirteet, lauserakenne (demonstratiivipron., sanajärjestys), sanasto, sanoman muotoilu

Sankkielien dialogi, puhujia, sivunumero	Käytetty puheen variaatio	Puheen illuusion taso	Sieheigin käännös, puhujia, sivunumero	Käytetty puheen variaatio	Puheen illuusion taso	Nykyrin käännös, puhujia, sivunumero	Käytetty puheen variaatio	Puheen illuusion taso
da mit vollkommen verständlichen Redewendungen wüßte, und dessen Pausen er ohne erkennbare Beziehung mit Stoßseufzern ausfüllte, wie: "Is däs a Heß!" oder: "Des san G'schichten!" ... Permaneder, s. 331.	Baijerin murre	Äänne- ja muotoilpiirteet, sanasto	ja aukko paikat hän töytti, ilman havaittavaa asyayhteyttä, syvällä huokaisulla: "Ilme ja kummal!" tai "Onkos mokomaa kulttu!" Permaneder, s. 393.	Yleiskieli	Äänne- ja muotoilpiirteet, sanasto	täysin käsittämättömin huuahduksin ja täyri sen tauot hukailuilla joilla ei näyttänyt olevan minkäänlaista yhteyttä puheena olevaan asiaan, kuten: "Jo otti ohoraleipä!" tai "Jo on!" Permaneder, s. 282.	Puhekieli, Peräpohjan murre	Äänne- ja muotoilpiirteet, sanasto
"I hob die Ähre, grädige Frau... Pfiaht Ihna Gott, Frau Grünlich... Pfiaht Gott, Herr Buddenbrook..." Permaneder, s. 331.	Baijerin murre	Äänne- ja muotoilpiirteet, sanasto	"Minulla on kunnia, armollinen rouva... Jumalan haltuun, rouva Grünlich... Jumalan haltuun, herra Buddenbrook..." Permaneder, s. 393.	Yleiskieli	Äänne- ja muotoilpiirteet, sanasto	"Paljon kiitoksia, rouva... Herran halhun, rouva Ryyrih... Herran halhun, herra Putenrook..." Permaneder, s. 283.	Peräpohjan murre	Äänne- ja muotoilpiirteet
"Guten Tag, Freilein..." Permaneder, s. 331.	Baijerin murre	Äänne- ja muotoilpiirteet	"Terveeksi, neiti..." Permaneder, s. 394.	Yleiskieli	Äänne- ja muotoilpiirteet	"Hyvää päivää, mamselli..." Permaneder, s. 283.	Peräpohjan murre	Äänne- ja muotoilpiirteet
Am Windfang aber wendete er sich noch einmal um und sprach mit einem still begeisterten Kopfschütteln: "Nix für ungut, Herr Nachbar, ihre Frau Schwester, däs is scho a lieber Kerl! Pfiaht Ihna Gott!" ... Und immer noch kopfschüttelnd verschwand er. Permaneder s. 332.	Baijerin murre	Äänne- ja muotoilpiirteet, sanasto, sanoman muotoilu	Mutta alaovella hän kääntyi vielä kerran ja sanol hiljaa päättään huojutellen: "Älkää panko pahaksi: herra naapuri, mutta rouva sisarenne on herttainen elävä! Jumalan haltuun!" ... Ja yhä päättään huojutellen katosi hän ovesta. Permaneder, s. 394.	Yleiskieli	Äänne- ja muotoilpiirteet, sanasto, sanoman muotoilu	Väliovella hän kuitenkin pyörähti vielä ympäri, puisti päättään ihantuneena ja sanoi: "Älkää ottako nokhina, mutta tuo tein sisönfikka, son tosi helluune akka! Herran halhun!" ja lähti yhä päättään puistellen. Permaneder, s. 284.	Murresekoitus: Etelä-pohjanmaan ja Peräpohjan murre	Äänne- ja muotoilpiirteet, lause rakenne (lohkeamarakenne), sanasto
"Schlaf nur, wirst morgen früh aufstehen müssen, wirst nicht ausgeschlafen haben." Ida Jungmann, s. 336.	Puhekieli, yleiskieli	Lauserakenne (puuttuva subjekti)	"Nuku nyt, sinun täytyy huomenna nousta varhain, ja sinä olet muuten väsynyt." Ida Jungmann, s. 400.	Yleiskieli	Lauserakenne (puuttuva subjekti)	"Nuku sinä vain, joudut nousemaan huomenna aikaisin, et ehdi muutoin levätä tarpeeksi..." Ida Jungmann, s. 287.	Yleiskieli	
"Ei ei, Tonychen, das ist nicht recht; wirst doch in Schwartau nicht morode sein wollen? Trink sieben Schluck Wasser, leg' d'ch rechts und zähl' bis tausend..." Ida Jungmann, s. 337.	Puhekieli, Länsi-Preussin murre, Yleiskieli	Äänne- ja muotoilpiirteet, lauserakenne (puuttuva subjekti), sanasto	"Ai ai, lapsukainen, se on paha; ethän sinä tahdo olla väsynyt Schwartausa? Joo seitsmän siemausta vettä, käännä oikealle kyljelle ja laske tuhanteen..." Ida Jungmann, s. 400.	Yleiskieli	Äänne- ja muotoilpiirteet, lauserakenne (puuttuva subjekti), sanasto	"Ai ai, Tony pikkuihin, paha juttu; et kai sinä halva Schwartausa ihan näännykssä olla? Joo seitsemän kulausta vettä, käännä oikealle kyljelle ja laske tuhanteen..." Ida Jungmann, s. 287.	Yleiskieli, puhekieli	Lauserakenne (sanajärjestys), sanoman muotoilu
"Ei ei, Tonychen, Fieber? Laß mal fühlen, mein Kindchen... Wolh mal ein Kompresschen machen..." Ida Jungmann, s. 337.	Puhekieli, yleiskieli	Äänne- ja muotoilpiirteet, lauserakenne (passiivi), sanasto (partikkeilit), sanoman muotoilu	"Ai ai, lapsukainen, kuumettako sinulla on? Annapas minun koetella... Pannaan kääre..." Ida Jungmann, s. 400.	Yleiskieli, puhekieli	Lauserakenne (sanajärjestys), sanoman muotoilu	"Ai ai, Tony pikkuihin, kuumettako? Annahan kun kokeillaan, lapsoseni... Laitetaampa kylmä kääre..." Ida Jungmann, s. 288.	Yleiskieli, puhekieli	Lauserakenne (passiivi), sanoman muotoilu
"Ja ja, Tonychen, hab' auch schon viel drüber nachgedacht. Aber was ich finde, das ist, dass da gar nichts mehr zu raten ist, mein Kindchen. Er kann gar nicht mehr weg - Ida sagte "weck", ohne mit dir und deiner Mama zu sprechen, und wenn du nicht wirst wollen, ja, da hättst ihn müssen früher wegschicken..." Ida Jungmann, s. 338.	Yleiskieli, puhekieli, Länsi-Preussin murre	Äänne ja muotoilpiirteet, lauserakenne (sanajärjestys)	"Niinpä kyllä, Tony lapsukainen, minä olen ajatellutkin sitä paljon. Mutta minkä minä ymmärrän, ei siinä ole enää mitään neuvomista. Eihän hän voi enää mitenkään talosta lähteä puhumatta sinun ja äitisi kanssa, ja ellet sinä tahdo, olisi sinun pitänyt lähettää hänet aikaisemmin pois..." Ida Jungmann, s. 401.	Yleiskieli	Äänne ja muotoilpiirteet, lauserakenne (sanajärjestys)	"Niin, niin, Tony pikkuihin, minä olen miettinyt sitä paljon. Ja olen kyllä sitä mieltä että siinä ei ole enää mitään neuvomista, lapsoseni. Hän ei voi enää mitenkään lähteä puhumatta sinun ja äitisi kanssa, ja jos sinä et olisi halunnut, niin, silloin sinun olisi pitänyt lähettää hänet matkoihinsa jo ajat sitten..." Ida Jungmann, s. 288-289.	Yleiskieli, puhekieli	Sanoman muotoilu

Saksankielinen dialogi, puhuja, sivunumero	Käytetty puheen variaatio	Puheen illuusion taso	Siebergin käännös, puhuja, sivunumero	Käytetty puheen variaatio	Puheen illuusion taso	Nykyrin käännös, puhuja, sivunumero	Käytetty puheen variaatio	Puheen illuusion taso
"Ach wo, Tonychen! Solst ja auch in München mit ihm leben." Ida Jungmann, s. 339.	Yleiskieli, puhekieli		"Mitä turhia, Tony! Sinähän saat asua hänen kanssaan Münchenissä." Ida Jungmann, s. 403.	Yleiskieli		"No mutta, Tony pikkuinen! Münchenissä sinun on tarkoitus hänen kanssaan elää." Ida Jungmann, s. 290.	Yleiskieli	Puheen illuusion taso
Dunst lag über der Stadt, aber Herr Longuet, Mietkutschenbesitzer in der Johannisstraße, der um acht Uhr in eigener Person einen gedeckten aber an allen Seiten offenen Gesellschaftswagen in der Mengstraße vorfuhr, sagte: "In 'ner letzten Stund' is de Sün'n durch", und somit konnte man beruhigt sein. Herra Longuet, s. 342.	Alasaksa		Kaupunki oli sumussa, mutta herra Konguet, vuokraautojen omistaja Johannisstrassen varrella, joka ajoi omassa persoonaan katettavilla, mutta joka suuntaan avonaisilla vauruilla Mengstrassel, sanoi: "Ei se kauan kummittele", ja siihen saattoi luottaa. Herra Longuet s. 406.	Yleiskieli		Kaupunki oli sumun peitossa, mutta Johannisstrassen vuokraautoilijoihin omintajaa herra Longuet, joka hoiti tämän tilauksen henkilökohtaisesti ja ajoi kateetut mutta kaikilla sivuilta avonaiset vaurut Mengstrassen talon eteen kello kahdeksan, sanoi: "Ei men turttkani jo taas pästä", ja siihen saattoi luottaa. Herra Longuet, s. 292.	Turun murre	Äänne- ja muotopiirteet
"Is scho recht, Frau Konsul." Permaneder, s. 344.	Baijerin murre		"Aivan niin, rouva konsultar." Permaneder, s. 409.	Yleiskieli		"Niin justhin." Permaneder, s. 294.	Peräpohjan murre	Äänne- ja muotopiirteet
...Und wiederholte mehrere Male: "Die Zugsatz' wird's halt net sein, aber a weng kraxeln wermer doch, und a Hetz wermer ham, a Gaudi a sakrisches, gelten's, Frau Grünlich?!" Permaneder, s. 345.	Baijerin murre, puhekieli		Ei käännöstä			Hän toisteli moneen kertaan: "Ei se sunkhan Saksan korkein vuori oo, mutta saahan vähä kavita, ja hauskaa pethän, oikhen tosi lystii, eikös vain pietäikki, Ryylihin rouva?" Permaneder, s. 295.	Peräpohjan murre	Äänne- ja muotopiirteet, lauserakenne, sanoman muotoilu (toisto)
Herr Permaneder protestierte: "I ka Spurl A Bier und a Kaas ..." Permaneder, s. 347.	Baijerin murre		Herra Permaneder pani vastaan. "Eikö mitäl Olutta ja juustoa..." Permaneder, s. 412.	Yleiskieli		Herra Permaneder protestoi: "Mitä vää! Tuoppi kalijaa, tässä nytrenkää..." Permaneder, s. 296.	Murresekoitus: Eteläpohjanmaan ja Peräpohjan murre	Äänne- ja muotopiirteet, lauserakenne (kieitovertiön kielto, ellipsi), sanasto
Allein das verstand Herr Dieckmann nicht, sondern er begann mit großer Geläufigkeit: "Allens was da is, Herr Kunsel... Krebse, Krabben, diverse Wurst, diverse Käse, geräucherten Aal, geräucherten Lachs, geräucherten Stör..." Herra Dieckmann, s. 347.	Yleiskieli, alasaksa		Tuota ei herra Dieckmann ymmärtänyt, vaan alkoi ladella luistavasti: "Kaiikkeä mitäl talossa on, herra konsuli... Krapuja, ävriäisiä, erilaisia makkaroit, juustoja, savustettua ankeriasta, savustettua lohia, savustettua sampea..." Herra Dieckmann, s. 412.	Yleiskieli		Sitä herra Dieckmann ei kuitenkaan ymmärtänyt, vaan sanoi sujuvasti: "Mitä ikän vaa talost löytyy, herra konsuli... rapui, katkarapui, ussemppi laji makkar, ussemppi laji juustoi, savustettu lohti, savustettu samppe..." Herra Dieckmann, s. 296.	Turun murre	Äänne- ja muotopiirteet
Herr Permaneder aber, angeregt durch das Steigen, schwenkte unbefangen seinen grünen Hut und rief mit lauter und fröhlicher Stimme: "Wunscht' recht an guat'n Morg'n!" Herra Permaneder s. 348.	Baijerin murre		Mutta herra Permaneder, jota nousu oli hiostutanut, heilutti reippaasti vihreää lakkia ja huusi kovalla, iloisella äänellä: "Hyvää huomenta!" Permaneder, s. 414.	Yleiskieli		Mutta kapuamisesta piirstynyt herra Ppermaneder levyhätti reippaasti vihreää hattuaan ja huusi kuuluvalta ja iloisella äänellä: "Oikhen mahottoman hyvää huomenta!" Permaneder s. 298.	Peräpohjan murre	Äänne- ja muotopiirteet

Sakankielinen dialogi, puhujia, sivunumero	Käytetty puheen variaatio	Puheen illuusion taso	Sigbergin käännös, puhuja, sivunumero	Käytetty puheen variaatio	Puheen illuusion taso	Käytetty puheen variaatio	Puheen illuusion taso
mehrimals: "A, des 6 fei nett!" und plauderte unsichtg und aufmerksam sowohl mit der Konsulin und Thomas als mit Gerda und Tony und sogar mit der kleinen Erika... Permaneder, s. 350.	Baijerin murre	Äänne- ja muotopiirteet, sanasto	<p>Haar on laalettoman kitaliinen, toisti monnee kertaan: "Kuiinka herttaista", ja jutteli valppaasti konsultittaren, Thomaksen, Gerdan, Tonyin ja pikku Erikankin kanssa... Permaneder, s. 415.</p>	Yleiskieli	Yleiskieli	Yleiskieli	Äänne- ja muotopiirteet
"Der fade Kerl, der z'wäre i Den wann i dahier hätt", den Hund, den aus' schomten, der wann net a Watschen dazwischen tät' ... " Permaneder, s. 353.	Baijerin murre	Äänne- ja muotopiirteet, lauserakenne (sanajärjestys, puuttuva subjekti), sanasto, sanoman muotoilu	"Semmoinen junkkari! Jos hän olisi tässä, niin kyllä minä antaisin..." Permaneder, s. 419.	Yleiskieli, jokin murre	Sanasto	Murresekoitus: Etelä-Pohjanmaan ja Peräpohjan murre	Äänne- ja muotopiirteet, sanasto, sanoman muotoilu
"Und da haben's jetzt wohl", sagte er, "a domische Fuschst vor der Ehr' und wollen's nimmer amal versuchen, gehen's nei, Frau Grünlich..."? Permaneder, s. 354.	Baijerin murre	Äänne- ja muotopiirteet, sanasto, sanoman muotoilu	"Ja nyt te kai pelkätte kauheasti", hän sanoi, "ettekälä tahdo enää koskaan yrittää uudestaan; vai kuinka, rouva Grünlich..."? Permaneder, s. 420.	Yleiskieli	Yleiskieli	Murresekoitus: Etelä-Pohjanmaan ja Peräpohjan murre	Äänne- ja muotopiirteet, sanasto
Was er aber dann, ohne Zögern und Erröten, seiner Gattin gesagt hatte, war dies: "Tonerl" - er nannte sie Tonerl - "Tonerl, mir war's gnuo. Mehr brauchen mer nimmer. I hab' mi allweil g'schunden, und jetzt will i mei Ruh, Himmi Sakrament. Mer vermieten's Parteire und die zwoote Etasch, und dahier hamer a guote Wohnung und können a Schweinschaxen essen und brauchen uns net allweil gar so nobiz Sammlichen und aufdrahn ... und am Abend hab' i's Hofbräuhäus. I bin ka Protzen net und mag net allweil a Göld z' Sammschorn; i mag mei Grnualtchkeit! Von morgen ab mach' i Schluß und werd' Privatier!" Permaneder, s. 365.	Baijerin murre	Äänne- ja muotopiirteet, lauserakenne (sanajärjestys), sanasto, sanoman muotoilu (toisto, keskustelunom.)	<p>Mutta heti tämän jälkeen hän sanoi vaimolleen häpeämättä ja punastumatta: "Tonerl" - näin hän nimitti vaimoaan - "Tonerl, tässä on tarpeeksi. Enempää emme tarvitse. Minä olen raatanut kylliksi, nyt minä tahdon rauhaa, saprament. Vuokraamme alakeran ja ensimmäisen kerroksen, ja tässä meillä on hyvä asunto ja voimme syödä porraspöytä, eikä meidän tarvitse levitellä ja hienostella niin tolttomasti ... ja illalla minä menen Hofbräuhäusiin. Minä en ole mikään öykkäri enkä viiltsi ruveta haromaan rahaa joka puolelta. Kaiken pitää käydä mukavasti! Huomisesta alkaen minä panen liikkeen lukkoon ja elän korolla!" Permaneder, s. 434.</p>	Yleiskieli	Yleiskieli	Murresekoitus: Etelä-Pohjanmaan ja Peräpohjan murre	Äänne- ja muotopiirteet, sanasto, sanoman muotoilu (toisto, keskustelunom.)
Er hatte aber nur geantwortet: "A geh, sei stadt!" - und dann hatte ein Streit sich entsponnen, wie er so früh, so ernst und heftig, das Glück einer Ehe für alle Zeit erschüttern muss... Permaneder, s. 366.	Baijerin murre	Äänne- ja muotopiirteet, sanasto	<p>Mutta mies vastasi vain: "Oh, mitä sinä!" ja sitten oli tullut riitää, joka oli niin vakava ja kiihkeä, että se uhkasi turmella avioliiton onnen... Permaneder, s. 434.</p>	Yleiskieli	Yleiskieli	Peräpohjan murre	Äänne- ja muotopiirteet

Saksankielinen dialogi, puhuja, sivunumero	Käytetty puheen variaatio	Puheen illuusion taso	Siebagin käännös, puhuja, sivunumero	Käytetty puheen variaatio	Puheen illuusion taso	Nykyrin käännös, puhuja, sivunumero	Käytetty puheen variaatio	Puheen illuusion taso
Er war, in schlaffer Haltung an die Tür gelehnt, stehen geblieben, hatte eine ruckartige Schulterbewegung nach vorn gemacht, als erteilte er ihr einen aufmunternden Rippenstoß, und hatte gesagt: "Sei stad! A geh, sei stad, Tonerl! Schau, der Ramsauer Franzl hat halt sei Namestag a feiert heit Abend... Wir san Alle a weng schwär..." Permaneder, s. 376.	Bajjerin murre	Äänne- ja muotoopiirteet, lauserakenne (epäjatkuuus), sanasto, sanoman muotoilu	Hän oli jäänyt veltona oven suuhun, nojaten sen pieleen, nytkäytellyt hartiotaan eteenpäin kuin toyjätäkseen Tonya rauhoittavasti kyliken ja sanonut: "Mitä joutavia! Äh, mitäjoutavia, Tonerl! Näekös, Ramsaun Franzl vietti nimipäivää... ja me oltiin kaikki vähän humalassa..." Permaneder, s. 446.	Yleiskieli, puhekieli	Äänne- ja muotoopiirteet (inkongruenssi), sanoman muotoilu	Veltoon asentoon ovenpieleeseen nojallemaan jäänyt mies oli nytkäyttänyt hartaitaan eteenpäin kuin pukkaisten vaimoan rohkaisevasti ja sanonut: "Älä huua! Oo ny jo vait, Tonerl! Kahos ko met juhulimma Ramsauerin Franzlin nimipäivää... Met oamma kaikin vähä juovukisaa..." Permaneder, s. 321.	Perapohjan murre	Äänne- ja muotoopiirteet, sanoman muotoilu
Was hatte er gesagt? "Geh' zum Defli, Soulu'd' dreckats!" Permaneder, s. 394.	Bajjerin murre	Äänne- ja muotoopiirteet, sanasto	Mitense kuului? - "Mene helvettiin, sontapompelli!" Permaneder, s. 467.	Yleiskieli, puhekieli	Sanasto	Mitä mies oli sanonut? - "Painu helvethin, sontaane sönpillu!" Permaneder, s. 336.	Perapohjan murre, puhekieli	Äänne- ja muotoopiirteet, sanasto
"Ich bin man 'n armen Mann, mine Herrschaften, döwer ick hew 'n empfindend Hort, un dat Glück un de Freud von min Herrn, Kunsel Buddenbrook, welcher immer gaut tau mi west is, dat geh' mi nah, und so bin ick kamen, um den Herrn Kunsel un die Frau Kunsulin un die ganze hochverehrte Famil' ut vollem Harten tau gratuleern, un dat dat Kind gedeihen mög', denn dat verdainen sei vor Gott un den Menschen, un so 'n Herr, as Kunsel Buddenbrook, gwt dat nich veele, dat is 'n edeln Herr, un uns Hergott wird ihn das allens lohnen..." Herra Grobleben, s. 401.	Alasaksa	Äänne- ja muotoopiirteet, lauserakenne (sanajärjestyks), sanasto, sanoman muotoilu (toisto, keskustelunom.)	"Minä olen köyhä mies, hyvät herrasväet, mutta minulla on hella sydän, ja onnea ja iloa herralleni, Kunsuli Buddenbrookille, joka on aina tehnyt hyvää minulle, ja nyt minä olen tullut onnittelemaan herran Kunsulia ja rouva Kunsultarta ja koko korkeasti kunnioitettua perhettä kaikista sydämestä, että lapsi menestysisi, sillä sen he ansaitsevat Jumalan ja ihmisten edessä, sillä niin jaloa herraa ei ole montaa ja Jumala on palkitseva kaiken..." Herra Grobleben, s. 12 (nide 2).	Yleiskieli, puhekieli, murteen jättily	Äänne- ja muotoopiirteet, lauserakenne, sanoman muotoilu (toisto, keskustelunom.)	"Mä olen köyhä mäs, arvosa herskaoppi, mut syrän on mullaki, ja munt äh kourase ku tämmöne suur lykky ja lysti on ny osunu konsuuli Puttenprookkin kahni ketä o ain allu mul hyvä, ja sen tähne määh ny olen tänne tullu, nii et ei ku koko syrämist vaa onne ja menestyst herra konsuulij ja frauva konsuulimal ja koko arvosal perheel ja mukul, kosk he ova sen ansattenu Jumalan ja ihmiste eres, ja semmotti herroi ei ol mont ku konsuul Puttenprookki on, hän se o jalo herra ja meijä herra Jumala palkitte hänet siit hyväst." Herra Grobleben, s. 342.	Tunin murre	Äänne- ja muotoopiirteet, lauserakenne, sanasto, sanoman muotoilu (toisto, keskustelunom.)
"So, Grobleben! Dat hewm Sei schön segt! Veelen Dank ook, Grobleben! Wat woll'n Sei denn mit de Rosen?" Thomas Buddenbrook, s. 401.	Alasaksa	Äänne- ja muotoopiirteet, sanasto	"Oikein, Grobleben! Hyvin puhuttu! Paljon kiitoksia, Grobleben! Mitä te aiotte noilla ruusuilla?" Thomas Buddenbrook, s. 12.	Yleiskieli		"Nii oikee. Kroopleepeni! Kyl sanositte kounist! Et kiitoksia vaa, Kroopleepeni! Mut kui te ny oikeen ruusuiki?" Thomas Buddenbrook, s. 342.	Tunin murre	Äänne- ja muotoopiirteet, lauserakenne (ellipsi)
"...uns Hergott wird ihn das allens lohnen, segg ick, ihn un de ganze hochverehrte Famil', wenn dat so wid is, un wenn wi vor sinen Stuhl stahn, denn eenmal müssen All in de Gruw fahrn, Am un Riek, dat is sin heiliger Will un Ratschluß, un Eener krigt 'nen finen polierten Sarg ut düem Holz, un de Andere krigt 'ne oll Kist, döwer tau Moder müssen wi alle warn, wi müssen all Moder warn, tau Moder... tau Moder...!" Herra Grobleben, s. 401.	Alasaksa	Äänne- ja muotoopiirteet, lauserakenne (sanajärjestyks), sanasto, sanoman muotoilu (toisto, keskustelunom.)	Kirjan sivu puuttuu.			"Mejä herra Jumala palkitte hänet siit hyväst. hänet ja häne koko kunnianarvon perhen siit ku sen aika o, siit ku me seisota Jumalan istuime eres, kosk aikansa joutuu hauta joka ainova oli rikas tok köyhä, se o Herran pyhä tahto ja määräys, ja toine saa finin pehmiän arku tyynist puust ja toine saa vanha laora, mut joka ainovan pitää hukkuma ku määntyny raato, ku määntyny raato... ku määntyny raato..." Herra Grobleben, s. 342-343.	Tunin murre	Äänne- ja muotoopiirteet, lauserakenne, sanasto, sanoman muotoilu (toisto, keskustelunom.)

Seksikielinen dialogi, puhuja, sivunumero	Käytetty puheen variaatio	Puheen illuusion taso	Siebergin käännös, puhuja, sivunumero	Käytetty puheen variaatio	Puheen illuusion taso	Nykyin käännös, puhuja, sivunumero	Käytetty puheen variaatio	Puheen illuusion taso
"Nee, Grobleben! Wi hedd'm he Tauf' hüt, un Sei mit eem Mader!" Thomas Buddenbrook, s. 401.	Alasaksa	Äänne- ja muotopiirteet, lauserakenne (ellipsi), sanasto	Kirjan sivu puuttuu.		Äänne- ja muotopiirteet, lauserakenne (ellipsi), sanasto	"No no, Kroopleepeni! Me väitetä kostejuhl ny ja te noist raaroistonne!" Thomas Buddenbrook, s. 343.	Turun murre	Äänne- ja muotopiirteet (inkongruenssi, ellipsi)
"Un dūs wām einige Blumens", schließ Grobleben. Herra Grobleben, s. 401.	Alasaksa	Äänne- ja muotopiirteet	Kirjan sivu puuttuu.		Äänne- ja muotopiirteet	"Ja täsä olis wä hā kukkass!" päätti Grobleben puheensa. Herra Grobleben, s. 343.	Turun murre	Äänne- ja muotopiirteet
"Dank Ihnen, Grobleben! Dat is öäwer tau veel! Wat hebb'm Sei sik dat kosten läten, Minsch! Un so he Red' hew ick all lang nīch hürt L... Na, hierl Maken Sei sik' nen vergneuten Dag!" Thomas Buddenbrook, s. 401-402.	Alasaksa	Äänne- ja muotopiirteet, sanasto (partikkelit), sanoman muotoilu	Kirjan sivu puuttuu.		Äänne- ja muotopiirteet, sanasto (partikkelit), sanoman muotoilu	"Kitoksi pol, Kroopleepeni! Tämä ny o kyl hā liika! Tommattis olette tärsänny! Ja no hiano puheta ol kaultu aikahi. Noh, täsä! Lykkä tykö vaa teillekki!" Thomas Buddenbrook, s. 343.	Turun murre, puhekieli	Äänne- ja muotopiirteet, lauserakenne (kieliverbitön kielen), sanasto (partikkelit), sanoman muotoilu
"Den heww ick von Harten leiw, Fri Kusein, dat is so woahr..." Herra Grobleben, s. 402.	Alasaksa	Äänne- ja muotopiirteet, sanasto	Kirjan sivu puuttuu.		Äänne- ja muotopiirteet, sanasto	"Vissiste, frauwa kansuulhna, koko syännemst, se o tātine tosi..." Herra Grobleben, s. 343.	Turun murre, puhekieli	Äänne- ja muotopiirteet, sanasto
"Bi Gott, heiward dat wedder nīch, din Herr Kurz", sagt der eine Arbeitsmann zum andern. Työläismies 1, s. 414.	Alasaksa	Äänne- ja muotopiirteet, lauserakenne (epäjatkuvuus), sanasto	"Hitto vie, ei se Kurz päässyt nykkään", sanoi toinen miehistä. Työläismies 1, s. 28.	Yleiskieli, puhekieli	Lauserakenne (demonstratiivipron.)	"Ei hekkuts, ei ne sitä ny ainaska valitte, sitä sun herra Kurtsas", sanoo toinen työmieks toiselle. Työläismies 1, s. 354.	Turun murre, puhekieli	Äänne- ja muotopiirteet, lauserakenne (demonstratiivipron., viittaussuhteet, lohkeamarakenne)
"Nee, du Döhshartel, dat brukst mi nīch mehr tau verstellen. Sei stimmen nu je all öwer Hagenström, Kistenmaker un Buddenbrook af." Työläismies 2, s. 414.	Alasaksa	Äänne- ja muotopiirteet, lauserakenne (puuttuva subjekti), sanasto	"Ei, vaan ei sinun tarvitse kertoa sitä minulle, senkin hölmö. Nyt äänestetään Hagenströmin, Kistenmakerin ja Buddenbrookin välillä." Työläismies 2, s. 28.	Yleiskieli		"Ei valitte ni, pääsnpää, kyl möä ny sen ittekk i tärä. Nehä äänestä ny vaa Hoakeströmmist, Kistenmaakienst ja Puttenprookkst." Työläismies 2, s. 354.	Turun murre	Äänne- ja muotopiirteet (inkongruenssi), lauserakenne (viittaussuhteet)
"Je, un nu is dat de Frag', welker von de drie die a nemm öwer is." Työläismies 1, s. 415.	Alasaksa	Äänne- ja muotopiirteet, sanasto	"Niin, ja nyt nähdään kukanoista kolme sta tulee." Työläismies 1, s. 28.	Yleiskieli		"Juu, ja ny päätetä et ketä niist kolmest o paras." Työläismies 1, s. 354.	Turun murre	Äänne- ja muotopiirteet, sanasto
"Je, dat seg du man noch mal." Työläismies 2, s. 415.	Alasaksa	Äänne- ja muotopiirteet, sanasto	"Nyt se nähdään!" Työläismies 2, s. 28.	Yleiskieli		"Juu, sons sää ny se." Työläismies 2, s. 354.	Turun murre	Äänne- ja muotopiirteet, lauserakenne (sanajärjestys)
"Weist war? Ick glöw, sei wählen Hagenström." Työläismies 1, s. 415.	Alasaksa	Äänne- ja muotopiirteet, sanasto	"Kuule. Minä luulen, että ne valitsevat Hagenströmin." Työläismies 1, s. 28.	Yleiskieli, puhekieli	Lauserakenne (viittaussuhteet)	"Täräks kuule, möä luule et ne valitteva Hoakeströmmi." Työläismies 1, s. 354.	Turun murre	Äänne- ja muotopiirteet, lauserakenne (viittaussuhteet)

Saksankielinen dialogi, puhuja, sivunumero	Käytetty puheen variaatio	Puheen illuusion taso	Siebergin käännös, puhuja, sivunumero	Käytetty puheen variaatio	Puheen illuusion taso	Nykyrin käännös, puhuja, sivunumero	Käytetty puheen variaatio	Puheen illuusion taso
"Je, du Kluckscheeter... Red' du un de Düwel." Työläismies 2, s. 415.	Alasaksa	Äänne- ja muotopiirteet, sanasto	"Toppeli... Mitäs sinä tiedät." Työläismies 2, s. 28.	Yleiskieli		"Vai ni, säätitotavišas ...puhu pukil vaa." Työläismies 2, s. 354.	Turun murre, puhekieli	Äänne- ja muotopiirteet, sanasto
Dann spielt er seinen Tabak vor sich nieder, denn das Gedränge erlaubt ihm nicht, ihn im Bogen von sich zu geben, zieht mit beiden Händen die Hose höher unter den Leibnemen hinauf uns fährt fort: "Hagenström, dat's so'n Freßsack, un krigt nich mal Luft durch die Näs, so fett is hei all ... Nee, wo min Herr Kurz dat nu wedder nich warden daut, nu bün ick vör Buddenbrook. Dat's h fixen Kierl..." Työläismies 2, s. 415.	Alasaksa	Äänne- ja muotopiirteet, lauserakenne (puuttuva subjekti), sanasto	Sitten hän sylkee tupakkansa maahan, sillä hän ei voi ahtaudessa ruisauttaa sitä kaarena ilmaan, kiskaisee housunsa korkeammalle ja jatkaa: "Hagenström se on semmoinen lihasäkki, ettei sillä enää käy henkikään nenän läpi... Ei, mutta kun ei herra Kurz joutunut mukaan, pääsee kai Buddenbrook. Se on semmoinen sukkela mies..." Työläismies 2, s. 28-29.	Yleiskieli, puhekieli	Lauserakenne (viittaussuhteet)	Mies sylkää mällin maahan eteensä, kun ei voi tungoksesa ruisauttaa sitä kaarensa kauaksi, kiskaisee molemmin käsin housuja ylemmäksi vyön alle ja jatkaa: "Se Haakesströmmi on kauha läskimä, sillä kukaan kunnollu se on ni ihava... Ei, ku kert herra Kurtsi ei taas ka valit, ni mää kannata Puttenprookki. Se o jämpä kaveri..." Työläismies 2, s. 354.	Turun murre	Äänne- ja muotopiirteet, lauserakenne (viittaussuhteet, kieltöverbien kielto)
"Je, dat segst du wull: ööwer Hagenström is all veel rieker..." Työläismies 1, s. 415.	Alasaksa	Äänne- ja muotopiirteet, sanasto	"Onhan se. Mutta Hagenström on rikkaampi..." Työläismies 1, s. 29.	Yleiskieli, puhekieli	Lauserakenne (viittaussuhteet)	"Juu, sano sää mitä sanat, mut onha se Haakesströmmi paljo rikkaampi." Työläismies 1, s. 354.	Turun murre	Äänne- ja muotopiirteet, lauserakenne (demonstratiivipron.)
"Daar kömmp es nich auf an. Dat steiht nich in Frag." Työläismies 2, s. 415.	Alasaksa	Äänne- ja muotopiirteet, sanasto	"Ei se siihen kuulu. Ei sitä oteta lukuun." Työläismies 2, s. 29.	Yleiskieli, puhekieli	Lauserakenne (sanajärjestys)	"Ei se ny tähän kuulu. Ei tässä sit ol kysymys." Työläismies, s. 354.	Turun murre	Äänne- ja muotopiirteet, lauserakenne (sanajärjestys)
"Un denn is Buddebrook ook ümmer so höllschen fien mit sin Manschetten un sin siedlen Krawatt un sin pielen Snurboort ... Hest em gehen seihn? Hei huppt ümmer so'n beetn as 'n Vogel..." Työläismies 1, s. 415.	Alasaksa	Äänne- ja muotopiirteet, lauserakenne (puuttuva subjekti), sanasto	"Ja Buddenbrook on niin helvetin hieno mansetteineen ja kaulaliinoineen ja pitkine viiksineen... Oletko sinä nähnyt häntä? Se käydä kelsauttelee kuin lintu..." Työläismies 1, s. 29.	Yleiskieli, puhekieli	Lauserakenne (viittaussuhteet)	"Ja sit se Puttenprookki on kans ain olevanas nii pahukse hiano, kaikke malma mansett ain ja silkkiravatt ja viiksikat sojotta ... Oleks ään katonu mil tappa se kävele? Tipsutta ku joku lintu..." Työläismies, s. 354.	Turun murre	Äänne- ja muotopiirteet, lauserakenne (demonstratiivipron.), sanoman muotoilu
"Je, du Dömelkhaas, doanvon is nich de Red'." Työläismies 2, s. 415.	Alasaksa	Äänne- ja muotopiirteet, sanasto	"Ei sekään tule kysymykseen, hölmöläinen." Työläismies 2, s. 29.	Yleiskieli		"Pökö, ei se tähän kuulu." Työläismies 2, s. 354.	Yleiskieli	
"Hei het je woll 'ne Swester, die von twee Männern wedder affkamen is?" Työläismies 1, s. 415.	Alasaksa	Äänne- ja muotopiirteet, sanasto	"Sillä taitaa olla semmoinen sisar, joka on karanut kahden miehen luota." Työläismies 1, s. 29.	Yleiskieli, puhekieli	Lauserakenne (viittaussuhteet)	"Ja sit se häne siskoksi, eiks hänki ol ollu kahnel mähel ja tullu sit ain takasi?" Työläismies 1, s. 354.	Turun murre	Äänne- ja muotopiirteet, lauserakenne (demonstratiivipron., lohkeamarakenne)
"Je, dat's so 'n Soak. Ööwer doar weiten wi nix von, un denn kann der Kunsel doar ook nix för." Työläismies 2, s. 415.	Alasaksa	Äänne- ja muotopiirteet, sanasto	"Se on kyllä paha juttu. Mutta emmehän me tiedä siitä sen enempää, jaei hän se ole konsulin syv." Työläismies 2, s. 29.	Yleiskieli		"Juu, juu. Mut sit assist me ei tiäret mitä, ja minkä se ny konsulika simmosel maht." Työläismies 2, s. 355.	Turun murre	Äänne- ja muotopiirteet (inkongruenssi)

Sekskielinen dialogi, puhuja, sivunumero	Käytetty puheen variaatio	Puheen illuusion taso	Siebergin käämös, puhuja, sivunumero	Käytetty puheen variaatio	Puheen illuusion taso	Nykyrin käämös, puhuja, sivunumero	Käytetty puheen variaatio	Puheen illuusion taso
"Un denn", fügt der Mann hinzu, der zu Buddenbrook hält, "un den hat ook Bürgermeester Overdieck Gewadder bi sinen Sohn stonde: dat will wort bedüten, will k di mon vertellen ... " Työläismies 2, s. 415.	Alasaksa	Äänne- ja muotopiirteet, sanasto	"Ja sitten", jatkaa Buddenbrookin kannattaja, "sitten oli pomestari Overdieck hänen poikansa kummina, ja se kuului jo vähän asiaan... " Työläismies 2, s. 29.	Yleiskieli		"Ja sit", lisää Buddenbrookin puolta pitävä mies, "ja sit o viäl pomestari Öovertiikki, se o sen poja kummi; kylseki jo jattan kerto, ettas tärrät ... " Työläismies 2, s. 355.	Turun murre	Äänne- ja muotopiirteet, lauserakenne (viittaussuhteet), sanoman muotoilu
Sie umarmt ihn und wiederholt: "Sie kommen, Tom, sie kommen! Du bist es, und Hermann Hagenström ist durchgefallen!" Tony, s. 417.	Yleiskieli		[Hän] sylkelee tätä ja hokee: "Ne tulevat, Tom, ne tulevat! Sinut on valittu, ja Hermann Hagenström on syrjäytetty!" Tony, s. 31.	Yleiskieli		[Hän] halaa tätä ja henkäisee: "Ne tulee, Tom, ne tulee! Sinut on valittu, ja Hermann Hagenström hävisi!" Tony, s. 356.	Puhekieli, yleiskieli	Äänne- ja muotopiirteet (inkongruenssi)
"Kömmt nich zu mir, Herr Senator. Dat's min Fru eer Soak." Herra Iwersen, s. 426.	Alasaksa	Äänne- ja muotopiirteet, lauserakenne	"Ei siitä tule kunnia minulle, herra senaattori. Minun vaimoni on sen valmistanut." Herra Iwersen, s. 41.	Yleiskieli		"Ei ol mun tekemä, herra senaattori. Toi voimopuolho sen." Herra Iwersen, s. 363.	Turun murre	Äänne- ja muotopiirteet, lauserakenne (ellipsi)
"N Abend, Tony. Was bringst du Gutes?" Thomas Buddenbrook, s. 427.	Puhekieli, yleiskieli	Äänne- ja muotopiirteet	"Hyvää iltaa, Tony. Mitä hyvää sinä tiedät?" Thomas Buddenbrook, s. 42.	Yleiskieli		"Iltaa, Tony. Mitäs hyvää sinulla on mielessä." Thomas Buddenbrook, s. 364.	Puhekieli, yleiskieli	Äänne- ja muotopiirteet (puuttuva posessiivisuffiksi)
"Je, Herr Buddenbrook!" sagte sie. "Ich hab' nu keine Zeit für Ihnen!" Rieken Severin, s. 443.	Alasaksa, puhekieli	Äänne- ja muotopiirteet, sanasto	"Kyllä kyllä, herra Buddenbrook!" hän sanoi, "mutta minulla ei nyt ole aikaa!" Rieken Severin, s. 62.	Yleiskieli		"Joo-a, herra Puttenpraaki!" hän sanoi. "Ny ei kyl millä ehri!" Rieken Severin, s. 379.	Turun murre	Äänne- ja muotopiirteet, lauserakenne (passiivi)
Mlle. Weichbrodt jedoch, Therese Wichbrodt, die in den letzten Jahren noch sehr viel kleiner geworden war, als früher, Sesemi, die ovale Brosche mit dem Porträt ihrer Mutter an ihrem dünnen Halschen, sprach mit jener über großen Festigkeit, welche eine tiefe innere Rührung vergeben soll: "Sei glücklich, du gutes Kind!" Neiti Weichbrodt, s. 446.	Murteen jäljittely, idiolekti	Äänne- ja muotopiirteet	Mutta milie Weichbrodt, Therese Weichbrodt, joka viime vuosina oli kutistunut entistä pienemmäksi, Sesemi Weichbrodt, jolla oli lahalla kaulallaan soikea rintaneulansa, jossa oli hänen äitinsä muotokuva, lausui tuolla ponnekaalla juhlallisuuella, jonka tulee salata syvää sisäistä liikutusta: "Tule onnelliseksi, hövä lapsi!" Neiti Weichbrodt, s. 66.	Murteen jäljittely	Äänne- ja muotopiirteet	Mutta mademoiselle Weichbrodt, viime vuosina entisestäänkin kutistunut Therese Weichbrodt, Sesemi, jolla oli ohkainen kaula ja äitinsä kuva soikeassa rintaneulassa, sanoi syvää sisäistä liikutusta peittelevällä liioitellun lujalla äänellä: "Ollos onnellinen, lapskulta!" Neiti Weichbrodt, s. 382.	Puhekieli	Äänne- ja muotopiirteet
"Nein nein, Tonychen! Hätt' lieber noch bei mir weiter lernen wollen. Und ich hätte's auch gewünscht, mein Kindchen, denn die Herren kennen ihn ja nicht so von Klein auf wie ich, und wissen es nicht so, wie man ihn nehmen muss beim Lernen ... Das Aufmerken wird ihm oft schwer, und er wird rasch müde ..." Ida Jungmann, s. 461-462.	Puhekieli, yleiskieli	Äänne- ja muotopiirteet, lauserakenne (puuttuva subjekti, epäjatkuvuus), sanoman muotoilu	"Ei, Tonyseni. Hän olisi mieluummin tahtonut lukea minun johdollani eteenkinpäin. Ja se ollut niin hyvä minustakin, sillä eiväthän nuo herrat tunne häntä pienestä asti, kuten minä, eivätkä tiedä, mitne häntä on opetettava... Tarkkaavaisuus on vaikea asia hänelle, ja hän väsyä usein pian..." Ida Jungmann, s. 84.	Yleiskieli		"Ei, ei, Tony pikkuinen. Hän olisi mieluummin jatkanut vielä lukuja minun kanssani. Ja sitä minäkin olin toivonut, eiväthän ne herrat ole tunteneet häntä sil tavalta pienestä pitäen kuin minä eivätkä tiedä miten häntä pitäisi opettaa.... Hänen on usein vaikea pysyä tarkkaavaisena ja hän väsyä nopeasti..." Ida Jungmann, s. 395.	Yleiskieli, puhekieli	Sanoman muotoilu

Saksankielinen dialogi, puhuja, sivunumero	Käytetty puheenvariaatio	Puheen illuusion taso	Siebergin käännös, puhuja, sivunumero	Käytetty puheenvariaatio	Puheen illuusion taso	Nykyrin käännös, puhuja, sivunumero	Käytetty puheenvariaatio	Puheen illuusion taso
"Aber nein! <i>Mei boje kochhonne ... sie werden doch nicht so hartherzig sein wollen!</i> Wenn das Jungchen sie ansieht..." Ida Jungmann, s. 462.	Länsi-Preussin murre, yleiskieli	Äänne- ja muotopiirteet, lauserakenne (yksinäinen sivulause), sanasto	"Eihän toki! Herranen aika... eivätkän he nyt voisi olla niin kovaydämiä! Kun tuo lapsi katsoo heihin suurilla silmillään..." Ida Jungmann, s. 84.	Yleiskieli, puhekieli	Lauserakenne (yksinäinen sivulause)	"No mutta eii! <i>Mui boose kohanje ... eivätkän he nyt niin sydämettömiä voi ollai</i> Kun poikakuta katsee heihin..." Ida Jungmann, s. 395.	Yleiskieli, puhekieli, vieraan kielen jäljittely	Lauserakenne (yksinäinen sivulause), sanasto (partikkelit)
"Da ist was Wahres dran, Herr Senator. Was aber Herrn Senator seine eigne Laune betrifft, wenn ich so sagen darf... Herr Senator sind heu! Morgen wieder ein bisschen blaß?" Herr Wenzel, s. 479.	Yleiskieli, puhekieli	Äänne- ja muotopiirteet, lauserakenne (3. persoonan käyttö)	"Kyllä se on niin, herra senaattori. Mutta mitä herra senaattorin omaan tuleen tulee, niin on herra senaattori, jos uskallan huomauttaa, taas tänään hiukan kalpea!" Herr Wenzel, s. 105.	Yleiskieli, puhekieli	Lauserakenne (3. persoonan käyttö)	"Siinä on <i>virin</i> <i>perä</i> , herra senaattori. Mutta mitä herra senaattorin omaan mielentiaan tulee, jos siitä sopii puhua... Herra senaattori taitaa olla tänä aamuna taas hiukan kalpea?" Herr Wenzel, s. 410.	Yleiskieli, puhekieli	Lauserakenne (3. persoonan käyttö), sanasto
"Je, Herr Senator, <i>hunnert Jahr ... un de Ein & arm, und de Amer is riek ...</i> " Grobleben, s. 487.	Alasaksa	Äänne- ja muotopiirteet, sanasto	"Kyllä, herra senaattori, sata vuotta... ja toinen on köyhä, ja toinen on rikas..." Grobleben, s. 114.	Puhekieli/murteen jäljittely, yleiskieli	Äänne- ja muotopiirteet	"Juu, herra senaattori, sata vuot... ja <i>toine</i> o rikas ja <i>toine</i> köyhä..." Grobleben, s. 416.	Turun murre	Äänne- ja muotopiirteet
"Schön, Grobleben, <i>is all gaut!</i> " Thomas Buddenbrook, s. 487.	Alasaksa	Äänne- ja muotopiirteet	"Hyvä, Grobleben, hyvä on!" Thomas Buddenbrook, s. 114.	Yleiskieli	Yleiskieli	"Niin, niin, <i>Kraopkepen, antaas ollai!</i> " Thomas Buddenbrook, s. 416.	Turun murre, puhekieli	Äänne- ja muotopiirteet
Ein alter Briefträger, mit weißen Bart, Ringen in den Ohren und Triefaugen, ein origineller Krauz, den der Senator an guten Tagen auf der Straße anzureden und "Herr Oberpostmeister" zu nenne pflegte, rief schon in der Tür: "Es is nich danum, Herr Senator, <i>ick komm nich</i> darum! <i>ick weet wull, de Lüd vertellen sick dot all, dot hier hüt jeder wat schenkt kriegt... ööwer dat is nich</i> darum..." Kirjeenkantaja, s. 487-488.	Alasaksa, puhekieli	Äänne- ja muotopiirteet, sanoman muotoilu (toisto), sanasto	Samoin eräs vanha valkopartainen kirjeenkantaja, kirjeenkantaja, jolla oli konvarenkkaat, -lystikäs äiji, jota senaattori hyviinä päivinä oli kutsunut kadulla tavatessaan "herra ylipostimestariksi"; tämä huusi jo ovelta: " <i>En minä sitä varten</i> herra senaattori, <i>en minä sitä varten!</i> Kyllä minä tiedän, että toiset luulevat jokaisen saavan täällä jotakin... mutta <i>en minä sitä varten!</i> " Kirjeenkantaja, s. 115.	Yleiskieli, puhekieli	Lauserakenne (ellipsi), sanoman muotoilu (toisto)	" <i>Emmä ol tullu</i> tänne sen <i>tähre</i> , herra senaattori, <i>emmää</i> sen <i>tähre!</i> <i>Mää</i> <i>täärän</i> kyl, ihmiset <i>sanova et täät</i> saa <i>tänöpä kaik jattan lahjaks ... Mut emmää</i> sen <i>tähre ...</i> " Kirjeenkantaja, s. 417.	Turun murre	Äänne- ja muotopiirteet, lauserakenne (ellipsi), sanoman muotoilu (toisto)
"Die Kerls tranken Schwedischen Punsch wie Wasser!" Christian Buddenbrook, s. 544.	Puhekieli, yleiskieli	Sanasto	"Ne miehet joivat ruotsalaista punssia kuin vettä!" Christian Buddenbrook, s. 181.	Yleiskieli, puhekieli	Lauserakenne (demonstratiivipron.)	"Pojat <i>kittosivat</i> ruotsalaista punssia kuin vettä!" Christian Buddenbrook, s. 464.	Yleiskieli, puhekieli	Sanasto
"Ach wo, Hannochen. Nur still auf dem Rücken liegen... Aber siehst du wohl? Wer hat dir mehrmals zugewinkt? Und wer nicht folgen wolt", war das Jungchen..." Ida Jungmann, s. 547.	Yleiskieli, puhekieli	Äänne- ja muotopiirteet	"Mitä vielä, Hannoseni. Makaa vain hiljaa selälläsi... <i>Määkö</i> , ken salaisesti viittaa tuolla? Vaan poikapa ei seuraa huokustaan..." Ida Jungmann, s. 184.	Yleiskieli, puhekieli	Äänne- ja muotopiirteet	"Älähtä nyt, Hanno kulta. Makaa vain hiljaa selälläsi... Mutta <i>näetkös</i> nyt? Kuka antoi sinulle monta kertaa merkkejä? Ja yksi poikakulta se vain ei halunnut uskoa..." Ida Jungmann, s. 466.	Yleiskieli, puhekieli	Äänne- ja muotopiirteet
Dann aber sagte Ida Jungmann: "Komm, Hannochen, <i>müssen gehen</i> ; Abendbrötzzeit; wirst dir den Tod holen, wenn du hier wirst schlafen wollen..." Ida Jungmann, s. 633.	Yleiskieli, puhekieli	Lauserakenne (puuttuva subjekti), sanoman muotoilu	Mutta silloin sanoi Ida Jungmann: "Tule, Hannoseni; <i>töyryy</i> mennä; iltaapalan aika; saat kuolemantaudin, jos jätät tähän nukkumaan..." Ida Jungmann, s. 287.	Yleiskieli, puhekieli	Lauserakenne (puuttuva subjekti)	Mutta sitten Ida Jungmann sanoi: "Tule, Hannoseni, <i>töyryy</i> mennä; iltaapalan aika; saat kuolemantaudin jos rupeat täällä nukkumaan..." Ida Jungmann, s. 539.	Yleiskieli, puhekieli	Lauserakenne (puuttuva subjekti), sanoman muotoilu

Saksankielinen dialogi, puhuja, sivunumero	Käytetty puheen variaatio	Puheen illuusion taso	Siebergin käänös, puhuja, sivunumero	Käytetty puheen variaatio	Puheen illuusion taso	Nykyin käänös, puhuja, sivunumero	Käytetty puheen variaatio	Puheen illuusion taso
"Was nun, Buddenbrook, du schwärzt die Sitzung? Das ist mal was Neues!" sagte am Anfang der Mühlenstraße Jemand zu ihm, den er nicht hatte kommen sehen. Stephan Kistenmaker, s. 675.	Yleiskieli, puhekieli	Lauserakenne, sanasto	"Mitäs nyt, Buddenbrook, sinä karkaatsunnosta! Onkos se uutta!" sanoi Mühlenstraßen kulmassa hänen vieressään joku, jota hän ei ollut huomannut. Stephan Kistenmaker, s. 338.	Yleiskieli, puhekieli	Äänne- ja muotopiirteet	"Mitäs nyt Buddenbrook, <i>pinnat</i> kos sinä istunnosta? Jopas jotakin!" sanoi Mylykadun kulmassa joku jonka hän ei ollut nähnyt tulevan. Stephan Kistenmaker, s. 575.	Yleiskieli, puhekieli	Äänne- ja muotopiirteet
"Herr, mein Gott, wie rasch sie fertig sind! Nicht einmal um zehn Minuten ist die Stunde kürzer geworden..." Kai Mölln, s. 711.	Yleiskieli		"Voi Herra Jumala, miten pian he pääsivät! Tunti ei ole tullut edes kymmentä minuuttia lyhyemmäksi..." Kai Mölln, s. 382.	Yleiskieli		"Herra isä miten vähän aikaa <i>niilitä</i> siihen meni! Tunti ei ole lyhentynyt kymmentäkään minuuttia..." Kai Mölln, s. 605.	Yleiskieli, puhekieli	Lauserakenne (viittaussuhteet)

Liite 2. *Berlin Alexanderplatz* -romaanin repliikkitaulukko

Saksankielinen dialogi, puhuja, sivunumero	Käytetty puheen variaatio	Puheen illuusion taso	Peromiehen käännös, puhuja, sivunumero	Käytetty puheen variaatio	Puheen illuusion taso
" <i>Ne</i> , hier <i>wohn</i> ich nich." Franz, s. 12	Puhekieli	Äänne- ja muotopiirteet	"Ei, en <i>mä</i> täällä asu." Franz, s. 30.	Puhekieli	Lauserakenne (viittaus-suhteet)
" <i>Gehn</i> Sie doch los! Was <i>wolln</i> Sie denn von einem?" Franz, s. 12.	Puhekieli	Äänne- ja muotopiirteet	"Menkää nyt siitä! Mitä te minulta haluatte?" Franz, s. 30.	Yleiskieli	
" <i>Nun nun</i> , nichts. Ihr ächzt und stöhnt so, wird man doch fragen können, wie Euch ist." Pun. juutalainen, s. 12.	Puhekieli	Lauserakenne, sanasto (partikkelit)	" <i>No no</i> , en mitään. Te ähkitte ja puhisette niin kummasti, <i>kai tässä saa kysyä</i> , mikä teidän on." Pun. juutalainen, s. 31.	Puhekieli	Lauserakenne (passiivin käyttö), sanasto (partikkelit)
In einer Stude führte er ihn, wo ein Eisenofen brannte, setzte ihn auf das Sofa: "Nun, da seid Ihr. Setzt Euch nun ruhig hin. <i>Könnt</i> den Hut aufbehalten oder hinlegen, wie Ihr wollt. Ich will nur jemand holen, der Euch gefallen wird. Ich wohne nämlich selbst nicht hier. <i>Bin</i> nur Gast wie Ihr. <i>Nun</i> , wie es ist, ein Gast bringt den andern, wenn die Stube nur warm ist." Pun. juutalainen, s. 13.	Puhekieli	Lauserakenne (subjektin poisjättö), sanasto (partikkelit)	Mies vei hänet kamariin, jonka uunissa paloi tuli, kehotti istumaan sohvalle: " <i>No niin</i> , nyt olette täällä. Istukaa vain kaikessa rauhassa. Voitte pitää hatun päässä tai panna pois, miten vain haluatte. Minä käyn vain hakemassa erään, josta varmasti pidätte. Minä en <i>nähkääs</i> itse asu täällä. Olen vain vieraana niin kuin tekin. Mutta niinhän siinä käy, että vieras tuo toisen, kun tupa on lämmin." Pun. juutalainen, s. 31–32.	Yleiskieli, puhekieli	Äänne- ja muotopiirteet, sanasto (partikkelit)
Der Alte nahm die Augen von dem Mann weg, drehte den Kopf zurück zu dem Roten: "Wo habt ihr <i>den</i> her?" Vanha Pun. juutalainen, s. 14.	Puhekieli	Lauserakenne (viittaus-suhteet)	Ukko irrotti silmänsä miehestä, käänsi päätään Punaisen puoleen: "Mistä löysitte <i>tuon</i> ?" Vanha Pun. juutalainen, s. 33.	Puhekieli	Lauserakenne (viittaus-suhteet)

"Er ist von Haus zu Haus <i>gelo</i> ffen. Auf einen Hof hat er sich gestellt und hat gesungen." Pun. juutalainen, s. 14.	Berliinin murre	Äänne- ja muotopiirteet	"Se juoksi talosta taloon. <i>Seisoi</i> pihalla ja lauloi." Pun. juutalainen, s. 33.	Puhekieli	Lauserakenne (viittaus- suhteet, puuttuva subjekti)
" <i>Ihr</i> , wollt <i>Ihr</i> Euch den Mantel ausziehen? Es ist heiß hier. Wir sind alte Leute, wir frieren im ganzen Jahr, für euch <i>wirds</i> zuviel sein." Vanha Pun. juutalainen, s. 15.	Yleiskieli, puhekieli	Äänne- ja muotopiirteet, lauserakenne, sanoman muotoilu (toisto)	"Kuulkaa, ettekö halua riisua takkianne? Täällä on kuuma. Me olemme vanhoja ihmisiä, me palellemme vuoden ympäriinsä, teillä on liian paljon päällä." Vanha Pun. juutalainen, s. 33.	Yleiskieli, puhekieli	Lauserakenne
Und zu den Roten, der den Mann beim Schultern griff: "Geht Ihr weg, weg hier. <i>Hab</i> ich Euch gerufen. Ich <i>werd</i> schon mit ihm fertig werden." Vanha Pun. juutalainen, s. 15.	Puhekieli	Äänne- ja muotopiirteet, sanoman muotoilu (toisto)	Ja Punaiselle, joka tarttui miehen olkapäihin: "Menkää te pois, pois täältä. Olenko muka kutsunut teidät tänne. Kyllä minä hänet hoidan." Vanha Pun. juutalainen, s. 33.	Yleiskieli	
Da stand der Alte vom Stuhl auf, ging rauschend durch die Stube hin und her: "Laß ihn schreien, soviel er will. Laß ihn tun und machen. Aber nicht bei mir. Mach die Tür auf <i>für ihn</i> ." Vanha Pun. juutalainen, s. 15.	Yleiskieli, puhekieli	Lauserakenne (lauseen epäjatkuvuus), sanoman muotoilu (toisto)	Nyt ukko nousi tuolilta, käveli kahisten kamarissa edestakaisin: "Anna <i>sen</i> huu- taa niin paljon kuin haluaa. Anna <i>sen</i> olla ja mellastaa. Mutta ei täällä. Aukaise <i>sille</i> ovi." Vanha Pun. juutalainen, s. 33–34.	Puhekieli	Lauserakenne (viittaus- suhteet), sanoman muotoilu (toisto)
"Was ist, gibt doch sonst Geschrei bei Euch." Pun. juutalainen, s. 15.	Puhekieli	Lauserakenne (poisjättö)	"Mikä nyt, onhan täällä muulloinkin meteliä." Pun. juutalainen, s. 34.	Yleiskieli	
" <i>Nun nun</i> , welches Unglück, ich <i>hab</i> nicht gewusst, Ihr müßt mir schon <i>verzeihn</i> ." Pun. juutalainen, s. 15.	Puhekieli	Äänne- ja muotopiirteet, lauserakenne, sanoman muotoilu (toisto)	"Vai sillä lailla, onpa onnetonta, minä en tiennyt, teidän täytyy antaa anteeksi." Pun. juutalainen, s. 34.	Puhekieli	Lauserakenne

Der Rote faßte den Mann bei den Händen: "Kommt mit. <i>Der</i> Rebbe hat das Haus voll. Die Enkelkinder sind krank. Wir <i>gehn</i> weiter." Pun. juutalainen, s. 15.	Puhekieli	Äänne- ja muotopiirteet, lauserakenne	Punainen tarttui miehen käsiin: "Tulkaa mukaan. Ukon talo on täynnä. Lapsenlapset sairastavat. Me <i>lähdetään</i> jonnekin täältä." Pun. juutalainen, s. 34.	Puhekieli	Äänne- ja muotopiirteet (inkongruenssi), lauserakenne
Da flüsterte er: " <i>Nicht ziehen</i> . Lassen Sie mich doch hier." Franz, s. 15.	Puhekieli	Lauserakenne	Hän kuiskasi: "Älkää kiskoko. Antakaa minun olla täällä." Franz, s. 34.	Yleiskieli	
" <i>Der</i> hat das Haus voll, Ihr habt gehört." Pun. juutalainen, s. 15.	Puhekieli	Lauserakenne (viittausuhteet)	"Ukon asunto on täynnä, ettekö kuulut." Pun. juutalainen, s. 34.	Yleiskieli	
"Lassen Sie mich doch hier." Franz, s. 15.	Puhekieli	Lauserakenne	"Antakaa minun olla täällä." Franz, s. 34.	Yleiskieli	
"Gut gut, wir werden nicht lärmern. Ich <i>sitz</i> bei ihm, Ihr könnt Euch verlassen <i>auf mich</i> ." Pun. juutalainen, s. 16.	Puhekieli	Äänne- ja muotopiirteet, lauserakenne (epäjatkuvuus)	" <i>No</i> hyvä on, me <i>ei metelöidä</i> . Minä istun hänen vieressä, minuun voitte luottaa." Pun. juutalainen, s. 34.	Puhekieli	Äänne- ja muotopiirteet (inkongruenssi), sanasto (partikkelit)
Der Entlassene krümmte sich über den Teppich, der Hut rollte neben seine Hände, den Kopf bohrte er herunter, stöhnte: "In den Boden <i>rin</i> , in die Erde <i>rin</i> , wo es finster ist." Franz, s. 16.	Berliinin murre	Äänne- ja muotopiirteet	Vapautettu kiemurteli matolla, hattu kierähti hänen käsiensä viereen, hän puski päätänsä lattiaan, voihki: "Lattian <i>läpitte</i> , maahan, missä on pimeää." Franz, s. 35.	Murre: esimerkiksi hämäläis- ja kymenlaakson murre	Äänne- ja muotopiirteet
"Seid nur still, um Gottes willen, wenn der Alte hört. Wir werden schon fertig werden <i>miteinander</i> ." Pun. juutalainen, s. 16.	Puhekieli	Lauserakenne (epäjatkuvuus)	"Olkaa nyt hiljaa, Jumalan tähden, jos ukko kuulee. Kyllä me kaksi <i>tullaan</i> toimeen." Pun. juutalainen, s. 35.	Puhekieli	Äänne- ja muotopiirteet (inkongruenssi), lauserakenne
"Mir kriegt <i>keener</i> weg hier." Franz, s. 16.	Berliinin murre	Äänne- ja muotopiirteet	" <i>Mua</i> ei kukaan saa täältä pois."	Puhekieli	Lauserakenne (viittausuhteet)

" <i>Nun scheen</i> . Bleibt ruhig da. <i>Setz</i> ich mich auch hin. <i>Ist</i> zwar nicht bequem, aber warum nicht. Ihr werdet nicht sprechen, was mit Euch ist, werde ich Euch was erzählen." Pun. juutalainen, s. 16.	Berliinin murre, puhekieli, yleiskieli	Äänne- ja muotopiirteet, lauserakenne (subjektin poisjättö), sanasto (partikkelit)	"No niin. Olkaa rauhassa siinä. Istunhan tässä minäkin. Ei ole kyllä mukavaa, mutta en menettele. Kun te ette kerran sano, mikä teitä vaivaa, kerron minä teille jotakin." Pun. juutalainen, s. 35.	Yleiskieli, puhekieli	Lauserakenne (lyhyet lauseet)
Der Rote sprch grimig: "Man soll nicht so viel von sich machen. Man soll auf andere hören. Wer sagt Euch, dass so viel mit Euch ist. Gott läßt schon keinen von seiner Hand fallen, aber es sind noch andere Leute da. Habt Ihr nicht gelesen, was Noah in die Arche getan hat, in sein Schiff, als die große Sintflut kam? Von jedem ein Pärchen. Gott hat sie alle nicht vergessen. Nicht mal die Läuse auf dem Kopf hat er vergessen. Waren ihm alle lieb und wert." Pun. juutalainen, s. 17.	Puhekieli, yleiskieli	Lauserakenne, sanoman muotoilu	Punainen puhui vihasesti: "Ei saa olla täynnä itseään. Pitää kuunnella muita. Kuka väittää, että teidän asianne ovat niin hullusti. Ei Jumala päästä ketään putoamaan kämmeneltään, mutta on muitakin ihmisiä. Ettekö ole lukenut, mitä Nooa vei arkkiinsa, laivaansa, kun suuri vedenpaisumus tuli? Yhden parin jokaista lajia. Jumala ei ollut niitä unohtanut. Hän ei unohtanut edes kirppuja ihmisten päissä. Kaikki olivat hänelle rakkaita ja arvokkaita." Pun. juutalainen, s. 35.	Puhekieli, yleiskieli	Lauserakenne, sanoman muotoilu

Der Rote ließ ihn winseln, kraute sich die Backen: "Gibt vieles auf der Erde, man kann vieles erzählen, wenn man jung ist und wenn man alt ist. Ich werde Euch erzählen, <i>nu</i> , die Geschichte von Zannowich, <i>Stefan Zannowich</i> . Ich werdet sie noch nicht gehört haben. Wenn Euch besser wird, setzt Euch <i>e bissche</i> auf. Das Blut steigt einem zu Kopf, es ist nicht gesund. Mein seliger Vater hat uns viel erzählt, er ist viel herumgereist wie die Leute von unserm Volk, er ist siebzig Jahre alt geworden, nach der Mutter selig ist er gestorben, hat viel gewusst, ein kluger Mann. Wir waren sieben hungrige <i>Mäuler</i> , und wenn es nichts zu essen gab, hat er uns Geschichten erzählt. Man wird nicht satt davon, aber man vergisst." Pun. juutalainen, s. 17.	Puhekieli, yleiskieli	Äänne- ja muotopiirteet, lauserakenne, sanasto (partikkelit), sanoman muotoilu	Punainen antoi hänen vikistä, kihnutti poskia: "Maan päällä tapahtuu monenlaista, paljosta voi kertoa, kun on nuori ja kun on vanha. <i>No</i> , minä kerron teille tarinan Zannowichista, <i>Stefan Zannowichista</i> . Ette varmaan ole vielä kuullut sitä. Kömpikää istuallenne, kun tuntuu paremmalta. Veri pakkautuu päähän, se ei ole terveellistä. Minun isävainajani kertoi meille paljon, <i>oli</i> matkustellut paljon niin kuin monet meidän kansamme ihmiset, eli seitsemänkymmentävuotiaaksi, kuoli äitivainaan jälkeen, tiesi paljon, oli viisas mies. Meitä oli seitsemän nälkäistä <i>kitaa</i> , ja kun ei ollut mitään syötävää, hän kertoi meille tarinoita. Ei niistä tule kylläiseksi, mutta unohtaa." Pun. juutalainen, s. 35–36.	Puhekieli, yleiskieli	Lauserakenne, sanasto (partikkelit), sanoman muotoilu (toisto)
Der Rote gab geringschätzig zurück: "Dann <i>werd</i> ich <i>ä</i> Affe sein. Dann weiß der Affe doch mehr als mancher Mensch." Pun. juutalainen, s. 20.	Puhekieli	Äänne- ja muotopiirteet	Punainen vastasi halveksivasti: " <i>No</i> mikäpä siinä, minä olen apina. Mutta sittenpä hän apina tietää enemmän kuin moni ihminen." Pun. juutalainen, s. 38.	Puhekieli, yleiskieli	Sanasto (partikkelit)

Und wieder richtete sich der Mann im gelben Sommerpale-tot auf, hatte ein trübes, faltiges Gesicht, blickte von oben auf den Roten, räusperte sich, seine Stimme war verändert: "Sagen <i>Se</i> mal, Sie, Sie <i>Männerken</i> , Sie sind wohl übergefahren, <i>wat</i> ? Sie sind wohl überkandidelt?" Franz, s. 21.	Berliinin murre	Äänne- ja muotopiirteet, sanasto	Ja mies keltaisessa kesätakissa kompu-roi taas istualleen, hänen kasvonsa näyttivät synkiltä, juomuisilta, hän katseli Punaista ylhäältä alas, rykäisi, hänen äänensä oli muuttunut: " <i>Sano-kaapas</i> nyt te, te <i>äijänkäppyrä</i> , taidatte olla tärhtänyt, mtä? <i>On tainnut jokin ruuvi löystyä</i> ?" Franz, s. 39–40.	Puhekieli	Äänne- ja muotopiirteet, lauserakenne, sanasto
"Übergefahren, vielleicht. Einmal bin ich ein Affe, das andere Mal bin ich <i>meschugge</i> ." Pun. juutalainen, s. 21.	Berliinin murre	Sanasto	"Tärhtänyt, kenties. Äsken minä olin apina, nyt <i>tollo</i> ." Pun. juutalainen, s. 40.	Puhekieli	Sanasto
"Sagen <i>Se</i> mal, Sie, <i>wat</i> sitzen Sie eigentlich hier und <i>quatschen</i> mir vor?" Franz, s. 21.	Berliinin murre	Äänne- ja muotopiirteet, sanasto	"Sanokaas nyt te, minkä takia te oikeastaan istutte <i>tossa</i> ja <i>lässytätte</i> ?" Franz, s. 40.	Puhekieli	Äänne- ja muotopiirteet, sanasto
"Nun können <i>Se</i> also <i>sachte</i> aufhören mit dem <i>Quatsch</i> ." Franz, s. 21.	Berliinin murre, puhekieli	Äänne- ja muotopiirteet, sanasto, lauserakenne (epäjatkuvuus)	"Ja nyt te voitte kai lakata <i>lässyttämäs-tä</i> ." Franz, s. 40.	Puhekieli	Sanasto
Der andere lachte, er wieherte am Sofa: "Ihr seid <i>ne Marke</i> . Sie könntet als Clown inn Zirkus <i>gehn</i> ." Franz, s. 22.	Berliinin murre, puhekieli	Äänne- ja muotopiirteet, sanasto	Toinen nauroi, hirnui sohvaan nojaten: "Tepä vasta mainio <i>äijä</i> olette. Voisitte mennä pelleksi sirkukseen." Franz, s. 41.	Puhekieli	Sanasto
Der im Sommerpale-tot fixierte aus der Ecke den Roten: " <i>Sone Kruke</i> wie Sie ist mir lange nicht vorgekommen." Franz, s. 22.	Berliinin murre	Äänne- ja muotopiirteet, sanasto	Kesätakissa istuva tiiraili nurkastaan Punaista: " <i>Tommos-ta hyypiötä</i> minä en ole nähnyt pitkään aikaan." Franz, s. 41.	Puhekieli	Äänne- ja muotopiirteet, sanasto

Der Entlassene, ein Mann anfangs 30, hatte muntre Augen, sein Gesicht war frischer: "Sie, sagen Sie mal, womit handeln Sie eigentlich? <i>Sie leben wohl auf dem Mond?</i> " Franz, s. 22.	Berliinin murre, puhekieli	Äänne- ja muotopiirteet, sanoman muotoilu	Vapautettu, vähän yli kolmenkymmenen oleva mies, katseli ympärilleen hilpein silmin, kasvonsa näyttivät raikkaammilta: " Kuulkaa te, sanokaa nyt, mitä te oikeastaan kaupittlette? <i>Taidatte elää kuussa?</i> " Franz, s. 41	Puhekieli, yleiskieli	Sanoman muotoilu
"Nun, das ist gut, jetzt werden wir sprechen vom <i>Mond</i> ." Pun. juutalainen, s. 22.	Puhekieli	Lauserakenne (epäjatkuvuus)	"Niin no, hyvin sanottu, <i>puhutaan</i> nyt sitten kuusta." Pun. juutalainen, s. 41.	Puhekieli	Lauserakenne
" <i>Hast</i> ihm Geschichten erzählt." Eliser, s. 23.	Puhekieli	Lauserakenne (puuttuva subjekti)	"Olet kertonut hänelle juttuja." Eliser, s. 41.	Yleiskieli	
"Er spricht nicht. Er geht herum und singt auf <i>de Höfe</i> ." Pun. Juutalainen, s. 23.	Puhekieli	Äänne- ja muotopiirteet	" <i>Ei hän puhu. Kuljeksi</i> ympäriinsä ja laulelee piholla." Pun. Juutalainen, s. 41.	Puhekieli	Lauserakenne
" <i>Hab</i> doch zugehört an der <i>Tür</i> , was gewesen ist. <i>Hast</i> ihm erzählt von Zannowich. Was wirst du tun als erzählen und erzählen." Eliser, s. 23.	Puhekieli	Lauserakenne (epäjatkuvuus, puuttuva subjekti), äänne- ja muotopiirteet	"Minähän kuuntelin ovella mitä peliä täällä pidettiin. Kerroit hänelle Zannowichista. Mitäpä sinä muuta tekisit kuin kertoisit kertomasta päästyäsi." Eliser, s. 41.	Yleiskieli	
Brummte der Fremde, der den Braunen fixiert hatte: "Wer sind Sie denn <i>eigentlich</i> , wo kommen Sie <i>eigentlich</i> hier <i>rin</i> ? <i>Wat</i> mischen Sie sich in <i>den seine Sachen</i> ?" Franz, s. 23.	Berliinin murre, puhekieli	Äänne- ja muotopiirteet, lauserakenne, sanoman muotoilu (toisto)	Ruskeata tiiraileva vieras ärsi: "Kuka te oikeastaan olette, mitenkä te tänne tulitte? Minkä takia te sekannutte hänen asioihinsa?" Franz, s. 41.	Yleiskieli, puhekieli	Lauserakenne, sanoman muotoilu
"Hat er Euch von Zannowich erzählt oder nicht? Er hat Euch erzählt. Mein Schwager Nachum geht überall herum und erzählt und erzählt und kann sich allaine <i>nischt</i> helfen." Eliser, s. 23.	Berliinin murre, yleiskieli	Äänne- ja muotopiirteet, sanoman muotoilu (toisto)	"Kertoiko hän teille Zannowichista vai ei? Hän kertoi. Minun lankoni Nachum menee vähän joka paikkaan ja kertoo ja kertoo eikä osaa olla yksin." Eliser, s. 42.	Yleiskieli	

"Und wenn ihm schlecht ist, Gott hat dich nicht beauftragt, schau einer an. Gott hat gewartet, bis er kommt. <i>Allain</i> hat Gott nicht helfen gekonnt." Eliser, s. 23.	Puhekieli, yleiskieli	Äänne- ja muotopiirteet, sanoman muotoilu	"Mitäs siitä, anna olla. Ei Jumala ole häntä sinun taakaksesi lykännyt, katso nyt, Jumala odotti kunnes se tuli. Yksin ei Jumalakaan voinut auttaa." Eliser, s. 42.	Puhekieli	Lauserakenne (viittaus-suhteet), sanoman muotoilu
"Hör einer den Schwindler an, den Gutestuer. Will mit mir <i>redden</i> . Ist es seine Wohnung? Was hast du nu wieder erzählt <i>von deinem Zannowich</i> , und wie man lernen kann <i>von ihm</i> ? Du hättest Rebbe werden müssen <i>bei uns</i> . Wir hätten dich noch ausgefuttert." Eliser, s. 23.	Puhekieli, Berliinin murre	Äänne- ja muotopiirteet/sanasto, lauserakenne (epäjatkuvuus)	" <i>Kuunnelkaas</i> tuota huiputtajaa, moko-maa hyväntekijää. <i>Yrittää</i> selittää jotakin minulle. Onko tämä muka hänen asuntonsa? Mitä sinä nyt taas olet kertonut <i>siitä</i> Zannowichista, ja kuinka <i>siitä</i> voi ottaa opikseen? Sinut olisi pitänyt valita meidän <i>rebbeksi</i> . Kyllä me sinut olisimme ruokineet." Eliser, s. 42.	Puhekieli	Äänne- ja muotopiirteet (puuttuva possessiivisuffiksi), lauserakenne (viittaus-suhteet, puuttuva subjekti)
Der Braune schrie wieder: "Und wir brauchen keine Schmarotzer, die einem am Rockschoß hängen. Hat er Euch auch erzählt, wie es seinem Zannowich zuletzt gegangen ist, am Schluß?" Eliser, s. 23.	Yleiskieli		Ruskea huusi jälleen: " <i>Eikä me tarvita</i> loiseläjiä, jotka roikuvat ihmisten takinliepeessä. Kertoiko hän senkin, kuinka sen Zannowichin lopulta kävi, <i>loppujen lopuksi</i> ?" Eliser, s. 42.	Puhekieli	Äänne- ja muotopiirteet (inkongruenssi), sanoman muotoilu (toisto)
Da sprach der Braune schon heftig auf ihn ein, mit fahrigen Händen, mit Hinundher-rutschen, mit Schnalzen und Kopzfucken, jeden Augenblick eine andere Miene, bald zu dem Fremden, bald zu dem Roten: "Er macht die Leute <i>meschugge</i> . Er soll Euch erzählen, was es für ein Ende genommen hat <i>mit seinem Zannowich Stefan</i> . Er erzählt es	Berliinin murre, puhekieli	Äänne- ja muotopiirteet, lauserakenne (epäjatkuvuus), sanasto	Ruskea alkoi paasata kiivaasti, huitoi käsillään, lykkäsi pyllyään eteen- ja taaksepäin, maiskutteli ja nytkäytteli päätään, ilmeensä vaihtui joka heti, mesoi vuoroin vieraalle, vuoroin Punaiselle: " <i>Se</i> puhuu ihmisille palturia. <i>Sen</i> pitää kertoa teille, mitenkä sen Zannowichin Stefanin lopuksi kävi. Mutta <i>se</i> ei sitä ker-	Puhekieli	Lauserakenne (viittaus-suhteet), sanoman muotoilu

nicht, warum erzählt <i>ers</i> nicht, warum, ich frage." Eliser, s. 24.			ro, miksei kerro, miksei, kysyn minä." Eliser, s. 42.		
Er wartete mit gehobenem Zeigefinger vor dem Gesicht des Braunen wie auf ein Stichwort und tupfte ihm jetzt auf die Brust und spuckte vor ihm auf den Boden, pih pih: "Das ist für dich. Dass du so einer bist. Mein Schwager. " Pun. juutalainen, s. 25.	Puhekieli, yleiskieli	Lauserakenne	Hän odotti heristään etusormeaan Ruskean kasvojen edessä kuin tunnussanaa vaatien ja tyrkki tätä nyt rintaan ja sylkäisi hänen eteensä lattialle, pih pih: "Siitä saat. Kun kerran olet tuommoinen. <i>Mun</i> lankoni." Pun. juutalainen, s. 43.	Puhekieli	Äänne- ja muotopiirteet (puutuva possessiivisufiksi), lauserakenne (elliptisyys)
Er verfolgte den Freund, den Roten: "Sie, hören <i>Se</i> mal, Sie, das ist richtig, was der erzählt hat von <i>dem Mann</i> , wie <i>der</i> verschütt ging und wie sie ihn umgebracht haben?" Franz, s. 25.	Berliinin murre, puhekieli	Äänne- ja muotopiirteet, lauserakenne (epäjatkuvuus, viittaussuhteet)	Hän katseli ystävänsä, Punaista: "Kuulkaas nyt, pitääkö se paikkansa mitä <i>toi</i> kertoi <i>siitä</i> miehestä, kuinka <i>se</i> vangittiin ja kuinka <i>ne</i> tappoivat <i>sen</i> ?" Franz, s. 44.	Puhekieli	Lauserakenne, äänne- ja muotopiirteet
Der Rote: "Wird er sich schon umgebracht haben." Pun. juutalainen, s. 25.	Yleiskieli		Punainen: " <i>Kyllähän se</i> taisi tappaa itsensä." Pun. juutalainen, s. 44.	Puhekieli	Lauserakenne (viittaussuhteet), sanasto
Der Entlassene: "Und was haben <i>die</i> denn getan, die andern?" Franz, s. 25.	Puhekieli	Lauserakenne (viittaussuhteet)	Vapautettu: "Mutta mitä <i>ne</i> sitten tekivät, <i>ne</i> muut?" Franz, s. 44.	Puhekieli	Lauserakenne (viittaussuhteet)
"Nun, werden doch noch andere gewesen sein <i>wie der</i> , <i>wie der</i> Stefan. <i>Werden doch nicht alle</i> Minister gewesen sein <i>und Schinder und Bankers</i> ." Franz, s.25.	Puhekieli	Sanoman muotoilu (toisto), lauserakenne (epäjatkuvuus)	" <i>No</i> , olihan <i>niitä</i> toki muitakin semmoisia kuin tämä Stefan. Eiväthän <i>ne</i> sentään kaikki olleet ministereitä tai koronkiskureita tai pankkiireja." Franz, s. 44.	Puhekieli	Sanasto (partikkelit), lauserakenne (viittaussuhteet)
Der Rote: " <i>Nun</i> , was sollen <i>se</i> machen? Zugesehen haben <i>se</i> ." Pun. juutalainen, s. 25.	Puhekieli, Berliinin murre	Äänne- ja muotopiirteet, sanasto (partikkelit)	Punainen: " <i>No</i> , mitä te nyt <i>meinaatte</i> tehdä? Olette seisunut siinä korvat hörössä." Pun. juutalainen, s. 44.	Puhekieli	Sanasto

Der Straftentlassene im gelben Sommermantel, der große Kerl, trat hinter dem Sofa vor, nahm seinen Hut auf, putzte ihn ab, legte ihn auf den Tisch, dann schlug er seinen Mantel zurück, alles stumm, knöpfte sich die Weste auf: "Da, kucken <i>Se</i> her, meine Hose. So dick war ich, und so steht sie ab, zwei starke Fäuste übereinander, vom Kohldampfschieben. Alles weg. Die ganze Plautze zum Deibel. So wird man ruiniert, weil man nicht immer so gewesen ist, wie man sein sollte. Ich <i>gloobe</i> nicht, dass die <i>andern</i> viel besser sind. <i>Nee, det gloobe</i> ich nicht. Verrückt wollen sie <i>eenen</i> machen." Franz, s. 25.	Berliinin murre, yleiskieli	Äänne- ja muotopiirteet, sanoman muotoilu	Vankilasta vapautettu, keltainen kesätakki yllään, iso äijänköriläs, astui esiin sohvan takaa, tarttui hattuunsa, pyyhkieli sitä, pani sen pöydälle, sitten hän kiskaisi takin yltään, ääneti, aukaisi liiviensä napit: " <i>No, kattokaas</i> nyt <i>mun</i> huosujani. Näin lihava minä olin, ja näin ne retkottavat nyt, kaksi vahvaa nyrkkiä mahtuu väliin, johtui siitä että mahani sai kurνια tyhjänä. Kaikki hupeni päältä. Koko maha häipyi hiiteen. Näin <i>ne</i> räökkäävät ihmistä, kun <i>se</i> ei ole aina ollut niin kuin pitäisi. <i>Mä</i> en usko, että muut ovat paljonkaan parempia. Ehei, sitä <i>mä</i> en usko. <i>Yrittävät</i> kiusata ihmisen hulluksi." Franz, s. 44.	Puhekieli, murre (esim. hämäläis- ja pohjalaismurteet)	Äänne- ja muotopiirteet, lauserakenne (viittaus-suhteet), sanasto (partikkelit)
Der Brauen tuschelte zum Roten: "Da hast <i>dus</i> ." Eliser, s. 25.	Puhekieli	Äänne- ja muotopiirteet	Ruskea supatteli Punaiselle: "Siinä kuulit". Eliser, s. 44.	Yleiskieli	
" <i>Na</i> , einen Zuchthäusler." Eliser, s. 25.	Puhekieli	Sanasto (partikkelit)	" <i>No, toi</i> on ollut <i>lusimassa</i> ." Eliser, s. 44.	Puhekieli	Sanasto (partikkelit), äänne- ja muotopiirteet
Der Entlassene: "Dann heißt es: <i>bist</i> entlassen und wieder <i>rin, mang</i> in den Dreck, und das ist noch derselbe Dreck wie vorher. Da <i>gibts</i> nichts zu lachen." Franz, s. 25–26.	Berliinin murre	Äänne- ja muotopiirteet, lauserakenne (subjektin poisjätö), sanasto	Vapautettu: "Niin siinä käy: <i>päaset</i> vapaaksi ja <i>joudut</i> takaisin sinne, keskele sitä <i>kusetusta</i> , ja sitten <i>se</i> sama kurjuus alkaa uudestaan. Ei siinä ole mitään nauramista." Franz, s. 44.	Puhekieli	Lauserakenne (viittaus-suhteet, sinäpassiivi), sanasto

Er knöpfte seine Weste wieder zu: "Das sehen <i>Se</i> daran, was <i>die</i> gemacht haben. <i>Die</i> holen den toten Mann da aus dem Bau, der <i>Schweinekerl</i> mit dem Hundewagen kommt und wirft <i>ee-nen</i> toten Menschen <i>ruff</i> , der sich umgebracht hat, so ein verfluchtes <i>Mistvieh</i> , dass sie <i>den</i> nicht gleich totgeschlagen haben, sich so zu versündigen an einem Menschen, und es kann sein, wer es will." Franz, s. 26.	Berliinin murre, puhekieli	Äänne- ja muotopiirteet, lauserakenne (viittaus-suhteet), sanasto, sanoman muotoilu	Ruskea [sic] napitti liivinsä: "Näette sen siitä, mitä <i>ne on</i> tehneet. <i>Ne</i> hakevat kuolleen <i>äijän</i> sellistä, <i>se kyllä</i> tulee koirarattainen ja heittää kuormansa päälle kuolleen ihmisen, joka on tappanut <i>ittensä</i> , saamarin <i>paskasakkia</i> , kun eivät heti tappaneet <i>sitä</i> , tekevät <i>sellasta</i> syntiä ihmiselle, oli tämä sitten kuka hyvänsä." Franz, s. 45.	Puhekieli, murre (esim. Pohjanmaan murteet, hämäläismurteet)	Äänne- ja muotopiirteet (inkongruenssi), lauserakenne (viittaus-suhteet), sanasto
"Ja, sind wir denn nichts, weil wir mal was getan haben? Es können alle wieder auf die <i>Beene</i> kommen, die <i>gesessen haben</i> , und <i>die</i> können gemacht haben, <i>wat</i> sie wollen." Franz, s. 26.	Berliinin murre, puhekieli	Äänne- ja muotopiirteet, lauserakenne (viittaus-suhteet), sanasto	"Niin, <i>eikö me olla</i> minkään arvoisia, jos on joskus tullut tehdyksi jotakin? <i>Ne</i> voi kaikki päästä taas jaloilleen jotka <i>on olleet lusimassa</i> , <i>oli ne</i> sitten tehneet mitä tahansa." Franz, s. 45.	Puhekieli	Äänne- ja muotopiirteet (inkongruenssi), lauserakenne (viittaus-suhteet), sanasto
"Das ist <i>keene</i> Gerechtigkeit, einen auf den Mist zu schmeißen <i>wie einen Köter</i> und schütten noch Müll <i>rauf</i> , und das ist die Gerechtigkeit gegen <i>ee-nen</i> toten Mann, <i>Pfui Deibel</i> . Jetzt will ich <i>mir</i> aber verabschieden von <i>Sie</i> . Geben Sie mir Ihre <i>Flosse</i> . Sie meinen es gut und Sie auch (er drückte dem Roten die Hand). Ich <i>heeße</i> Biberkopf, Franz. <i>War schön von Ihnen</i> , dass Sie mir <i>uffgenommen</i> haben. Mein <i>Piepmatz</i> hat	Berliinin murre, puhekieli	Äänne- ja muotopiirteet, lauserakenne (epäjatkuvuus), sanasto	"Ei ole oikein paiskata ihmistä jätkeksen päälle ja kaataa vielä roskia peitoksi, mutta niin on muka oikein tehdä kuolleelle miehelle. <i>Hyi hitto</i> . Mutta nyt minä sanon teille hyvästi. <i>Ojentakaas</i> minulle <i>tassunne</i> . Te tarkoittatte hyvää ja te myös (hän puristi Punaisen kättä). <i>Mun</i> nimeni on Biberkopf, Franz. Olitte reilu kun toitte minut tänne. <i>Mun</i> pikkulintuni lauloi kyllä pihalla. <i>No, hyvät voinnit sitten</i> , kyllä se tästä	Puhekieli, yleiskieli	Äänne- ja muotopiirteet, sanasto, sanoman muotoilu

schon gesungen <i>auf dem Hof. Na, prost Neumann, et jeht vorüber.</i> " Franz, s. 26			<i>suttaantuu.</i> " Franz, s. 45.		
"Dank schön, <i>wird</i> bestens besorgt, Zeit wird sich schon finden, bloß <i>keen</i> Geld. Und grüßen Sie auch den alten Herrn von vorhin. Der hat Ihnen Kraft in der Hand, sagen <i>Se</i> mal, <i>der</i> war wohl früher Schlächter? <i>Au</i> , wollen noch rasch den Teppich in Ordnung bringen, <i>ist</i> ja ganz verrutscht. Aber nein, machen wir alles selbst, und der Tisch, <i>so.</i> " Franz, s. 26.	Berliinin murre, puhekieli	Äänne- ja muotopiirteet, lauserakenne (viittausuhteet, epäjatkuvuus, puutuva subjekti), sanasto (partikkelit)	"Kovat kiitokset, se tapahtuu, kyllä aikaa aina järjestyy, muttei rahaa. Ja sanokaa terveisiä <i>sille</i> vanhalle herrallekin. <i>Sillä</i> on melkoiset <i>näppi-voimat</i> , <i>sanokaapas</i> , onko <i>se</i> joskus ollut teurastaja? <i>Oho</i> , <i>vedetäänpäs toi</i> matto vielä äkkiä suoraksi, meni pahasti kurttuun. Mutta ei, kyllä <i>mä</i> teen sen <i>itte</i> , ja pöytä, <i>noin.</i> " Franz, s. 45.	Puhekieli, murre (esim. Pohjanmaan murteet, hämäläismurteet)	Äänne- ja muotopiirteet, lauserakenne (viittausuhteet), sanasto
Er arbeitete am Boden, lachte den Roten von hinten an: "Haben wir unten gesessen und uns was erzählt. <i>Ne</i> feine Sitzgelegenheit, entschuldigen <i>Se</i> mal." Franz. s. 26.	Berliinin murre, puhekieli	Äänne- ja muotopiirteet	Hän teki työtä lattialla, naurahti taakseen Punaiselle: "Me <i>istuttiin</i> <i>tossa</i> <i>noin</i> ja <i>juteltiin yhtä sun muuta</i> . Olipa hieno istunto, <i>anteeks vaan.</i> " Franz, s. 45.	Puhekieli	Äänne- ja muotopiirteet (inkongruenssi), lauserakenne, sanasto
Der Braune stieß ihn in die Seite: "Red ihm doch nicht nach." Eliser, s. 26–27.	Yleiskieli		Ruskea tönäisi toveriaan kylkeen: "Älä nyt <i>kruusaile</i> <i>sen</i> kanssa." Eliser, s. 45.	Puhekieli	Lauserakenne (viittausuhteet), sanasto
Der Straftentlassene, aufrecht wandernd, schüttelte den Kopf, schob Luft mit beiden Armen von sich weg (Luft muss man sich machen, Luft, Luft und weiter nischt): "Machen <i>Se</i> sich <i>keene</i> Sorgen. <i>Mir</i> können <i>Se</i> ruhig laufen lassen. Sie haben doch erzählt <i>von die Füße und die Augen</i> . <i>Ick</i> habe die noch. <i>Mir</i> hat die <i>keener</i> abgehauen.	Berliinin murre, yleiskieli	Äänne- ja muotopiirteet, lauserakenne (epäjatkuvuus), sanoman muotoilu	Vankilasta vapautettu asteli ryhdikkäästi, ravisteli päätään, työnteli ilmaa luotaan molemmin käsivarsin (tässä pitää appaa sisäänsä ilmaa, ilmaa, ilmaa, sitä riittää): "Älkää suotta huolehtiko. Minut te voitte päästää rauhassa menemään. Tehän kerroitte <i>mulle</i> <i>koivista</i> ja silmistä. <i>Sellaset mulla</i> vielä on. Ei	Yleiskieli, puhekieli	Äänne- ja muotopiirteet, sanasto, sanoman muotoilu

Morgen, die Herren." Franz, s. 27.			kukaan ole niitä minulta pois kiskonut. <i>Voikaa paksusti</i> , herrat." Franz. s. 45–46.		
Er hatte den streifen Hut im Gesicht, murmelte, wie er über eine Benzinpfütze trat: " <i>Olles</i> Giftzeug. <i>Mal n</i> Kognak. Wer ankommt, kriegt <i>eins</i> in die Fresse. Mal <i>sehn</i> , <i>was nen</i> Kognak gibt." Franz, s. 27.	Berliinin murre	Äänne- ja muotopiirteet, sanoman muotoilu (toisto)	Hän oli vetänyt kannan hattunsa melkein silmille, mutisi astuessaan bensiinilätäkön yli: "Inhottavaa myrkkyä. Nyt <i>mä naukkaan</i> konjakin. Jos joku törmää eteen, se saa multa <i>turpiin</i> . <i>Katsotaanpas</i> mistä <i>sitä konjamiinia</i> saa." Franz, s. 46.	Puhekieli	Äänne- ja muotopiirteet, sanasto, lauserakenne (viittaus-suhteet)
Ein Mann zu der Kassierererin: "Fräulein, <i>ists</i> nicht billiger für einen alten Landsturm ohne Bauch?" Mies, s. 27.	Puhekieli	Äänne- ja muotopiirteet	Muuan mies kassalla: "Neiti, eikö maha-ton vanha nostomies pääse halvemmalla?" Mies, s. 46.	Yleiskieli	
" <i>Nee</i> , nur für Kinder unter fünf Monaten, mit <i>nem</i> Lutschpfropfen." Kassaneiti, s. 27.	Puhekieli	Äänne- ja muotopiirteet	"Ehei, vain lapset alle viiden kuukauden iässä, tutti suussa." Kassaneiti, s. 46.	Yleiskieli	
"Gemacht. So alt sind wir. <i>Neujeborene</i> auf Stottern." Mies, s. 27.	Berliinin murre	Äänne- ja muotopiirteet, sanoman muotoilu	"Selvä juttu. Ei tässä sen vanhempia olla. <i>Mä olen äskensyntynyt</i> ja änkytän vielä." Mies, s. 46–47.	Puhekieli	Äänne- ja muotopiirteet, sanoman muotoilu
" <i>Na</i> , also <i>fuffzig</i> , mal <i>rin</i> ." Kassaneiti, s. 27.	Berliinin murre	Äänne- ja muotopiirteet, sanasto (partikkelit)	" <i>No</i> , <i>viiskypenniä</i> sitten, sisälle siitä." Kassaneiti, s. 47.	Puhekieli	Äänne- ja muotopiirteet, sanasto (partikkelit), sanoman muotoilu
Hinter dem schlängelte sich ein Junger, Schlanker mit Halstuch an: " <i>Frollein</i> , ich möchte <i>rin</i> , aber <i>nich</i> zahlen." Nuori mies, s. 27.	Berliinin murre	Äänne- ja muotopiirteet	Hänen jälkeensä luikerteli kassalle nuorukainen, solakka poika, liina kaulassa: "Neiti, <i>mä</i> haluan sisälle mutten maksaa." Nuori mies, s. 47.	Puhekieli	Äänne- ja muotopiirteet

"Wie ist mich denn. Lass dich von deiner <i>Mutti aufs</i> Töpfchen setzen." Elokuvakävijä, s. 27–28.	Puhekieli	Äänne- ja muotopiirteet, sanasto	"Kaikkeä kanssa. Pyydä <i>äitiäs istuttaan sut</i> potalle." Elokuvakävijä, s. 47.	Puhekieli	Äänne- ja muotopiirteet, lauserakenne
" <i>Na</i> , darf ich <i>rin</i> ?" Nuori mies, s. 28.	Berliinin murre	Äänne- ja muotopiirteet, sanasto (partikkelit)	" <i>No</i> , pääsenkö <i>mä</i> sisälle?" Nuori mies, s. 47.	Puhekieli	Äänne- ja muotopiirteet, sanasto (partikkelit)
"Hier ist <i>keen</i> Kino." Kassaneiti, s. 28.	Berliinin murre	Äänne- ja muotopiirteet	"Ei täällä mitään <i>levaria</i> ole." Kassaneiti, s. 47.	Puhekieli	Lauserakenne (sanajärjestys), sanasto
" <i>Nanu</i> , is hier <i>keen</i> Kino." Nuori mies, s. 28.	Berliinin murre	Äänne- ja muotopiirteet, sanasto	" <i>Oho, eiks oo levaria</i> ." Nuori mies, s. 47.	Puhekieli	Äänne- ja muotopiirteet, sanasto
Sie rief durchs Kassenfenster zum Aufpasser an der Tür: "Maxe, komm mal her. Da <i>möcht</i> einer wissen, ob hier Kino ist. Geld hat er <i>keins</i> . Zeig ihm mal, was hier ist." Kassaneiti, s. 28.	Berliinin murre, puhekieli	Äänne- ja muotopiirteet	Nainen huusi kassan ikkunasta ovimiehelle: "Maxe, <i>tuus</i> tänne. <i>Tää</i> tyyppi haluaa tietää, onko täällä <i>levari</i> . Rahaa <i>sillä</i> ei ole. Näytä <i>sille</i> mitä täällä on." Kassaneiti, s. 47.	Puhekieli	Äänne- ja muotopiirteet, sanasto, lauserakenne (viittaus-suhteet)
" <i>Wat</i> hier ist, junger Mann? <i>Hamse</i> das noch nicht bemerkt? Hier ist die Armenkasse, Abteilung Münzstrasse." Ovimes, s. 28.	Berliinin murre	Äänne- ja muotopiirteet	"Mitäkö täällä on, nuori mies? <i>Etteks</i> te ole vielä sitä huomannut? Täällä on köyhäinkassa, Münzstrassen osasto." Ovimes, s. 37.	Puhekieli	Äänne- ja muotopiirteet
Er schob den Schlangen von der Kasse, zeigte ihm die Faust: " <i>Wennste</i> willst, <i>zahl</i> ich dir <i>gleich</i> aus." Ovimes, s. 28.	Berliinin murre	Äänne- ja muotopiirteet	"Jos <i>sua</i> haluttaa, <i>mä</i> voin maksaa <i>sulle</i> kalavelat." Ovimes, s. 47.	Puhekieli	Äänne- ja muotopiirteet
Sie drehte sich um, lachte: "Mensch, sei nicht so <i>jieprig</i> , <i>fällst</i> mir ja <i>aufn Kopp</i> ." Nainen, s. 29.	Berliini murre	Äänne- ja muotopiirteet, lauserakenne	Nainen kääntyi, nauroi: " <i>Kuules</i> kaveri, älä intoile, <i>sähän</i> kompastut <i>mun</i> niskaan." Nainen, s. 48.	Puhekieli	Äänne- ja muotopiirteet
"Mensch, laß mich doch erst den Schirm hinlegen." Nainen, s. 29.	Yleiskieli		"Hei, anna <i>mun</i> nyt edes panna sateenvarjoni pois." Nainen, s. 48–49.	Puhekieli, yleiskieli	Äänne- ja muotopiirteet

Er ächzte, lächelte falsch und schwindig: "Was <i>is</i> denn los?" Franz, s. 29.	Berliinin murre	Äänne- ja muotopiirteet	Franz ähki, hymyili väkinäisesti pää pyörällä: "No mikä <i>sun</i> on?" Franz, s. 49.	Puhekieli	Äänne- ja muotopiirteet, sanasto (partikkelit)
"Du reisst mir die <i>Kledage</i> kaputt. Wirst du <i>se</i> etwa berappen. <i>Na also</i> . Uns schenkt auch keiner was." Nainen, s. 29.	Berliini murre	Äänne- ja muotopiirteet, sanasto (partikkelit)	"Sä revit <i>mun kuteeni</i> . <i>Meinaatsä</i> ostaa mulle uudet. <i>No sitähän minäkin</i> . <i>Meikäläiselle</i> ei kukaan lahjoita mitään." Nainen, s. 49.	Puhekieli	Äänne- ja muotopiirteet, sanasto (partikkelit), sanoman muotoilu
Als er sie nich losließ: "Ich <i>krieg</i> doch keine Luft, <i>Dussel</i> . Bist wohl <i>übergeschnappt</i> ." Nainen, s. 29.	Puhekieli	Äänne- ja muotopiirteet, sanasto	Kun Franz ei vain päästänyt häntä irti: " <i>Mä</i> en voi hengittää, <i>höhlä</i> . Taidat olla vähän <i>heihei</i> ." Nainen, s. 49.	Puhekieli	Äänne- ja muotopiirteet, sanasto
Er mit den Augen immer hinter ihr her: "Weil ich nämlich ein paar <i>Järchen</i> abgerissen habe, <i>Dicke</i> . Draussen, Tegel, <i>kannst</i> dir ja denken." Franz, s. 29–30.	Berliinin murre, puhekieli	Äänne- ja muotopiirteet, lauserakenne (puuttuva subjekti), sanasto	Franz tiiraili häntä herkeämättä: " <i>Mä</i> olen <i>nääs tyllerö</i> ollut parisen vuotta <i>lusimassa</i> . Tegelissä, voit kai kuvitella." Franz, s. 49.	Puhekieli, (Tampereen) murre	Äänne- ja muotopiirteet, sanasto
" <i>Na, wat</i> stöhnst du." Nainen, s. 30.	Berliinin murre	Äänne- ja muotopiirteet, sanasto (partikkelit)	"No mitä <i>sä</i> siinä puhiset." Nainen, s. 49.	Puhekieli	Äänne- ja muotopiirteet, sanasto (partikkelit)
"Was läuft da für einen Kerl nebenan?" Franz, s. 30.	Yleiskieli		"Mikä <i>äijä</i> tuolla seinän takana <i>tassut-telee</i> ?" Franz, s. 49.	Puhekieli	Sanasto
" <i>Is</i> kein Kerl, <i>is</i> meine Wirtin." Nainen, s. 30.	Berliinin murre	Äänne- ja muotopiirteet	"Ei mikään <i>äijä</i> , se on <i>mun</i> vuokraemäntäni." Nainen, s. 49.	Puhekieli	Äänne- ja muotopiirteet, sanasto
"Was macht denn <i>die</i> ?" Franz, s. 30.	Puhekieli	Lauserakenne (viittaus-suhteet)	"Mitä se oikein tekee?" Franz, s. 49.	Puhekieli	Lauserakenne (viittaus-suhteet)
"Was soll <i>die</i> denn machen. Die hat da ihre Küche." Nainen, s. 30.	Puhekieli	Lauserakenne (viittaus-suhteet)	"Ei mitään sen kummempaa. <i>Sillä</i> on siellä keittiö." Nainen, s. 49.	Puhekieli	Lauserakenne (viittaus-suhteet)

" <i>Na ja</i> . Die soll doch aufhören zu laufen. Was hat <i>die</i> jetzt zu laufen. Ich kann es nicht vertragen." Franz, s. 30.	Puhekieli	Lauserakenne (viittaus-suhteet), sanasto (partikkelit)	" <i>Jaa jaa</i> . Mutta <i>sen</i> on lakattava <i>ravaa-masta</i> . Minkä takia <i>sen</i> pitää <i>tassutella</i> juuri nyt. <i>Mä</i> en kes-tä sitä." Franz, s. 49.	Puhekieli	Lauserakenne (viittaus-suhteet, sanasto)
" <i>Jotte doch</i> , ich <i>geh</i> schon hin, ich <i>sags</i> ihr schon." Nainen, s. 30.	Berliinin murre	Äänne- ja muotopiir-teet, sa-nasto, sanoman muotoilu (toisto)	"Voi <i>jessus</i> , voinhan <i>mä</i> mennä sano-maan <i>sille</i> ." Nainen, s. 49.	Puhekieli	Äänne- ja muotopiir-teet, lau-serakenne (viittaus-suhteet), sanasto
Sie klopfte an die Nebentür: "Frau Priese, ein paar Minuten sind Sie man ruhig, ich <i>hab</i> hier mir einem Herrn zu reden, <i>Wichtiges</i> ." Nainen, s. 30.	Puhekieli	Äänne- ja muotopiir-teet, lauserakenne (epäjatku-vuus)	Hän koputti viereiselle ovelle: "Rouva Priese, <i>voitteks</i> olla pari minuuttia hiljaa, <i>mun</i> täytyy jutella täällä yhden herran kanssa, se on tärkeä juttu." Nainen, s. 49.	Puhekieli	Äänne- ja muotopiir-teet, lau-serakenne
Laut stöhnte er: "Du magst mich wohl nicht?" Franz, s. 30.	Puhekieli	Lauserakenne	Ääneen hän huokaisi: " <i>Sä</i> et taida tykätä minusta?" Franz, s. 50.	Puhekieli	Äänne- ja muotopiir-teet, lau-serakenne
"Warum denn nicht, komm her, immer <i>fürn</i> Sechser Liebe." Nainen, s. 30.	Puhekieli	Äänne- ja muotopiir-teet, lauserakenne	"Miksen muka, tule tänne, <i>kyllä mua</i> kutosella saa lempiä toisenkin kerran." Nainen, s. 50.	Puhekieli	Äänne- ja muotopiir-teet, lau-serakenne, sanasto (partikkelit)
Sie rieb sich den Hals: "Ich <i>lach</i> mir schief. Bleibt man ruhig liegen. Mir <i>störste nich</i> ." Nainen, s. 30–31.	Berliinin murre	Äänne- ja muotopiir-teet	Nainen hieroi kaulaansa: "Anna <i>mun</i> nauraa. Makaa rauhassa <i>vaan</i> . Et <i>sä mua</i> rasita." Nainen, s. 50.	Puhekieli	Äänne- ja muotopiir-teet
Sie lachte, hob ihre fetten Arme, stechte die Füße mit Strümpfen aus dem Bett: " <i>Ick</i> kann <i>nischt</i> dafür." Nainen, s. 31.	Berliinin murre	Äänne- ja muotopiir-teet	Hän nauroi, kohotti lihavia käsivarsiaan, heilautti sukkien verhoamat jalkansa sängyltä: " <i>Mä</i> en voi sille mitään." Nainen, s. 50.	Puhekieli	Äänne- ja muotopiir-teet
"Was <i>kost</i> das Vergnügen, Fäulein?" Franz, s. 31.	Puhekieli	Äänne- ja muotopiir-teet	" <i>Mitäs</i> se lysti mak-saa, neiti?" Franz, s. 51.	Puhekieli	Äänne- ja muotopiir-teet, lau-serakenne

"Du bist so lustig, Süßer. <i>Hast</i> was ge-erbt?" Tumma nainen, s. 31.	Puhekieli	Lauserakenne (puuttuva subjekti)	"Sä olet kiva <i>kundi</i> , suloinen. <i>Olet sä</i> perinyt jotain?" Tumma nainen, s. 51.	Puhekieli	Äänne- ja muotopiirteet, sanasto
" <i>Na ob. Kriegst</i> noch <i>n</i> Taler ab." Franz, s. 31.	Puhekieli	Äänne- ja muotopiirteet, lauserakenne (puuttuva subjekti), sanasto (partikkelit)	"Kysy vain kuinka paljon. Kyllä siitä <i>sulle taaleri</i> lohkeaa." Franz, s. 51.	Puhekieli	Äänne- ja muotopiirteet, sanasto
Und nacher in der Stube, Blumen hinter der Gardine, sauberes Stübchen, niedliches Stübchen, hat das Mädchen sogar ein Grammophon, singt ihm vor, in Bemberg's kunstseidenen Strümpfen, ohne Bluse, pechschwarze Augen: "Ich bin Stimmungssängerin, weißt du. Weißt du, wo? <i>Wos</i> mir <i>grade</i> passt. Ich <i>hab</i> jetzt <i>grade</i> kein Engagement, weißt du. Ich <i>geh</i> in Lokale, <i>wos</i> schön ist, dann <i>frag</i> ich. Und dann: mein Schlager. Ich <i>hab</i> einen Schlager. <i>Du</i> , nicht kitzeln." Tumma nainen, s. 31–32.	Puhekieli, Berliinin murre	Äänne- ja muotopiirteet, lauserakenne, sanoman muotoilu (toisto)	Ja sitten kamarissa, kukkia verhojen takana, siisti pikku tupa, nätti tupanen, likalla oli jopa grammari, laulaa hänelle, jalassa Bembergin keinosilkiset sukat, ilman puseroa, pikimustat silmät: "Minä olen tunnelmalaulajatar, <i>tiedätsä</i> . <i>Arvaatsä</i> missä? Missä <i>kullonkin</i> huvittaa. Minulla ei ole nyt <i>justiinsa engasementtia</i> , <i>käsäätsä</i> . Minä menen <i>rafloihin</i> , missä on hienoa, ja sanon tarjoukseni. Ja sitten: minun iskelmäni. <i>Mulla</i> on oma iskelmä. Älä kuule kutita." Tumma nainen, s. 51.	Puhekieli	Äänne- ja muotopiirteet, sanasto, sanoman muotoilu
" <i>Nee</i> , Hände weg, das <i>versaut</i> mir das Geschäft. Mein Schlager, sei lieb, Süßer, ich mache Auktion im Lokal, keine Teller-sammlung: <i>Wers</i> dazu hat, kann mich küssen. Wahnsinnig, was. Im <i>offnen</i> Lokal. Keiner unter <i>fuffzich</i>	Puhekieli	Äänne- ja muotopiirteet, lauserakenne, sanasto	"Ei, näpit irti, mustelmat <i>haittaa</i> <i>mun</i> liikevaihtoani. <i>Mun</i> iskelmäni, ole nyt kiltti, suloinen, minä pidän <i>rafoissa</i> huu-tokaupat, ei mitään lautaselle keräämistä: Se joka <i>pulittaa</i> , saa <i>sekstata</i> <i>mua</i> . Hassua, mitä. Ihan	Puhekieli	Äänne- ja muotopiirteet (inkongruenssi), lauserakenne, sanasto, sanoman muotoilu

Pfennig. <i>Krieg</i> ich, du, was nicht. Hier auf die Schulter. Da, kannst auch mal." Tumma nainen, s. 32.			julkisessa <i>raflassa</i> . Se maksaa vähintään <i>viiskymt</i> penniä. Etkö <i>sä</i> meinaa antaa <i>mulle</i> mitään. Olkapäälle, tähän näin. <i>No</i> , nyt saat, yhden kerran." Tumma nainen, s. 51.		
Sie setzt sich einen Herrenzylinder auf, kräht ihm ins Gesicht, wackelt die Hüften, die Arme eingestemmt: "Theodor, was hast du bloß dabei gedacht, als du gestern nacht [sic] mich <i>hast angelacht</i> ? Theodor, was hast du bloß damit bezweckt, als du mich einludst zu <i>Eisbein mit Sekt</i> ?" Tumma nainen, s. 32.	Puhekieli	Lauserakenne (epäjatkuvuus)	Tyttö panee päähänsä herraskaisen silkkipytyn, kiekuu vasten Franzin kasvoja, keikuttelee lanteitaan kädet tanassa niitä vasten: "Oi Theodor, <i>sä</i> mitä <i>aattelit</i> , kun yöllä minut tapasit ja flirttailit? Oi Theodor, ne <i>oli</i> hetkiä, kun <i>mulle sä</i> tarjosit nakkeja ja <i>sektiä</i> !" Tumma nainen, s. 51.	Puhekieli	Äänne- ja muotopiirteet (inkongruenssi), sanasto
Sie pafft ihm von der Seite blaue Ringe zu, kichert: " <i>Bist du süß</i> , komm, ich <i>senk</i> dir ein Mampe ein, dreißig pfennig." Tumma nainen, s. 32.	Puhekieli	Äänne- ja muotopiirteet, lauserakenne, sanoman muotoilu	Tyttö puhalttaa hänen kasvoilleen siniä renkaita, tirskuu: "Voi että <i>sä</i> olet suloinen, nouse siitä, minä annan sinulle naukun Mampe-likööriä, <i>kolkyt</i> penniä." Tumma nainen, s. 52.	Puhekieli	Äänne- ja muotopiirteet, sanoman muotoilu
Da bleibt er liegen, lang, wie er ist: "Was soll mich Mampe? Mir haben sie <i>verplempert</i> . Da <i>hab</i> ich in Tegel gesessen, für was denn. <i>Erst bei de Preußen im Graben und dann in Tegel</i> . Ich bin kein Mensch mehr." Franz, s. 32.	Puhekieli, Berliinin murre	Äänne- ja muotopiirteet, lauserakenne, sanasto	Mutta hän, pitkä, jää pitkälleen: " <i>Mitä minä Mampesta? Panivat</i> lusimaan. <i>Passittivat</i> Tegeliin, tyhjän takia. Ensin preussilaisten kanssa juoksuhaudoissa ja sitten Tegelissä. Minä en ole enää ihminen." Franz, s. 52.	Puhekieli	Lauserakenne (puuttuva subjekti), sanasto, sanoman muotoilu
" <i>Nanu</i> . <i>Wirste</i> doch nicht bei mir weinen. Tomm, <i>machs Snäbelchen</i> auf, droßer Mann muss trinken. Bei uns <i>gibts</i> Humor,	Puhekieli, Berliinin murre	Äänne- ja muotopiirteet, lauserakenne (epäjatkuvuus), sa-	" <i>No no</i> . Älä nyt sentään rupea minulle <i>vollottamaan</i> . <i>Nokka</i> auki nyt, iso <i>poju</i> saa <i>häppää</i> . Täällä pelaa huumori, tällä pide-	Puhekieli	Sanasto (partikkelit)

hier ist man vergnügt, hier wird gelacht, vom <i>Abend bis is die Nacht</i> ." Tumma nainen, s. 32–33.		nasto	tään lystiä, täällä nauretaan, illasta aamuun." Tumma nainen, s. 52.		
"Tomm, droßer Mann, noch ein Mampe. <i>Sinds</i> die Augen, geh zu Mampe, gieß dir ein auf die Lampe." Tumma nainen, s. 33.	Puhekieli	Äänne- ja muotopiirteet, sanoman muotoilu	" <i>Kuulepas</i> , iso <i>poju</i> , ota vielä <i>huikat</i> . Hyvää tekee yksi <i>nauku</i> , terää vasta toinen paukku." Tumma nainen, s. 52.	Puhekieli	Äänne- ja muotopiirteet, sanasto
"Dass die Mädchen einem nachgelaufen sind <i>wie die Hammel</i> , und man hat sie nicht mal angespuckt, und dann liegt man platt auf <i>de Neese</i> ." Franz, s. 33.	Berliinin murre	Äänne- ja muotopiirteet, lauserakenne (epäjatkuvuus)	"Että <i>likat juoksi mun</i> perässä niin <i>kun</i> lampaat, enkä <i>mä viittiny</i> edes <i>sylkästä</i> sinne päin, ja sitten <i>sitä makaa</i> rähmälään." Franz, s. 52.	Puhekieli	Äänne- ja muotopiirteet (inkongruenssi), lauserakenne
Sie hebt sich noch eine von seinen Zigaretten auf, die von ihm auf den Boden purzeln: "Ja, <i>musst</i> mal zum Schutzmann <i>gehn</i> und ihm sagen." Tumma nainen, s. 33.	Puhekieli	Äänne- ja muotopiirteet, lauserakenne (puuttuva subjekti)	Tyttyä poimii yhden hänen savukkeistaan, joita tippuu hänen taskustaan lattialle: "Niin, <i>sun</i> pitää mennä juttelemaan konstaapelin kanssa." Tumma nainen, s. 52.	Puhekieli	Äänne- ja muotopiirteet
"Mach auf, Mensch." Franz, s. 34.	Yleiskieli		" <i>Aukase</i> nyt, hyvä ihminen." Franz, s. 54.	Puhekieli	Äänne- ja muotopiirteet
" <i>Jott</i> , du, Franz." Minna, s. 34.	Berliinin murre	Äänne- ja muotopiirteet	" <i>Jessus</i> , sinäkö Fransu." Minna, s. 54.	Puhekieli	Sanasto
" <i>Wat</i> willst du denn bei uns. Wenn dir einer <i>gesehn</i> hat auf der <i>Treppe</i> ." Minna, s. 34.	Berliinin murre	Äänne- ja muotopiirteet, lauserakenne (epäjatkuvuus), sanoman muotoilu	"Mitä <i>sä</i> täältä haet. Jos joku näki <i>sut</i> portaikossa." Minna, s. 54.	Puhekieli	Äänne- ja muotopiirteet, lauserakenne
" <i>Schadt</i> was. <i>Solln</i> mich. Morgen." Franz, s. 34.	Berliinin murre	Äänne- ja muotopiirteet, sanoman muotoilu (lyhyet lauseet)	"Mitä se haittaa. Nähkööt. Huomenta." Franz, s. 54.	Yleiskieli, puhekieli	Sanoman muotoilu (lyhyet lauseet)

"Was willst du denn hier, Franz? Du bist wohl verrückt." Minna, s. 34.	Yleiskieli		"Mitä <i>sä</i> täältä haet, Fransu? Olet <i>sä</i> hullu." Minna, s. 54.	Puhekieli	Äänne- ja muotopiirteet
"Haben sie dich denn schon rausgelassen?" Minna, s. 34.	Yleiskieli		"Joko <i>ne</i> nyt päästivät sinut pois sieltä?" Minna, s. 54.	Puhekieli	Lauserakenne (viittaus-suhteet)
Und gluppscht sie an und steht auf: "Weil sie mich rausgelassen haben, bin ich eben da. Mich haben sie schon rausgelassen, aber wie." Franz, s. 34–35.	Yleiskieli		Ja Franz kyräilee alta kulmain ja nousee: " <i>Mä</i> olen täällä nyt, koska <i>ne</i> päästivät minut pois sieltä. Päästivät kyllä, mutta kuinka." Franz, s. 54.	Puhekieli, yleiskieli	Äänne- ja muotopiirteet, lauserakenne (viittaus-suhteet)
"Was willst du denn, Mensch. Ist denn was los?" Minna, s. 35.	Yleiskieli		"Mitä <i>sä</i> kuule oikein haluat. Mikä <i>sua</i> vaivaa?" Minna, s. 54.	Puhekieli	Äänne- ja muotopiirteet
"Franz, ich <i>schrei</i> was, lass mich los. Karl kommt bald, Karl muss jeden Augenblick kommen. Mit Ida hast du auch so angefangen." Minna, s. 35.	Puhekieli, yleiskieli	Äänne- ja muotopiirteet, sanoman muotoilu	"Franz, minä huudan, älä nyt, päästä irti. Karl tulee kohta, on jo tulossa. Näin sinä aloitit Idankin kanssa." Minna, s. 55.	Yleiskieli	
Er lachte und streckte sich: "Na, würg <i>mir</i> mal, ich <i>halt</i> still, wenn du es fertigkriegst." Franz, s. 36.	Berliinin murre, yleiskieli	Äänne- ja muotopiirteet, sanasto	Mies nauroi, venytteli jäseniään: " <i>No</i> sen kun kuristat minut, en pane vastaan, jos <i>sä</i> siihen pystyt." Franz, s. 56.	Puhekieli	Äänne- ja muotopiirteet, sanasto (partikkelit)
"Verdient hast <i>dus</i> ." Minna, s. 36.	Berliinin murre	Äänne- ja muotopiirteet	"Sen sinä kyllä ansaitsisit." Minna, s. 56.	Yleiskieli	
Sie setzte sich auf einen Stuhl, wollte flennen: "Ich <i>sags</i> meinem Mann, ich <i>sags</i> Karl, dir hätten sie gleich noch vier Jahre drinlassen sollen." Minna, s. 37.	Puhekieli	Äänne- ja muotopiirteet, sanoman muotoilu (toisto)	Nainen istahti tuolille, tuheresi itkua: "Minä kerron <i>mun</i> miehelle, minä sanon Karlille, että <i>niitten</i> olisi pitänyt antaa <i>sulle</i> vielä neljä vuotta lisää." Minna, s. 57.	Puhekieli	Äänne- ja muotopiirteet, lauserakenne (viittaus-suhteet)
" <i>Tu</i> ich auch, ich <i>hol</i> gleich <i>n Blauen</i> ." Minna, s. 37.	Puhekieli	Äänne- ja muotopiirteet, sanasto	"Sen minä teenkin ja haen tänne heti <i>pol-larin</i> ." Minna, s. 57.	Puhekieli, yleiskieli	Sanasto

"Minna, Minnaken, nu <i>jieb dir</i> doch, ich bin so froh, ich bin doch wieder ein Mensch, Minnaken." Franz, s. 37.	Berliinin murre	Äänne- ja muotopiir- teet	"Minna, Minnapieni, <i>älähän nyt viitsi</i> , minä olen niin hyväl- lä päällä, <i>mä</i> olen taas ihminen, Min- napieni." Franz, s. 57.	Puhekieli, yleiskieli	Äänne- ja muotopiir- teet, lau- serakenne
"Mensch, du bist ver- rück't, dir haben sie wirklich in Tegel den Kopf verdreht." Min- na, s. 37.	Yleiskieli		"Sinä olet kuule hul- lu, <i>ne on</i> tosiaan <i>vääntänyt</i> sinun pääsi nurin siellä Tegelissä." Minna, s. 57.	Puhekieli	Äänne- ja muotopiir- teet (in- kong- ruenssi), lausera- kenne (viittaus- suhteet), sanasto
" <i>Haste</i> nicht <i>wat</i> zu trinken, <i>n</i> Topf Kaffee oder was." Franz, s. 37.	Berliinin murre	Äänne- ja muotopiir- teet	" <i>Olisko sulla</i> mitään juotavaa, kupponen kahvia tai muuta." Franz, s. 57.	Puhekieli	Äänne- ja muotopiir- teet
"Und wer bezahlt mir die Schürze, kuch mal an, ein Fetzen." Min- na, s. 37.	Yleiskieli, puhekieli	Sanoman muotoilu	"Mutta kuka maksaa minun esiliinani, <i>kato</i> nyt, se on ihan riekaleina." Minna, s. 57.	Puhekieli, yleiskieli	Äänne- ja muotopiir- teet
" <i>Allens</i> Franz, <i>allens</i> Franz! Franz ist wie- der lebendig, Franz ist wieder da!" Franz, s. 37.	Puhekieli	Äänne- ja muotopiir- teet	"Franz maksaa kai- ken, <i>täältä pesee!</i> Franz on taas elävien kirjoissa, Franz on täällä taas." Franz, s. 57.	Puhekieli, yleiskieli	Sanasto
"Nimm deinen Hut und hau ab. <i>Wenn</i> er dir trifft <i>un</i> ich <i>hab n</i> blaues Auge. Und laß dir nicht <i>wiedersehn</i> ." Minna, s. 37.	Puhekieli	Äänne- ja muotopiir- teet, lause- rakenne	"Ota <i>hattus</i> ja häivy. <i>Jos Karl näkee sinut</i> <i>ja minulla silmän</i> <i>mustana</i> . Äläkä näyt- täydy täällä enää." Minna, s. 57.	Puhekieli	Äänne- ja muotopiir- teet, lau- serakenne (yksinäi- nen sivu- lause)
" <i>Adjes</i> , Minna." Franz, s. 37.	Puhekieli, murre	Äänne- ja muotopiir- teet, sa- nasto	" <i>Näkymiin</i> , Minna." Franz, s. 57.	Puhekieli	Sanasto
Sie flüsterte durch den Spalt: "Du sollst deiner Wege <i>jehen</i> , Mensch, ich hab doch gesagt." Minna, s. 37.	Berliinin murre	Äänne- ja muotopiir- teet	Minna kuiskasi oven- raosta: "Mene mat- koihisi, hyvä mies, etkö muista mitä minä sanoin." Min- na, s. 57.	Yleiskieli	

"Du sollst dir welche aussuchen." Franz, s. 37.	Yleiskieli		"Saat valita niistä <i>ittelles</i> joitakin." Franz, s. 57.	Mur-resekoitus	Äänne- ja muotopiirteet
" <i>Freu mir</i> , Minna. Ich <i>freu mir</i> den ganzen Tag. <i>Hab</i> in der Nacht von dir geträumt." Franz, s. 37.	Berliinin murre, puhekieli	Äänne- ja muotopiirteet, lauserakenne (puuttuva subjekti), sanasto	"Minä olen iloisella päällä, Minna. <i>Ollut</i> koko päivän. Ja yöllä <i>mä</i> näin unta sinusta." Franz, s. 57.	Puhekieli	Äänne- ja muotopiirteet, lauserakenne (ellipsi)
Nach einer Woche stand er wieder an der Tür: " <i>Will</i> mir bloß nach deinem Auge erkundigen." Franz, s. 37.	Puhekieli	Lauserakenne (puuttuva subjekti)	Viikon mentyä Franz seisoi jälleen ovella: " <i>Halusin</i> vain nähdä <i>mitenkä silmäs</i> jakselee." Franz, s. 58.	Puhekieli	Äänne- ja muotopiirteet
"Ist alles gut, <i>hast</i> hier nichts zu suchen." Minna, s. 37–38.	Puhekieli	Lauserakenne (puuttuva subjekti), sanoman muotoilu	"Kaikki on hyvin, mutta sinulla ei ole tänne mitään asiaa." Minna, s. 58.	Yleiskieli	
Er war kräftiger, hatte einen blauen Wintermantel, einen braunen steifen Hut: "Ich wollte dir bloß zeigen, wie ich dastehe, wie ich aussehe." Franz, s. 38.	Yleiskieli		Franz oli pulskistunut, hänellä oli sininen talvitakki, ruskea jäykkä hattu: "Minä halusin vain näyttää <i>sulle</i> missä <i>jamassa mun</i> asiani nyt <i>on</i> , miltä <i>mä</i> näytän." Franz, s. 58.	Puhekieli	Äänne- ja muotopiirteet (inkongruenssi), sanasto
"Kümmert mir nicht." Minna, s. 38.	Puhekieli	Lauserakenne (puuttuva subjekti)	"Ei liikuta minua." Minna, s. 58.	Yleiskieli	
" <i>Nun</i> lass mich doch bloß <i>ne</i> Tasse Kaffee trinken." Franz, s. 38.	Puhekieli	Äänne- ja muotopiirteet, sanasto (partikkelit)	" <i>No</i> voisit <i>sä</i> nyt sentään tarjota edes kupin kahvia." Franz, s. 58.	Puhekieli	Äänne- ja muotopiirteet, sanasto (partikkelit)
"Stell dich her, sind Lumkes, <i>so</i> , jetzt kannst du wieder <i>gehn</i> ." Minna, s. 38.	Puhekieli	Äänne- ja muotopiirteet, sanoman muotoilu, sanasto (partikkelit)	"Odota tässä, se on Lumkessa <i>kakaransa</i> kanssa, <i>no niin</i> , nyt <i>sä</i> voit häipyä." Minna, s. 58.	Puhekieli	Äänne- ja muotopiirteet, sanasto (partikkelit)

"Bloß <i>ne</i> Tasse Kaffee trinken. <i>Wirst</i> doch für mich ein Töpfchen haben." Franz, s. 38.	Puhekieli	Äänne- ja muotopiirteet, lauserakenne (puuttuva subjekti), sanoman muotoilu (ellipsi)	" <i>Kun sais vähän kaffetta</i> . Kai <i>sulta mulle</i> yks kuppi heruu." Franz, s. 58.	Puhekieli, länsimurteet	Äänne- ja muotopiirteet, lauserakenne
"Dazu brauchst du <i>mir</i> doch nicht. <i>Hast</i> doch gewiß überhaupt schon eine, wie du aussiehst." Minna, s. 38.	Berliinin murre	Äänne- ja muotopiirteet, sanasto	"Et sinä siihen minua tarvitse. Olethan sinä jo jotain <i>kitannut</i> , siltä <i>sä</i> ainakin näyttät." Minna, s. 58.	Puhekieli, yleiskieli	Äänne- ja muotopiirteet, sanasto
"Bloß <i>ne</i> Tasse Kaffee." Franz, s. 38.	Puhekieli	Äänne- ja muotopiirteet	"Yksi kupponen vain." Franz, s. 58.	Yleiskieli	
" <i>Machst</i> einen unglücklich." Minna, s. 38.	Puhekieli	Lauserakenne (puuttuva subjekti)	"Voi minua onnetonta." Minna, s. 58.	Yleiskieli	
"Aber was ist denn." Franz, s. 38.	Yleiskieli		"Mikä <i>sua</i> oikein vaivaa." Franz, s. 58.	Puhekieli	Äänne- ja muotopiirteet
"Karl hat mir das blaue Auge auch nicht geglaubt. <i>Wie ich mich denn am Spind so stoßen kann</i> . Das soll ich ihm vormachen. Man kann sich <i>doch aber</i> am Spind ein blaues Auge stoßen, wenn die Tür offensteht. Kann er ja probieren. Aber ich weiß nicht warum, er glaubt nicht." Minna, s. 38.	Yleiskieli, puhekieli	Lauserakenne, sanasto (partikkelit)	"Karl ei uskonut kun minä selitin kuinka sain silmäni mustaksi. <i>Että</i> minä muka olin noin vain törmännyt kaapin oveen. <i>Sanoi</i> valehtelijaksi. Mutta voihan ihminen lyödä silmänsä kaapin oveen, kun se on auki. <i>Voisi</i> vaikka itse koettaa. En minä tiedä miksi, mutta ei <i>se</i> uskonut." Minna, s. 58.	Puhekieli, yleiskieli	Lauserakenne (puuttuva subjekti, yksinäinen sivulause, viittaus-suhteet)
" <i>Dat versteh</i> ich nicht, Minna." Franz, s. 38.	Berliinin murre	Äänne- ja muotopiirteet	"Sitä <i>mä</i> en ymmärrä, Minna." Franz, s. 58.	Puhekieli	Äänne- ja muotopiirteet
" <i>Weil ich hier auch Striemen habe, am Hals</i> . <i>Die hab</i> ich gar nicht gemerkt. Was soll ich <i>denn</i> da sagen, wenn er sie einem zeigt, und man kuckt	Puhekieli	Äänne- ja muotopiirteet, lauserakenne (epäjatkuvuus, yksinäinen	"Koska minulla on vielä huunpuremia-kin [sic] tässä, kau-lassa. Niitä minä en huomannutkaan. Mitä siinä voi sanoa, kun <i>se</i> näyttää niitä,	Puhekieli	Äänne- ja muotopiirteet (inkongruenssi), lauserakenne

in den Spiegel und weiß nicht, wo man sie herhat." Minna, s. 38.		sivulause, viittaus-suhteet), sanasto (partikkelit)	ja sitten <i>sitä kattoo</i> peiliin eikä tiedä, mitenkä <i>ne on</i> tulleet." Minna, s. 58.		(viittaus-suhteet)
"Ha, man kann sich <i>doch</i> kratzen, kann einen <i>doch</i> was jucken. Lass dir <i>doch</i> nicht so <i>kujonieren von Karl. Dem hätte</i> ich Bescheid gestoßen." Franz, s. 38.	Puhekieli	Äänne- ja muotopiirteet, lauserakenne (epäjatkuvuus, viittaus-suhteet), sanasto (partikkelit)	"Hah, voihan sitä raapia kaulaansa, voihan siinä tuntua kutinaa. Älä anna <i>sen</i> Karlin <i>sorsia ittees</i> sillä lailla. Minä olisin <i>sanonu sille</i> suorat sanat." Franz, s. 58.	Puhekieli, murteet, esim. hämäläis- ja kymenlaakson murteet	Äänne- ja muotopiirteet, lauserakenne (viittaus-suhteet), sanasto
"Und du kommst auch noch immer wieder rauf. Und die Lumkes werden dich schon gesehen haben." Minna, s. 38.	Yleiskieli		"Ja sinäkin <i>sen kun vaan</i> tulet aina takaisin tänne. Ja Lumket ovat takuulla nähneet <i>sut</i> ." Minna, s. 58.	Puhekieli	Äänne- ja muotopiirteet, sanasto
" <i>Na, die</i> sollen sich mal nicht <i>aufplustern</i> ." Franz, s. 38.	Puhekieli	Lauserakenne (viittaus-suhteet), sanasto (partikkelit)	" <i>No, niillä ei pitäis olla noka koputtamista</i> ." Franz, s. 58.	Puhekieli	Äänne- ja muotopiirteet, lauserakenne (viittaus-suhteet), sanasto (partikkelit)
"Geh doch bloß weg, Franz, und komm nicht wieder, du machst mich unglücklich." Minna, s. 38.	Yleiskieli		"Mene nyt jo pois, Franz, äläkä tule enää, sinä teet <i>mut onnettomaksi</i> ." Minna, s. 58.	Puhekieli, yleiskieli	Äänne- ja muotopiirteet
"Hat er auch nach <i>die</i> Schürzen gefragt?" Franz, s. 38.	Puhekieli	Äänne- ja muotopiirteet	"Kyselikö <i>se niistä</i> esiliinoistakin?" Franz, s. 58.	Puhekieli	Lauserakenne (viittaus-suhteet), sanasto
" <i>Na, da werd</i> ich <i>gehn</i> , Minna." Franz, s. 38.	Puhekieli	Äänne- ja muotopiirteet, sanasto (partikkelit)	" <i>No, mä</i> lähden nyt sitten, Minna." Franz, s. 58–59.	Puhekieli	Äänne- ja muotopiirteet, sanasto (partikkelit)
Er hat sie leicht zur Stube hingezogen, sie hat sich gesträubt, ist aber Schritt für Schritt gefolgt: "Franz, soll <i>et</i>	Berliinin murre	Äänne- ja muotopiirteet	Tämä veti häntä hellästi kamariin päin, hän vastusteli, mutta seurasi askel askeleelta: "Franz,	Puhekieli	Äänne- ja muotopiirteet

nun schon wieder <i>losgehn</i> ?" Minna, s. 38–39.			pitääkö <i>sun</i> nyt taas <i>alottaa</i> ?" Minna, s. 59.		
"Warum denn, ich will bloß bei dir in der Stube sitzen." Franz, s. 39.	Yleiskieli		"Miten niin, minähän haluan vain istua <i>sun</i> kanssasi kamarissa." Franz, s. 59.	Puhekieli	Äänne- ja muotopiirteet
" <i>Deibel</i> noch mal, Minna, was du mit einem machen kannst. Warum soll ich denn nicht wiederkommen. <i>Na</i> , dann <i>komm</i> ich eben nicht wieder." Franz, s. 39.	Puhekieli, Berliinin murre	Äänne- ja muotopiirteet, sanasto (par-tikkelit)	"Hemmetti sentään, Minna, mitä <i>sä</i> voit tehdä miehelle. Miksen minä muka saa enää tulla käymään. <i>No</i> , voinhan minä olla tulematta-kin." Franz, s. 59.	Puhekieli	Äänne- ja muotopiirteet, sanasto (par-tikkelit)
Er stieß Nachum in die Weiche, blähte die Nase, machte schlaue, heimliche Augen: "Wisst Ihr noch die Geschichte von Zannowich. Doller Kerl. Fein ist <i>der</i> gewesen. Nacher haben sie ihn <i>gekillt</i> . <i>Wat</i> Ihr alles wisst. Ich möchte auch so als Prinz gehen und studieren. <i>Nee</i> , studieren tun wir nicht. Vielleicht heira-ten wir." Franz, s. 41.	Berliinin murre	Äänne- ja muotopiirteet, lause-rakenne (viittaus-suhteet), sanasto, sanoman muotoilu	Hän tönäisi Nachu-mia kylkeen, pullisti sieraimiaan, silmät ovelasti, salaperäi-sesti sirrillään: "Vie-läkö muistatte sen tarinan Zannowichis-ta. Kova kasvo. Oli hieno mies. Ja sitten <i>ne listivät</i> hänet. Paljon on teillä tieto-ja. Minäkin haluaisin kuljeksia sillä lailla, prinssinä ja opiskella. Mutta ei, ei <i>meikä-läinen</i> opiskele. Ehkä tässä mennään nai-misiin." Franz, s. 61.	Puhekieli, yleiskieli	Lausera-kenne (viittaus-suhteet, sanajärjes-tys), sanas-to, sano-man muo-toilu
"Dann kommt Ihr hin, <i>gibt zu futtern</i> , Mensch, und zu <i>sau-fen</i> ." Nachum tai Eli-ser, s. 41.	Puhekieli	Lausera-kenne, sanasto, sanoman muotoilu	"Sitten te tulette myös, <i>sapuskaa</i> on tarpeeksi, voi pojat, ja ryypättävää." Nachum tai Eliser, s. 61–62.	Puhekieli	Sanasto, sanoman muotoilu
Der Dicke: "Was ist denn mit dem Ball los, und warum zankt ihr wieder? Sehen Sie sich die <i>beeden</i> an, Herr Wirt, seitdem ich <i>die</i> kenne, zanken sie sich." Franz, s. 41.	Berliinin murre	Äänne- ja muotopiirteet, lause-rakenne (viittaus-suhteet)	Paksukainen: "Mikä juju <i>siinä</i> pallossa piili, ja minkä takia te taas riitelette? <i>Kat-tokaas</i> noita kahta, herra isäntä, <i>ovat</i> riidelleet niin kauan kuin minä olen hei-dät tuntenut." Franz, s. 62.	Puhekieli, murre, esim. hä-mäläis- ja kymen-laakson murteet	Äänne- ja muotopiirteet, lau-serakenne (puuttuva subjekti), sanasto

Der Rote: "Ich will Euch sagen, ich <i>hab</i> Euch auf der Straße <i>gesehn, auf dem Hof</i> und <i>hab</i> Euch singen hören. Ihr singt sehr schön. Ihr seid ein guter Mensch. Aber seid nicht so wild. Seid schön ruhig. Seid geduldig auf der Welt. Weiß ich, <i>wies</i> in Euch aussieht und was Gott mit Euch vorhat. Der Ball, seht, der fliegt nicht, wie Ihr ihn werft und wie man will, er fliegt ungefähr so, aber er fliegt noch ein Stückchen weiter und vielleicht ein großes Stück, weiß man, und ein bisschen beiseite." Nachum, s. 41–42.	Puhekieli	Äänne- ja muotopiirteet, lauserakenne (epäjatkuvuus), sanoman muotoilu	Punainen: "Minä haluan sanoa teille, että olen nähnyt teidät kadulla, pihallakin, ja kuullut teidän laulavan. Te laulatte hyvin kauniisti. Te olette hyvä ihminen. Mutta älkää olko noin hurja. Olkaa kiltisti rauhallinen. Kulkekaa kärsivällisenä maailmassa. Kyllä minä tiedän, miltä teidän sisikunnassanne näyttää ja mitä Jumala aikoo teillä teettää. Se pallo, katsokaas, se ei lennä sillä tavalla kuin te sen heitätte ja kuinka joku haluaa, se lentää suunnilleen niin, mutta se lentää vielä vähän matkaa kauemmaksi ja ehkä pitkänkin matkan, se tiedetään, ja vierii vähän sivulle päin." Nachum, s. 62.	Yleiskieli, puhekieli	Lauserakenne, sanoman muotoilu
"Mal mal, Gewesen ist gewesen. Jetzt haben wir unsere Weste wieder ausgefüllt. Mein Ball fliegt gut, Sie! Mir kann <i>keener!</i> <i>Adjes</i> , und wenn ich heirate, seid ihr dabei." Franz, s. 42.	Berliinin murre, yleiskieli	Äänne- ja muotopiirteet, sanasto	"Kerran, kerran. Menneet ovat menneitä. Nyt <i>meikäläinen</i> on taas täyttänyt liivinsä. Minun palloni lentää mainiosti, uskokaa pois! <i>Mulle</i> ei kukaan mahda mitään! <i>Näkymiin</i> , ja kun minä menen naimisiin, tekin olette paikan päällä!" Franz, s. 62–63.	Puhekieli, yleiskieli	Äänne- ja muotopiirteet, sanasto

Der eine hat ein schlaffes Gesicht und graues Haar, er sitzt in der Pelerine: "Nun schießen <i>Se</i> los. Aber sitzen <i>Se</i> still, zappeln <i>Se</i> nicht so." Harmaatukkainen mies, s. 50.	Berliinin murre	Äänne- ja muotopiirteet	Toisella on veltot kasvot ja harmaatukka, hän istuu hihatton sadeviitta yllään: " <i>No</i> , antaa tulla. Mutta istukaa hiljaa, älkää sätkytelkö tuolla tavalla." Harmaatukkainen mies, s. 73.	Yleiskieli, puhekieli	Sanasto (partikkelit)
"Mich kriegen Sie heute nicht ans Billard. Ich <i>hab</i> keine sichere Hand." Vaalea mies, s. 50.	Yleiskieli, puhekieli	Äänne- ja muotopiirteet	"Minua <i>ne</i> eivät saa tänään biljardia pelaamaan. <i>Mun</i> käteni vapisee." Vaalea mies, s. 73.	Puhekieli	Äänne- ja muotopiirteet, lauserakenne (viittausuhteet)
Der andere, jung, hellblond, straffes Gesicht, straffe Figur: "Ich natürlich auch. Sie dachten, <i>bloß die?</i> Jetzt sind wir ins reine gekommen." Vaalea mies, s. 51.	Puhekieli	Lauserakenne (viittausuhteet)	Toinen, nuori, hyvin vaalea, kireät kasvot, kireä vartalo: "Tietysti minullekin. Taisitten [sic] luulla, että vain <i>niille?</i> Nyt <i>me päästiin</i> selville vesille." Vaalea mies, s. 73.	Puhekieli	Äänne- ja muotopiirteet, lauserakenne (viittausuhteet)
"Ich <i>hab</i> Deutsch mit dem Chef gesprochen, darauf hat er mich angefahren. Abends hatte ich meine Kündigung auf den Ersten." Vaalea mies, s. 51.	Puhekieli, yleiskieli	Äänne- ja muotopiirteet	"Minä puhuin pomolle selvää saksaa, sitten <i>se</i> alkoi karjua minulle. Illalla minä <i>sain lempu</i> t ensimmäisestä päivästä lähtien." Vaalea mies, s. 73.	Puhekieli	Lauserakenne (viittausuhteet), sanasto
"Man soll nie Deutsch reden <i>in gewissen Situationen</i> . Hätten Sie mit dem Mann Französisch gesprochen, hätte er Sie nicht verstanden, und Sie wären noch drin." Harmaatukkainen mies, s. 51.	Puhekieli, yleiskieli	Lauserakenne (epäjatkuvuus)	"Tietyissä tilanteissa ei koskaan pitäisi puhua selvää saksaa. Jos te olisitte puhunut <i>sille</i> miehelle ranskaa, <i>se</i> ei olisi käsittänyt, ja te olisitte vieläkin kirjoissa siellä." Harmaatukkainen mies, s. 73.	Puhekieli, yleiskieli	Lauserakenne (viittaukset)
"Ich bin noch drin, was denken Sie. Jetzt <i>komm</i> ich <i>grade</i> . Sie denken, ich werde ihnen das Leben leicht machen. Jeden Tag, Schlag zwei Uhr mittags, bin ich da und	Yleiskieli, puhekieli	Äänne- ja muotopiirteet	"Minähän olen vielä, mitä te oikein luulette. Nyt minä vasta vauhtiin pääsen. <i>Ne</i> luulevat, että minä päästän <i>ne</i> helpolla. Mutta joka päivä, tismalleen kello kak-	Yleiskieli, puhekieli	Lauserakenne (viittausuhteet)

mache ihnen das Leben sauer: auf mich können Sie sich verlassen." Vaalea mies, s. 51.			si, minä ilmestyn sinne ja pistän <i>niille</i> luun kurkkuun: siitä saatte olla varma." Vaalea mies, s. 74.		
Der stützt den Kopf auf: "Das ist das Gemeine, ich <i>habs</i> ihr noch nicht gesagt, ich <i>kanns</i> ihr nicht sagen." Vaalea mies, s. 51.	Puhekieli	Äänne- ja muotopiirteet	Toinen tukee päätään kämmeneen: "Sehän tässä on kurjaa, minä en ole vielä sanonut sitä hänelle, en voi puhua siitä hänelle." Vaalea mies, s. 74.	Yleiskieli	
Der in der Pelerine zieht den Mantel dicht an sich, lächelt den andern spöttisch an, dann nickt er: " <i>Na, ist</i> ja schön. Kinder machen Mut. Sie <i>könnens</i> jetzt brauchen." Harmaatukkainen mies, s. 51.	Puhekieli	Äänne- ja muotopiirteet, lauserakenne (puuttuva subjekti), sanasto (partikkelit)	Vanhempi mies vetää sadeviittansa tiukemmin ympärilleen, nyökkää sitten: " <i>No</i> , hyvä kuin mikä. Lapset antavat rohkeutta. Se voi nyt olla tarpeen." Harmaatukkainen mies, s. 74.	Yleiskieli, puhekieli	Sanasto (partikkelit)
Der Ältäre für ihn: "Er <i>hat einen Kinnhaken weg</i> ." Harmaatukkainen mies, s. 52.	Puhekieli	Sanasto	Vanhempi hänelle: "Se on saanut täräyksen leukaansa." Harmaatukkainen mies, s. 75.	Puhekieli	Lauserakenne (viittaus-suhteet)
" <i>Hab</i> keinen Mut, <i>hab</i> keinen Mut. Was soll ich ihr nur sagen. Ich kann ihr nicht ins Gesicht sehen." Vaalea mies, s. 52.	Puhekieli, yleiskieli	Äänne- ja muotopiirteet, sanoman muotoilu (toisto)	"En uskalla, en uskalla. Mitä minä voisin sanoa hänelle. Minä en voi katsoa häntä silmiin." Vaalea mies, s. 75.	Yleiskieli, puhekieli	Sanoman muotoilu (toisto)
"Soll sich mal einer in meine Lage versetzen. Eine gute Position, und dann versauen sie einem alles." Vaalea mies, s. 52.	Yleiskieli		" <i>Niin</i> , jonkun pitäisi paneutua minun tilanteeseeni. Minä olin hyvissä asemissa, mutta nyt <i>ne</i> ovat tärvänneet kaiken." Vaalea mies, s. 75.	Yleiskieli, puhekieli	Lauserakenne (viittaus-suhteet), sanasto (partikkelit)
"Ich <i>darf heut</i> nicht so spät nach Hause, <i>wirklich, nein</i> . Ich hätte eigentlich gar nicht kommen sollen. Aber ich darf doch nicht anklingeln." Nuori nainen, s. 54.	Yleiskieli, puhekieli	Äänne- ja muotopiirteet, lauserakenne (ellipsi), sanoman muotoilu (toisto)	"Tänään minä en saamenä kotiin niin möyhään, <i>oikein totta, ei</i> . Oikeastaan minun ei olisi pitänyt ollenkaan tulla. Mutta minähän en saa soittaa." Nuori nainen, s. 77–78.	Yleiskieli, puhekieli	Sanoman muotoilu (toisto)

"Nein, nur aus- nahmsweise, <i>wenns</i> sein muss. Man hört zu <i>im Büro</i> . Es ist dei- netwegen, Kind." Vanhahko herra, s. 54.	Yleiskieli, puhekieli	Äänne- ja muotopiir- teet, lause- rakenne (epäjatku- vuus)	"Et, vain poikkeusta- pauksessa, jos on pakko. Siellä toimis- tossa kuunnellaan. Tämä on sinun takia- si, rakas lapsi." Van- hahko herra, s. 78.	Yleiskieli	
"Ja, ich <i>fürcht</i> mich, es kommt doch nicht raus, Sie sagen es bestimmt niemand." Nuori nainen, s. 54.	Yleiskieli, puhekieli	Äänne- ja muotopiir- teet, sa- noman muotoilu	"Niin, minä pelkään, mutta eihän kukaan saa tietää, te ette varmasti kerro kenel- lekään." Nuori nai- nen, s. 78.	Yleiskieli, puhekieli	Sanoman muotoilu
" <i>Papa</i> , wenn <i>der</i> was hört, und <i>Mama</i> , o <i>Gott</i> ." Nuori nainen, s. 54.	Puhekieli	Lausera- kenne (viittaus- suhteet), sanasto, sanoman muotoilu	"Isä, jos <i>se</i> saa kuulla jotakin, ja äiti, hyvä jumala." Nuori nai- nen, s. 78.	Yleiskieli, puhekieli	Lausera- kenne (viittaus- suhteet), sanoman muotoilu
" <i>Kommt</i> nichts raus. Ich <i>sag</i> keinem Mensch ein Wort. Hast du in der Stunde schön gelernt?" Van- hahko herra, s. 54.	Puhekieli, yleiskieli	Äänne- ja muotopiir- teet, lause- rakenne (ellipsi)	"Kukaan ei saa tie- tää. Minä en sano mitään yhdellekään ihmiselle. Opitko jotain kaunista tun- nilla?" Vanhahko herra, s. 78.	Yleiskieli	
"Chopin. Ich <i>spiel</i> die Nokturnos. Sind Sie musikalisch?" Nuori nainen, s. 54.	Puhekieli, yleiskieli	Äänne- ja muotopiir- teet, lause- rakenne (lyhyet lauseet)	"Chopinia. Minä soitan <i>niitä</i> noktur- noja. Oletteko te musikaalinen?" Nuo- ri nainen, s. 78.	Puhekieli, yleiskieli	Äänne- ja muotopiir- teet (de- monstra- tiivipron.), lausera- kenne (lyhyet lauseet)
"Ja, ich <i>hab</i> immer Angst vor Ihnen, ein bisschen, nicht sehr. <i>Nein, nicht sehr</i> . Aber ich <i>brauch</i> doch keine Angst vor Ihnen zu haben." Nuori nainen, s. 54.	Puhekieli, yleiskieli	Äänne- ja muotopiir- teet, sa- noman muotoilu (toisto, parafrasi)	"Niin, minä pelkään teitä aina, <i>hiukan, en paljon</i> . <i>Ei, en paljon</i> . Mutta eihän minun tarvitse pelätä teitä." Nuori nainen, s. 78.	Yleiskieli, puhekieli	Sanoman muotoilu (toisto, parafrasi)
" <i>Hab</i> ich Mama schon immer gesagt. Und ich <i>geh</i> auch raus." Nuori nainen, s. 55.	Puhekieli	Äänne- ja muotopiir- teet, lause- rakenne (ellipsi)	"Niin minäkin aina sanon äidille. Ja käynhän minä ulko- na." Nuori nainen, s. 78.	Yleiskieli	

"Sagen Sie nicht Tuntchen zu mir. Das habe ich Ihnen nur gesagt, <i>damit</i> - so nebenbei. Wo laufen wir <i>denn</i> heute hin. Ich muss um neun zu Hause sein." Nuori nainen, s. 55.	Yleiskieli, puhekieli	Sanoman muotoilu (keskeytys), sanasto (partikkelit)	"Älkää sanoko minua hienohelmaksi. Minä sanoin niin vain sen takia, <i>että</i> - noin vain, sivumennen. Minne <i>me mennään</i> tänä iltana? Minun täytyy olla kotona yhdeksältä." Nuori nainen, s. 78.	Yleiskieli, puhekieli	Äänne- ja muotopiirteet (inkongruenssi), sanoman muotoilu (keskeytys)
"Hier oben. <i>Sind</i> schon da. Wohnt ein Freund von mir. Wir können ungeniert <i>rauf</i> ." Vanhahko hererra, s. 55.	Puhekieli	Äänne- ja muotopiirteet, lauserakenne (puuttuva subjekti, lyhyet lauseet)	"Tuonne ylös. <i>Ollaan</i> jo perillä, melkein. Siellä asuu eräs ystäväni. Sinne voimme mennä ujostelematta." Vanhahko herra, s. 78.	Yleiskieli, puhekieli	Äänne- ja muotopiirteet (inkongruenssi), lauserakenne (lyhyet lauseet)
Da erklärte Meck wiederum: "So wahr ich Gottlieb heiße, sieh dir die Leute hier an. Wie <i>die aussehen</i> . Ob sie verhungert sind. Ob es nicht anständige Leute sind." Meck, s. 55.	Yleiskieli, puhekieli	Äänne- ja muotopiirteet, lauserakenne (viittausuhteet, lyhyet lauseet)	Sitten Meck selitti taas: "Niin totta kuin <i>mun</i> nimeni on Gottlieb, <i>kattele</i> näitä miehiä. Miltä <i>ne näyttää</i> . Onko muka nälkiintyneen näköisiä. Eikö muka ole kunnan porukkaa." Meck, s. 79.	Puhekieli, murre (esim. hämäläis- ja kymenlaakson murteet), yleiskieli	Äänne- ja muotopiirteet (inkongruenssi), lauserakenne (viittausuhteet, lyhyet lauseet)
"Gottlieb, du weißt, über Anstand laß ich nicht mit mir spaßen. Hand aufs Herz, ist es ein anständiger Beruf oder nicht?" Franz, s. 55.	Yleiskieli		"Gottlieb, <i>sä</i> tiedät, ettei kunnollisuudesta lasketa leikkiä <i>mun</i> kanssani. Käsi sydämelle, onko se kunnollinen ammatti vai ei?" Franz, s. 79.	Yleiskieli, puhekieli	Äänne- ja muotopiirteet
"Sieh dir die Leute an, ich sage gar nichts. <i>Tipptopp</i> , sieh <i>se</i> dir doch an." Meck, s. 55–56.	Yleiskieli, Berliinin murre, puhekieli	Äänne- ja muotopiirteet, sanasto	" <i>Kattele</i> näitä miehiä, minä en sano mitään. <i>Ne on tiptop, kattele</i> nyt." Meck, s. 79.	Puhekieli, murre (esim. hämäläis- ja kymenlaakson murteet)	Äänne- ja muotopiirteet (inkongruenssi), lauserakenne (viittausuhteet)
" <i>Ne solide Existenz</i> , darauf kommt es an, <i>ne solide</i> ." Franz, s. 56.	Puhekieli	Äänne- ja muotopiirteet, sanoman muotoilu	" <i>Pitää</i> olla kunnollisen homma, siitä on kysymys, kunniallinen." Franz, s. 79.	Puhekieli, yleiskieli	Lauserakenne (ellipsi)

Gottlieb stieß Franz an: "Er <i>redt</i> vom Frankfurter Topfmarkt. Da gehst du <i>doch</i> nicht hin." Meck, s. 56.	Puhekieli	Äänne- ja muotopiirteet, sanasto (partikkelit)	Gottlieb tönäisi Franzia: "Se puhuu Frankfurtin ruukkumarkkinoista. Ethän sinä sinne mene." Meck, s. 79–80.	Puhekieli, yleiskieli	Lauserakenne (viittaus-suhteet)
" <i>Schadt</i> nicht, <i>istn</i> guter Mann, er weiß, was er will." Franz, s. 56.	Puhekieli	Äänne- ja muotopiirteet, lauserakenne (puuttuva subjekti), sanoman muotoilu	"Ei haittaa, <i>son</i> hyvä mies, tietää mitä tahtoo." Franz, s. 80.	Yleiskieli, Keski-Pohjanmaan murre	Äänne- ja muotopiirteet
"Tritt ihm <i>doch mal</i> auf die Zehen, vielleicht fällt was für dich ab." Meck, s. 57.	Yleiskieli, puhekieli	Sanasto (partikkelit)	"Mene ja astu <i>sen</i> varpaille, ehkä <i>se</i> tipauttaa jotain <i>sul-lekin</i> ." Meck, s. 81.	Puhekieli	Äänne- ja muotopiirteet, lauserakenne (viittaus-suhteet)
"Das kannst du doch nicht wissen, Gottlieb. Du weißt doch, mir haben die Juden <i>rausgeholt</i> . <i>Bin</i> schon auf die Höfe gegangen und habe die Wacht am Rhein gesungen, so <i>duselig</i> war ich im Kopf. Da haben mich die beiden Juden <i>rausgeangelt</i> und mir Geschichte erzählt. Worte sind auch gut, Gottlieb, und was einer sagt." Franz, s. 57	Yleiskieli, puhekieli	Äänne- ja muotopiirteet, lauserakenne (puuttuva subjekti), sanasto	"Ethän sinä sitä voi tietää, Gottlieb. Olenhan minä kertonut <i>sulle</i> , kuinka juutalaiset päästivät minut pinteestä. Minä toikkaroin jo piholla ja lauloin Reinin vahtia, niin sekaisin minä olin päästäni. Silloin <i>ne</i> kaksi juutalaista ottivat minut hoteisiinsa ja <i>kertoi mulle</i> juttuja. Kyllä sanojakin tarvitaan, Gottlieb, ja mies niitä sanomaan." Franz, s. 81.	Yleiskieli, puhekieli	Äänne- ja muotopiirteet, lauserakenne (viittaus-suhteet, inkongruenssi)
"Die Geschichte von dem <i>Pollak</i> , dem Stefan. Franz, <i>du hast</i> doch noch <i>n Vogel</i> ." Meck, s. 57.	Puhekieli	Äänne- ja muotopiirteet, sanasto	"Niin, <i>se</i> juttu <i>siitä</i> polakista, Stefanista. Franz, <i>sulla</i> taitaa olla joku ruuvi löysällä." Meck, s. 81.	Puhekieli	Äänne- ja muotopiirteet, lauserakenne (demonstratiivipron.)
Der hob die Schultern: "Gottlieb, Vogel hin, Vogel her, setz dich in meiner Lage und dann rede du. Der Mann oben, der Kleine mit	Yleiskieli, puhekieli	Sanoman muotoilu (toisto, parafraasi)	Franz kohautti hartetaan: "Älä viitsi Gottlieb <i>höpöttää</i> ruuveista, mitä niistä, asetu <i>mun</i> asemaani ja puhu sitten	Puhekieli, yleiskieli	Äänne- ja muotopiirteet, lauserakenne (viittaus-suhteet),

dem Buckel, ist gut, sage ich dir, <i>ist prima prima</i> ." Franz, s. 57–58.			vasta. <i>Toi</i> mies tuolla korokkeella, <i>toi</i> pieni kyttyrä, <i>se</i> on hyvä mies, usko pois, ker-ta kaikkiaan pätevä puhuja." Franz, s. 81.		sanasto, sanoman muotoilu
" <i>Na</i> , für meinetwegen. Du sollst dich lieber ums Geschäft kümmern, Franz." Meck, s. 58.	Yleiskieli, puhekieli	Sanasto (partikkelit)	" <i>No</i> olkoon <i>mun puolesta</i> . Ajattele sinä mieluummin kaupantekoa, Franz." Meck, s. 81.	Puhekieli, yleiskieli	Äänne- ja muotopiirteet (puut-tuva pos-sessiivisuf-fiksi), sa-nasto (par-tikkelit)
" <i>Wird</i> gemacht, kommt alles, <i>eins</i> nach dem <i>andern</i> . Ich <i>red</i> ja nicht gegen das Geschäft." Franz, s. 58.	Puhekieli	Äänne- ja muotopiirteet, lause-rakenne (puutttuva subjekti), sanoman muotoilu (parafr.)	"Kyllä kyllä, mutta asia kerrallaan. En-hän minä tässä puhu kaupantekoa vas-taan." Franz, s. 81.	Yleiskieli	
"Prima. Den haben Sie mit Glanz gebügelt. <i>Die werden nicht piep dazu sagen</i> . Auf den Stuhl setzen Sie sich <i>nich</i> noch mal." Franz, s. 58.	Puhekieli, yleiskieli	Äänne- ja muotopiirteet, lause-rakenne (viittaus-suhteet), sanasto, sanoman muotoilu	"Painoitte sen päte-västi littanaksi. Nyt <i>ne ei uskalla</i> enää inahtaakaan. Eivätkä istu toista kertaa sille tuolille." Franz, s. 82.	Puhekieli, yleiskieli	Äänne- ja muotopiirteet (in-kong-ruenssi), lausera-kenne (viittaus-suhteet), sanoman muotoilu
"Sie wollten noch <i>ne</i> Auskunft? Sind Sie Mitglied vom Ver-band?" Kyttyräselkäi-nen mies s. 58.	Puhekieli, yleiskieli	Äänne- ja muotopiirteet, sa-noman muotoilu	"Tehän halusitte kysyä jotakin? Olet-teko yhdistyksen jäsen?" Kyttyräsel-käinen mies, s. 82.	Yleiskieli, puhekieli	Sanoman muotoilu
" <i>Nee</i> , bedauere sehr." Franz, s. 58.	Puhekieli	Äänne- ja muotopiirteet, lause-rakenne (puutttuva subjekti)	" <i>E-en</i> , valitan kovas-ti." Franz, s. 82.	Puhekieli	Äänne- ja muotopiirteet
" <i>Könnse</i> gleich haben <i>bei mir</i> . Kommen <i>Se</i> mit an <i>unsern</i> Tisch." Kyttyräselkäinen mies, s. 58.	Berliinin murre, puhekieli	Äänne- ja muotopiirteet, lause-rakenne (epäjatkuvuus)	"Minä voin hoitaa sen asian heti. Tul-kaa tänne meidän <i>pöytään</i> ." Kytty-räselkäinen mies, s. 82.	Yleiskieli, puhekieli	Äänne- ja muotopiirteet (puut-tuva pos-sessiivisuf-fiksi)

Er winkte Meck schon von weitem mit dem Zettel zu: "Ich bin jetzt Mitglied, jawohl. Ich bin Mitglied der Berliner Ortsgruppe. Da kannst du lesen, da <i>steht</i> : Berliner Ortsgruppe, Reichsverband, und wie heißt das: ambulanter Gewerbetreibender Deutschland. Feine Sache, <i>was</i> ." Franz, s. 58.	Yleiskieli, puhekieli	Äänne- ja muotopiirteet, sanoman muotoilu (toisto, keskustelunomaisuus)	Hän heilutti jo kaukaa Meckille korttiin: "Minä olen nyt jäsen, <i>kylläkyllä</i> . Berliinin paikallisyhdistyksen jäsen. <i>Tosta</i> voit lukea, siinä se sanotaan: Berliinin paikallisyhdistys, valtakunnanliitto, ja <i>mitäs tossa</i> lukee: kiertävä ammatinharjoittaja Saksassa. Hieno juttu, <i>mitä</i> ." Franz, s. 82.	Puhekieli, yleiskieli	Äänne- ja muotopiirteet, sanoman muotoilu (toisto, keskustelunomaisuus)
"Ich <i>hab</i> auch gar nicht gesagt <i>Textilwaren</i> . Ich <i>hab</i> gesagt <i>Strümpfe und Schürzen</i> . Er blieb dabei, Textilwaren. <i>Schadt</i> ja nichts. Ich <i>zahl</i> erst am Ersten." Franz, s. 58–59.	Puhekieli	Äänne- ja muotopiirteet, lauserakenne (epäjatkuvuus, ellipsi, lyhyet lauseet), sanoman muotoilu	" <i>Emminä</i> puhunut mitään tekstiilituotteista. Minä sanoin sukkia ja esiliinoja. Mutta se halusi välttämästi pistää siihen tekstiilituotteet. Eihän se haittaa. Maksan vasta ensimmäisenä." Franz, s. 82.	Puhekieli, yleiskieli	Äänne- ja muotopiirteet, lauserakenne (viittausuhteet, lyhyet lauseet), sanoman muotoilu
" <i>Na</i> , Menschenkind, erstens wenn du nu mit Porzellantellern gehst oder mit Kücheneimern oder vielleicht Vieh handelst, wie die Herren hier: meine Herren, ist das nicht Unsinn, dass der Mann sich einen Mitgliedsschein nimmt <i>auf Textilwaren</i> und vielleicht geht er mit Rindern?" Meck, s. 59.	Yleiskieli, puhekieli	Lauserakenne (epäjatkuvuus), sanasto (partikkelit), sanoman muotoilu	" <i>No</i> , hyvä mies, ensinnäkin jos sinä nyt rupeat kaupittelemaan posliinilautasia tai kiettiöämpäreitä tai ehkä karjaa, niin kuin nämä herrat: hyvät herrat, eikö ole tolkutonta, että <i>tää</i> mies ottaa jäsenkortin tekstiilituotteilla vaikka ehkä alkaa myydä nauvoja?" Meck, s. 82.	Puhekieli, yleiskieli	Äänne- ja muotopiirteet, sanasto (partikkelit), sanoman muotoilu
"Aber er geht ja überhaupt noch mit gar nichts. Tatsache. Meine Herren, <i>der</i> sitzt hier bloß rum und will. Ihm können Sie auch sagen, jawoll, Franz, <i>gehn</i> Sie mit Mausefallen oder mit Gipsköppen." Meck s. 59.	Puhekieli, Berliinin murre	Äänne- ja muotopiirteet, lauserakenne (viittausuhteet), sanoman muotoilu	"Mutta eihän <i>se</i> myy vielä yhtään mitään. Näin on. Hyvät herrat, <i>tää</i> kaveri istuskelee vain täällä ja aikoo jotakin. <i>Sille te</i> voitte sanoa vaikka että: <i>noniin</i> , Franz, kaupitelkaa hiirenloukkuja tai kipsipäitä." Meck, s. 83.	Puhekieli, yleiskieli	Äänne- ja muotopiirteet, lauserakenne (viittausuhteet, sanajärjestys), sanoman muotoilu

" <i>Wenns</i> sein muss, Gottlieb, <i>wenns</i> seinen Mann ernährt. Mausefallen <i>grade</i> nicht, da machen die Drogerien zuviel Konkurrenz mit Giftzeug, aber Gipsköpfe: warum soll man nicht Gipsköpfe in die kleinen Städte bringen?" Franz, s. 59.	Yleiskieli, puhekieli	Äänne- ja muotopiirteet, sanoman muotoilu	" <i>No</i> jos on pakko, Gottlieb, jos se elättää miehensä. Hii-renloukut <i>ei</i> oikein <i>kannata</i> , rohdos-kaupat <i>on</i> liian kovia kilpailijoita myrkyinensä, mutta kipsipäät: miksei voisi viedä kipsipäitä pikkukaupunkeihin?" Franz, s. 83.	Yleiskieli, puhekieli	Äänne- ja muotopiirteet (inkongruenssi), sanasto (partikkelit), sanoman muotoilu
" <i>Na</i> , <i>sehn</i> Sie: da nimmt er sich einen Schein auf Schürzen und geht mit Gipsköppen." Meck, s. 59.	Puhekieli, yleiskieli	Äänne- ja muotopiirteet, sanasto (partikkelit)	" <i>Noniin</i> , kuulitteko: kaveri ottaa kortin esiliinoilla mutta myy kipsipäitä." Meck, s. 83.	Yleiskieli, puhekieli	Äänne- ja muotopiirteet, sanasto (partikkelit)
"Gottlieb, nicht doch, meine Herren, Sie haben ja recht, aber du musst die Sache nicht so drehen. Man muss auch eine Sache richtig beleuchten und ins richtige Licht stellen, wie der kleine Bucklige die Sache mit Frankfurt, wo du nicht zugehört hast." Franz, s. 59.	Yleiskieli, puhekieli	Sanoman muotoilu	"Gottlieb, älä <i>viitti</i> , hyvät herrat, te olette kyllä oikeassa, mutta älä sinä vääntele asioita sillä lailla. Asiaa pitää myös valottaa oikein ja asettaa oikeaan valoon, niin kuin se pieni kyttyrä <i>siinä</i> Frankfurtin jutussa, kun sinä et kuunnellut." Franz, s. 83.	Yleiskieli, puhekieli	Äänne- ja muotopiirteet, lauserakenne (demonstratiivipron.), sanoman muotoilu
"Weil ich mit Frankfurt nichts zu tun habe. Und die Herren auch nicht." Meck, s. 59.	Yleiskieli, puhekieli	Lauserakenne	"Koska <i>mulla</i> ei ole mitään tekemistä Frankfurtin kanssa. Eikä näillä herroilla-kaan." Meck, s. 83.	Yleiskieli, puhekieli	Äänne- ja muotopiirteet, lauserakenne
"Auf die Weise, Herr, also Kollege, trinken wir eins. Auf <i>unsern</i> Verband." Karjakauppias, s. 60.	Yleiskieli, puhekieli	Äänne- ja muotopiirteet	"Sen kunniaksi, herrat, tai toveri, otamme yhdet. <i>Meidän liiton</i> kunniaksi." Karjakauppias, s. 84.	Yleiskieli, puhekieli	Äänne- ja muotopiirteet (puutuva possessiivisufiksi)
Der lachte und lachte: " <i>Mensch</i> , nu bleibt bloß die Frage, von wo willst du deinen Beitrag bezahlen, nächsten Ersten?" Meck, s. 60.	Puhekieli, yleiskieli	Lauserakenne (epäjatkuvuus), sanasto	Tämä ei voinut laka-ta nauramasta: "Hyvä hyvä, jää vain kysymys siitä, mistä sinä otat rahat jäsenmaksuasi varten, <i>enskuun</i> ensimmäisenä?" Meck, s. 84.	Yleiskieli, puhekieli	Äänne- ja muotopiirteet, sanoman muotoilu

Er schob sich vorsichtig das Papier in die Brusttasche: "Wenn einer laufen will, kauft er sich eben <i>n</i> Paar Schuh. Ich habe noch gar nicht gesagt, dass ich dicke Geschäfte machen werde. Aber <i>aufn</i> Kopf gefallen bin ich <i>ja nu</i> auch nicht." Franz, s. 60–61.	Yleiskieli, puhekieli	Äänne- ja muotopiirteet, sanasto (partikkelit)	Hän työnsi korttinsa varovasti povitas-kuun: "Kun joku haluaa kävellä, se ostaa <i>ittelleen</i> kengät. Minä en ollenkaan väitä, että kauppa tulee käymään minulta kuin siimaa. Mutta en minä mikään älyvapaa tupisuukaan ole." Franz, s. 85.	Yleiskieli, puhekieli, murre (esim. hämäläis- ja kymenlaakson murteet)	Äänne- ja muotopiirteet, lauserakenne (viittausuhteet, sanajärjestys)
Die Viehhändler erklärten: "Wir <i>blechen</i> nicht. Wir schwören. Vorm Amtsgericht <i>kommts</i> jetzt zum Schwur. Er schwört, er war bloß mein Begleiter, und das war er schon öfter, und das wird beschworen und damit <i>schrum</i> ." Karjakauppiat, s. 61.	Puhekieli, yleiskieli	Äänne- ja muotopiirteet, sanasto, sanoman muotoilu	Karjakauppiat selittivät: " <i>Me ei puliteta</i> sakkaja. Me <i>vanno-taan</i> . Ensi kerralla on raastuvassa valojen vuoro. Hän vannoo, että oli mukana vain saattomiehenä, on muuten ollut useinkin, ja asia vahvistetaan valalla ja sillä siisti." Karjakauppiat, s. 85.	Puhekieli, yleiskieli	Äänne- ja muotopiirteet (inkongruenssi), sanasto, sanoman muotoilu
Da geriet Meck ganz außer sich, hielt die beiden Viehhändler an den Mänteln fest: "Da habt <i>ihrs</i> ja, ihr seid verrückt, ihr gehört ja nach <i>Dummsdorf</i> . Da wert ihr noch schwören <i>in einer so dämlichen Sache</i> , dem Strolch zu Gefallen, damit er euch ganz reinlegen soll. Das muss in die Zeitung gegeben werden, dass das Gericht so was unterstützt, das ist keine Ordnung, die Herren mit dem Monokel. Aber jetzt sprechen wir Recht." Meck, s. 61.	Puhekieli, yleiskieli	Äänne- ja muotopiirteet, lauserakenne (epäjatkuvuus), sanasto, sanoman muotoilu	Nyt Meck menetti malttinsa tykkänään, taarttui kummankin karjakauppiaan takinrinnukseen: " <i>Justiinsa</i> niin, te olette hulluja, painukaa Hölmölään! Vai menaatte te vielä van-noa näin älyttömässä jutussa, <i>sen</i> kyllän mieliksi, jotta <i>se</i> saisi teidät lopullisesti kiikkiin. Tästä pitää kertoa lehtimiehille, että oikeus tukee tuommoisia, <i>ne</i> monokkeliherrat <i>ei tiedä</i> oikeasta <i>oornin-gista</i> mitään. Mutta nyt me <i>aletaan</i> jakaa oikeata oikeutta." Meck, s. 85.	Puhekieli, murre (esim. pohjois-pohjalainen murre), yleiskieli	Äänne- ja muotopiirteet, (inkongruenssi), lauserakenne (viittausuhteet, demonstratiivipron., lohkeamarakenne), sanasto, sanoman muotoilu

Meck drohte hinter den Viehhändlern: "Sone Brüder. Haben uns auf dem Gewissen. Das ganze Volk, alle haben <i>die</i> auf dem Gewissen." Meck, s. 61.	Berliinin murre, puhekieli, yleiskieli	Äänne- ja muotopiirteet, lauserakenne (puuttuva subjekti, viittaus-suhteet)	Meck heristi nyrkkiään karjakauppiaitten perään: "On siinä <i>mulla</i> veljekset. <i>Yrit-tävt</i> [sic] huiputtaa meitä. Koko kansaa, kaikkia <i>ne</i> yrittävät huiputtaa." Meck, s. 86.	Puhekieli, yleiskieli	Äänne- ja muotopiirteet, lauserakenne (viittaus-suhteet, puuttuva subjekti, sanajärjestys)
"Was sagst du, Gottlieb?" Franz, s. 61.	Yleiskieli		"Mitä <i>sä</i> tarkoitat, Gottlieb?" Franz, s. 86.	Puhekieli	Äänne- ja muotopiirteet
" <i>Jammerlappen</i> sind sie, statt dem Gericht die Fäuste zu zeigen, <i>Jammerlappen</i> , das ganze Volk, die Händler, die Arbeiter, durch die Bank." Meck, s. 61–62.	Yleiskieli, puhekieli	Lauserakenne, sanasto, sanoman muotoilu	"Raukkoja <i>ne</i> ovat, <i>eivät</i> uskalla puida nyrkkiä oikeudelle, raukkoja, koko kansa, kauppiaat, työläiset, joka iikka." Meck, s. 86.	Yleiskieli, puhekieli	Lauserakenne (viittaus-suhteet, puuttuva subjekti), sanoman muotoilu
Plötzlich blieb Meck stehen und stellte sich vor Franz auf: "Franz, wir müssen mal zusammen sprechen. Sonst kann ich mich nicht von dir begleiten lassen. Auf keinen Fall." Meck, s. 62.	Yleiskieli		Äkkiä Meck seisahtui ja asettui Franzin eteen: "Kuule Franz, meidän on puhuttava asiat selviksi. Muuten <i>mä</i> en voi olla <i>kimpassa sun kanssa</i> . En mitenkään." Meck, s. 86.	Puhekieli, yleiskieli	Äänne- ja muotopiirteet, sanasto
" <i>Na</i> , fang an." Franz, s. 62.	Puhekieli	Sanasto (partikkelit)	" <i>No</i> , sen kun alat." Franz, s. 86.	Puhekieli	Sanasto (partikkelit)
" <i>Also</i> Franz, Hand aufs Herz: Was haben sie dir draußen für eine <i>Tolle</i> gedreht?" Meck, s. 62.	Yleiskieli, puhekieli	Sanasto, sanoman muotoilu	" <i>No</i> niin, Franz, käsi sydämelle: Minkälaisen kyllän <i>ne</i> tekivät sinusta siellä?" Meck, s. 86.	Yleiskieli, puhekieli	Lauserakenne (viittaus-suhteet), sanasto (partikkelit)

<p>"Na, wir kloppen schon <i>unsern</i> Skat weiter, Gottlieb. Also du sitzt da <i>rum</i>, viel <i>Grips</i> zum Nachdenken hast du nicht, bei uns Transportarbeitern steckt es mehr in den Muskeln und in den Knochen, dann sagst du eines Tages: Verflucht, lass dich nicht mit <i>die</i> Menschen ein, geh deiner eigenen Wege. Hände weg von <i>die</i> Menschen. Gottlieb, was soll <i>unsereins</i> mit Gericht und Polizei und Politik? Wir haben einen Kommunisten draußen gehabt, <i>der war</i> dicker als ich, <i>der</i> hat neunzehn in Berlin mitgemacht. <i>Gefäßt haben sie ihn nicht</i>, aber <i>der</i> ist nachher vernünftig geworden, hat eine Witwe kennengelernt und <i>rin</i> in ihr Geschäft. Ein schlauer Junge, siehst du." Franz, s. 62.</p>	<p>Puhekieli, Berliinin murre, yleiskieli</p>	<p>Äänne- ja muotopiirteet, lauserakenne (viittaus-suhteet, sanajärjestyks, puutuva subjekti), sanasto (partikkelit)</p>	<p>"No, me kaksi <i>lätkitään</i> skatia niin kuin ennenkin, Gottlieb. <i>No</i> niin, sinä siis istuskelet siellä, miettimiseen sinulla ei ole paljonkaan älliä, meidän muuttomiesten pätevyys on pikemmin kovissa luisa ja lihaksissa, sitten jonakin päivänä sinä sanot <i>ittellesi</i>: Hitto, muiden kanssa ei kannata mennä marjaan, parempi on kulkea omia polkuja. Näpit irti ihmisistä. Niin, Gottlieb, mitä tekemistä <i>meikäläisellä</i> on raastuvan ja poliisin ja politiikan kanssa? Meillä oli siellä <i>yks</i> kommunisti, lihavampi kuin minä, oli ollut mukana Berliinin rähinöissä vuonna yhdeksäntoista. <i>Ei sitä saatu</i> kiinni, mutta myöhemmin se tuli järkiinsä, tutustui yhteen leskeen ja nai samaan syssyyn sekä <i>kimman</i> että firman. Oli <i>nääs</i> ovela kaveri." Franz, s. 86.</p>	<p>Yleiskieli, puhekieli, murre, (esim. hämäläismurteet ja Tampereen murre), Helsingin slangi</p>	<p>Äänne- ja muotopiirteet (inkongruenssi), lauserakenne (viittaus-suhteet, sinäpassiivi, sanajärjestyks), sanasto (partikkelit), sanoman muotoilu</p>
<p>"Wie ist denn <i>der</i> zu euch gekommen?" Meck, s. 62.</p>	<p>Puhekieli</p>	<p>Lauserakenne (viittaus-suhteet)</p>	<p>"Kuinka <i>se</i> sitten <i>sinne</i> Tegeliin joutui?" Meck, s. 86.</p>	<p>Puhekieli</p>	<p>Lauserakenne (viittaus-suhteet, demonstratiivipron.)</p>

"Wird ne Schiebung versucht haben. Wir haben draußen immer zusammengehalten, und wer <i>Lampen gemacht</i> hat, der konnte seine <i>Abreibung be-sehn</i> . Aber lieber <i>nischt</i> mit die <i>andern</i> haben. Das ist Selbstmord. Immer laufen lassen. Anständig <i>bleiben</i> und <i>for</i> sich bleiben. Das ist mein Wort." Franz, s. 62.	Puhekieli, Berliinin murre, yleiskieli	Äänne- ja muotopiirteet, lauserakenne (puuttuva subjekti, ellipsi), sanasto	"Yritti kai lisätä rahantulua jollakin vippaskonstillalla. Me <i>vedettiin</i> siellä aina yhtä köyhtä, ja kun joku kanteli jostakin <i>jekusta</i> vahdeille niin <i>sille</i> annettiin sakin hivutus. Mutta parasta on, ettei ole missään tekemisissä toisten kanssa. Se on <i>ittensä</i> tappamista. Antaa muitten hoitaa omat asiansa. Tärkeintä on pysyä kunnon miehenä ja yksikseen. Se on minun lakini." Franz. s. 86–87.	Puhekieli, murre (esim. hämäläismurteet), yleiskieli	Äänne- ja muotopiirteet (inkongruenssi), lauserakenne (viittausuhteet, puuttuva subjekti), sanasto
"Soll nur einpacken, wer will, <i>ist</i> nicht unsere Sorge." Franz, s. 62.	Puhekieli, yleiskieli	Lauserakenne (puuttuva subjekti)	"Pankoon vain pillit pussiin kuka tahtoo, <i>ei</i> liikuta meitä." Franz, s. 87.	Puhekieli, yleiskieli	Lauserakenne (puuttuva subjekti)
"Nicht aufregen über die Leute. <i>Sehn</i> Sie mal hier, wie jetzt die Leute verwildern: Fällt <i>son</i> Kerl über ein <i>Mädel</i> her <i>in der Stadtbahn</i> , haut sie halbtot wegen <i>fuffzich</i> Mark." Berliiniläinen mies, s. 63.	Berliinin murre, puhekieli, yleiskieli	Äänne- ja muotopiirteet, lauserakenne (epäjatkuvuus)	"Älkäähän hermostuko ihmisiin. Katsokaa nyt tästä, kuinka ihmiset nykyään villiintyvät: Joku <i>kaippari</i> on hyökännyt tytön kimpuun maanalaisessa ja lyönyt puolikuoliaaksi yhden viisikymppisen takia." Berliiniläinen mies, s. 87.	Yleiskieli, puhekieli	Sanasto
"Dafür tu <i>ichs</i> auch." Toinen berliiniläismies, s. 63.	Puhekieli, yleiskieli	Äänne- ja muotopiirteet	"Kyllä minäkin siitä hyvästä." Toinen berliiniläismies, s. 87.	Yleiskieli	
"Wissen Sie denn, Sie, was <i>fuffzich</i> Mark sind. Sie wissen das ja gar nicht, <i>fuffzich</i> Mark. Das ist ein Haufen Geld für unser-eins, ein großer Haufen, <i>Sie</i> . Na also, wenn Sie wissen werden, was <i>fuffzich</i> Mark sind, dann rede	Berliinin murre, puhekieli, yleiskieli	Äänne- ja muotopiirteet, lauserakenne, sanoman muotoilu, sanasto (partikkelit)	"Tiedättekö te muka, mitä <i>viiskymppinen</i> merkitsee. Ettehän te sitä tajua, <i>viiskymppisen</i> arvoa. Se on kuulkaa iso raha <i>meikäläiselle</i> , pitkä penni. <i>No niin no</i> , sitten kun te tajuatte <i>viiskymppisen</i> arvon, minä voin jatkaa	Puhekieli, yleiskieli	Äänne- ja muotopiirteet (puuttuva possessiivisufiksi), lauserakenne (loheamarakenne), sanasto

ich weiter mit Ihnen." Toinen berliiniläismies, s. 63.			juttua teidän <i>kanssa</i> ." Toinen berliiniläismies, s. 87.		(partikkelit)
" <i>Wat</i> ich mit meinen Bildern will, lassen Sie man meine Sache sein. Sie bezahlen mir meinen Stand nicht. Was aber bloß Nassauer sind, kann ich an meinem Stand nicht brauchen, <i>verschrecken</i> einem bloß die Kunden." Kioskimyyjä, s. 64.	Berliinin murre, puhekieli, yleiskieli	Äänne- ja muotopiirteet, lauserakenne (ellipsi)	"Omapa on asiani, mitä minä näillä kuvilla teen. <i>Ette te maksa</i> tämän kioskin vuokraa. Minä en halua tänne norkoilijoita, jotka <i>tunkee</i> ostavat asiakkaat tieltään." Kioskimyyjä, s. 88.	Yleiskieli, puhekieli	Äänne- ja muotopiirteet (inkongruenssi), lauserakenne (sanajärjestys)
"Lina, Augen rechts, <i>rin</i> in den Hausflur. Das Wetter ist nicht für Arbeitslose. Wir sehen uns Bilder an. Schöne Bilder, aber zugig hier. Kollege, sag mal, wie <i>ists</i> mit <i>deim</i> Geschäft. Hier friert man sich ja tot." Franz, s. 64.	Yleiskieli, Berliinin murre, puhekieli	Äänne- ja muotopiirteet, lauserakenne (lyhyet lauseet)	"Lina, katse oikeaan päin, <i>mennään tohon porttikonkiin</i> . Liian huono ilma työttömälle. <i>Kattel-la</i> an kuvia. Kivoja kuvia, mutta vetoimen paikka. Hei kaveri, kuinka kauppa käy. Täällähän paleltuu kuoliaaksi." Franz, s. 88.	Yleiskieli, puhekieli	Äänne- ja muotopiirteet (inkongruenssi), lauserakenne (lyhyet lauseet), sanasto
"Komm doch, der Kerl <i>grient</i> so dreckig." Lina, s. 64.	Puhekieli, yleiskieli	Sanasto	"Mennään pois, <i>toi</i> äijä virnuilee niin saastaisesti." Lina, s. 88–89.	Puhekieli, yleiskieli	Äänne- ja muotopiirteet
"Kollege, du musst einen Schirm hier draußen anmachen." Franz, s. 64.	Yleiskieli		"Kuule kaveri, <i>sun</i> pitäsi laittaa suoja-verkko tänne ulkopuolelle." Franz, s. 89.	Puhekieli, yleiskieli	Äänne- ja muotopiirteet
"Dann machst du dir <i>ne</i> Glasscheibe vor." Franz, s. 64.	Puhekieli, yleiskieli	Äänne- ja muotopiirteet	" <i>No</i> laita sitten lasiruutu." Franz, s. 89.	Puhekieli, yleiskieli	Sanasto (partikkelit)
" <i>Na</i> wart doch einen <i>Momang</i> . Ein Augenblickchen. Der Mann steht hier stundenlang und wird auch nicht umgeblasen. Man muss nicht so <i>pimplig</i> sein, Lina." Franz, s. 64.	Puhekieli, Berliinin murre, yleiskieli	Sanasto (partikkelit)	" <i>Venttaa</i> nyt hetkosen. <i>Yks</i> silmänräpäys. <i>Toi</i> kaverikin seisoo täällä tuntikaudet eikä kaadu vaikka tuulee. <i>Älä viitti</i> aina narista, Lina." Franz, s. 89.	Puhekieli, murre (esim. hämäläismurteet), yleiskieli	Äänne- ja muotopiirteet, sanasto

"Nee, weil er so <i>grient</i> ." Lina, s. 64.	Puhekieli	Äänne- ja muotopiirteet, sanasto	"Ei, mutta kun <i>toi</i> virnuilee." Lina, s. 89.	Puhekieli	Äänne- ja muotopiirteet
"Das ist so mein Gesichtsausdruck, meine Gesichtszüge, Fräulein. Da kann ich nichts für." Kioskimyyjä, s. 64.	Yleiskieli		" <i>Mulla</i> on vain sellainen ilme naamalla, <i>sellaset</i> kasvopiirteet, neiti. En minä sille mitään mahda." Kioskimyyjä, s. 89.	Puhekieli, yleiskieli	Äänne- ja muotopiirteet
" <i>Der</i> kann ja nichts dafür, Lina. <i>Der</i> hat das noch von der Mutterbrust. Weißt du, Kollege, was du <i>fürn</i> Gesicht machst, wenn du <i>griest</i> ? <i>Nee, nich</i> so, wenn du <i>griest</i> wie vorhin? Weißt du, Lina. Als wenn er bei seiner Mutter an ihrer Brust liegt, und die Milch ist sauer geworden." Franz, s. 64.	Puhekieli, yleiskieli	Äänne- ja muotopiirteet, lauserakenne (viittausuhteet), sanasto, sanoman muotoilu	" <i>Se</i> ei voi sille mitään, Lina. <i>Se</i> oli <i>tollanen</i> jo äitinsä rinnoilla. <i>Tiedätsä</i> kaveri, <i>millanen</i> ilme <i>sulla</i> on kun <i>sä</i> virnuilet? Ei, ei <i>tolla</i> lailla, virnistä niin <i>kun</i> äsken. <i>Tiedät sä</i> , Lina? Ihan niin kun <i>se imis mutsinsa</i> tissiä ja maito <i>olis</i> hapanta." Franz, s. 89.	Puhekieli, Helsingin slangi	Äänne- ja muotopiirteet, lauserakenne (viittausuhteet), sanasto, sanoman muotoilu
" <i>Olle</i> Faxen." Franz, s. 65.	Berliinin murre	Äänne- ja muotopiirteet	"Heikko vitsi." Franz, s. 89.	Yleiskieli	
"Kollege, sag mal, was verdient man bei <i>das</i> Geschäft?" Franz, s. 65.	Puhekieli	Äänne- ja muotopiirteet	"Sano kuule kaveri, mitä <i>sä</i> tienaat tässä <i>hommelissa</i> ?" Franz, s. 89.	Puhekieli	Äänne- ja muotopiirteet, sanasto
"Das ist was für mich. Ich <i>verkühl</i> mich so leicht nicht. Bloß das <i>olle</i> Warten im Flur." Franz, s. 65.	Yleiskieli, puhekieli, Berliinin murre	Äänne- ja muotopiirteet, sanoman muotoilu	" <i>Sellanen</i> homma sopisi minulle. Minä en juuri vähästä kylmety. Tylsää on vain <i>se ainanen</i> odotettu." Franz, s. 89.	Puhekieli, yleiskieli	Äänne- ja muotopiirteet, lauserakenne (pronominit)
"Die großen Warenhäuser haben keinen Grund, sich von mir Reklame machen zu lassen, die können auch ohne <i>mir</i> bestehen. Kaufen Sie sich solchen Schlips, wie ich hier habe, und dann denken Sie daran, wie Sie ihn morgens binden sollen." Franz, s. 66.	Yleiskieli, Berliinin murre	Äänne- ja muotopiirteet	"Isoilla tavarataloilla ei ole mitään syytä käyttää minua mainosmiehenään, ne <i>pysyy</i> pystyssä ilman minuakin. Ostakaa <i>tällanen</i> kravatti kuin tämä tässä, ja ajatella sitten sitä, <i>mitenkä</i> teidän pitää amulla sitoa se." Franz, s. 90.	Yleiskieli, puhekieli	Äänne- ja muotopiirteet (inkongruenssi)

"Lina, ich kann nicht reden, ich bin kein Volksredner. Wenn ich ausrufe, verstehen sie mich, aber es ist nicht das Richtige. Weißt du, was Geist ist?" Franz, s. 67.	Yleiskieli		"Lina, minä en osaa puhua, en minä ole mikään kansanpuhuj. Kyllä <i>mä</i> pärjään helppoheikkinä, mutta se ei riitä. <i>Tiedätsä</i> mitä on henki?" Franz, s. 92.	Yleiskieli, puhekieli	Äänne- ja muotopiirteet
"Kuck dir die Jungens auf dem Alex und hier an, <i>die</i> haben alle keinen Geist. Auch <i>die</i> mit Buden und <i>mitm</i> Karren ziehen, ist alles nichts. <i>Sind</i> schlau, schlaue Brüder, saftige <i>Jungens</i> , mir <i>brauchste</i> zu sagen. Stell dir aber vor, <i>son</i> Redner im Reichstag. Bismarck oder Bebel, <i>die</i> jetzt sind ja nichts. Mensch, <i>die</i> haben Geist. Geist, das ist Kopf, <i>nich</i> bloß <i>son</i> Deetz. Die können allesamt bei mir nichts erben <i>mit ihre weiche Birne</i> . Redner was ein Redner ist." Franz, s. 67–68.	Yleiskieli, Berliinin murre, puhekieli	Äänne- ja muotopiirteet, lauserakenne (viittaus-suhteet, epäjatkuvuus, puutuva subjekti), sanasto, sanoman muotoilu	" <i>Kattele</i> noita kaveriteita Alexilla ja täällä, yhdelläkään <i>niistä</i> ei ole henkeä. Ei niilläkään joilla on kojut <i>sun</i> kärryt, ei yhtään mitään. Ne <i>on</i> ovelia, hyvin ovelia <i>kaippareita</i> , kovia naamoja, kyllä <i>mä</i> ne tunnen. Mutta ajattele jotain <i>sellasta</i> puhujaa valtiopäivillä, niin <i>kun</i> Bismarck ja Bebel, eihän <i>nää</i> nykyiset ole mitään, mutta <i>niillä</i> oli sitä, henkeä. Henkeä, siis jotakin päässä, ei pelkkää räkää korvien välissä. Näille täkäläisille <i>huithapeleille</i> minä en anna mitään arvoa. Mutta puhuja on aina puhuja." Franz, s. 92.	Puhekieli, murre (esim. hämäläis- ja kymenlaakson murteet), yleiskieli	Äänne- ja muotopiirteet (inkongruenssi), lauserakenne (viittaus-suhteet), sanasto, sanoman muotoilu
" <i>Biste</i> doch, Franz." Lina, s. 68.	Berliinin murre	Äänne- ja muotopiirteet	"Olethan sinä, Franz." Lina, s. 92.	Yleiskieli	
"Mir <i>brauchste</i> zu sagen, ich und Redner. <i>Weißte</i> , wer Redner war? <i>Na</i> , <i>wirste nich</i> glauben, deine Wirtin." Franz, s. 68.	Berliiniin murre	Äänne- ja muotopiirteet (puutuvat artikkelit), lauserakenne (kieltoverbitön kielto), sanasto (partikkelit)	"Älä kuule <i>viitti</i> , minäkö muka puhuja. <i>Tiedätsä</i> kuka oli puhuja? <i>No</i> , usko tai älä, <i>sun</i> vuokraemäntäsi." Franz, s. 92–93.	Yleiskieli, puhekieli, murre (esim. hämäläis- ja kymenlaakson murteet)	Äänne- ja muotopiirteet, sanasto (partikkelit)

"Nee, die frühere, wo ich die Sachen abgeholt habe, von der Karlstraße". Franz, s. 68	Puhekieli, yleiskieli	Äänne- ja muotopiirteet, sanoman muotoilu	"Ei, <i>se aikasempi</i> , se jolta <i>sä</i> hait tavarasi, Karlstrasselta." Franz, s. 93.	Puhekieli	Äänne- ja muotopiirteet, lauserakenne (viittaus-suhteet), sanoman muotoilu
"Beim Zirkus die. Mit die musst du <i>nich</i> kommen." Lina, s. 68.	Puhekieli	Äänne- ja muotopiirteet, lauserakenne (sanajärjestys, ellipsi)	"Se siellä sirkuksen lähellä. <i>Sitä sun</i> ei kannata kehua." Lina, s. 93	Puhekieli	Äänne- ja muotopiirteet, lauserakenne (viittaus-suhteet)
"Ausgeschlossen. Kommt in meine Stube, wo ich noch im Bett liege, und will mir den Koffer <i>rausholen wegen einem Monat</i> ." Lina, s. 68.	Puhekieli, yleiskieli	Äänne- ja muotopiirteet, lauserakenne (epäjatkuvuus, puuttuva subjekti), sanoman muotoilu	"Eikä ollut. <i>Se</i> tuli <i>mun boksiiini</i> , kun minä vielä makasin sängyssä, ja meinasi viedä <i>mun</i> matkalaukkuni <i>yhen vaiva-sen</i> kuukauden takia." Lina, s. 93.	Puhekieli	Äänne- ja muotopiirteet, lauserakenne (viittaus-suhteet), sanasto
"Schön, Lina, hör doch mal zu, <i>war</i> nicht schön von ihr. Aber wie ich oben war und <i>frage</i> , wie es mit dem Koffer ist, hat <i>die</i> angefangen." Franz, s. 68.	Puhekieli, yleiskieli	Lauserakenne (aikamuoto, puuttuva subjekti, viittaus-suhteet)	"No joo, Lina, olihan se pahasti tehty, mutta kuuntele nyt. Kun minä menin <i>sen</i> puheille ja kysyin, että miten <i>sen</i> matkalaukun kanssa on, silloin <i>se</i> aloitti." Franz, s. 93.	Puhekieli, yleiskieli	Lauserakenne (viittaus-suhteet, demonstratiivipron.), sanasto (partikkelit)
"Den Quatsch von <i>die</i> kenn ich. Da <i>hab</i> ich gar nicht erst zugehört. Franz, von so <i>eine</i> musste dir nicht <i>einseifen</i> lassen." Lina, s. 68.	Puhekieli, Berliinin murre	Äänne- ja muotopiirteet, lauserakenne (viittaus-suhteet), sanasto	"Kyllä minä <i>sen</i> räpättykset tiedän. En minä <i>viittinyt</i> edes kuunnella sitä. Älä Franz anna <i>sellasen muijan</i> vetää <i>ittees</i> nenästä." Lina, s. 93.	Puhekieli, murre (esim. hämäläis- ja kymenlaakson murteet), slangi	Äänne- ja muotopiirteet, lauserakenne (viittaus-suhteet), sanasto

"Angefangen sage ich dir! Lina, von Paragraphen, Gesetzbuch Bürgerliches, und wie sie <i>ne</i> Rente <i>rausgequetscht</i> hat für <i>ihren</i> toten Ollen, wo der alte Placker <i>nen</i> Schlaganfall gehabt hat, was gar <i>nich mitm</i> Krieg zu tun hat. Seit wann hat ein Scglaganfall <i>mitm</i> Krieg zu tun. <i>Sagt sie selbst</i> . Aber hat es durchgesetzt, <i>mit ihrem Kopf</i> . Die hat Geist, <i>Dicke</i> . Was die will, setzt sie durch, das ist mehr als die paar Pfennige verdienen. Da zeigst du, was du bist. Da kriegst Luft. Mensch, <i>ich bin noch immer platt</i> ." Franz, s. 68.	Puhekieli, Berliinin murre, yleiskieli	Äänne- ja muotopiirteet, lauserakenne (viittaus-suhteet, epäjatkuvuus, ellipsi, du-passiivi), sanoman muotoilu, sanasto	"Mä sanoin että aloitti, Lina! Se paasasi pykälästä, lakikirjasta, <i>siviilien</i> , ja kuinka se oli saanut puserrettua <i>ittelleen</i> eläkkeen <i>ukkonsa</i> kuoltua, vaikka se vanha nylkyri kuoli halvaukseen, mikä ei millään lailla johtunut sodasta. Kuinka joku voi saada halvauksen sodan takia kymmenen vuotta sen jälkeen. <i>Se</i> myönsi sen <i>ittekin</i> . Mutta <i>se</i> sai <i>sen</i> eläkkeen, älyllänsä. Sillä ihramahalla on <i>sitä</i> , <i>henkeä</i> . <i>Se</i> ajaa tahtonsa <i>läpitte</i> , eikä siinä ole kysymys parin pennin tienestistä. <i>Se</i> tietää omat kykynsä. <i>Se</i> jaksaa paasata. <i>Minä olen</i> kuule vieläkin <i>ällikälä</i> ." Franz, s. 93.	Puhekieli, murre (esim. hämäläis- ja kymenlaakson murteet), yleiskieli	Äänne- ja muotopiirteet, lauserakenne (viittaus-suhteet, demonstratiivi-pron., lohkeamarakenne), sanoman muotoilu, sanasto
"Gehst du noch immer <i>rauf</i> bei <i>die</i> ?" Lina, s. 68.	Puhekieli	Äänne- ja muotopiirteet, lauserakenne (epäjatkuvuus, viittaussuhteet)	"Käytkö <i>sä</i> jatkuvasti <i>sitä</i> kuuntelema-sa?" Lina, s. 93.	Puhekieli	Äänne- ja muotopiirteet, lauserakenne (viittaus-suhteet)
"Das sind nackte <i>Mädels</i> , gemalt." Franz, s. 69.	Yleiskieli, puhekieli	Sanasto	"Paljaita <i>pimuja</i> , piirrettyjä." Franz, s. 94.	Puhekieli	Sanasto
Franz fasst ihn ins Auge: "Sag mal, Kollege, macht dir denn das Spaß, die <i>Mädels</i> da, und <i>sone</i> Bilder? Lachendes Leben. Da malen sie nun nacktes Mädchen <i>rauf mitm</i> kleinen Kätzchen. Was <i>die</i> nun <i>mitm</i> kleinen Kätzchen soll <i>auf der</i>	Puhekieli, yleiskieli	Äänne- ja muotopiirteet, lauserakenne (epäjatkuvuus, viittaussuhteet, puutuva subjekti), sanasto	Franz katsoo häntä silmiin: "Sano kuule <i>kundi</i> , <i>nautit sä</i> tästä, noista <i>pimuista</i> , <i>tollasista</i> kuvista? Aika hassua. <i>Tohonkin</i> on piirretty paljas <i>kimma</i> kissanpoikainen sylissä. Mitä tekemistä sillä on kissan kanssa por-	Puhekieli, slangi, yleiskieli	Äänne- ja muotopiirteet, lauserakenne, sanasto

<i>Treppe. Verdächtige Nudel. Stör dir wohl Kollege?"</i> Franz, s. 69.			taikossa. Omituinen <i>jentta</i> . Mutta <i>mä</i> taidan häiritä <i>sua</i> , kaveri?" Franz, s. 94.		
" <i>Möcht ich wissen, was da fürn Haken bei sein soll. Da ist alles erlaubt. Da ist nicht verboten. Was ich verkaufe, da hab ich Genehmigung für und da ist kein Haken bei. Von so was laß ich die Finger.</i> " Valkohapsinen mies, s. 69.	Puhekieli, Berliinin murre	Äänne- ja muotopiirteet, lauserakenne (lyhyet virkkeet), sanasto, sanoman muotoilu (toisto, parafraasi)	"Koukku muka, mikä koukku? <i>Tää</i> kaikki on luvalista. Mikään ei ole kielletty. Minulla on lupa sille mitä myyn eikä mitään koukkuja ole. <i>Sellasesta</i> minä pidän näppini irti." Valkohapsinen mies, s. 94.	Yleiskieli, puhekieli	Äänne- ja muotopiirteet, sanoman muotoilu (toisto, parafraasi)
" <i>Kann dir sagen, will dir ja bloß sagen, Bilder ankieken ist nichts. Davon kann ich dirn Lied singen. Das verdirbt einen Mann, jawoll, das verpfuscht dich. Mit Bilderankieken fängt es an, und nachher, wen du willst, dann stehst du da, dann gehts nicht mehr auf natürliche Art und Weise.</i> " Franz, s. 69.	Berliinin murre, puhekieli, yleiskieli	Äänne- ja muotopiirteet, lauserakenne (puuttuva subjekti), sanasto, sanoman muotoilu (parafrasi)	"Saa kai tässä sentään puhua, <i>mä</i> halusin vain sanoa <i>sulle</i> , ettei kukaan kostu kuvien <i>kattelemisesta</i> . Kyllä minä sen tiedän. <i>Sellanen</i> vie miehen tarviiolle, <i>kylläkyllä</i> , menet kyvyttömäksi. Se alkaa kuvien <i>kattelemisella</i> , ja sitten, kun <i>sulla</i> on kovat halut, <i>sä</i> seisot siinä etkä pysty tekemään sitä luonnollisella tavalla." Franz, s. 94–95.	Puhekieli, murre (esim. hämäläis- ja kymenlaakson murteet), yleiskieli	Äänne- ja muotopiirteet, sanoman muotoilu (parafrasi)
" <i>Versteh ich nicht, was heißt das. Und spuck mir nicht auf meine Hefte, kostens teures Geld, und nicht immer am Deckel rumfummeln. Hier lies mal: Die Ehelosen. Gibts alles, extra ne Zeitschrift für.</i> " Valkohapsinen mies, s. 69–70.	Puhekieli, yleiskieli	Äänne- ja muotopiirteet, lauserakenne (puuttuva subjekti)	" <i>Tota mä</i> en tajua, mitä <i>sä</i> tarkoitat? Ja lakkaa räkimästä <i>mun</i> lehtieni päälle, ne <i>on</i> kallista tavaraa, äläkä hypistele niitä yhtä mittaa. Katso tätä: Naimatomat. Kaikkea on, kullekin oma lehtensä." Valkohapsinen mies, s. 95.	Puhekieli, yleiskieli	Äänne- ja muotopiirteet (inkongruenssi)

"Ehelose, <i>nanu</i> , soll es die nicht geben, <i>bin</i> ja auch nicht verheiratet mit <i>de</i> polnische Li-na." Franz, s. 70.	Puhekieli	Äänne- ja muotopiirteet, lauserakenne (puuttuva subjekti), sanasto (partikkeli)	"Naimattomat, <i>no niin no</i> , onhan niitä, en minäkään ole naimisissa <i>sen</i> puolalaisen Linan kanssa." Franz, s. 95.	Puhekieli, yleiskieli	Lauserakenne (demonstratiivipron.), sanasto (partikkelit)
" <i>Kommt</i> bei mir nicht vor. <i>Ne</i> Frau, die das von einem verlangt, <i>nee</i> so was, ist denn so was möglich? Das gibts?" Franz, s. 70.	Puhekieli	Äänne- ja muotopiirteet, lauserakenne (puuttuva subjekti), sanoman muotoilu	"Ei tapahdu minulle. Nainen, joka vaatii <i>sellasta</i> mieheltä, <i>no</i> johan on, onko se mahdollista? Tapah tuuko <i>tollasta</i> ?" Franz, s. 95.	Puhekieli, yleiskieli	Äänne- ja muotopiirteet, sanasto (partikkelit), sanoman muotoilu
" <i>Na</i> , das ist allerhand. <i>Die</i> sollte <i>mir</i> kommen." Franz, s. 70.	Puhekieli	Lauserakenne (viittaus-suhteet), sanasto (partikkeli)	"Höh, kaikkea sitä kuuleekin. Kyllä minä <i>sellaselle</i> naiselle näyttäisin." Franz, s. 95.	Puhekieli, yleiskieli	Äänne- ja muotopiirteet, lauserakenne
Franz liest verblüfft den Satz noch mal, dann fährt er hoch, zeigt dem Weißkopf: " <i>Na</i> , und hier weiter: Ich will dafür ein Beispiel geben <i>aus dem Werk von d' Annunzio</i> , Lust, pass auf, d' Annunzio heißt das <i>Oberschwein</i> , n Spanier oder Italiener oder aus Amerika. Hier sind die Gedanken des Mannes so von der ihm fernen Geliebten erfüllt, dass ihm in einer Liebesnacht mit einer Frau, die ihm als Ersatz dient, der Name der wahren Geliebten gegen seinen Willen entflieht. Da <i>schlägts dreizehn</i> . <i>Nee</i> , du, Kollege, mit so was, da <i>mach</i> ich nicht mit." Franz. s. 70.	Puhekieli, yleiskieli	Äänne- ja muotopiirteet, lauserakenne (epäjatkuvuus), sanasto (partikkelit)	Franz lukee tuon virkkeen ällistyneenä vielä kertaalleen, sitten hän näyttää ylpeänä lehteä valkohapsiselle: "Niin, ja tässä sanotaan: Linaan esimerkiksi seuraavaa kohtaa d' Annunzion teoksesta Himo, <i>niin, katto</i> , sen sian nimi on siis d' Annunzio, espanjalainen tai italiaano tai amerikkalainen. Mies ajattelee kaukaista rakastettuaan niin kiihkeästi, että hän eräänä yönä lempiessään korvikkeeksi ottamaansa naista tulee vastoin tahtoaan lausuneeksi todellisen rakastetunsa nimen. Silloin kellot soivat hänelle. Ei kuule <i>kundi</i> , en minä <i>tolla</i> lailla <i>tunaroisi</i> ." Franz, s. 95.	Yleiskieli, puhekieli, murre (esim. hämäläismurteet), slangi	Äänne- ja muotopiirteet, sanasto, sanoman muotoilu

"Hier. Als Ersatz <i>dient</i> . Kautschuk als Gummi. Kohlrüben statt richtiges Essen. <i>Haste</i> mal gehört, als Ersatz <i>dient ne</i> Frau, <i>n</i> Mädchen? <i>Nimmt sich ne</i> andere, weil er seine <i>grade</i> nicht hat, und die neue <i>merchts</i> , und dann ist gut, und <i>die</i> soll vielleicht nicht <i>piepen</i> ? Das läßt <i>der</i> drucken, der Spanier. Das würde ich als Setzer nicht drucken." Franz, s. 70.	Puhekieli, Berliinin murre, yleiskieli	Äänne- ja muotopiirteet, lauserakenne (viittaus-suhteet, puuttuva subjekti, epäjatkuvuus), sanasto, sanoman muotoilu	"Tässä. Korvikkeeksi ottamaansa. Kautsua kumin sijasta. Lantua muttei kunnon ruokaa. <i>Ootsä</i> kuulut, että joku käyttää korvikkeena naista, tyttöä? Ottaa toisen, kun omansa on josain muualla, ja <i>tää</i> uusi huomaa sen ja sitten peli on selvä, vai eikö nainen muka saisi narista? <i>Tällasta se</i> antaa painaa, <i>tää espanjalainen</i> . Minä en latojana painaisi <i>sellasta</i> ." Franz, s. 95.	Yleiskieli, puhekieli	Äänne- ja muotopiirteet, lauserakenne (viittaus-suhteet, lohkeamarakenne), sanoman muotoilu
" <i>Nu mach doch hallwege</i> , Mensch. <i>Musst doch</i> bloß nicht glauben, was so einer, ein richtiger Schriftsteller und noch dazu <i>n</i> Spanier oder Italiener, was <i>der</i> meint, so hier im Gedränge am Hackeschen Markt." Valkohapsinen mies, s. 70.	Puhekieli, yleiskieli, Berliinin murre	Äänne- ja muotopiirteet, lauserakenne (epäjatkuvuus, puuttuva subjekti, viittaus-suhteet), sanasto (partikkelit)	"Älä nyt <i>vaahtoa</i> , hyvä mies. Älä luulekaan, että sinä pikuriikkisellä järjelläsi pystyt käsittämään, mitä tällainen oikea kirjailija ja sitä paitsi espanjalainen tai italialainen, mitä <i>se</i> tarkoittaa, sinä täällä Hackescher Marktin tungoksessa." Valkohapsinen mies, s. 95–96.	Yleiskieli, puhekieli	Lauserakenne (lohkeamarakenne, viittaus-suhteet), sanasto

<p>Franz liest weiter: "Eine große Leere und Schweigen füllte darauf ihre Seele. <i>Ist ja zum Bäumeklettern.</i> Das soll mir einer <i>weismachen</i>. Der kann kommen, von wo er will. Seit wann Leere und Schweigen. Da kann ich mitreden, so gut wie <i>der</i>, und die <i>Mädels</i> werden da auch nicht anders sein wie woanders. <i>Hab</i> ich mal eine gehabt und <i>die</i> hat was gemerkt, Adresse in meinem Notizbuch, denkst du: <i>die</i> merkt was und <i>dann schweigen</i>? So siehst du aus, da kennst du die Weiber, mein Junge. <i>Die</i> hättest du hören müssen. Da hat das ganze Haus gegellt und getönt. So hat <i>die</i> gebrüllt. Ich hab ihr gar nicht sagen können, was eigentlich los war. <i>Die immer weiter</i>, als wenn <i>se</i> am Spieß steckt. Die Leute sind angekommen. Ich war froh, als ich <i>raus</i> war." Franz, s. 70–71.</p>	<p>Puhekieli, Berlinin murre</p>	<p>Äänne- ja muotopiirteet, lauserakenne (ellipsi, viittaus-suhteet), sanasto, sanoman muotoilu</p>	<p>Franz lukee edelleen: "Sitten täytti suuri tyhjyys hänen sielunsa, ja hän vaiken. Johan on <i>emähoo-poa</i>. Minua ei petetä. Yrittäköön kuka hyvänsä. Muka tyhjyys, ja vaiken. Minä tiedän <i>nää</i> asiat yhtä hyvin kuin <i>tää</i> kirjailijakin, eivätkä tytöt ole siellä sen kummempia kuin täällä. <i>Mulla</i> oli kerran yksi ja <i>se</i> löysi <i>mun</i> <i>muistivihkosta</i> osoitteen, luulet <i>sä</i> että <i>se</i> oli sitten hiljaa? Siltä <i>sä</i> näytät, tunnet muka naiset, <i>juippi</i>. <i>Sun</i> <i>olis</i> pitänyt kuulla kuinka <i>se</i> huusi. Koko talo kaikui ja kahtahti. Niin kovaa <i>se</i> karjui. Minä en saanut edes suunvoroa, että olisin voinut sanoa, mistä oikeastaan on kysymys. <i>Se</i> jatko <i>vaan</i>, kuin sika vartaassa. Ihmiset <i>ryntäsi</i> tuijottamaan. Minä <i>huokasin</i> helpotuksesta kun pääsin ulos." Franz, s. 96.</p>	<p>Puhekieli, yleiskieli</p>	<p>Äänne- ja muotopiirteet (inkongruenssi, puuttuva possessiivisuffiksi), lauserakenne (viittaus-suhteet), sanasto, sanoman muotoilu</p>
<p>"Wenn mir einer die Zeitung abnimmt, kauft er sie, <i>der</i> behält sie. Wenn da Quatsch <i>drin</i> steht, <i>störts</i> auch nicht, <i>den</i> interessieren ja doch bloß die Bilder." Valkohapsinen mies, s. 71.</p>	<p>Puhekieli, yleiskieli</p>	<p>Äänne- ja muotopiirteet, lauserakenne (viittaus-suhteet)</p>	<p>"Kun joku ottaa minulta lehden, hän ostaa sen, pitää hyvänään. Eikä <i>se</i> haittaa, vaikka lehteen on painettu <i>höpöhöpöä</i>, eihän <i>sitä</i> kiinnostaa muu kuin <i>nää</i> kuvat." Valkohapsinen mies, s. 96.</p>	<p>Puhekieli, yleiskieli</p>	<p>Äänne- ja muotopiirteet, lauserakenne (viittaus-suhteet), sanasto</p>
<p>"Und dann haben wir hier die Frauenliebe und die Freundschaft, und <i>die</i> quatschen</p>	<p>Puhekieli</p>	<p>Äänne- ja muotopiirteet, lauserakenne</p>	<p>"Ja sitten meillä on tässä Naisrakkaus ja ystävyys, <i>eikä</i> <i>ne</i> lässäytä, <i>ne taistelee</i>.</p>	<p>Puhekieli</p>	<p>Äänne- ja muotopiirteet (inkong-</p>

nicht, <i>die</i> kämpfen. <i>Jawoll</i> , für Menschenrechte." Franz, s. 71.		(viittaus- suhteet)	Kyllä <i>vaan</i> , ihmisoi- keuksien puolesta." Franz, s. 96.		ruenssi), lausera- kenne (viittuas- suhteet)
"Wo <i>fehlt's</i> denen denn?" Valkohapsinen mies, s. 71.	Puhekieli	Äänne- ja muotopiir- teet, lause- rakenne (viittaus- suhteet)	"Mikä <i>niitten mieles- tä</i> on vinossa?" Val- kohapsinen mies, s. 96.	Puhekieli	Äänne- ja muotopiir- teet (puut- tuva pos- sessiivisuf- fiksi), lau- serakenne (viittaus- suhteet)
"Paragraph 175, wenn <i>dus</i> noch nicht weißt." Franz, s. 71.	Puhekieli	Äänne- ja muotopiir- teet	"Pykälä 175, jollet satu tietämään." Franz, s. 96.	Yleiskieli	
"Komm, wir <i>ziehn</i> in ein kleines Hotel. Du schenkst mir fünf Mark oder zehn, ich bin ganz abgebrannt." Poika, s. 73.	Yleiskieli, puhekieli	Äänne- ja muotopiir- teet	"Tule, mennään jo- honkin pieneen ho- telliin. Sinä annat <i>mulle vitosen</i> tai <i>kympin</i> , minä olen ihan auki." Poika, s. 98.	Puhekieli, yleiskieli	Äänne- ja muotopiir- teet
"Herr Richter, was <i>hab</i> ich denn gemacht? Ich <i>hab</i> doch kein Ärger- nis erregt. Ich bin auf ein Zimmer gegangen und <i>hab</i> mich einge- schlossen. Was kann ich dafür, wenn <i>die</i> Gucklöcher machen. Und was Strafbares ist nicht passiert." Kalju- päinen mies, s. 73–74.	Yleiskieli, puhekieli	Äänne- ja muotopiir- teet, lause- rakenne (viittaus- suhteet)	"Herra tuomari, mitä minä muka olen tehnyt? Enhän minä ole herättänyt pa- hennusta. Menin hotellihuoneeseen ja lukitsin oven. Minkä minä sille voin, että <i>ne</i> tekevät tirkistys- reikiä. Mitään ran- gaistavaa ei ole ta- pahtunut." Kaljupäi- nen mies, s. 99.	Yleiskieli, puhekieli	Lausera- kenne (viittaus- suhteet)
Der Glatzkopf im Pelz weint: " <i>Hab</i> ich ge- stohlen? <i>Hab</i> ich ei- nen Einbruch began- gen? Ich bin nur in das Herz eines lieben Menschen eingebro- chen. Ich habe ihm gesagt: mein Sonnen- schein. Und das war er." Kaljupäinen mies, s. 74.	Yleiskieli, puhekieli	Äänne- ja muotopiir- teet	Turkkiin sonnustau- tunut kaljupää itkee: "Olenko minä varas- tanut? Olenko teh- nyt murren? Minä olen vain murtautu- nut erään hyvän ihmisen sydämeen. Minä sanon häntä auringonsäteekseni. Ja sitä hän oli." Kal- jupäinen mies, s. 99.	Yleiskieli	

"Nee, nee, mit dir <i>geh</i> ich <i>nich</i> , Franz. Bei mir <i>biste</i> abgemeldet. <i>Kannst</i> dir <i>dünnemachen</i> ." Lina, s. 75.	Puhekieli, Berliinin murre	Äänne- ja muotopiirteet, lauserakenne (puuttuva subjekti), sanasto	"Ehei, ei, en minä lähde <i>sun</i> kanssasi, Franz. Minä <i>haistan sulla pitkät</i> . Saat häipyä <i>mun</i> puolestani." Lina, s. 100.	Puhekieli	Äänne- ja muotopiirteet, sanasto
"Komm, Lina, ich <i>geb</i> ihm ja seinen <i>Mist</i> wieder." Franz, s. 75.	Puhekieli	Äänne- ja muotopiirteet, sanasto	"Tule nyt sentään, Lina, minähän annan <i>nää skeidat sille</i> takaisin." Franz, s. 100–101.	Puhekieli, slangi	Äänne- ja muotopiirteet, lauserakenne (viittaus-suhteet), sanasto
Da lachte ihn schon vor der Destille von Ernst Kümmerlich die Heldin und Siegerin an, Fräulein Lina Przyballe, schlampig aber wonnevoll, kreischte: "Franz, <i>der hats!</i> " Lina, s. 75–76.	Puhekieli	Äänne- ja muotopiirteet, lauserakenne (viittaus-suhteet)	Mutta jo Ernst Kümmerlichin kapakan edessä häntä vastaan tuli sankarilinen voittajatar, neiti Lina Przyballe, suttuisena mutta riemuissaan, ja kiljaisi: "Franz, se sai mitä pyysi!" Lina, s. 101.	Puhekieli	Lauserakenne (viittaus-suhteet)
Und Franz sitzt bei Lina Przyballe in der Stube, lacht sie an: " <i>Weeßt</i> du, Lina, was eine Lageristin ist?" Franz, s. 76.	Berliinin murre	Äänne- ja muotopiirteet	Ja Franz istuu Lina Przyballan kamarissa, katselee Linaa nauraen: " <i>Tiedätsä</i> Lina, <i>millanen</i> mies on varastonhoitaja?" Franz, s. 102.	Puhekieli	Äänne- ja muotopiirteet
Die gafft: " <i>Na, die Fölsch, die</i> ist doch Lageristin, <i>die</i> muss Platten <i>raussuchen bei dem Musikfritzen</i> ." Lina, s. 76.	Berliinin murre, puhekieli	Lauserakenne (viittaus-suhteet, epäjatkuvuus), sanasto (partikkelit)	Hän töllöttää: " <i>No, Fölschin</i> poika on, se hoitelee Fritzun <i>mu-siikkilafkan</i> varastoa." Lina, s. 102.	Puhekieli, slangi	Lauserakenne (viittaus-suhteet), sanasto (partikkelit)
" <i>Mein</i> ich <i>nich</i> . Wenn ich dir <i>einen Schups</i> gebe und du liegst <i>aufm</i> Sofa und ich daneben, dann bist du <i>ne</i> Lageristin und ich der Lagerist." Franz, s. 76.	Puhekieli	Äänne- ja muotopiirteet, sanasto	"En <i>mä sellasta tarkota</i> . Kun <i>mä</i> pukaakaan <i>sua</i> ja <i>sä</i> makaat <i>mun</i> vieressäni sohvalla, <i>sillon mä</i> hoidan varastoani." Franz, s. 102.	Puhekieli	Äänne- ja muotopiirteet
"Ja, so siehst du aus." Lina, s. 76.	Yleiskieli		"Joo, siltä <i>sä</i> näytät." Lina, s. 102.	Puhekieli	Äänne- ja muotopiirteet

Und ein strahlend blaues Auge stierte Franz an, holder Mond, du gehst so stille, das andere Auge war blind, sie hoben ihre weißen Bierkrüge, dieser Invalide krächzte: "Du bist auch <i>solch</i> Verräter, die <i>andern</i> sitzen an der Futterkippe." Silmäpuoli mies, s. 79.	Yleiskieli, puhekieli	Äänne- ja muotopiirteet	Ja Franzia mulkoili säteilevän sininen silmä, auvoisa kuu, niin hiljaa kuljet, toinen silmä oli sokea, he kohottivat valkoisia olutkolpakkojaan, silmäpuoli ähisi: " <i>Säkin</i> olet <i>sellanen</i> petturi, muut <i>ne istuu</i> rehu- kaukalon ääressä." Silmäpuoli mies, s. 105.	Puhekieli	Äänne- ja muotopiirteet (inkongruenssi), lauserakenne (viittausuhteet)
Er schluckte: "Schau mir nicht so tief ins Auge, schau mich an, wo hast du gedient?" Franz, s. 79.	Yleiskieli, puhekieli	Sanoman muotoilu	Hän nielaisi: "Älä <i>katto mua</i> niin syväle silmään, <i>kattele</i> muuten vaan, missä <i>sä</i> olit <i>sillon</i> kun sodittiin?" Franz, s. 105.	Puhekieli, murre (esim. hämäläismurteet)	Äänne- ja muotopiirteet, sanoman muotoilu
"Bist du ein deutscher Mann, bist du kerndeutsch? Wie heißt du?" Silmäpuoli mies, s. 79.	Yleiskieli		" <i>Olet sä</i> saksalainen mies, olet <i>sä oikee</i> saksalainen?" Silmäpuoli mies, s. 105.	Puhekieli	Äänne- ja muotopiirteet
"Franz Biberkopf. Dicke, <i>der</i> kennt mich nicht." Franz, s. 79.	Puhekieli	Lauserakenne (viittausuhteet)	"Franz Biberkopf. <i>Et sää</i> möhömaha <i>mua</i> tunne." Franz, s. 105–106.	Puhekieli, murre (esim. lounais- ja hämäläismurteet)	Äänne- ja muotopiirteet
Der Invalide flüsterte, die Hand vor dem Mund, er rülpste: "Bist du ein deutscher Mann, Hand aufs Herz. Du gehst nicht mit den Roten, sonst bist du ein Verräter. Wer ein Verräter ist, der ist nicht mein Freund." Silmäpuoli mies, s. 79.	Yleiskieli		Silmäpuoli kuiskasi, käsi suun edessä, röyhtäisi: " <i>Olet sää</i> saksalainen mies, käsi sydämen päälle. <i>Sä</i> et mene <i>niitten punasten</i> kyytiin, muuten <i>sä</i> olet petturi. <i>Eikä</i> petturit ole <i>mun ystäviä</i> ." Silmäpuoli mies, s. 106.	Puhekieli, murre (esim. lounais- ja hämäläismurteet)	Äänne- ja muotopiirteet (puutuva possessiivisuffiksi, inkongruenssi), lauserakenne (viittausuhteet, demonstratiivipron.)

Er umarmte Franz: "Die Polen, die Franzosen, das Vaterland, wofür wir geblutet haben, das ist der Dank der Nation." Silmäpuoli mies, s. 79.	Yleiskieli		Hän halasi Franzia: " <i>Ne polakit, fransmannit</i> , isänmaa, jonka takia me verta <i>vuodatettiin</i> , siinä se oli meille kansakunnan kiitos." Silmäpuoli mies, s. 106.	Puhekieli	Äänne- ja muotopiirteet (inkongruenssi), lauserakenne (demonstratiivipron.), sanasto
Der Invalide und Franz sitzen umschlungen am Ausschank: "Ich kann dir sagen, <i>du</i> , mir haben sie die Rente gekürzt, ich <i>geh</i> zu den Roten. Wer uns aus dem Paradies vertreibt <i>mit Flammenschwert</i> , ist der Erzengel, und daraufhin kehren wir dahin nicht zurück. Sitzen wir oben am Hartmannsweilerkopf, <i>sag</i> ich zu meinem Hauptmann, <i>der</i> ist aus Stargard wie ich." Silmäpuoli mies, s. 80.	Puhekieli, yleiskieli	Äänne- ja muotopiirteet, lauserakenne (epäjatkuvuus, viittaussuhteet), sanoman muotoilu	Silmäpuoli ja Franz istuvat toisiaan kaulailleen tiskin ääressä: " <i>Mä</i> voin kuule sanoa <i>sulle</i> , että <i>ne pienensi mun</i> eläketäni, <i>mä</i> menen nyt <i>niitten punasten</i> mukaan. Se joka ajaa meidät tulisella miekalla pois paratiisista, se on arkkienkeli, <i>eikä</i> me sitten enää <i>päästä</i> takaisin sinne. Kun me <i>maattiin</i> siellä tukikohdassa, Kapteeninkukkulalla, <i>mä</i> sanoin <i>sille</i> kapteenilleni, se on kotoisin Stargardista niin kuin minäkin." Silmäpuoli mies, s. 106.	Puhekieli	Äänne- ja muotopiirteet (inkongruenssi), lauserakenne (viittausuhteet, demonstratiivipron.), sanoman muotoilu
" <i>Nee</i> , Stargard. Jetzt <i>hab</i> ich meine Nelke verloren, <i>nee</i> , da hängt sie." Silmäpuoli mies, s. 80.	Puhekieli	Äänne- ja muotopiirteet, sanoman muotoilu	"Ehei, Stargardista. Nyt <i>mä</i> olen hukanut <i>mun</i> neilikkani, ei sentään, tossahan se roikkuu." Silmäpuoli mies, s. 106.	Puhekieli	Äänne- ja muotopiirteet, sanoman muotoilu

Dem arbeitslosen jungen Schlosser sagt er, und der setzt seine große Molle vor Stauen ab: "Also, du lachst mir aus, Richard, vielleicht warum? Weil du verheiratet bist? Du bist einundzwanzig, und deine Frau ist achtzehn, und was hast du <i>gesehn vom Leben?</i> <i>Nischt</i> weniger drei. Dir sage ich, Richard, wenn wir uns mal von <i>Mädels</i> unterhalten, wo du auch einen kleinen Jungen hast, da sollst du recht haben <i>wegen dem Schreihals</i> . Was aber sonst? <i>Nanu</i> ." Franz, s. 81.	Puhekieli, Berliinin murre, yleiskieli	Äänne- ja muotopiirteet, lauserakenne (epäjatkuvuus), sanasto (partikkelit)	Työttömälle nuorelle viilarille hän sanoo, ja tämä laskee ison kolpakkonsa ällistyneenä pöydälle: "Sinä siis naurat mulle, Richard, mutta mikä takia? Koska olet naimisissa? Sinä olet kaksikymmentäyksi ja eukkosi kahdeksantoista, mutta mitä sinä olet nähnyt elämästä? Et paljon mitään. Minä sanon <i>sulle</i> , Richard, että kun me kerran <i>jutel- laan likoista</i> , joista yhdelle <i>sä</i> olet tehnyt tenavan, niin saat olla <i>oikeessa</i> sen parkujan ansios- ta. Mutta <i>entäpä</i> s muutoin? <i>No</i> , sepä se." Franz, s. 108.	Yleiskieli, puhekieli, murre (monet länsimurteet)	Äänne- ja muotopiirteet (inkongruenssi), sanasto (partikkelit)
"Auf der Binde, Orge, kuck sie dir nur genau an, da steht nichts darauf, was man nicht verantworten kann. Ich bin doch auch <i>getürmt draußen</i> , Mensch, genau wie du, habe ich auch gemacht, aber was ist denn nachher gewesen. Ob einer <i>ne</i> rote Bauchbinde hat oder <i>ne</i> goldene oder <i>ne</i> schwarzweißrote, davon schmeckt die Zigarre auch nicht besser. Auf den Tabak kommt es an, alter Junge, Oberblatt, Unterblatt und richtig gewickelt und getrocknet und woher. <i>Sag</i> ich. Was haben wir denn gemacht, Orge, sag doch mal." Franz, s. 81–82.	Yleiskieli, puhekieli	Äänne- ja muotopiirteet, lauserakenne (epäjatkuvuus), sanasto, sanoman muotoilu	" <i>Tossa</i> nauhassa, Orge, <i>kato</i> sitä tark- kaan, ei lue mitään <i>sellasta</i> , mitä ei voisi ottaa vastuulleen. Karkasinhan sitä minäkin <i>rintikseltä</i> , <i>just</i> niin <i>kun</i> sinäkin, kaveri, joo, niin tuli tehtyä, mutta mitä on sitten tapahtunut sen jälkeen. Jos jol- lakulla on <i>punanen</i> nauha tai <i>kultanen</i> taikka <i>mustavalko- punanen</i> , ei <i>se</i> sikari sen takia paremmal- ta maistu. Se riippuu <i>kato</i> poika tupakas- ta, selkälehti, alalehti, ne pitää kääriä kunnolla ja kuivata ja mitä vielä. Sen minä sanon. Ja mitä pahaa me <i>olla</i> an muka tehty, Orge, sano se." Franz, s. 108.	Puhekieli	Äänne- ja muotopiirteet (inkongruenssi), sanasto, sanoman muotoilu

Der legt ganz ruhig die Binde vor sich auf den Schanktisch, schluckt sein Bier, spricht sehr zögernd, manchmal stottert er, feuchtet sich öfter an: "Ich <i>seh</i> dich bloß an, Franz, und ich sage bloß, und ich <i>kenn</i> dich doch schon lange von Arras und von Kowno, und sie haben dich schön <i>eingeseift</i> ." Georg Dreske, s. 82.	Puhekieli, yleiskieli	Äänne- ja muotopiirteet, sanasto, sanoman muotoilu	Tämä panee kaikessa rauhassa nauhan eteensä tiskille, sie-maisee oluttaan, puhuu kovin empi-västi, änkyttää välil-lä, kostuttaa huuli-aan monta kertaa: " <i>Mä kattelen sua vain, ja mä</i> sanon vain ja <i>mä</i> olen tun-tenut <i>sut</i> jo kauan, Arrasissa <i>oltiin yhes-sä</i> ja Kovnossa, ja nyt <i>ne on</i> hioneet <i>sua</i> hienosti linssiin." Georg Dreske, s. 108.	Puhekieli, murre (esim. hämäläis-murteet)	Äänne- ja muotopiirteet (in-kong-ruenssi), lausera-kenne (viittaus-suhteet), sanoman muotoilu
"Wegen die Binde, meinst du?" Franz, s. 82.	Yleiskieli		" <i>Sä tarkotat</i> että <i>tän</i> nauhan suhteen?" Franz, s. 108.	Puhekieli	Äänne- ja muotopiirteet
"Und wegen alles. Lass man. Das hast du <i>nich</i> nötig, so unter die Menschen <i>rumzu-laufen</i> ." Georg Dreske, s. 82.	Puhekieli, yleiskieli	Äänne- ja muotopiirteet	"Sen ja kaiken muunkin suhteen. Jätä <i>ne hommelit</i> muille. Mikä pakko <i>sun</i> on ravata <i>tolla</i> lailla ihmisten seas-sa." Georg Dreske, s. 108.	Puhekieli	Äänne- ja muotopiirteet, lau-serakenne (demon-stratiivi-pron.), sanasto
Nun steht Franz auf, schiebt den jungen Schlosser Richard Werner mit dem grünen Schillerkragen beiseite, wo der ihn grade was fragen will: " <i>Nee, nee</i> , Richard-chen, <i>bist ne gute Haut</i> , aber das sind hier Männersachen. Weil du Wahlrecht hast, kannst du zwi-schen mir und Orge noch lange nicht mit-reden." Franz, s. 82.	Puhekieli, yleiskieli	Äänne- ja muotopiirteet, lause-rakenne (puuttuva subjekti), sanasto	Nyt Franz nousee, tuuppaa tieltään nuoren viilarin, Richard Wernerin jolla on vihreä schil-lerkaulus, juuri kun tämä haluaa kysyä häneltä jotakin: "Älä kuule <i>viitti</i> , Richard-poika, ei <i>sussa</i> mi-tään vikaa, mutta <i>nää on katos</i> mies-ten <i>juitsuja</i> . Vaikka <i>sulla</i> jo onkin vaa-leissa äänioikeus, ei <i>sulla</i> vielä pitkään aikaan ole asiaa <i>tän</i> Orgen ja <i>mun</i> väli-seen juttuun." Franz, s. 108–109.	Puhekieli, murre (esim. hämäläis-murteet), slangi	Äänne- ja muotopiirteet, sa-nasto

"Was soll damit sein? <i>Weißt du alleine</i> . Und warum du <i>getürmt</i> bist. Und dann die Binde. <i>Mensch</i> , Franz, lieber <i>häng</i> ich <i>mir</i> daran auf. Dir haben sie wirklich <i>eingeseift</i> ." Georg Dreske, s. 82.	Puhekieli, Berliinin murre	Äänne- ja muotopiirteet, lauserakenne (ellipsi), sanasto	"Mitäpä siellä. Sinä hän sen tiedät. Ja minkä takia <i>sä lähit lätkimään</i> . Ja sitten <i>tää</i> nauha. Kuule Fransu, vanha kaveri, mieluummin minä hirttäisin itseni <i>sella-seen</i> . Mutta sinua <i>ne on</i> totta vie hioneet linssiin." Georg Dreske, s. 109.	Puhekieli, yleiskieli	Äänne- ja muotopiirteet (inkongruenssi), lauserakenne (viittausuhteet), sanasto
Franz hat einen sehr sicheren Blick, hält den Schleifer, der stottert und den Kopf wirft, fest im Auge: "Das mit Arras will ich noch wissen. <i>Wolln</i> wir noch befühlen. Wenn du bei Arras warst!" Franz, s. 82.	Yleiskieli, puhekieli	Äänne- ja muotopiirteet, lauserakenne (yksinäinen sivulause)	Franzin katse on hyvin vakaa, hän tuijottaa kiinteästi hiojaa, joka änkyttää ja heiluttaa päätään: " <i>Sen</i> Arrasin jutun <i>mä</i> haluan vielä kuulla. <i>Vielä käsitellä sitä vähän</i> . Sikäli mikäli <i>sä</i> tosiaan olit Arrasissa!" Franz, s. 109.	Puhekieli	Äänne- ja muotopiirteet, lauserakenne (ellipsi, demonstratiivipron.)
"Du spinnst wohl, Franz, <i>will</i> mal gar nichts gesagt haben, du hast wohl einen sitzen." Georg Dreske, s. 82.	Puhekieli, yleiskieli	Lauserakenne (puuttuva subjekti)	" <i>Sä</i> taidat houria, Franz, enhän <i>mä</i> mitään ole sanonut, taidat olla päissäsi." Georg Dreske, s. 109.	Puhekieli	Äänne- ja muotopiirteet, lauserakenne
"Also natürlich, Orge, bei Arras sind wir natürlich gewesen, mit Arthur Böse und Bluhm und den kleinen Feldwebelleutnant, wie hieß <i>der eben</i> noch, <i>der</i> hieß so komisch." Franz, s. 82.	Yleiskieli, puhekieli	Lauserakenne (viittausuhteet), sanasto (partikkelit)	"Niin, totta kai Orge, <i>oltiinhan</i> me Arrasissa, Arthur Bösen ja Bluhmin kanssa ja <i>sen pikkusen</i> yliväpelin, mikä <i>sen</i> nimi nyt taas olikaan, oli niin hassu nimi." Franz, s. 109.	Puhekieli, yleiskieli	Äänne- ja muotopiirteet (inkongruenssi), lauserakenne (viittausuhteet, demonstratiivipron.)
" <i>Hab</i> ich vergessen." Georg Dreske, s. 82.	Puhekieli	Äänne- ja muotopiirteet	"En <i>mäkään</i> muista." Georg Dreske, s. 109.	Puhekieli	Äänne- ja muotopiirteet
"Lass <i>den</i> reden, <i>der</i> hat einen sitzen, die <i>andern merkens</i> auch." Richard Werner (epäselvä), s. 82–83.	Puhekieli	Äänne- ja muotopiirteet, lauserakenne (viittausuhteet)	"Antaa <i>äijän</i> puhua, <i>se</i> on päissään, kyllä <i>noi</i> muutkin sen huomaa." Richard Werner (epäselvä), s. 109.	Puhekieli	Äänne- ja muotopiirteet, lauserakenne (viittausuhteet), sanasto

"Warte mal, wie <i>der</i> hieß, Bista oder Biskra oder so was, der Kleine." Franz, s. 83.	Puhekieli	Lauserakenne (viittaus-suhteet), sanoman muotoilu	" <i>Hetkonen vaan, mikäs sen</i> nimi taas olikaan, Bista tai Biskta tai jotain sinne päin, pätkä se oli mieheksi." Franz, s. 109.	Puhekieli	Äänne- ja muotopiirteet, lauserakenne (viittaus-suhteet), sanoman muotoilu
"Lass ihn reden, ich <i>sag</i> gar nichts, <i>der verhaspelt</i> sich, dann sagt er gar nichts mehr." Richard Werner (epäselvä), s. 83.	Puhekieli	Äänne- ja muotopiirteet, lauserakenne (viittaus-suhteet), sanasto	"Antaa <i>äijän</i> puhua, minä en sano mitään, <i>se</i> sotkeutuu sanoissaan eikä sano sitten enää yhtään mitään." Richard Werner (epäselvä), s. 109.	Puhekieli, yleiskieli	Lauserakenne (viittaus-suhteet), sanasto
"Ja, <i>die</i> kennen wir alle. Bloß das <i>mein</i> ich nicht. Wo wir nachher gewesen sind, bei Arras, wie es aus war, <i>nach achtzehn</i> , wie die andere Kiste losging, hier in Berlin und in Halle und in Kiel und wo..." Franz, s. 83.	Puhekieli, yleiskieli	Äänne- ja muotopiirteet, lauserakenne (viittaus-suhteet, ellipsi), sanoman muotoilu (keskeytys)	"Joo, kyllä <i>mä noi</i> kaikki muistan. Mutta en <i>mä</i> sitä tarkoitanut. Mitä me <i>teh-tiin</i> sen jälkeen, missä oltiin Arrasin jälkeen, vuoden <i>kahek-santoista</i> jälkeen, kun <i>se</i> toinen kasanpanos paukahti, täällä Berliinissä ja Hallessa ja Kielissä, ja kun..." Franz, s. 109.	Puhekieli, yleiskieli	Äänne- ja muotopiirteet (inkongruenssi), lauserakenne (demonstratiivipron.), sanoman muotoilu (keskeytys)
Entschlossen lehnte Georg Dreske ab, das ist mir zu dämlich, für son Quatsch steh ich hier nich in der Kneipe: " <i>Nee</i> , hör schon <i>uff</i> , ich <i>zieh</i> gleich ab. Erzähl das dem kleinen Richard. Komm, Richard." Georg Dreske, s. 83.	Puhekieli, Berliinin murre, yleiskieli	Äänne- ja muotopiirteet	Georg Dreske heilautti tylyn torjuvasti kättään, toi on musta liian älytöntä, en minä tullut tähän kapakkaan sellasta palturia kuuntelemaan: " <i>Älä viitti</i> , lopeta <i>toi, mä lähen</i> kohta nostelemaan. Kerro <i>tolle</i> pikku Richardille. <i>Tuu</i> tänne, Riku." Georg Dreske, s. 109.	Puhekieli, murre (esim. hämäläismurteet)	Äänne- ja muotopiirteet
"Vor mir tut er ja so großartig, der Herr Baron. <i>Der</i> geht jetzt bloß mit Baronen um. Dass <i>der</i> noch zu uns in die Kneipe kommt, der hohe Herr." Richard Werner, s. 83.	Puhekieli, yleiskieli	Lauserakenne (viittaus-suhteet, yksinäinen sivulause)	" <i>Mulle se</i> kyllä isottelee, on niin olevinansa, kuin joku herra paroni. <i>Se</i> ei enää seurustele muitten kuin paronien kanssa. Että <i>viit-tiikin</i> vielä tulla mei-	Puhekieli, murre (esim. hämäläismurteet)	Äänne- ja muotopiirteet, lauserakenne (viittaus-suhteet, yksinäinen sivulause)

			dän kanssa kapak- kaan, <i>tää</i> hieno her- ra." Richard Werner, s. 109–110.		
Klare Augen in Dres- kes unruhige: "Also das meine ich, akkurat das, Orge, wo wir bei Arras standen <i>nach achtzehn</i> , Feldartille- rie oder Infanterie oder Flak oder Funker oder Schipper oder was du willst. Wo wir standen nachher im Frieden?" Franz, s. 83.	Yleiskieli, puhekieli	Lausera- kenne (epäjatku- vuus), sa- noman muotoilu	"Niin, sitä <i>mä tarko- tan, justiinsa</i> sitä, Orge, kenen riveissä me <i>seisottiin</i> vuoden <i>kaheksantoista</i> , Ar- rasin jälkeen, <i>oltiin</i> me sitten <i>sodittu</i> tykistössä tai <i>jiivees- sä</i> tai <i>iiteessä</i> tai <i>tolppa-apinoina</i> tai <i>pinohiirinä</i> tai missä <i>sä</i> vaan haluat. Ke- nenkä riveissä me <i>seisottiin</i> sitten kun rauha oli tehty?" Franz, s. 110.	Puhekieli	Äänne- ja muotopiir- teet (in- kong- ruenssi), sanasto, sanoman muotoilu
" <i>Nu werd</i> ich mal erst ruhig meine <i>Molle</i> auslöffeln, und du, <i>Franzeken</i> , wo du nachher überall ge- wesen bist, gelaufen und nich gelaufen, auch gestanden oder gesessen, das sieh mal in deinen Papieren nach, wenn du sie gerade bei dir hast. Ein Händler muss doch immer seine Papiere bei sich ha- ben." Georg Dreske, s. 83.	Puhekieli, Berliinin murre	Äänne- ja muotopiir- teet, sa- nasto (par- tikelit), sanoman muotoilu	"Nyt <i>mä</i> lusikoin ensin kaikessa rau- hassa <i>tän</i> kolpakkoni tyhjiin, ja sinä, <i>Fran- su</i> , missä kaikkialla sinä olet ollut, juos- sut tai ollut <i>juokse- mati</i> , sen sinä voit <i>kattoo</i> omista pape- reistasi, sikäli kuin ne <i>on</i> nyt sinulla muka- na. Pitäähän kauppi- aalla aina olla pape- rinsa mukana." Georg Dreske, s. 110.	Puhekieli, murteen jäljittely, yleiskieli	Äänne- ja muotopiir- teet (in- kong- ruenssi), sanoman muotoilu

<p>Ruhige Augen in Dreskes listige: "Vier <i>Jahr</i> nach achtzehn war ich in Berlin. Länger hat vorher der ganze Krieg nicht gedauert, stimmt doch, ich bin <i>rumgelaufen</i>, und du bist <i>rumgelaufen</i>, hier Richard saß noch bei Muttern auf der Schürze. <i>Na</i>, und haben wir hier was von Arras gemerkt, etwa du? <i>Haben gehabt</i> Inflation, Papierscheine, Millionen, Billionen, kein Fleisch, keine Butter, schlimmer als vorher, das haben wir alles gemerkt, du auch, Orge, und wo ist Arras gewesen, kannst du ausrechnen <i>an deinen eigenen Fingern</i>. Nichtst war da, wo denn? <i>Sind</i> bloß <i>rumgelaufen</i> und <i>haben</i> den Bauern Kartoffeln geklaut." Franz, s. 83.</p>	<p>Puhekieli, Berliinin murre, yleiskieli</p>	<p>Äänne- ja muotopiirteet, lauserakenne (puuttuva subjekti, epäjatkuvuus), sanoman muotoilu</p>	<p>Rauhalliset silmät Dresken oveliin: "Neljä vuotta minä olin Berliinissä <i>kaheksantoista</i> jälkeen. Sen pitempää aikaa ei koko <i>se</i> sota kestänyt, niinhän siinä kävi, minä hortoilin sinne sun tänne, niin kuin sinäkin, ja <i>tää</i> pikku Richard istui vielä <i>äitensä</i> sylissä. <i>No</i>, ja <i>huomattiinko</i> me täällä mitään merkkejä Arrasista sun muusta, sinäkö muka? Me <i>olla</i>n nähty inflaatio, <i>ne</i> luvuttomat paperirahat, miljoonia, biljoonia, ei ollut lihaa, ei voita, pahemmat <i>oli</i> olot kuin sitä ennen, se me <i>nähti</i>n kaikki, sinäkin Orge, ja sen mitä tapahtui Arrasissa, sen sinä voit laskea omilla sormillasi. <i>Ei</i> me siellä mitään <i>tehty</i>, älytöntä kuvitellakaan. Sen kun hiippailtiin ja pihisteltiin perunoita maajusseilta." Franz, s. 110.</p>	<p>Puhekieli, murre (esim. hämäläismurteet)</p>	<p>Äänne- ja muotopiirteet (inkongruenssi), lauserakenne (ellipsi, demonstratiivipron.), sanoman muotoilu</p>
<p>Richard Werner, dieser Junge Dussel, sperrt schon wieder den Schnabel auf: "Du hast <i>dus</i> wohl lieber und möchtest das wohl lieber, Franz, wir machen <i>nen</i> neuen Krieg, das möchtest ihr wohl schieben, auf <i>unserm</i> Buckel. Lustig <i>wolln</i> wir Frankreich schlagen. Da reißte dir aber <i>n</i> großes Loch in die Hose." Richard</p>	<p>Puhekieli, Berliinin murre</p>	<p>Äänne- ja muotopiirteet, sanoman muotoilu</p>	<p>Richard Werner, se ääliö, aukoo jo taas kitaansa: "Sä näkisit kai mieluummin ja haluaisit kai, että me nyt <i>pantaisiin</i> pysyyn uusi sota, sillä te voisitte varmaan keinotella panemalla likoon meidät. Lys-tiksemme vain me <i>nujerrettaisiin fransmannit</i>. Mutta sitä rataa sinä päästäisit isot paskasi</p>	<p>Puhekieli, yleiskieli</p>	<p>Äänne- ja muotopiirteet (inkongruenssi), sanasto, sanoman muotoilu</p>

Werner, s. 84.			housuun." Richard Werner, s. 110–111.		
"Dann kannst du ruhig wissen und kannst merken, dass da überhaupt kein Arras war, Orge. Wir haben es einfach nicht zustande gebracht, wir nicht, <i>wollen</i> es schon ruhig sagen. Oder ihr oder <i>die</i> , die dabei waren. <i>War keine Disziplin</i> , hat ja keiner kommandiert, immer einer gegen den <i>anderen</i> . Ich bin aus dem Graben <i>getürmt</i> und du mit und dann nach Öse. <i>Na</i> , und hier zu <i>Haus</i> , <i>wies</i> losging, wer ist denn da <i>getürmt</i> ? Alle durch die Bank. War gar keiner da, der dableib, <i>hast</i> es ja <i>gesehen</i> , vielleicht <i>ne</i> Handvoll, tausend, <i>schenk</i> sie dir." Franz, s. 85.	Puhekieli, yleiskieli	Äänne- ja muotopiirteet, lauserakenne (puuttuva subjekti, ellipsi, viittausuhteet), sanasto (partikkelit), sanoman muotoilu	"Sittenpähän voit rauhassa kuulla ja painaa pääkoppaasi, Orge, ettei <i>sitä sel-lastä</i> Arrasia ollut olemassakaan. Me <i>ei</i> kerta kaikkiaan <i>pysytty</i> siihen, ei sitten millään, kyllä me jo <i>voidaan</i> rauhassa se tunnustaa. Tai minä taikka ne, jotka <i>oli</i> silloin siellä. Ei ollut kuria, kukaanhan ei komentanut, aina toinen päinvastoin kuin toiset. <i>Mä</i> karkasin sieltä juokshaudasta ja sinä samaten ja Ösekin vielä. No niin, <i>entäs</i> sitten täällä kotipuolella, kun rähinät <i>alkoi</i> , kuka <i>sillon</i> karkasi? Joka iikka. Kukaan ei jäänyt sinne tähteesi, näithän sen sinäkin, ehkä joku kourallinen, taikka tuhat, jollet <i>sä</i> vähempään tyydy." Franz, s. 112.	Puhekieli, yleiskieli	Äänne- ja muotopiirteet (inkongruenssi), lauserakenne (demonstratiivipron.), sanoman muotoilu
"Weil wir verraten sind, Franz, achtzehn und neunzehn, <i>von den Bonzen</i> , und Rosa haben sie <i>gekillt</i> und <i>Karl Liebnecht</i> . Da sollen mal Leute zusammenhalten und sollen was machen. Kuck dir Russland an, Lenin, da halten sie, das ist Kitt. Aber abwarten." Georg Dreske, s. 85.	Puhekieli, yleiskieli	Äänne- ja muotopiirteet, lauserakenne (epäjatkuvuus), sanasto, sanoman muotoilu	"Se johtuu siitä että <i>ne petti meitin</i> , <i>Fran-su</i> , vuonna <i>kaheksantoista</i> ja <i>yheksäntoista</i> , <i>ponssarit ne meitin petti</i> , ja Rosan <i>ne tappoi</i> ja Karl Liebnechtin. Ja tässä <i>souvissa pitäis</i> ihmisten pitää yhtä ja tehdä jotakin. <i>Kato</i> sinä Venäjää, <i>niillä</i> oli Lenin, <i>ne pitää</i> yhtä, hyvin <i>on</i> asiat siellä. Mutta <i>odotas</i> vaan." Georg Dreske, s. 112.	Puhekieli, murre (hämäläismurteet)	Äänne- ja muotopiirteet (inkongruenssi), lauserakenne (viittausuhteet), sanasto, sanoman muotoilu

<p>"Ist mir ganz egal. Über Abwarten geht die Welt kaputt und du mit. Auf <i>son Kal-mus piep</i> ich <i>nu</i> wieder nich. Für mich ist der Beweis: Sie <i>habns</i> nicht zustande gebracht, und das genügt mir. Nicht das kleinste Ding ist <i>zu-stand</i> gekommen, wie der Hartmannsweilerkopf, wovon mir da einer immer was predigt, der Invalide, der saß oben, <i>den</i> kennst du nicht, nicht mal das. <i>Na</i> und..." Franz, s. 85.</p>	<p>Puhekieli, yleiskieli</p>	<p>Äänne- ja muotopiirteet, lauserakenne (viittaus-suhteet, puuttuva subjekti), sanasto, sanoman muotoilu (keskenjät-tö)</p>	<p>"Se on minusta se ja sama. Tässä kun ruvetaan odotta-maan, niin maailma menee mullin mallin ja sinä siinä samalla. <i>Tollaselle</i> höpötyk-selle <i>mä</i> en <i>viitti</i> edes <i>pierasta</i>. <i>Mulle</i> riittää se, <i>ettei ne</i> saaneet aikaan yh-tään mitään, se riit-tää <i>mulle</i>. <i>Eivät toti-sesti pystyneet</i> yh-tään mihinkään, niin kuin siellä Hart-mannsweilerkopfilla, josta <i>yks juippi</i> aina saarnaa <i>mulle</i>, se invalidi joka oli pääs-syt aika korkealle, mutta ethän <i>sä sitä</i> tunne. Se siitä ja –" Franz, s. 112.</p>	<p>Puhekieli, murre (esim. hämäläis-murteet)</p>	<p>Äänne- ja muotopiir-teet (in-kong-ruenssi), lausera-kenne (viittaus-suhteet, puuttuva subjekti), sanasto, sanoman muotoilu (keskenjät-tö)</p>
<p>Richtet sich Franz auf, langt sich seine Binde vom Tisch, stopft sie sich in die Windjacke, streicht waagerecht hin und her mit dem linken Arm, wie er langsam zu seinem Tisch zurückkehrt: "Und da sage ich, was ich immer sage, und verstehst du, Krause, <i>kannst</i> dir auch mer-ken, Richard: kommt nichts <i>raus bei euren Sachen</i>. Auf die Weise nicht. <i>Weiß</i> nicht, ob bei <i>denen</i> was raus-kommt <i>mit die Binde hier</i>. <i>Hab</i> ich auch gar nicht gesagt, aber <i>ist</i> doch <i>ne</i> andere Sa-che. Friede auf Erden, <i>wies</i> gesagt ist, so ist richtig, und wer arbei-ten will, soll arbeiten, und für die <i>Zicken</i> sind wir uns zu gut." Franz,</p>	<p>Puhekieli, Berliinin murre, yleiskieli</p>	<p>Äänne- ja muotopiir-teet, lause-rakenne (puuttuva subjekti, epäjatku-vuus, viit-taussuh-teet), sa-nasto, sanoman muotoilu</p>	<p>Franz kohottautuu seisaalleen, ottaa pöydältä nauhansa, sulloo sen tuuli-puseronsa taskuun, liikauttelee vasenta käsivarttaan vaa-kasuoraan edesta-kaisin palatessaan verkkaisesti omaan pöytänsä: "Ja sen minä sanon, minkä <i>mä</i> aina sanon, ja <i>ymmärtsä</i>, Krause, ja sinäkin voit painaa sen <i>mielees</i>, Richard: <i>niistä</i> teidän <i>hom-mistanne</i> ei kehity yhtikäs mitään. Ei sillä menolla. <i>Mä</i> en tiedä, <i>saako nää</i> nauhakaverit mitään aikaan. En minä ole <i>sellasta</i> väittänyt-kään, mutta sehän on eri juttu. Rauha maassa, niin <i>kun</i> sanotaan, se on oi-</p>	<p>Puhekieli, yleiskieli</p>	<p>Äänne- ja muotopiir-teet (in-kong-ruenssi), lausera-kenne (demon-stratiivi-pron.), sanasto, sanoman muotoilu</p>

s. 85–86.			kein, ja se joka haluaa paiskia töitä, saa sitä tehdä, mutta mihinkään älyttömyyksiin <i>me ei ruveta</i> ." Franz. s. 113.		
Die Worte, tönende Wellen, Geräuschwellen, mit Inhalt gefüllt, schaukeln hin und her durch die Stube, aus der Kehle Dreckes, des Stotterers, der gegen den Boden lächelt: "Also dann viel Glück, Franz, wie der Pfaffe sagt, auf deinem neuen Lebensweg. Wenn wir also im Januar nach Friedrichsfelde marschieren, zu Karl und Rosa, machst du diesmal nicht mit, wie sonst." Georg Dreske, s. 85.	Yleiskieli, puhekieli	Sanoman muotoilu	Sanat, soivat aallot, hälyaallot, täynnä sisällystä, keinahtelevat sinne tänne huoneessa, Dresken kurkusta, sen änkyttäjän joka hymyilee lattialle: "No paljon onnea sitten vain, Franz, <i>sun</i> uudelle elämäntiellesi, niin <i>kun ne</i> papit <i>sanoo</i> . Kun me siis tammi-kuussa <i>marssitaan</i> Friedrichsfeldeä, Karlin ja Rosan haudalle, et sinä tule enää mukaan, niin kuin ennen." Georg Dreske, s. 113.	Puhekieli, yleiskieli	Äänne- ja muotopiirteet (inkongruenssi), lauserakenne (demonstratiivipron.), sanasto (partikkelit)
Der streckt behaglich die Beine unter den Tisch: "Warum, meinen Sie, Henschke, warum dass <i>die Türmen</i> ? Die Binde? <i>Die</i> holen Verstärkung!" Franz, s. 86.	Puhekieli	Lauserakenne (viittaus-suhteet, ellipsi), sanasto	Tämä oikaisee leppoisasti koipensa pöydän alle: "Minkä takia, <i>mitäs</i> luulette, Henschke, minkä takia <i>ne livisti</i> ? <i>Tän</i> nauhan takia? <i>Ne</i> lähtivät hakemaan vahvennusta!" Franz, s. 114.	Puhekieli	Äänne- ja muotopiirteet (inkongruenssi), lauserakenne (viittaus-suhteet)
Franz ist ihm behilflich, schlägt hinterm Ladentisch einen Nagel ein, der Wirt trägt von der andern Wand den Bauer mit de flatternden Tierchen an: "Ist ordentlich duster heute. Zu hohe Häuser." Henschke, s. 87.	Puhekieli	Lauserakenne (puuttuva subjekti, lyhyet lauseet)	Franz auttaa häntä, iskee naulan seinään tiskin taakse, isäntä kantaa toiselta seinältä häkin räpistelevine tipuineen sinne: "Aika kolkko päivä tänään. <i>Nää</i> talot <i>on</i> liian korkeita." Henschke, s. 114.	Puhekieli	Äänne- ja muotopiirteet (inkongruenssi), lauserakenne (lyhyet lauseet)

Franz steht auf dem Stuhl, hängt den Bauer an, tritt runtet, pfeift, hebt den Zeigefinger, flüstert: "Jetzt mal keiner <i>ran</i> . <i>Ge-wöhnt sich</i> schon. <i>Ist</i> ein Stieglitz, eine Sie." Franz, s. 87.	Puhekieli	Äänne- ja muotopiirteet, lauserakenne (puuttuva subjekti)	Franz nousee tuolille, ripustaa häkin naulaan, astuu alas, viheltää, nostaa etusormensa pystyyn, kuiskaa: "Nyt ei kukaan saa tulla lähelle. Kyllä se tottuu. Tiklihän se on, <i>natu</i> ." Franz, s. 114.	Murteen/puhekielen imitointi	Sanasto
Franz tuschelt mit dem Wirt: "Wat sagen Sie zu <i>det</i> Tierchen, <i>det</i> schläft Ihnen bei dem Radau, was sagen Sie, <i>det</i> ist großartig, muss <i>det</i> müde sein, ob dem der viele Qualm hier guttut, für <i>sone</i> kleine Lunge?" Franz, s. 87.	Berliinin murre, puhekieli	Äänne- ja muotopiirteet, lauserakenne (sanajärjestys), sanoman muotoilu	Franz supattelee isännän kanssa: " <i>Mi-täs</i> sanotte tästä tipusesta, se nukkuu täällä möykän keskellä, <i>son</i> suurem-moista, tekeeköhän <i>tää</i> paljo sauhu sille hyvää, kun on noin pikkaset keuhkot?" Franz, s. 114.	Puhekieli, murre (keski- ja pohjois-pohjalais-murteet)	Äänne- ja muotopiirteet, sanoman muotoilu
" <i>Det</i> kennt gar nichts anderes bei mir, hier ist immer Rauch, <i>in der Kneipe</i> , <i>heut</i> ist noch dünn." Henschke, s. 87.	Berliinin murre, puhekieli	Äänne- ja muotopiirteet, lauserakenne (epäjatkuvuus)	"Eihän se täällä <i>mun kapakissa</i> muuta näekkään, täällä on aina sauhua, tänään se on vielä <i>ohkasta</i> ." Henschke, s. 114.	Puhekieli/murre (esim. Tampereen ja Kainuun murre)	Äänne- ja muotopiirteet, sanasto, lauserakenne
Dann setzt sich Franz: " <i>Na</i> , ich <i>werd</i> mal <i>heut</i> nicht rauchen, sonst <i>wirds</i> noch zu dicke, und ein bisschen machen wir nachher auf, <i>wird</i> schon nich ziehen." Franz, s. 87.	Puhekieli	Äänne- ja muotopiirteet, lauserakenne (puuttuva subjekti), sanasto (partikkelit)	Sitten Franz istuu-tuu: " <i>No, jospa mä</i> en tänään <i>käryttäis</i> , muuten tulee liian paksu ilma, ja sitten me <i>annetaan</i> ikkunan olla <i>hetkosen</i> auki, ei kai se siitä vetoa saa." Franz, s. 114–115.	Puhekieli	Äänne- ja muotopiirteet (inkongruenssi), sanasto (partikkelit), sanoman muotoilu
Henschke ruft herüber: "Für wen denn, das wirft das Geschäft nicht ab." Henschke, s. 88.	Yleiskieli		Henschke huikkaa sinne: "Kuka sitä <i>tarvii</i> , ei <i>mun lafkalla</i> ole varaa <i>sellaseen</i> ." Henschke, s. 115.	Puhekieli	Äänne- ja muotopiirteet, sanasto
"Mir, gut. Ihr habt Stimmen." Franz, s. 88.	Yleiskieli		"Minäkö, hyvää. <i>Teillon</i> hyvät äänet." Franz, s. 115.	Puhekieli	Äänne- ja muotopiirteet, sanoman muotoilu

"Ich ess lieber. Wenn ich fertig bin <i>mit Essen</i> , <i>sing</i> ich mit oder singe auch was." Franz, s. 88.	Puhekieli	Äänne- ja muotopiirteet, lauserakenne (epäjatkuvuus)	" <i>Mä</i> syön mieluummin. Kun <i>tää</i> sapuska on syöty, <i>mä</i> laulan teidän <i>kanssa</i> tai jotain omasta <i>taakaa</i> ." Franz, s. 115.	Puhekieli	Äänne- ja muotopiirteet (puuttuva possessiivisuffiksi)
Und wie Franz fertig ist und sein Bier hintergießt, richtig ruft der schon rüber: " <i>Nu</i> , wie ist, Kollege, willst du uns <i>nu</i> was vorsingen?" Nuori mies kapakassa, s. 88.	Puhekieli, yleiskieli	Sanasto (partikkelit)	Ja kun Franz on saanut syötyä ja kaataa päälle loput oluestaan, huutaa nuoro kaveri jo hänelle: " <i>No</i> , <i>kuis</i> on, <i>jätkä</i> , <i>laulatsä</i> nyt jotain meille?" Nuori mies kapakassa, s. 116.	Puhekieli, slang	Äänne- ja muotopiirteet, sanasto (partikkelit)
Er sagt, die Hand am Seidel: "Ein Gedicht <i>weeß</i> ich, aus dem Gefängnis, <i>ist</i> von einem Sträfling, der hieß, wart mal, wie der hieß, das war Dohms." Franz, s. 89.	Berliinin murre, puhekieli	Äänne- ja muotopiirteet, lauserakenne (puuttuva subjekti), sanoman muotoilu	Hän sanoo, käsi kolpakon korvassa: " <i>Mä</i> muistan <i>yhen</i> runon, vankilasta, sen <i>rustasi</i> yks vanki, <i>sen</i> nimi oli, <i>hetkonen</i> , <i>mikäs</i> se taas olikaan, se oli Dohms." Franz, s. 116.	Puhekieli	Äänne- ja muotopiirteet, lauserakenne (viittausuhteet), sanasto, sanoman muotoilu
Nach einer Pause meint Franz: "Ja, das hat <i>der</i> gemacht, <i>was</i> aus Hannover, ich <i>habs</i> aber behalten. Schön, was, <i>ist</i> was fürs Leben, aber bitter." Franz, s. 90.	Puhekieli	Äänne- ja muotopiirteet, lauserakenne (viittausuhteet, puuttuva subjekti)	Tovin mentyä Franz sanoo: "Niin, <i>tällasen</i> runon <i>se</i> kaveri <i>rustasi</i> , oli kotoisin Hannoverista, mutta <i>mä</i> painoin sen mieleeni. Kaunis, eikö ollutkin, jotakin elämää varten, mutta katkeraa." Franz, s. 117.	Puhekieli	Äänne- ja muotopiirteet, lauserakenne (demonstratiivipron.), sanasto
Von drüben kommt es: " <i>Na</i> , da merk es dir man mit dem Staat, der gute Vater Staat, und wer dir gängelt, der Staat. Auswendig lernen, Kollege, damit ist auch nicht geschafft." Mies kapakassa, s. 90.	Yleiskieli, puhekieli	Sanasto (partikkelit), sanoman muotoilu	Toisesta pöydästä huudetaan: "Niin, panit kai merkille mitä siinä sanottiin valtiosta, hyvästä isävaltiosta, ja kuka kuljettaa <i>sua</i> talutusnuorassa, valtio. Voithan <i>sä</i> opetella <i>tollasia</i> ulkoa, kaveri, mutta ei se <i>sua</i> paljon auta." Mies kapakassa, s. 117.	Puhekieli, yleiskieli	Äänne- ja muotopiirteet, sanoman muotoilu

Franz hat noch den Kopf ausgestützt, das Gedicht ist noch da: "Ja, Austern und Kaviar haben <i>die</i> nicht und wir nicht. Man muss sich sein Brot verdienen, <i>muss</i> schwer sein fürn armen <i>Deibel</i> . Man muss froh sein, wenn man seine Beine hat und draußen ist." Franz, s. 90.	Puhekieli, yleiskieli	Äänne- ja muotopiirteet, lauserakenne (viittaus-suhteet, puuttuva subjekti), sanasto	Franz istuu pää ke-nossa, runo vielä mielessään: "Niin, ostereita ja kaviaaria ei ole <i>niillä</i> eikä ole meillä. <i>Itte</i> on jokaisen leipänsä tienattava, vaikeata se on piruparoille. <i>Tässä saa olla iloinen</i> , kun on kintut tallella ja voi kävellä vapaalla jalalla." Franz, s. 117.	Puhekieli, murre (esim. hämäläismurteet), yleiskieli	Äänne- ja muotopiirteet, lauserakenne (viittaus-suhteet, passiivi)
Der andere neue trompetet: "Da <i>gibts</i> noch ganz andere <i>bei uns</i> , da sitzen welche oben an der Futterkrippe, <i>die</i> haben die Arbeiterschaft verraten <i>an die Kapitalisten</i> und werden dafür bezahlt." Toinen mies kapakassa, s. 90.	Puhekieli, yleiskieli	Äänne- ja muotopiirteet, lauserakenne (viittaus-suhteet, epäjatkuvuus, lohkeamarakenne)	Toinen uusi toittotaa: "Täällä meillä on vielä ihan toisenlaisiakin, <i>istuvat</i> rehukaukaloitten ääressä, <i>ovat pettäneet</i> työväestön kapitalisteille ja <i>saavat</i> siitä maksun." Toinen mies kapakassa, s. 118.	Yleiskieli, puhekieli	Lauserakenne (puuttuva subjekti)
" <i>Sind</i> nicht besser als die Huren." Mies kapakassa, s. 90.	Puhekieli	Lauserakenne (puuttuva subjekti)	" <i>Eivät ole</i> sen parempia kuin huorat." Mies kapakassa, s. 118.	Puhekieli	Lauserakenne (puuttuva subjekti)
Franz denkt an sein Gedicht und was wohl die guten Jungs da draußen machen, werden viele neue dasein, gibt ja jeden Tag Transporte, da rufen sie: " <i>Nu</i> mal los! Wie ist mit unserm Lied? Wir haben <i>keene</i> Musik, versprechen und nicht halten." Miehet kapakassa, s. 90.	Berliinin murre, puhekieli	Äänne- ja muotopiirteet, sanasto, sanoman muotoilu	Franz ajattelee runoan ja mitähän ne reilut pojat tekevät siellä Tegelissä, uusia on varmasti tullut paljon, joka päivähän niitä tuodaan, silloin muut huutavat: " <i>No</i> tuleeko siitä mitään! <i>Mitenkäs sen</i> laulun kanssa on? Meillä ei ole musiikkia, luutaan eikä sitten pidetä sanaa." Miehet kapakassa, s. 118.	Puhekieli, yleiskieli	Äänne- ja muotopiirteet, lauserakenne (demonstratiivipron.), sanasto (partikkelit)
Franz sieht sich das an, wartet: " <i>Na</i> Mensch, es wird <i>doch wohl</i> noch Stühle hier geben <i>im Lokal</i> ." Franz, s. 92.	Puhekieli	Lauserakenne (epäjatkuvuus), sanasto (partikkelit)	Franz katselee tuota, odottaa: " <i>No</i> mutta, onhan täällä vielä tuolejakin." Franz, s. 119.	Yleiskieli, puhekieli	Sanasto (partikkelit)

Der zeigt von oben runter auf Franzens Teller: "Was <i>haste</i> hier verzehrt?" Mies kapakassa, s. 92.	Berliinin murre	Äänne- ja muotopiir- teet	Juippi osoittaa yl- häältä alaspäin Fran- zin lautasta: "Mitä <i>sä</i> <i>oot murkinoinu</i> tääl- lä?" Mies kapakassa, s. 119.	Puhekieli	Äänne- ja muotopiir- teet
"Ich sage, es wird <i>doch wohl</i> noch Stüh- le hier geben <i>im Lokal</i> , wenn du Augen hast. Sag mal, dir haben <i>se</i> wohl als Kind zu heiß gebadet, sag mal." Franz, s. 92.	Puhekieli, Berliinin murre	Äänne- ja muotopiir- teet, lause- rakenne (epäjatku- vuus), sa- nasto (par- tikkelit)	"Minä sanoin, että on täällä vielä tuole- jakin, jos <i>sulla</i> on silmät päässä. <i>Sä</i> olet kuule tainnut kakarana saada <i>pää- häs</i> liian kovan tällin, mitä?" Franz, s. 119.	Puhekieli, yleiskieli	Äänne- ja muotopiir- teet, sa- noman muotoilu
"Davon reden wir gar nicht. Ich will wissen, was du verzehrt hast." Mies kapakassa, s. 92.	Yleiskieli		"Me <i>ei nyttten puhu- ta</i> siitä. <i>Mä</i> haluan tietää, mitä <i>sä oot</i> syönyt." Mies kapa- kassa, s. 119.	Puhekieli	Äänne- ja muotopiir- teet (in- kong- ruenssi)
" <i>Käsestullen</i> , Ochse. Da liegt noch die Rin- de für dich, Rindsvieh. Du gehst jetzt vom Tisch <i>runter</i> , wenn du keine Manieren hast." Franz, s. 92.	Berliinin murre, yleiskieli	Äänne- ja muotopiir- teet, sa- nasto	" <i>Juustovoikkuja</i> , jästipää. Siinä on vielä kuoret <i>sulle</i> , pölvästi. <i>Sä heivaat</i> <i>ittes</i> nyt alas <i>tosta</i> pöydältä, kun et kerran osaa olla ih- misiksi." Franz, s. 119.	Puhekieli, murre (esim, hämäläis- ja kymen- laakson murteet)	Äänne- ja muotopiir- teet, sa- nasto
"Dass es <i>Käsestullen</i> sind, rieche ich <i>allee- ne</i> . Bloß woher." Mies kapakassa, s. 92.	Berliinin murre	Äänne- ja muotopiir- teet, sa- nasto	"Kyllä <i>mä</i> sen hais- tan, että <i>sä</i> olet juus- toa syönyt. Mutta <i>mites sä</i> sait sitä." Mies kapakassa, s. 119–120.	Puhekieli	Äänne- ja muotopiir- teet
Henschke hat das schon erwartet, stampft auf die Scherben: "Ausge- schlossen, Keilerei <i>gibts</i> bei mir nicht, in meinem Lokal wird nicht gehauen, wer nicht Freiden hält, fliegt <i>raus</i> ." Henschke, s. 92.	Puhekieli, yleiskieli	Äänne- ja muotopiir- teet, sa- noman muotoilu (tois- to/parafrasi)	Henschke oli jo tätä odottanut, polkasiee sirpaleita: "Tämä ei vetele, täällä ei ta- pella, ei täällä <i>mun</i> kapakassani, se joka ei ole kunnolla, len- tää ulos." Henschke, s. 120.	Puhekieli, yleiskieli	Äänne- ja muotopiir- teet, sa- noman muotoilu (tois- to/parafrasi)
Der Lange ist wieder auf den Beinen, schiebt den Wirt bei- seite: "Gehn Sie man weg, Henschke, hier <i>gibts</i> keine Hauerei.	Puhekieli, yleiskieli	Äänne- ja muotopiir- teet	Pitkä juippi on jäl- leen pystyssä, työn- tää isännän syrjään: "Menkää siitä, Henschke, ei täällä tapella. Me <i>selvite-</i>	Puhekieli, yleiskieli	Äänne- ja muotopiir- teet (in- kong- ruenssi), lausera-

Wir rechnen ab. Wenn einer was kaputt macht, muss <i>ers</i> bezahlen." Mies kapakassa, s. 92.			<i>tään tää</i> juttu. Kun joku rikkoo jotakin, <i>sen</i> on se maksettava." Mies kapakassa, s. 120.		kenne (viittaus-suhteet)
"Orge, was ist denn das <i>fürn Achtgro-schenjunge</i> , wo hast du dir denn den <i>Rotzlöffel</i> besorgt, den du anschleppst?" Franz, s. 92.	Puhekieli, yleiskieli	Äänne- ja muotopiirteet, sanasto	"Kuule, Orge, <i>mimmonen</i> piimäsuu <i>toi</i> oikein on, mistä <i>sä</i> olet <i>tollasen</i> räkänokan löytänyt ja <i>raijannut</i> tänne?" Franz, s. 120.	Puhekieli, murre (esim. hämäläismurteet)	Äänne- ja muotopiirteet, sanasto
Der Lange höhnt gegen den Wirt: "Immer sprechen lassen. Faschichsten können reden. <i>Wat die</i> sagen, <i>die</i> genießen bei uns Redefreiheit." Mies kapakassa, s. 92.	Puhekieli, Berliinin murre	Äänne- ja muotopiirteet, lauserakenne (viittaus-suhteet)	Pitkä juippi pilkallisesti isännälle: " <i>Tollaset saa</i> täällä vapaasti puhua. Fasistit <i>saa</i> puhua. <i>Saavat</i> sanoa mitä tykkävät, <i>niillähän</i> on tässä maassa puhevapaus." Mies kapakassa, s. 120.	Puhekieli	Äänne- ja muotopiirteet (inkongruenssi), lauserakenne (viittaus-suhteet, puuttuva subjekti)
Und Dreske winkt mit dem linken Arm von rückwärts rum: " <i>Nee</i> , Franz, ich <i>hab</i> mich <i>nich</i> eingemischt, sieh zu, was du dir <i>einbrockst mit deine Sachen</i> und deine Lieder, <i>nee</i> , ich <i>misch</i> mir <i>nich</i> ein, so was hats hier noch <i>nich</i> gegeben." Georg Dreske, s. 92–93.	Puhekieli, Berliinin murre	Äänne- ja muotopiirteet, lauserakenne (epäjatkuvuus), sanasto, sanoman muotoilu	Ja Dreske heilauttaa takaa vasenta käsi-varttaan: "Ehei, Franz, minä en sekaannu tähän, <i>kato ite</i> mitä keität kokoon noilla jutuillasi ja lauluillasi, ehei, <i>mä</i> pidän näppini erossa tästä, ei täällä ole <i>tällasta</i> ennen tapahtunut." Georg Dreske, s. 120.	Puhekieli, yleiskieli	Äänne- ja muotopiirteet, sanoman muotoilu
Der Lange brüllt vor Franz: "Gib die Binde <i>raus! Na, wirds bald?</i> " Mies kapakassa, s. 93.	Puhekieli	Äänne- ja muotopiirteet, sanasto (partikkelit)	Pitkä juippi karjuu Franzin edessä: "Nauha tänne! Niin <i>kun olis jo!</i> " Mies kapakassa, s. 120.	Puhekieli	Äänne- ja muotopiirteet
"Die Binde <i>raus!</i> Ich <i>zieh</i> sie ihm aus der Tasche. Ich verlange die Binde von dem Kerl." Mies kapakassa, s. 93.	Puhekieli, yleiskieli	Äänne- ja muotopiirteet	"Nauha tänne! <i>Mä kiskasen</i> sen taskusta. <i>Äijän</i> on annettava <i>se</i> nauha <i>mulle</i> ." Mies kapakassa, s. 120–121.	Puhekieli	Äänne- ja muotopiirteet, lauserakenne (demonstratiivipron.), sanasto

"Henschke, natürlich, <i>gibt</i> so viele Lokale in Berlin, ich <i>hab</i> bloß auf Lina gewartet. Stehen Sie aber bloß <i>die</i> bei? Warum drängen <i>die</i> einen <i>raus</i> , wo ich jeden Tag hier sitze und die beiden Neuen heute Abend zum erstenmal da sind." Franz, s. 93.	Puhekieli, yleiskieli	Äänne- ja muotopiirteet, lauserakenne (viittaus-suhteet)	"Totta kai, Henschke, onhan täällä Berliinissä muitakin kapakoita, minä tässä <i>vaan</i> odottelin Linaa. Mutta pidättekö te vain noitten puolia? Minkä takia <i>ne yritää tunkee mut</i> ulos, minähän istun täällä joka päivä ja <i>noi kaks</i> uutta on tänä iltana ensimmäistä kertaa." Franz, s. 121.	Puhekieli, yleiskieli	Äänne- ja muotopiirteet (inkongruenssi), lauserakenne (viittaus-suhteet, ellipsi)
Der Wirt hat den Längen zurückgedrängt, der andere Neue spuckt: "Weil du ein Faschichste bist, du hast die Binde in der Tasche, Hakenkreuzler bist du." Toinen mies kapakassa, s. 93.	Yleiskieli, puhekieli	Sanoman muotoilu	Isäntä on kiskonut pitkää taaksepäin, toinen uusi sähisee: "Koska <i>sä</i> olet fasisti, <i>sulla</i> on <i>se</i> nauha taskussa, <i>sä</i> olet hakaristiläinen." Toinen mies kapakassa, s. 121.	Puhekieli	Äänne- ja muotopiirteet, lauserakenne (demonstratiivipron.), sanoman muotoilu
"Bin ich. <i>Hab</i> ich Orge Dreske erklärt. Und warum. Das versteht ihr nicht, und darum brüllt ihr." Franz, s. 93.	Puhekieli, yleiskieli	Äänne- ja muotopiirteet, lauserakenne (lyhyet lauseet, ellipsi)	"Niin olen. <i>Mä</i> selitin sen Orge Dreskelle. Ja minkä takia. Sitä te ette tajua, ja sen takia te karjutte." Franz, s. 121.	Yleiskieli, puhekieli	Äänne- ja muotopiirteet
"Wenn ihr Radau macht, so wie jetzt, und setzt sich einer auf meinen Tisch, auf die Weise wird überhaupt keine Ruhe in der Welt. Auf die Weise nicht. Und es muss Ruhe werden, damit man arbeiten und leben kann. <i>Fabrikarbeiter und Händler und alle</i> , und damit Ordnung ist, sonst kann man eben nicht arbeiten. Und wovon wollt ihr denn leben, ihr <i>Großschnautzen</i> ? Ihr macht euch ja mit Redensarten <i>besoffen</i> ! Ihr könnt ja nichts	Yleiskieli, puhekieli	Lauserakenne (ellipsi), sanasto	"Jos te rupeatte rähjäämään, niin <i>kun</i> nyt, ja joku <i>juippi</i> istuu <i>mun</i> pöydälleni, ei sillä lailla rauhaa maailmaan saada. Ei sillä lailla. Ja rauha pitää olla, jotta voi paiskia töitä ja elää. <i>Tehdastyöläiset ja kauppiaat ja kaikki</i> , ja jotta <i>olis</i> joku järjestys, <i>muuton</i> ei voi tehdä töitä. Ja millä te menaatte elää, te lässyttäjät? Tehän tullette <i>hutikkaan</i> höpöttämällä! Ettehän te osaa muuta tehdä kuin rähjätä ja ärsyt-	Puhekieli, yleiskieli	Äänne- ja muotopiirteet, lauserakenne (ellipsi, viittaus-suhteet), sanasto

als Radau und andere Leute tückisch machen, bis sie auch tückisch werden und euch <i>eins überziehen</i> . Wird sich einer von euch auf die Zehen treten lassen?" Franz, s. 93.			tää muita ihmisiä pirullisiksi, niin että <i>ne</i> rupeavatkin pi-ruiksi ja antavat teil-le turpiin. Antaako joku teistä muka tallata varpailleen?" Franz, s. 121.		
Dreske stottert in der Ruhe: "So, nun gehst du wohl, Franz, jetzt kannst du den Stuhl loslassen, jetzt hast du genug geredet." Geord Dreske, s. 95.	Yleiskieli, puhekieli	Sanoman muotoilu	Dreske änkyttää hiljaisuudessa: "No niin, nyt sinä kai <i>lähdet nostelemaan</i> , Franz, nyt voit pääs-tää tuolista irti, nyt sinä olet puhunut tarpeeksi." Georg Dreske, s. 123.	Puhekieli, yleiskieli	Sanasto, sanoman muotoilu
Franz nimmt seine Mütze: "Mir <i>tuts</i> Leid, Orge, dass wir so <i>auseinanderkommen</i> , durch so was." Franz, s. 96.	Puhekieli	Äänne- ja muotopiir-teet, lause-rakenne (epäjatku-vuus), sa-nasto	Franz ottaa lakkinsa: " <i>Mua</i> surettaa, Orge, että meidän välit menee tällä lailla rikki, <i>tällasen takia</i> ." Franz, s. 124.	Puhekieli	Äänne- ja muotopiir-teet, sa-noman muotoilu (tois-to/parafrasi)
" <i>Na</i> , denn <i>geh</i> ich. Was <i>hab</i> ich zu zah-len, Henschke, und das Glas und den Tel-ler auch." Franz, s. 96.	Puhekieli	Äänne- ja muotopiir-teet, sa-nasto (par-tikkelit), sanoman muotoilu	" <i>No</i> , <i>mä</i> häivyn nyt sitten. Mitä <i>mä</i> olen velkaa, Henschke, ja <i>siitä</i> tuopista ja lau-tasesta." Franz, s. 124.	Puhekieli	Äänne- ja muotopiir-teet, lau-serakenne (demon-stratiivi-pron.), sanoman muotoilu
Aber das lässt nach, er hält sich an Lina, er kratzt sie am Handge-lenk, sie lächelt: "Das <i>kannste</i> ruhig ma-chen, Franzeken, <i>son</i> hübsches <i>Kratzerchen</i> von dir." Lina, s. 97.	Berliinin murre, puhekieli	Äänne- ja muotopiir-teet, sa-nasto	Mutta se hellittää, hän pitää kiinni Li-nasta, rapsuttaa tämän rannetta, Lina hymyilee: "Sen kun rapsutat, Fransu, tekee mukavaa." Lina, s. 125.	Yleiskieli	
"Jetzt <i>gehn</i> wir <i>schwofen</i> , Lina, wir <i>gehn</i> nicht in <i>sone Stinkbu-de</i> , ich <i>hab</i> genug davon, <i>die</i> rauchen und rauchen, und dabei sitzt da ein klei-ner Stieglitz und der	Puhekieli, Berliinin murre	Äänne- ja muotopiir-teet, lause-rakenne (viittaus-suhteet), sanasto, sanoman	"Nyt lähdetään <i>jo-raamaan</i> , Lina, me <i>ei</i> enää <i>mennä</i> siihen haisevaan kapakkiin, <i>mä</i> olen saanut siitä tarpeekseni, <i>ne</i> <i>kä-ryttää</i> ja <i>käryttää</i> , vaikka siellä istuu se	Puhekieli	Äänne- ja muotopiir-teet (in-kong-ruenssi), lausera-kenne (viittaus-

kann rein umkommen, das macht ihnen aber <i>nischt</i> aus." Franz, s. 97.		muotoilu	<i>pikkanen</i> tikli, ja sehän voi kuolla siihen sauhuun, mutta mitä <i>ne</i> siitä <i>välittää</i> ." Franz, s. 125.		suhteet), sanasto, sanoman muotoilu
--	--	----------	---	--	-------------------------------------

Deutsche Kurzfassung

Universität Tampere

Fachbereich Sprach-, Translations- und Literaturwissenschaften

Studienprogramm Deutsche Sprache, Kultur und Translation

Masterstudiengang Multilinguale Kommunikation und Translationswissenschaft

SAARINEN, OUTI: Zum dialektalen und umgangssprachlichen Sprachgebrauch in den Dialogen der Romane *Buddenbrooks* und *Berlin Alexanderplatz* und deren finnischsprachigen Übersetzungen.

Masterarbeit: 68 Seiten

Anhang: 90 Seiten

Deutsche Kurzfassung: 15 Seiten

Oktober 2016

1. Einleitung

Belletristisches Übersetzen gilt in der Regel als kreative Action. Übersetzen verlangt nämlich viel mehr als nur einen Text in eine andere Sprache umzuschreiben. (Kußmaul 2000: 20–21.) Wenn der Autor eine Sprachvariante verwendet, die von der Standardsprache abweicht, muss sich der Übersetzer entscheiden, wie die Sprachvariante in die Zielsprache vermittelt werden kann. Umgangssprachliche oder dialektale Texte können nicht erfolgreich übersetzt werden, wenn die Übersetzer keine ausreichenden Kenntnisse über die Sprachvarianten der Ausgangs- und Zielsprache haben (Tiittula & Nuolijärvi 2013: 238). Die Sprachvarianten haben immer verschiedene Funktionen im Ausgangstext, welche die Übersetzer nicht auslassen können ohne dass sich die Gesamtwirkung des Textes verändert. Nach Määttä (2004: 322) reflektiert die dialektale Rede immer die soziologischen und ideologischen Unterschiede der Figuren. Die Autoren können dialektale und umgangssprachliche Elemente auch verwenden, um eine ästhetische Sprache und einen bestimmten Stil zu kreieren (Greiner 2004: 899).

Weil die Sprachvarianten eine große Rolle in der Charakterisierung und Lokalisierung spielen, sind sie ein fruchtvolles Forschungsziel. Das Übersetzen von Dialekt und Umgangssprache wurde in früheren Studien untersucht, die allerdings zu widersprüchlichen Schlussfolgerungen darüber kamen, wie sie übersetzt werden sollten. Landers (2001: 116) behauptet, es sei unmöglich, Dialekte zu übersetzen. Andere Forscher hingegen Englund Dimitrova (1997) und Määttä (2004) verteidigen das Übersetzen dialektaler Sprache, auch wenn Übersetzer verschiedene Strategien anwenden, um Dialekte in die Zielsprache zu vermitteln. Hatim und Mason (1997) empfehlen, Dialekte nach ihrer Funktion zu übersetzen.

Das Ziel der vorliegenden Arbeit ist zu untersuchen, wie verschiedene dialektale und umgangssprachliche Elemente in zwei deutschen Klassikerromanen verwendet werden und wie diese Elemente ins Finnische übersetzt worden sind. Das Material umfasst Thomas Manns Roman *Buddenbrooks – Verfall einer Familie* (2007), dessen Erstauflage aus dem Jahr 1901 stammt, und beide finnische Übersetzungen des Werkes, die in den Jahren 1925 und 2010 publiziert wurden. Außerdem wird *Berlin Alexanderplatz* (1986, Erstauflage 1929) von Alfred Döblin und die finnische Übersetzung aus dem Jahr 1979 untersucht. Die Arbeit beschäftigt sich nur mit den Dialogen in den Romanen, das heißt mit der direkten Rede, in der die Autoren die Illusion der authentischen Rede vermitteln. Ein wichtiges Ziel ist auch herauszufinden, wie die mit der Zeit evolvierten Translationsnormen in den Übersetzungen zu sehen sind. Der Zeiteinfluss ist in den vorherigen Forschungen kaum behandelt worden.

2. Sprachvarianten: Umgangssprache, Dialekt, Soziolekt, Idiolekt und Slang

Keine Sprache ist ein einheitliches System, die alle Sprecher gleicherweise verwenden. Die Sprache wird grob in Standard- beziehungsweise Hochsprache und Umgangssprache geteilt (Stedje 2007: 197f, 235f). Die *Standard-* oder *Hochsprache* ist eine vorschriftsprachliche, überregionale Sprache, die keinen Wortschatz der Sondersprachen enthält und die über den Mundarten und lokalen Umgangssprachen steht. Sie ist durch Sprachnormen festgelegt. (Kielitoimiston sanakirja 2014: s. v. *yleiskieli*; Stedje 2007: 237.) Die *Umgangssprache* entspricht nicht der Standardsprache, ist aber weitgehend akzeptierte, gesprochene überregionale Sprache (Kielitoimiston sanakirja 2014: s. v. *puhekieli*; Stedje 2007: 239). Laut Tiittula und Nuolijärvi (2013: 14) abweicht Umgangssprache von den standardsprachlichen Normen. Sie kann in einer mündlichen oder schriftlichen Form vorkommen (Hurta 1999: 57).

Die in dieser Arbeit relevanten Sprachvarianten sind Dialekt, Soziolekt, Idiolekt und Slang. Dialekte spielen in dem Forschungsmaterial eine große Rolle. Nach Czennia (2004: 505) bezeichnet der Begriff *Dialekt* territorial bzw. regional definierte Sprachvarianten, die keine oder nur geringe soziale Differenzierung aufweisen. Englund Dimitrova (2004: 121) meint, dass Dialekte sowohl kulturell und geographisch als auch sprachspezifisch sind. Texte, die als unmöglich zu übersetzen gelten, weisen häufig solche Merkmale auf, obwohl Dialekte übersetzbar sind (Englund Dimitrova 2004: 121).

Laut Czennia (2005: 507) ist empirisch nachzuweisen, dass Dialekte häufig von Unterschichten gesprochen werden. Eine dialektale Rede ist in der Regel nicht nur die Sprache der Unterschichten, sondern es ist landesabhängig, welche Konnotationen jeder Dialekt innerhalb der

Vielfalt der Dialekte trägt. Manchmal kann auch nur schwer zwischen der Sprache und einem Dialekt unterscheiden. Laut Hirtta (1999: 59) können Dialekte recht klar nach strukturellen Aspekten bestimmt werden: Dialekte haben gemeinsame grammatikalische und lexikalische Züge. In der Belletristik spricht man häufig vom *eye dialect* („*augenscheinlicher Dialekt*“) (Leech & Short 2007: 135). Demnach schreibt der Autor eine nicht-standardsprachliche Sprachvariante fonetisch nach seiner eigenen Auffassung, wodurch die Illusion einer dialektalen Redeart einer Figur entsteht. Dabei können zum Beispiel Wörter verkürzt werden oder andere dialekttypische Merkmale eingesetzt werden, auch wenn das Endergebnis keinem Dialekt im Konkreten entspricht. (Ebd.)

Czennia (2004: 505) verwendet den Begriff *Soziolekt* zur Bezeichnung sprachlicher Subsysteme, deren Sprechergruppe mit einer oder mehreren Sozialsschicht(en) identisch ist. Hatim und Mason (1990: 42) benutzen den Term „sozialer Dialekt“ (*social dialect*), der die sozialen Unterschiede in der sprachlichen Ebene reflektiert. Laut Alsina (2012: 139) sind die sozialen Varianten der Sprache schwer von den anderen Sprachvarianten, zum Beispiel von Dialekten, zu unterscheiden. *Idiolekt* bezeichnet alle sprachlichen Merkmale eines einzelnen Menschen, die durch Geographie, Ausbildung Sozialsschicht, ethnischen Hintergrund und Geschlecht beeinflusst werden (Federici 2011: 6). Idiolekt ist also eine dem Individuum eigene Art zu schreiben und zu sprechen. Er enthält charakteristische Elemente anderen Sprachvarianten, wie Soziolekt und Dialekt. (Hatim & Mason 1990: 43–44.)

Slang ist steht nicht im Fokus dieser Arbeit, jedoch kommen im Forschungsmaterial einige Wörter des Finnischen Slangs vor. Laut Tiittula und Nuolijärvi (2013: 16) ist der finnische Slang in der Linguistik eine fest umrissene Sprachvariante, aber Laien können damit sowohl die Umgangssprache in Helsinki als auch allgemein eine Sprachvariante der Jugendlichen meinen. Der finnische Slang hat ursprünglich nur eine Sprachform der Helsinkier Jugendlichen bedeutet, für die eine reichliche Verwendung der Lehnwörter typisch ist (ebd.).

3. Der Dialog und Gesprochensprachlichkeit in literarischen Texten

Die literarische Rede kommt normalerweise in der Form des Dialogs vor, wo zwei oder mehrere Personen abwechselnd Rede führen (Koivisto & Nykänen 2013: 11). Die fiktive Rede ist ein Mittel der Belletristik um realistisch wirkende Figuren und Welten zu schaffen (ebd. 9). Dialoge tragen eine zentrale Rolle in literarischen Texten und übernehmen vielerlei Funktionen: Sie führen die Handlung weiter und charakterisieren die Figuren (ebd. 17). Dialoge können in einer literarischen Form nie genauso realistisch und unmittelbar wie in der wahren

Kommunikation erscheinen. Um die Wirkung der realistischen Rede zu schaffen, sind Autoren auf literarische Zeichen begrenzt, weshalb der Dialog keine für eine wahre Kommunikation typische Metasprache übertragen kann (Schwitalla & Tiittula 2009: 10).

Das, wie Dialoge ausgedrückt werden und wie die Illusion der Rede geschafft wird, ist zeitgebunden und von den literarischen Idealen abhängig. Der Hintergrund des Autors und seine sprachliche Kompetenz haben einen Einfluss darauf, wie gut er umgangssprachliche oder dialektale Elemente verwenden kann. Weil das Sprechen akustisch-vokalisch und Schreiben grafisch ist, können gesprochensprachliche Elemente in einer schriftlichen Form unterschiedliche Bedeutungen als im Sprechen tragen (Tiittula & Nuolijärvi 2013: 33, 36). Berg Henjum (2004, 514) deutet darauf hin, dass eine zu naturgetreue Wiedergabe des Sprachstils den Leser überfordern würde und ein zu häufiges Gebrauchs-Gebrauch irritieren würde.

Unterschiedliche Sprachen geben Mundarten in der Literatur mit verschiedenen Mitteln wieder. Was in einer Sprache mit syntaktischen Mitteln ausgedrückt wird, wird in einer anderen Sprache lexikalisch zum Ausdruck gebracht (Schwitalla & Tiittula 2009: 42). Sowohl in finnischen als auch deutschen Texten können die umgangssprachlichen Elemente in den phonetischen, syntaktischen und lexikalischen Ebenen vorkommen, aber sie haben auch deutliche Unterschiede. Zum Beispiel ist die Wortstellung im Finnischen relativ frei, aber im Deutschen kann eine von der Standardsprache abweichende Verbstellung die Verwendung von Umgangssprache markieren (Schwitalla & Tiittula 2009: 42).

Schwitalla (1997) behandelt Aspekte der deutschen Sprache, die nur in gesprochener Sprache auftauchen. Die Gesprochene Sprache muss von der Umgangssprache getrennt werden. Hier werden im Anschluss an Schwitalla solche Aspekte der mündlichen Kommunikation aufgelistet, die in der schriftlichen Form in Dialogen verwendet werden können.

- Phonetische Aspekte, wie Assimilation, bzw. Angleichung eines Konsonanten an einen anderen, Apokopen und Lautweglassungen (Schwitalla 1997: 33).
- Syntaktische Kategorien und Kurzformen, wie Ellipsen und Auslassungen (ebd. 67), sowie syntaktische Diskontinuität (Ausklammerung von Satzteilen) (ebd. 76).
- Wiederholung, Neuanfang, Pausen und Paraphrasen (ebd. 84f; 126).
- Verbzweitstellung in Nebensätzen mit Konjunktionen *weil* oder *obwohl* (ebd. 108–109).
- Lexikalische Aspekte, wie mündliche, gesprochensprachliche Wörter und Phraseologismen sowohl Übertreibung (ebd. 168).

- Häufige Verwendung der Modalpartikeln (z. B. *ja, doch, mal*) (Schwitalla 1997: 172).

Tiittula und Nuolijärvi (2013) erläutern die typischen Merkmale der finnischen Umgangssprache. Auch im Finnischen können zum Nachahmen von Umgangssprache Assimilation, Lautweglassungen, Apokopen, Synkopen und syntaktische Aspekte wie Ellipsen verwendet werden (Tiittula & Nuolijärvi 2013: 43; 45; 53). In finnischen umgangssprachlichen Texten werden auch Wiederholungen, Zögern und Umformulierungen als Sprachmittel angewandt (ebd. 64.). Typische morphologische Elemente sind Inkongruenz, Weglassung der Possessivsuffixen und für die mündlichen Sprache typische Personalpronomina, wie *mä* (*minä* „ich“) und *sä* (*sinä* „du“) (ebd. 52, 46) und das Auslassen von Verneinungsverben in Negationssätzen (ebd. 56). Die finnische Sprache enthält für die Umgangssprache charakteristische Phraseologismen, Slangwörter und häufig verwendete Modalpartikel (wie *no* und verschiedene Klitika) (ebd. 58–59). All diese Mittel stehen nicht nur Autoren zur Verfügung, sondern Übersetzer können sich ihrer gleichermaßen bedienen.

4. Literarisches Übersetzen von Dialekten und Umgangssprache

4.1 Normen und Neuübersetzungen in der Belletristik

Neben dem Übersetzer haben auch Verlag, Verlagsredakteur, die Leserschaft und die Zielkultur Wirkung darauf, was für umgangssprachliche oder dialektale Elemente in Texten akzeptiert werden (Tiittula & Nuolijärvi 2013: 238, 251.) Die Erwartungen sowohl der Verlagsredakteure als auch der Leser basieren sich auf vorherrschende Normen und Idealen darüber, was eine gute Übersetzung ist. Übersetzungsnormen haben Einfluss darauf, welche Strategien der Übersetzer verwendet. Laut Chesterman (2007: 357) ist unter Norm eine Ansicht der Gemeinschaft über ein korrektes Verfahren zu verstehen. Normen sind milder als Gesetze, aber wenn gegen eine Norm verstoßen wird, führt es oft zu Kritik (ebd. 357f). Im Laufe der Zeit haben Normen die Übersetzungssprache und die Akzeptanz von Umgangssprache beeinflusst (Kujamäki 2007a: 401).

Weil die Normen und auch das Zielpublikum der Übersetzungen sich während der Zeit verändern, kann sich ein Bedarf für eine Neuübersetzung erweisen. Jede Übersetzung ist mit ihrem historischen Kontext verbunden, weshalb eine Übersetzung nie allgemeingültig ist (Liimatainen 2015: 86). Das Ziel von Neuübersetzungen ist, mögliche Fehler abzuändern und die Sprache und den Stil zu erneuern (ebd. 88). Weiterhin können auch eine neue Textinterpretation, ein neues Publikum oder ein neuer Zweck der Übersetzung Grund für eine Neuüberset-

zung sein (Koskinen & Paloposki 2015: 9). Koskinen und Paloposki (2010: 294) verweisen auf Berman³ und sagen, dass Erstübersetzungen nie ausgezeichnet sein können. Die Erstübersetzungen stellen dem Publikum den Ausgangstext vor und sind eingebürgert, aber nur die verfremdete Neuübersetzung kann wirklich treu für den Ausgangstext sein (ebd.).

Nach der Neuübersetzungshypothese (*retranslation hypothesis*) sind Neuübersetzungen dem Originalwerk näher als Erstübersetzungen, die eher eingebürgert sind (Chesterman 2000: 23). Laut Koskinen und Paloposki (2004: 27) gibt es keine eindeutigen Beweise dafür, dass diese Hypothese sich immer bewahrheitet. Vielen Forschungen zu Folge sind spätere Übersetzungen oft eingebürgerter als die Erstübersetzung (ebd. 36). Außerdem sind nicht alle Übersetzungen klar verfremdet oder eingebürgert. Was das Übersetzen von dialektalen Romanen betrifft, kann die Grenze zwischen diesen zwei Strategien vage sein.

4.2 Übersetzungsverfahren im Umgang mit dialektalen Elementen

Ein zentrales Problem beim Übersetzen von nicht-standardsprachlichen Varianten ist eine äquivalente oder passende Variante in der Zielsprache zu finden, weil zum Beispiel Dialekte geographisch gebunden sind (Tiittula & Nuolijärvi 2013: 244). Laut Greiner (2004: 902–903) kann die Verwendung eines Dialekts in einer Sprache neben der regionalen Herkunft des Sprechers auch dessen Bildungs-, Berufs- oder Sozialstand bezeichnen; in einer anderen Sprache hingegen können die Konnotationen in eine ganz andere Richtung weisen. Kolb (1999: 279) deutet darauf hin, dass beim Dialektübersetzen häufig soziolektale Elemente verwendet werden. In Ausgangs- und Zielkulturen gibt es oft ähnliche Gruppen, in denen ähnliche und äquivalente Soziolekte zu finden sind (ebd.). Nach Helin (2012) wäre ein Idealfall, dass der Übersetzer Dialekte in seine Muttersprache übersetzt und einen für ihn bekannten Dialekt verwendet. Immer ist dies nicht möglich.

Forscher sind sich nicht einig darüber, wie Sprachvarianten übersetzt werden sollen. Englund Dimitrova (1997: 62) hat in ihrer Studie bemerkt, dass Übersetzer keine solchen sprachlichen Ausdrücke verwenden, die auf einen wahren Dialekt hindeuten. Übersetzer verwenden oft Umgangssprache und standardisieren die Sprache. Außerdem bewegen sie sich von der phonologischen Ebene der Dialekte zur lexikalischen Ebene. (Ebd. 62–63.) Schwitalla und Tiittula (2009, 240) hingegen haben gemerkt, dass bei der Imitation des Sprechens lexikalische und syntaktische Mittel den Hauptanteil auszumachen scheinen.

³ Berman, Antoine 1990. La Retraduction comme espace de traduction. *Palimpsestes* 13 (4): 1–7. (Koskinen & Paloposki 2010: 297.)

In dieser Arbeit werde ich mich bei der Analyse auf die Übersetzungsverfahren nach Czennia (2004) stützen. Nach Czennia (2004, 509–510) stehen die folgenden Übersetzungsverfahren im Umgang mit dialektalen Elementen zur Auswahl: Ersetzung der ausgangsseitigen dialektalen Markierung durch eine zielseitige dialektale Markierung oder durch eine zielseitige Markierung, die Merkmale verschiedener Dialekte kombiniert. Eine Möglichkeit ist die Ersetzung der dialektalen Markierung durch eine zielseitige soziolektale oder idiolektale bzw. Register-Markierung. Der Übersetzer kann die ausgangsseitige dialektale Markierung durch eine zielseitige ersetzen, die zwar standardsprachlich ist, jedoch nicht völlig auf Mündlichkeitssignale verzichtet. Auch die Auslassung der dialektalen Elemente ist eine Strategie, und zudem können auch mehrere Strategien kombiniert werden. (Ebd.)

5. Forschungsmaterial und -Methode

Das Ziel der Arbeit ist herauszufinden, wie die Autoren der deutschen Romane nicht-standardsprachliche Elemente im Dialog verwenden und wie die Übersetzer diese Elemente übersetzen. Analysiert wird, in welchen sprachlichen Ebenen die Sprachvarianten dargestellt worden sind und welche Übersetzungsverfahren die Übersetzer verwendet haben. In der Arbeit wird auf die Frage geantwortet, wie der Zeiteinfluss und sich ändernde Normen in den Übersetzungen zu sehen sind. Dabei wird auch untersucht, ob verschiedene Übersetzungsstrategien die Charakterisierung der Figuren beeinflussen und eine unterschiedliche Vorstellung über das Milieu im Vergleich mit dem Ausgangstext aufbauen.

Das Forschungsmaterial besteht aus zwei deutschen Romanen und deren finnischen Übersetzungen. Thomas Manns *Buddenbrooks – Verfall einer Familie* (2007) wurde zum ersten Mal im Jahr 1901 publiziert. Die Erstübersetzung von Siiri Sieberg stammt aus dem Jahr 1925, und die Neuübersetzung von Ilona Nykyri ist im Jahr 2010 erschienen. Der andere geforschte Roman ist Alfred Döblins *Berlin Alexanderplatz* (1986), dessen Erstauflage im Jahr 1929 publiziert wurde. Die Übersetzung von Aarno Peromies stammt aus dem Jahr 1979. Die Werke stammen aus verschiedenen Jahrzehnten, womit die Studie Hinweise darauf geben könnte, welchen Einfluss die Zeit und Normen auf die Dialektalität der Dialogsprache haben.

Im *Buddenbrooks* gibt es nicht übermäßig dialektale Dialogrepliken. Deswegen wurde der ganze Roman, der 759 Seiten beinhaltet, analysiert. Die beiden Übersetzungen sind ungefähr 600 Seiten lang. *Berlin Alexanderplatz* beinhaltet wesentlich mehr umgangssprachliche Dialoge, weshalb die Analyse nur die ersten zwei Kapitel umfasst. In der Originalausgabe sind dies 104 Seiten und in der Übersetzung entsprechend 133 Seiten. Die Ausgangs- und Zieltexten

wurden parallel gelesen und dialektale oder umgangssprachliche Repliken in den Ausgangs- und Zieltexten ausgezogen. Die Repliken wurden in Tabellen zusammengestellt. In den Tabellen wird aufgeführt, welche Sprachvariante in der jeweiligen Replik verwendet wird und mit welchen sprachlichen Mitteln die Sprachvariante imitiert worden ist.

Die Klassifikation der sprachlichen Ebenen, in denen verschiedene Sprachvarianten imitiert werden, entstand anlehnend an die von Tiittula und Nuolijärvi (2011, 43–69) angeführten Merkmale der gesprochensprachlichen Rede. Diese Merkmale wurden in vier Kategorien unterteilt: phonetisch-morphologische Aspekte, syntaktische Aspekte, lexikalische Aspekte und Botschaftsgestaltung. Die Übersetzungsverfahren der Übersetzer wurden nach Czennia (2004: 509–510) analysiert. Die Arbeit ist hauptsächlich eine qualitative Forschung, die Übersetzungsanalyse und Textanalyse kombiniert. Ein quantitativer Aspekt wird durch die Berechnung der Zahl der Sprachvariationen in Übersetzungen und Ausgangstexten einbezogen.

6. Zum dialektalen und umgangssprachlichen Übersetzen in Romandialogen

6.1 Übersetzen von Dialekten und Umgangssprache in *Buddenbrooks*

Aus dem deutschen *Buddenbrooks*-Roman wurden 146 Repliken zur Analyse herangezogen, in denen es 103 Repliken mit einem Dialekt und 24 Repliken mit umgangssprachlichen Zügen gibt. Dreizehn Repliken verbinden Dialekte und Umgangssprache. In die Zählung wurden auch solche standardsprachliche Repliken einbezogen, deren finnische Übersetzungen Dialekte enthalten. Diese Zahlen lassen aber nicht darauf schließen, wie viel und auf welchen sprachlichen Ebenen die jeweilige Sprachvariante verwendet wird. Dialekte werden meist in der phonologisch-morphologischen Ebene verwirklicht, aber im Dialog kommen auch umgangssprachliche syntaktische Formulierungen, dialektale Lexik und Phraseologismen vor.

Verschiedene Mundarten im Romandialog charakterisieren die Figuren und drücken auch die sozialen und geographischen Unterschiede aus. Die Familie Buddenbrooks spricht in einer standardsprachlichen Weise, während hauptsächlich die Ausdrucksweise von Dienstboten und Personen aus den niederen Sozialschichten von dialektalen Zügen geprägt ist. Dialekte sind deswegen in der Rolle des Soziolekts. Die zwei überwiegenden Sprachvariationen im Roman sind Plattdeutsch und Bayerisch. Die Klassifizierung des Plattdeutschen als Dialekt ist umstritten, aber es gehört zu den analysierten Sprachvarianten. Plattdeutsch war früher eine Sprache, aber heutzutage wird es manchmal als Dialekt mit Spezialstatus gesehen (Menke 1998: 172). Stellmacher (1981: 5, 14) definiert Plattdeutsch als eine Dialektgruppe.

Siiri Siegborgs Erstübersetzung stammt aus dem Jahr 1925. Aus dem Roman wurden 140 Repliken in die Analyse aufgenommen, die Übersetzungen der deutschen dialektalen oder umgangssprachlichen Repliken sind. Zwei deutsche Repliken sind in Siegborgs Übersetzung ausgelassen worden. Von den Repliken sind 76 standardsprachlich und 56 enthalten kleine umgangssprachliche Züge. Umgangssprachliche Elemente tauchen sehr gering auf, und befinden sich oft in der syntaktischen Ebene oder in der Formulierung der Botschaft vor. In einigen Fällen hat Siegborg umgangssprachliche Personalpronomen *mä* (*minä* „ich“) und *sä* (*sinä* „du“) verwendet. Nur in acht Repliken kann man dialektale Züge finden. Siegborgs Übersetzungsverfahren ist die Ersetzung der dialektalen Markierung durch eine Standardsprache, die einige wenige umgangssprachliche Elemente enthält.

Ilona Nykyris Übersetzung ist vollkommen anders: In den 146 untersuchten Repliken gibt es nur neun standardsprachliche Repliken. Dialekte werden in 79 Repliken imitiert und in 27 Repliken mit umgangssprachlichen Elementen kombiniert. Es gibt 31 Repliken mit nur umgangssprachlichen Zügen. Nykyris Strategie zeigt, dass sie umgangssprachliche dialektale Merkmale durch einen zielsprachigen Dialekt oder eine Dialektmischung ersetzt. Sie hat statt dem Plattdeutschen den Turku-Dialekt verwendet. Der Bayerische Dialekt hat Nykyri mit einer Dialektmischung des Südösterbottischen Dialekts und Peräpohjola-Dialekts ersetzt. Das „Bayerisch“ hat in der Übersetzung eine südösterbottische Lexik, aber die Sprache wird in der für den Peräpohjola-Dialekt typischen Weise flektiert (Nykyri 2010: 647).

Plattdeutsch kann in dem deutschen Roman vor allem in der Rede der Arbeiterklasse erkannt werden. Im Beispiel 1 gibt es eine Replik von einem Arbeiter Corl Smolt. Plattdeutsch wird auf der phonologischen Ebene imitiert, wie in den Wörtern *Kunsel* „Konsul“, *wi sünd nich mihr* „wir sind nicht mehr“. Das Wort *Saak* ist ein plattdeutsches Äquivalent für die Substantive *Sache* und *Angelegenheit* (Deutsch-Plattdeutsch Wörterbuch s. d., s. v. *Saak*). Mann hat die in dem östlichen Plattdeutsch typischen Formen *wat* „was“ und *dat* „das“ in der Replik verwendet. In anderen Repliken hat er auch Personalpronomen *ick*, *dick* und *wi* verwendet, die typisch für das westliche Plattdeutsch sind (CfN 2012). Unter der deutschen Replik befinden sich Siegborgs und Nykyris Übersetzungen.

Beispiel 1. "Je, Herr *Kunsel*, *dat* seggen Sei woll, *öäwer dat is* nu so wied... *wi sünd nu nich mihr taufreden* mit *de Saak*... Wir verlangen nu *ne anner* Ordnung, *un dat is* ja ook gor *nich mihr*, dass *dat wat is*..." (Mann 2007: 191.)⁴

⁴ In allen Beispielen sind die umgangssprachlichen oder dialektalen Merkmale kursiv gedruckt worden.

"Niin, herra konsuli, niinhän te sanotte... mutta se on nyt sillä lailla... *ettei me olla* enää tyytyväisiä asioihin... *Me tahdotaan* toista *meininkiä*, tämä ei enää ole yhtään sellainen kuin olla pitää..." (Mann 1925: 228.)

"*Juu*, herra konsuli *sano semmottis*, mut se on ny *sil mallil et*... *Me ei enä suastuta*... *Me tahrota uus oorninki*, eikä *tämmöne* mitä ny on *ol enä alkunkka*..." (Mann 2010: 162.)

Siegbergs Übersetzung ist sonst standardsprachlich, abgesehen von zwei inkongruente Verbformen (*me ei olla* "wir sind nicht", *me tahdotaan* "wir wollen"). Auch das Wort *meininki* ("Stimmung") ist umgangssprachlich (Kielitoimiston sanakirja 2006: s. v. *meininki*). Die Formulierung der Replik verweist auf das Original. Nykyris Übersetzung enthält inkongruente Verbformen und die Sätze sind unvollständig. Der Turku-Dialekt ist in den phonologisch-morphologischen Zügen zu sehen. Gekürzte Langvokale, offene Diphthonge, Apokopen, verdoppelte Konsonanten und Ersetzung von dem standardsprachlichen *d* oder *t* durch *r* sind dem Dialekt typisch (Lyytikäinen, Rekunen & Ylä-Paavola 2013: 17–19.) Nykyri verwendet die Züge des Dialekts systematisch. Siegbergs Übersetzung bringt die Rede von Corl Smolt näher die Rede der Oberschicht als im Originalroman. In der Erstübersetzung kommen die sozialen und personalen Unterschiede der Figuren fast gar nicht zum Vorschein.

Dienstboten von Buddenbrooks sprechen oft in einer dialektalen Weise. In Beispiel 2 ruft das Dienstmädchen Line Frau Konsulin. Sie verwendet plattdeutsche Wörter wie *Fru* ("Frau") und *flink* ("schnell") (Plattdeutsches Wörterbuch s.d.: s. v. *Fru*, s. v. *flink*). Ein weiteres Merkmal des Plattdeutschen ist der lange e-Laut anstatt des Diphthong [ai] (Stedje 2007: 137). Der wiederholte Ausruf *Ach* und Holprigkeit der Replik stellen Lines Stimmung dar. In Siegbergs Übersetzung ist das einzige umgangssprachliche Merkmal die Verwendung der Interjektion *voi*. Die Phrase *Gottes nee* ist durch eine standardsprachliche Phrase *voi hyvä Jumala* („mein Gott“) ersetzt worden. Nykyris Übersetzung ist wieder mit dem Turku-Dialekt geschrieben worden. Die klagende Phrasen *voi herra tähre* (*voi herran tähden* "um Himmels willen") ja *mul o syrän kurkus* (*minulla on sydän kurkussa* "das Herz in die Hose rutschen") haben eine standardsprachliche Struktur, aber phonologisch sie sind dialektal (Kielitoimiston sanakirja 2016: s. v. *herra*, s.v. *sydän*).

Beispiel 2. "*Ach, Fru Konsulin, ach nee*, nu *kamen's* man *flink*... *ach Gottes nee*, wat *heww ick mi verfiert..!*" (Mann 2007: 248.)

"*Voi*, rouva konsulitar, *voi, voi*, tulkaa pian... *voi hyvä Jumala!*" (Mann 1925: 295.)

"*Voi frouva konsulinna, voi ei, äkki ny, voi herra tähre ku mul o syrän kurkus...!*" (Mann 2010: 211.)

Eine von den eigenartigsten Figuren ist Alois Permaneder, der mit starkem bayerischen Dialekt spricht. Beispiel 3 stellt eine Replik dar, wo er mit Frau Konsulin diskutiert. Es gibt viele Apokopen (*is scho* -> *ist schon*) und andere phonologische Aspekte, die den Dialekt imitieren. Das Bayerische ist in der Lexik zu sehen, wie im Fall des Wortes *gnua* (*genug*) und des Partikels *halt* in der Bedeutung „eben“ (Bayrisches Wörterbuch s.d., s. v. *halt*).

Beispiel 3. Aber Herr Permaneder wehrte ab: "*Is scho* recht. Davon *is koa Red'*. Ah, *naa*, die *Hauptsach'* *is halt*, dass *i allweil* den Wunsch *k'habt hob*, der gnädige Frau *amol mei* Aufwartung *z' mochn* und die Frau Grünlich *wiederzusehn*! *Dös is Sach' gnua*, um die *Reis' net z' scheun*!" (Mann 2007: 326–327.)

Mutta herra Permaneder sivuutti sen. "Hyvä. Mutta en minä siitä. Pääasia on se, että minä olen tahtonut käydä tervehtimässä armollista rouvaa ja nähdä rouva Grünlichin! Siinä on kylliksi asiaa matkan tekoon!" (Mann 1925: 388.)

Mutta herra Permaneder torjui kehut: "*Antaapi* olla. Ei *puhettakhan*. Ei *tosissansa*, *oikia* syy oli se *notta molen funteerannu* kaiken aikaa *lähtiä* konsulinnan *tykönä käymhän* ja *kattomhan Ryyntihin* rouvaa! *Kyä* sitä sen *tähe* kestää *reisun* vaivat!" (Mann 2010: 279.)

In Siegberts Übersetzung das einzige umgangssprachliche Element ist eine Ellipse im Satz *Mutta en minä siitä [välitä]* („Darum kümmere ich mich nicht“). Nykyris Übersetzung enthält phonologisch-morphologische Züge des Peräpohjola-Dialekts und südösterbottnische Lexik, wie eine Konjunktion *notta* (*jotta* „damit“) und ein Verb *funteerata* (*ajatella* „denken“) (Suomen murteiden sanakirja 1988: s. v. *funteerata*). Siegberts Übersetzung fehlt die Unverständlichkeit und eine witzige Wirkung von Permaneder, die im Originalroman deutlich vorkommen. Permaneder verwendet viele für den bayerischen Dialekt typische Phraseologismen, wie Grußformeln *Grüß (Eahna) Gott* und *I hob die Ähre* („Ich habe die Ehre“). Sieberg hat diese Formeln durch standardsprachliche Begrüßungen ersetzt, während Nykyri sowohl standard- als auch umgangssprachliche Formeln verwendet.

6.2 Übersetzen von Dialekten und Umgangssprache in *Berlin Alexanderplatz*

Alfred Döblin hat in seinem Roman viele gering umgangssprachliche Züge verwendet, aber die standardsprachlichen Elemente überwiegen oft. Es gibt 306 Repliken im Material, die dialektale oder umgangssprachliche Züge haben. In der Analyse sind aber 337 Repliken enthalten, weil auch die deutschen standardsprachlichen Repliken eingerechnet worden sind, die in der finnischen Übersetzung nicht standardsprachlich sind. Im deutschen Roman befinden sich 192 umgangssprachliche Repliken, 54 dialektale Repliken, und 60 Repliken kombinieren diese beiden Varianten.

Die Hauptfigur Franz Biberkopf spricht manchmal Berliner Dialekt, der mit einer dialektalen Lautform in einer schriftlichen Form imitiert wird. Berliner Dialekt enthält Züge des Plattdeutsch, Sächsischen, Niederländischen und Slawischer Sprachen (Deutsche Welle 2016). Biberkopf spricht auch oft auf einer standardsprachlichen Weise, weshalb der Dialog nicht immer authentisch oder konsequent ist. Auch Nebenfiguren verwenden eine Sprache, die Berliner Dialekt, Umgangssprache und Hochdeutsch kombiniert. Der Dialekt dient auch als ein Soziolekt, weil Biberkopf und fast alle Menschen, die er trifft, zur Arbeiterklasse gehören. Laut Alsina (2012: 139) sind Dialekte oft schwierig von Soziolekten zu trennen.

Die finnische Übersetzung von Aarno Peromies folgt dem Stil des Originalromans, weshalb die Sprache nicht besonders logisch ist. Aus den 337 analysierten Repliken 265 sind umgangssprachlich. In 38 Repliken werden dialektale und umgangssprachliche Züge kombiniert, und in nur drei Repliken gibt es dialektale Züge allein. Neun Repliken enthalten Slang, und der Rest, also 31 Repliken, ist standardsprachlich. In der Übersetzung kann kein dominierender spezifischer Dialekt erkannt werden. In allen Repliken wird Standardsprache verwendet, und dialektale oder umgangssprachliche Elemente sind gering. Die Sprache charakterisiert keine Figuren. Auch die Slangverwendung ist nicht mit einer Person verbunden, aber diese Sprachvariante stimmt zum Großstadt-Milieu. Der Übersetzer hat ein Übersetzungsverfahren verwendet, wo er deutsche dialektale oder umgangssprachliche Merkmale durch eine Standardsprache mit umgangssprachlichen Zügen ersetzt.

Am meisten kann die Umgangssprache in der phonologisch-morphologischen Ebene erkannt werden. Umgangssprachliche Personalpronomen, Inkongruenz und fehlende Possessivsuffixe sind häufig. Im Dialog gibt es auch syntaktische Züge, wie Sätze ohne Subjekt, umgangssprachliche Wörter und Partikel (z. B. *no*). In zwei Repliken befindet sich auch das Pronomen *sää* (*sinä* „du“), das den südwestfinnischen Dialekten eigen ist (Wiik 2006:184). Andere dialektale Elemente sind eine Phrase *son* (*se on* „das ist“), die den in Mittel- und nordösterbottischen Dialekten typisch ist (Jarva & Nurmi 2009: s. v. *son*), und das dem Tampere-Dialekt zuzuschreibende Füllwort *nääs* (Hyttinen 2009: s. v. *nääs*). Während der Berliner Dialekt im Originaltext den Eindruck verstärkt, dass der Handlungsort Berlin ist, wird die Übersetzung nicht mit einem spezifischen Ort verknüpft.

Im Beispiel 4 wird eine Replik von Biberkopf dargestellt. Die deutsche Replik ist größtenteils standardsprachlich, aber es gibt auch Berliner Dialekt im ersten Satz und in den drei letzten Sätzen. Die dialektale Züge kommen in der phonologischen Ebene vor (*gloobe* -> *glaube*,

eenen -> *einen*), und im den ersten Satz befindet sich das Personalpronomen *Se* (*Sie*). Die Replik ist mit der finnischen Standardsprache übersetzt, die einige umgangssprachliche Elemente enthält. Die Umgangssprache ist in Pronomen (*mä* -> *minä* „ich“, *ne* -> *he* „sie“ in Plural) und in der Verwendung von dem Partikel *no* zu sehen, und dem letzten Satz fehlt das Subjekt. Peromies hat auch das Wort *kattokaas* (*katsokaas* „sehen Sie“) verwendet, in dem er den Laut *ts* mit dem *tt*-Laut ersetzt hat. Diese Lautänderung kommt typischerweise in west- und südöstlichen Dialekte vor (Wiik 2006, 229). Die umgangssprachlichen Elemente erstrecken sich nicht auf die Sätze, in denen der Dialekt im Ausgangstext imitiert worden ist.

Beispiel 4. "Da, kucken *Se* her, meine Hose. So dick war ich, und so steht sie ab, zwei starke Fäuste übereinander, vom Kohldampfschieben. Alles weg. Die ganze Plauzte zum Deibel. So wird man ruiniert, weil man nicht immer so gewesen ist, wie man sein sollte. Ich *gloobe* nicht, dass die *andern* viel besser sind. *Nee, det gloobe* ich nicht. Verrückt wollen sie *ee-nen* machen." (Döblin 1986: 25.)

"No, *kattokaas* nyt *mun* housujani. Näin lihava minä olin, ja näin ne retkottavat nyt, kaksi vahvaa nyrkkiä mahtuu väliin, johtui siitä että mahani sai kurnia tyhjänä. Kaikki hupeni päältä. Koko maha häipyi hiiteen. Näin *ne* räökkäävät ihmistä, kun *se* ei ole aina ollut niin kuin pitäisi. *Mä* en usko, että muut ovat paljonkaan parempia. Ehei, sitä *mä* en usko. *Yrittävät* kiusata ihmisen hulluksi." (Döblin 1979: 44.)

Die Grenzziehung zwischen Dialekt und Umgangssprache ist manchmal vage. Peromies verwendet vereinzelt das Demonstrativpronomen *toi/ton* (*tuo* das), das oft in der Umgangssprache verwendet wird (Jarva & Nurmi 2009: s. v. *toi*). Das Pronomen ist aber auch typisch für die Häme-Dialekte (Wiik 2006: 185). Im Beispiel 5 befindet sich wieder eine Replik von Biberkopf. Die Übersetzung enthält das Pronomen *toi* und umgangssprachliche Wörter. Zum Beispiel ist das Verb *raijata* eine umgangssprachliche Form des Verbs *raahata* („abschleppen“) (Kielitoimiston sanakirja 2016: s. v. *raijata*). In der deutschen Replik ist die Umgangssprache in phonologisch-morphologischer Ebene im Wort *fürn* und in der Lexik zu sehen. Die finnische Replik enthält im Vergleich mehr umgangssprachliche Züge. Die Syntax und Formulierung des finnischen Satzes folgen der deutschen Replik.

Beispiel 5. "Orge, was ist denn das *fürn Achtgroschenjunge*, wo hast du dir denn den *Rotzlöffel* besorgt, den du anschleppst?" (Döblin 1986: 92.)

"Kuule, Orge, *mimmonen* piimäsuu *toi* oikein on, mistä *sä* olet *tollasen* räkänokan löytänyt ja *raijannut* tänne?" (Döblin 1979: 120.)

Beispiel 6 zeigt, wie Peromies auch einige Slangwörter in seiner Übersetzung verwendet hat. In anderen Repliken kann man zum Beispiel die Wörter *mutsi* (*äiti* „Mutter“) oder *muija* (*nai-*

nen „Fau“) finden (Paunonen 2001, s. v. *muija*; s. v. *mutsi*), obwohl die deutsche Repliken standardsprachlich wären. Biberkopf verwendet im Beispiel 6 das umgangssprachliche Wort *Mist*, das in der Übersetzung durch ein Slangwort *skeidat* (*paska* „Scheiß“) ausgedrückt wurde (Paunonen 2001: s. v. *skeida*). Die deutsche Replik enthält auch eine Apokope im Verb *geben*, während es in der Übersetzung ein umgangssprachliches Pronomen *sille* in der Bedeutung *hänelle* („für ihn“) und eine Synkope im Wort *nää* (*nämä* „diese“) gibt.

Beispiel 6. "Komm, Lina, ich *geb* ihm ja seinen *Mist* wieder." (Döblin 1986: 75.)

"Tule nyt sentään, Lina, minähän annan *nää skeidat sille* takaisin." (Döblin 1979: 100-101.)

6.3 Normen und Zeiteinfluss in drei Übersetzungen

In allen drei Übersetzungen sind zeitgebundene Sprach- und Übersetzungsnormen sowie eine Änderung des Zielpublikums zu sehen. Die Sprache der Erstübersetzung von *Buddenbrooks* reflektiert die Normen und Ideale seiner Zeit, weil Umgangssprache in der finnischsprachigen Literatur am Anfang des 20. Jahrhunderts kaum zu sehen war (Tiittula & Nuolijärvi 2013: 301). Die Verwendung der Dialekte wurde von Kritikern als negativ in dieser Zeit beurteilt (Schwitalla & Tiittula 2009: 24–25). Siegberts Übersetzung ist eingebürgert, weil die standardsprachliche Sprache des Dialogs üblich für die zeitgenössischen Leser war. Nykyris Übersetzung ist an Leser der Neuzeit gerichtet, denen Dialekte in Belletristik nicht mehr außergewöhnlich sind. In Nykyris Übersetzung erzählen die finnischen Dialekte von der finnischen Kultur und Regionen. Der Dialog der *Berlin Alexanderplatz* -Übersetzung fällt zwischen den zwei *Buddenbrooks*-Übersetzungen. Peromies hat Umgangssprache und geringe dialektale Züge verwendet. Seine Übersetzung reflektiert wahrscheinlich den Modernismus in den 50er Jahren, wenn moderne Umgangssprache in Erzählungstexten und der Dialogrede auftauchte (Schwitalla & Tiittula 2009, 23). Die Sprachvariationen werden nicht sehr konsequent imitiert, aber Grund ist vielleicht die Inkonsequenz des deutschen Dialogs.

Die verschiedenen Übersetzungsstrategien haben einen Einfluss darauf, wie die Figuren charakterisiert und wie Handlungsorte dargestellt werden. In Nykyris Übersetzung haben die Figuren ihre eigene Sprechweise, was Siegberts Übersetzung fehlt. Siegberts teilweise sogar gehobene und veraltete Sprache passt zu dem Milieu des Romans, Lübeck im 19. Jahrhundert. Die Neuübersetzung vermittelt die Idiolekte der Figuren, aber die Verwendung Dialekte bringt die Geschichte der finnischen Kultur näher. Der *Berlin Alexanderplatz* -Übersetzung fehlt die Charakterisierung, aber die Sprache ist außer ein paar Slangwörter nicht deutlich

veraltet. Die Charakterisierung betreffenden Unterschiede können sich aus der Zeit und den Normen ergeben, oder das kann mit der Interpretation der Übersetzer zusammenhängen.

7. Zum Schluss

Aufgrund meiner Analyse scheint es, dass alle drei Übersetzer verschiedene Übersetzungsverfahren verwendet haben. Der Erstübersetzung von *Buddenbrooks* fehlen die dialektalen Sprachvarianten des Ausgangstextes fast völlig. Sieberg hat sich an die standardsprachliche Sprache der 1920-Jahre gehalten. Nykyris Übersetzung ist dem deutschen Roman insofern treu, dass die deutschen Sprachvarianten mit finnischen Dialekten ersetzt worden sind. Die Verwendung finnischer Dialekte bringt die Übersetzung der finnischen Kultur näher und kann daher das deutsche Milieu nicht charakterisieren. Die *Berlin Alexanderplatz* -Übersetzung befindet sich im Mittelfeld der Übersetzungen: Peromies hat Umgangssprache und einige Hinweise auf Dialekte eingesetzt, aber die Sprache des Dialogs scheint nicht konsequent zu sein. Die deutschen Originalausgaben haben eine variierende Sprachverwendung, was auch in den Übersetzungen reflektiert wird. In beiden Romanen wirken die Dialekte auch als eine soziale Markierung.

Englund Dimitrova zog in ihrer Studie (1997: 62) die Schlussfolgerung, dass Übersetzer die dialektale Sprache des Ausgangstextes normalerweise standardisieren und sich keiner realen Dialekte der Zielsprache bedienen. Diese Arbeit zeigt aber, dass nur eine Übersetzerin die Sprache standardisiert hat. Nykyri hat sehr viele finnische Dialektelemente verwendet, und Peromies hat solchen Repliken umgangssprachliche Züge hinzugefügt, in denen es im Originaltext keine Umgangssprache gibt. Die Forschungsergebnisse sind näher den Ergebnissen von Schwitallas und Tiittulas (2009) Studie, in der sie beweisen, dass es trotz der Tendenz der Sprachstandardisierung auch viele gegensätzliche Fälle gibt.

Diese Studie kann nur einen kleinen Einblick in die Übersetzung der Sprachvarianten bieten. Das Thema könnte mit umfangreicherem Material, zum Beispiel mit dem ganzen Roman von Döblin und auch mit Texten weniger bekannter Romanautoren ausgeweitet werden. Ein fruchtvolles Forschungsziel wäre auch zu untersuchen, was für einen Einfluss die Dialektübersetzung auf die Charakterisierung hat und welche Konnotationen Dialekte erwecken. Hierbei wäre eine Kombination der Translations- und Literaturwissenschaften nötig. Auch die Kompetenz der Übersetzer spielt eine große Rolle beim Dialektübersetzen. Deswegen würde eine Studie, die zum Beispiel Interviews zur Selbstbeobachtung als Methoden hat, die verschiedenen Aspekte des Dialektübersetzens erläutern.